Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Ústav pro pravěk a ranou dobu dějinnou

BAKALÁRSKA PRÁCA

Sekera v ranom stredoveku ako nástroj, zbraň a symbol sociálneho postavenia

The axe in the Early Middle Ages as a tool, weapon and symbol of the social status

Ľudmila Orgonášová

Vedúci práce: Prof. PhDr. Jiří Sláma, CSc.
Konzultant: PhDr. Ivo Štefan, PhD.

Praha 2012

Prehlasujem, že som túto bakalársku prácu vypracovala samostatne a že som v zozname prameňov a literatúry uviedla všetky použité informačné zdroje.

V Prahe dňa _____

OBSAH

I. ÚVOD 4

II. SEKERA V DEJINÁCH 5

2.1. Od praveku po obdobie raných Slovanov 5

2.2. Sekera v archeológií 7

III. TERMINOLÓGIA A TYPOLÓGIA 11

3.1. Základné typy slovanských sekier 11

3.1.1. Moravská bradatica – I. typ 11

3.1.2. Sekery úzkych tvarov – II. typ 15

3.1.3. Sekery-širočiny – III. typ 17

3.1.4. Sekery s tuľajkou – IV. typ 19

3.1.5. Sekery bez zosilneného obuchu – V. typ 20

3.1.6. Zvláštne tvary 22

3.1.7. Sekerovité hrivny 23

3.2. Výroba sekery 25

3.3. Porisko 26

IV. SEKERA V ŽIVOTE RANE STREDOVÉHO ČLOVEKA 30

4.1. Rozdiel medzi pracovnou a bojovou sekerou 30

4.2. Sekera ako nástroj 32

4.3. Sekera ako zbraň 36

4.4. Sekera ako symbol sociálneho postavenia 40

V. ZÁVEREČNÉ ZHRNUTIE 48

VI. KATALÓG NÁLEZOV 49

6.1. Čechy 50

6.2. Morava 59

VII. ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY: 99

TABUĽKY: 105

I. ÚVOD

Predložená bakalárska práca má za úlohu spracovať a zhodnotiť v širšom kontexte dostupné nálezy rane stredovekých sekier predovšetkým z obdobia 7. – 10. storočia z celého územia dnešných Čiech s okrajovým prihliadnutím na okolité územia, hlavne územie Slovenska ako súčasť rane stredovekého štátneho zoskupenia Veľkej Moravy.

Táto práca kladie veľký dôraz na predstavenie sekery nie len ako zbrane, kde vychádza predovšetkým z kontextu pohrebného inventára rane stredovekých pohrebísk, ale tiež neopomenuteľného symbolu sociálneho postavenia a nástroja na základe archeologických nálezov s prihliadnutím k ikonografickým pamiatkam zachytávajúcim sekery pri ich použití.

Samotná práca je členená na samostatný text zhrňujúci základné poznatky o rane stredovekej sekere ako všestranne využiteľnom predmete a katalóg nálezov z jednotlivých lokalít rozdelených podľa územia na Čechy a Moravu, ktorému predchádza jednoduchá tabuľka so stručným prehľadom týchto lokalít. Záver práce tvoria obrazové tabuľky obsahujúce dostupné vyobrazenia jednotlivých sekier.

Úlohou spomínaného katalógu však nie je predložiť vyčerpávajúci a komplexne spracovaný prehľad lokalít a nálezov, ale predstavuje skôr akýsi odrazový mostík pre úvahy spojené s rekonštrukciou jedného aspektu života rane stredovekého obdobia na základe rôznorodosti nálezových okolností.

II. SEKERA V DEJINÁCH

2.1. Od praveku po obdobie raných Slovanov

Sekera patrí k jednému z najstarších a najvšestrannejších nástrojov v ľudských dejinách. Jej používanie je možné bezpečne vystopovať od praveku až do dnešných dní. Podobne ako všetky hospodárske nástroje patrí k predmetom, ktorých vývoj a tvar nebol podmienený módnymi výstrelkami doby, ale predovšetkým funkciou (*Hrdlička 1959,* 2).

Prvé exempláre sa objavujú už v neolite v podobe jednoduchých, prevažne lichobežníkových tvarov brúsených kamenných sekeriek, upevnených koženými remienkami alebo lykom v rázsoche drevenej násady (obr. 1:1). Postupne, rozšírením vŕtanej kamennej industrie v strednom neolite sa objavujú dokonalejšie kamenné sekeromlaty (obr. 1:2), ktoré už mali takmer totožnú stavbu ako neskoršie sekery. Drevené porisko nasadené do otvoru vyvŕtaného dutým vrtákom (dutou kosťou alebo bazovou tyčou; *Podborský 1997*, 67) pre lepšie uchopenie a jeden koniec uspôsobený k sekaniu z neho robili nástroj vhodný k spracovávaniu dreva, ale nie je pochýb, že sa z neho veľmi skoro stala tiež účinná zbraň. Oproti pästnému klinu, ktorý sa používal v skorších obdobiach, sa použitím drevenej násady jednak predĺžil dosah zbrane, jednak sa zvýšila účinnosť a prieraznosť využitím väčšieho švihu.

Už v eneolite si začali raziť cestu zárodky spracovávania a využívania prvého kovu - medi. Objavenie novej výrobnej suroviny si, aj keď z počiatku veľmi pomaly, nachádzalo cestu k prvým bežným nástrojom. Meď ako surovina však mala oproti kameňu nevýhodu menšej tvrdosti, je preto pravdepodobné, že prvé medené sekerky predstavovali skôr akýsi symbol výsostného postavenia privilegovanej vrstvy než úžitkový predmet (obr. 1:3), nakoľko sa naďalej veľmi hojne využívala kamenná industria.

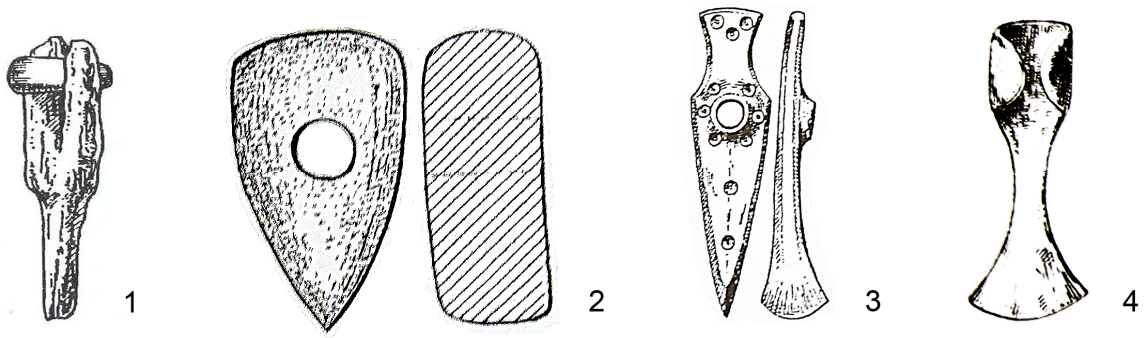

Obr. 1. Vývoj sekery v dejinách I: 1 – kamenná sekerka v drevenej rázsoche, 2 – kamenný sekeromlat, 3 – medená sekerka, 4 – bronzová sekerka s vykutými lalokmi (*Podborský 1997*).

S neskorším objavením bronzu síce kamenná industria pretrvala, ale kov začal postupne preberať prvenstvo vo výrobe nástrojov. Tie sa postupne zdokonaľovali a vyžadovali vyššiu špecializáciu výrobných postupov. Oproti medi, zložitejšie bronzové artefakty bolo nutné zhotovovať tepelnou cestou. V mladšej dobe bronzovej vyvrcholilo zlievačstvo, ktoré dokladá nielen množstvo a široký sortiment, ale tiež kvalita výrobkov. Vyskytujú sa ploché sekerky, sekerky s vykutými lalokmi (obr. 1:4, obr. 2:1), sekeromlaty, sekerky s tuľajkou a uškom (obr. 2:2, 3).

S nástupom doby halštatskej a laténskej sa začala nová éra vo výrobe a pomaly ale isto sa hlavnou výrobnou surovinou stalo železo, ktoré sa v prírode vyskytuje častejšie než rudy farebných kovov. Malo predpoklad definitívne vytlačiť z výroby kameň, ktorý sa dovtedy bežne využíval. Železná ruda sa získavala zberom, povrchovou aj hlbinnou ťažbou v šachtách. Spracovávali sa aj menej kvalitné zdroje, preto bolo možné jednoduché železiarstvo praktikovať takmer všade (*Podborský 1997,* 174).

Železné predmety sa vyrábali kovaním, ktoré vyžadovalo určitú zručnosť a tak dochádzalo k vzniku nového špecializovaného oboru - kováčstva. V tom dosiahli vysokú úroveň keltský majstri. V tej dobe miznú ploché sekerky, ale objavujú sa sekerky s ramienkami (Obr. 2:4), typické laténske tvary sekeriek s hranatou tuľajkou z vykutých lalokov (obr. 2:5) a nakoniec aj základný tvar neskorších sekier, aký poznáme prakticky dodnes – sekerky s uchom, čiže kolmo nasadenou tuľajkou pre rovné porisko.

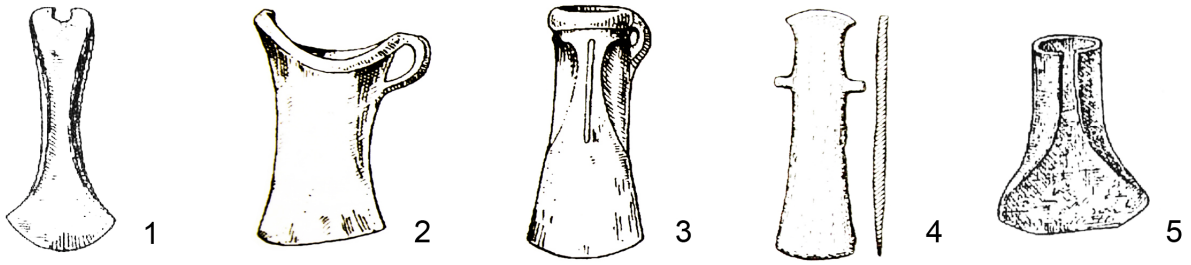

Obr. 2. Vývoj sekery v dejinách II: 1 – bronzová sekerka v vykutými lalokmi, 2, 3 – bronzové sekerky s tuľajkou, 4 – železná sekerka s ramienkami, 5 – laténsky tvar železnej sekerky s tuľajkou z vykutých lalokov (*Podborský 1997*).

Doba rímska sebou priniesla dvojaký pohľad na sekeru ako zbraň. Zatiaľ čo u Rimanov sa takmer vôbec nevyskytovala, nakoľko tí ju považovali za zbraň „barbarskú“ (*Podborský 1997,* 252), u barbarských kmeňov, ako boli napríklad germánske kmene Langobardov, Frankov či Vikingov, sa naopak často tešila veľkej obľube. Bola to zbraň lacnejšia a jej výroba nevyžadovala výnimočnú zručnosť, takže ju dokázal vyrobiť každý kováč.

Keltská tradícia, tak ako u väčšiny železných nástrojov, podľa všetkého zohrala veľkú úlohu nie len vo vývoji provinciálneho, ale neskoršie aj slovanského kováčstva. Týka sa to nie

len úzkych tvarov sekeriek, ale aj masívnych sekier s obdĺžnikovými výčnelkami po stranách násadového otvoru zhotovovaných v rýnskych kováčskych dielňach v dobe rímskej. Tie mohli byť akýmsi predstupňom neskorších tvarov s trojuholníkovými alebo zaoblenými ostňami – úzkych sekeriek saských z doby rímskej či úzkych slovanských sekier, sekier-širočín z doby sťahovania národov aj z doby neskoršej, a nakoniec aj najznámejších slovanských sekier – bradatíc (*Pleiner 1962,* 134).

2.2. Sekera v archeológií

Prvé zmienky o železných sekerách sa objavujú už v starších prácach z prvej polovice minulého storočia, bol im však venovaný veľmi malý priestor. Hoci sa o prvý pokus vytvoriť prehľad rane stredovekých slovanských nálezov pokúsil svojho času už L. Niederle v klasickej práci Život starých Slovanů *(Niederle 1925, 544-545)*, až ku koncu prvej polovice 20. storočia vznikajú prvé ucelenejšie prehľady ich pôvodu, vývoja a chronológie.

Jednu z predstáv o chronologickom vývoji od doby bronzovej až do stredoveku rozpracoval J. Filip (*Filip 1948,* tab. 28*)*. Komplexnejší rozbor rane stredovekých slovanských sekier podáva J. Eisner, ktorý vymedzuje tri základné typy, najčastejšie sa vyskytujúce na území Moravy a západného Slovenska (*Eisner 1941,* 163-165*)*. Jeho prehľad sa stal akýmsi základom triedenia rane stredovekých sekier J. Poulíka na základe moravských nálezov, ktorého klasifikácia, platná len pre územie Moravy a Slovenska, sa opiera o štyri základné typy *(Poulík 1948, 33-38)*.

Prvý typ (I.) tvorili masívne sekery s vykrojeným telom, s väčšími či menšími ostňami po oboch stranách násadového otvoru a s obuchom štvorcového prierezu nad násadovým otvorom, ktorý môže byť gombíkovito ukončený. Šlo o sekery známe ako moravské bradatice (popr. moravsko-slovenské bradatice), ktoré už J. Eisner považoval za typickú zbraň moravského bojovníka (*Eisner 1933, 252*). Druhý typ (II.) charakterizovali sekery úzkych tvarov s krátkymi ostňami alebo zaoblenými lalokmi u násadového otvoru, ktorý vybieha v kratší alebo dlhší obuch štvorcového prierezu, ktorý ale niektoré sekery nemajú. Tieto sekery J. Eisner označuje ako štíhle sekery pomoravského alebo podunajského typu (*Eisner 1952,* 135). Tretí typ (III.) predstavovali sekery, ktorých ostrie má tvar kruhového výseku, nasadené na telo sekery buď excentricky alebo nasadené kolmo priamo na jeho stred. „Ľudovo“ sa nazývajú tiež širočiny[1]. Tieto sekery ešte ďalej rozdelil na skupinu A, ktorá má po oboch stranách násadového otvoru krátke ostne, ich krk je krátky a sú bez zosilneného

[1] U J. Eisnera pomoravská širočina (*Eisner 1948, 389*)

obuchu. Tvary skupiny B majú krk omnoho dlhší a štíhlejší a ich obuch je štvorcového prierezu. Do posledného štvrtého typu (IV.) zaradil J. Poulík sekery s ostrím značne širokým a vejárovito rozšíreným, ktorých násadový otvor je tvorený z vykutých a prehnutých lalokov. Podľa jeho vlastných slov ide len o napodobeninu starého laténskeho typu.

Na Poulíkovo triedenie nadväzuje V. Hrubý (*Hrubý 1955*, 168-173), ktorý v podstate preberá jeho typológiu, ale v jeho I. type rozlíšil tri skupiny (A – C) podľa celkového tvaru tela a obuchu na základe nálezov z veľkomoravského pohrebiska v Starém Městě z polohy „Na Valách".

Do skupiny A zaradil sekery veľkých rozmerov so štíhlym a ľahko prehnutým krčkom rozširujúcim sa vo vykrojenú čepeľ a s ostrím pravidelne zaobleným, podkoseným alebo zrezaným šikmo dole, so štíhlymi, nápadne dlhými trojuholníkovými ostňami po oboch stranách násadového otvoru a s výrazným, bočne splošteným obuchom, ukončeným úzkou tupou plochou obdĺžnikového tvaru. Do skupiny B patria sekery o niečo menších rozmerov. Od skupiny A sa líšia masívnejším krčkom, širokými a nízkymi trojuholníkovými lalokmi po oboch stranách násadového otvoru a krátkym tupým obuchom štvorcového prierezu. Skupinu C reprezentujú sekery, ktoré sa rôznymi spôsobmi odlišujú od predchádzajúcich dvoch skupín, či už dĺžkou tŕňov (od skupiny A) alebo tvarom obuchu (od skupiny B), ktorý môže byť zdurený alebo kladivkovito roztepaný.

Ďalším veľmi podrobným prehľadom typológie rane stredovekých sekier je, žiaľbohu nepublikovaná, diplomová práca L. Hrdličky (*Hrdlička 1959*), ktorá po prvýkrát komplexne spracováva cez 320 nálezov z Čiech, Moravy aj Slovenska. L. Hrdlička sa pridržuje triedenia J. Poulíka, ale podrobnejšie rozpracováva jeho I. a II. typ.

Prvý typ (I.) rozdeľuje na päť podtypov (a-e), pričom prvé tri podtypy (a-c) preberá od V. Hrubého, do skupiny Id zaraďuje tzv. fokoše a do Ie ojedinelo sa vyskytujúce tvary, odlišujúce sa od predchádzajúcich štítkovým obuchom. V druhom type vymedzuje skupiny a-c. Tretí Poulíkov typ rozdeľuje na dva typy – typ III. (širočiny s dole spusteným ostrím) s piatimi skupinami (a-e) na základe rozdielne utváranej obuchovej časti a typ IV. (širočiny so širokým, obojstranne pretiahnutým symetrickým ostrím s krčkom na stred ostria) s dvoma skupinami (a-b). Pre tvary typické najmä pre územie Čiech (sekery s úzkym ostrím, štíhlou čepeľou odsadenou od tuľajky a násadovým otvorom obdĺžnikového tvaru) vytvára typ V, pridržujúc sa delenia hradištných sekier J. Eisnera (*Eisner 1948,* 372, 376, 378-381). Zavádza tiež skupinu zvláštnych tvarov (alebo „zvláštnych typov"), kde radí sekery podstatne sa odlišujúce celkovou stavbou od tvarov ostatných typov na našom území[2]. Nepreberá však

[2] V. typ u B. Dostála a štíhle sekery bez lalokov u J. Eisnera.

Poulíkov IV. typ, ktorý je v podstate pozostatkom laténskych tvarov a sekerami, nedostatočne poznateľnými z autopsie alebo dostupných publikácií sa nezaoberá (asi 40 exemplárov).

Vzhľadom na prepracovanosť Hrdličkovej práce je z pohľadu neskorších pokusov vytvoriť ucelenú typológiu alebo presnejšie zaradenie nálezov rane stredovekých slovanských sekier na škodu jej nepublikovanosť. To platí predovšetkým v práci B. Dostála (*Dostál 1966*, 70-72), ktorý sa tak pridržuje triedenia J. Poulíka a V. Hrubého, aj keď pridáva piaty typ (V.) na základe nálezov zo stredohradištných pohrebísk, ktoré nie je možné zaradiť do žiadneho zo štyroch Poulíkových typov (tento typ nezaraďuje do svojho prehľadu ani L. Hrdlička[3], ale radí ho medzi zvláštne tvary). Ide o sekery bez zosilneného obuchu, s takmer obdĺžnikovým násadovým otvorom a mierne pretiahnutým, postupne sa zužujúcim ostrím. Dostálova klasifikácia napokon platí tiež len pre moravsko-slovenské územie.

Na základe materiálovej náplne rozpracoval podrobnejšiu typológiu slovenských nálezov až A. Ruttkay (*Ruttkay 1976*, 306-307*)*. Z časti vychádza z predchádzajúcich triedení J. Poulíka a V. Hrubého, ale vzhľadom k väčšej variácií nálezov sekier na slovenskom (slovensko-avarskom) území pridáva ďalšie skupiny a vymedzuje ďalšie typy na základe iných kritérií ako predchádzajúci autori.

K skupinám A – C vymedzeným v prvom Poulíkovom type (I.) pridáva ďalšie tri skupiny (D – F), v druhom type (II.) vyčleňuje tri skupiny (A – C). Nezaraďuje tu však úzke sekery s čepeľou odsadenou od tuľajky a chýbajúcim obuchom, miesto ktorého je záver násadového otvoru tvorený len zaoblenou alebo štvorcovou plochou, ale tieto zaraďuje do tretieho typu (III.), ktorý ešte delí na skupinu A (s užším telom a ostrím) a B. Do štvrtého typu (IV.) radí bojové sekery, tzv. fokoše[4], typické pre staromaďarské hroby. Charakteristické sú pre ne polkruhovité laloky u násadového otvoru a značne predĺžený obuch. Taktiež sa delia do troch skupín (A – C) podľa tvaru a šírky čepele a tela a tiež formy obuchu. Posledný piaty typ (V.) tvoria širočiny. Patria tu všetky variácie sekier so širokým ostrím tvaru kruhového výseku jednostranne i obojstranne pretiahnutým, zoradené do piatich skupín (A-E).

Jednou z posledných prác týkajúcich sa typologického rozboru sekier je štúdia A. Bartoškovej *Slovanské depoty železných predmetov v Československu* (*Bartošková 1986,* 5-7, 76-79), opierajúca sa o materiálovú náplň depotov. Sekeru zaraďuje medzi remeselnícke nástroje a nálezy a rozdeľuje ich do štyroch základných typov (I - IV), pričom prvým typom (sekera s tuľajkou, vykovanou z prehnutých lalokov[5]) sa bližšie nezaoberá a zvyšné tri typy

[3] Diplomová práca L. Hrdličky bola obhájená v roku 1959 a autor sa v nej odvoláva na diplomovú prácu B. Dostála z roku 1957, a teda, pochopiteľne, nie na jeho neskoršiu prácu *Slovanská pohřebiště ze střední doby hradištní na Moravě.*
[4] Podľa terminológie maďarských bádateľov.
[5] IV. typ u J. Poulíka.

(sekery úzkeho tvaru; sekery so spusteným ostrím, tzv. širočiny; moravské bradatice) rozpracováva do skupín A – C a ich podskupín.

Okrem vyššie spomenutých prác sa v mnohých ďalších publikáciách, hlavne v súborných prácach spracovávajúcich pohrebiská alebo sídliská, nájdu kapitoly venované jednotlivým zbraniam, a teda aj sekerám a ich zaradeniu do určitých skupín. Vo väčšine prípadov autori vychádzajú z niektorej z vyššie spomenutej typológie.

III. TERMINOLÓGIA A TYPOLÓGIA

3.1. Základné typy slovanských sekier

V celej predloženej bakalárskej práci, rovnako ako aj v katalógu lokalít a nálezov v kapitole VI. vychádzam, predovšetkým z typológie sekier vytvorenej B. Dostálom (*Dostál 1966*, 70-72). Napriek tomu, že autor pri jej vytváraní vychádzal prevažne z nálezov slovanských pohrebísk strednej doby hradištnej a platí vo veľkej miere hlavne pre moravsko-slovenské územie, veľa autorov sa jej pridržuje i v dnešnej dobe a to aj pri určovaní nálezov z územia Čiech. Nakoľko cieľom tejto bakalárskej práce nie sú štatistické vyhodnotenia výskytu jednotlivých presných typov sekier a samotná typológia je skôr pomôckou pre úvahy spojené troma najdôležitejšími aspektmi sekery v živote rane stredovekého človeka ako takej, bude typológia B. Dostála pre tieto úvahy dostačujúca.

Pri stručnom určovaní jednotlivých základných typov je potrebné najprv zjednotiť terminológiu jednotlivých časti sekery pre jej lepšie pochopenie ako celku. Tu vychádzam z nákresu L. Hrdličky (*Hrdlička 1959,* 7), ktorý mi pre tento účel prišiel najvhodnejší. Terminológia je upravená na základe potrieb slovenského jazyka a dnes medzi bádateľmi bežnejšie používaných výrazov (obr. 3).

3.1.1. Moravská bradatica – I. typ

Pre prvý typ, teda moravské bradatice (prípadne moravsko-slovenské bradatice), je charakteristická čepeľ v podobe výraznej oblúkovitej, podkosenej či klenutej brady v spojení so silne vykrojeným telom, štíhlym dlhším kŕčkom a s väčšími či menšími ostňami pri násadovom otvore. Obuch býva kratší alebo dlhší, výrazne zosilnený a formovaný do rôznych tvarov. Najčastejšie je štvorcového, obdĺžnikového, prípadne aj kruhového prierezu a na konci môže byť štítkovo rozšírený. Násadový otvor, rovnako ako ostne, zvierajú s horizontálnou osou sekery vždy ostrý uhol.

B. Dostál ďalej delí tento typ na tri skupiny podľa dĺžky ostňov, pričom výrazne dlhé, hrotité ostne, výrazná brada, predĺžený úzky, najčastejšie z boku sploštený obuch obdĺžnikového prierezu a šikmo nasadený násadový otvor sú typické pre prvú skupinu IA.

Druhá skupina sa od prvej odlišuje predovšetkým dĺžkou a tvarom ostňov. Tie sú u skupiny IB krátke a majú trojuholníkový tvar. Obuch je zväčša, krátky a tupý, štvorcového prierezu, ale vyskytujú sa aj exempláre s úzkym obdĺžnikovým obuchom, skôr typickým pre skupinu IA. Kŕčok je oproti skupine IA o niečo mohutnejší.

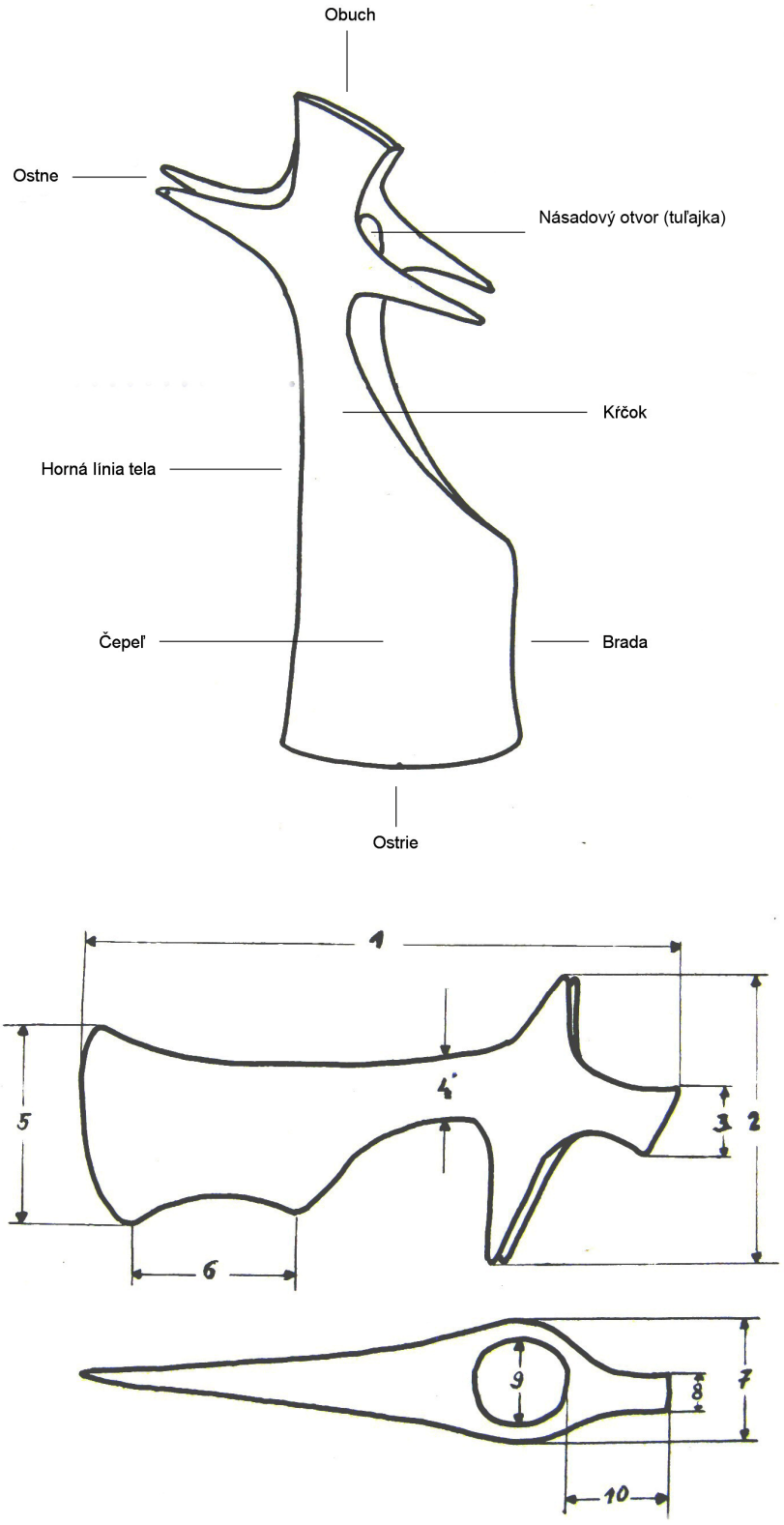

Obr. 3. Terminológia: 1. dĺžka sekery, 2. rozpätie ostňov, 3. výška obuchu, 4. šírka kŕčka, 5. šírka ostria, 6. dĺžka brady, 7. šírka tuľajky, 8. šírka obuchu, 9. priemer násadového otvoru, 10. dĺžka obuchu.

Pre tretiu skupinu IC sú, rovnako ako u skupiny IB, charakteristické krátke trojuholníkové ostne (kratšie ako u typu IA ale môžu byť dlhšie ako u typu IB). Rozdiel je v odlišne utváranom obuchu, ktorý je gombíkovito zdurený alebo štítkovo roztepaný.

Moravská bradatica sa všeobecne považuje za charakteristickú zbraň veľkomoravského bojovníka. Túto myšlienku vyjadril svojho času už J. Eisner a stále nové nálezy týchto typov sekier v súvislosti so situáciou jednotlivých nálezových okolností nám túto domnienku iba potvrdzujú. Prvý typ je totiž najrozšírenejšou skupinou sekier, ktorá sa vyskytuje takmer výhradne na území Veľkomoravskej ríše.

Sekery prvého typu nachádzame najčastejšie na území Moravy, kde tvoria takmer polovicu všetkých nálezov[6], zatiaľ čo z Čiech máme doložených iba 12 kusov[7]. Prevažne pochádzajú z hrobov, iba dve sekery[8] (obe typ IA) sú evidované ako ojedinelý nález. Jedine exemplár z Líšťan pochádza z hromadného nálezu. Sekera má jednostranne pretiahnuté ostrie, krátke trojuholníkové ostne a štítkovo upravený obuch (typ IC) (tab. 2:6).

Morava je na nálezy prvého typu z hromadných nálezov o niečo bohatšia. Nájdeme ich zastúpené v piatich depotoch a jednom hromadnom náleze v súčte 15 kusov[9]. Typ IA sa pritom vyskytol iba dvakrát – v depote z Mutěnic (tab. 12:6) a z Mikulčic v trati „Štěpnice“ (tab. 10:14). Z hromadného nálezu zo sedimentov bývalého riečneho koryta Moravy u Mikulčic síce pochádzajú dve sekery, u ktorých nie je kvôli absencií ostňom vplyvom poškodenia v mieste tuľajky možné určiť presný typ, je však málo pravdepodobné, že by išlo o typ IA. Podľa tvaru čepele v podobe brady a úzkeho kŕčku ich môžeme aspoň všeobecne zaradiť do prvého typu.

Najväčší počet sekier prvého typu však pochádza z moravských pohrebísk. V súčasnosti máme evidovaných cez viac ako 100 exemplárov typu IA, cez 50 exemplárov typu IB a cez 20 exemplárov typu IC.

Datovanie prvého typu je trochu zložité. Napomáha tomu fakt, že k ustáleniu tvaru moravskej bradatice pravdepodobne došlo už v počiatočnej fáze výskytu týchto sekier v oblasti ich najväčšieho rozšírenia. Na základe nálezov vyplýva, že najväčšia koncentrácia spadá do veľkomoravského obdobia a je viazaná predovšetkým na územný rozsah

[6] Celkovo evidovaných okolo 200 exemplárov patriacich k prvému typu. Počítajú sa tu ako nálezy z hrobov a hromadných nálezov, tak aj ojedinelé nálezy. Toto číslo je len orientačné; s nálezmi mimo súpis v tejto bakalárskej práci (napr. dosiaľ nepublikovanými) je počet pochopiteľne vyšší.
[7] 5x typ IA, 4x typ IB, 2x typ IC.
[8] Z lokality Radim a Bílichov.
[9] Ivanovice na Hané (typ IVAa, IVAb ?), Břecalv-Pohansko (IVAb ?), Mikulčice trať „Štěpnice“ (3x IVAb, 2x IVAa, IVAc), Mutěnice (IVAc), Nejdek-Pohansko (IVAb) a hromadný nález z riečiska Moravy (2x I?, 2x IB, IC).

Veľkomoravskej ríše, po rozpade ktorej tieto tvary pomaly miznú z inventára pohrebnej výbavy.

Podľa B. Dostála nie je možné jednotlivé varianty prvého typu použiť k detailnému datovaniu (*Dostál 1966,* 71). Všeobecne sa ustálilo rozmedzie výskytu medzi polovicou 8. storočia až približne polovicou 10. storočia (*Bubeník 1988,* 68), avšak výskyt tohto typu je po 2. polovici 9. storočia ojedinelý. Výskyt typu IA určujú predovšetkým hrobové celky so starobylými mečmi typu H podľa J. Petersena, datovanými do obdobia r. 800 - 950 (*Ruttkay 1976,* 248) a nálezmi s ostrohami typu Biskupija - Crkvina t.j. ostrohy s platničkami, poprípade kopijami s krídelkami, podľa ktorých je možné ich vystopovať v prvej polovici 9. storočia, skôr v jeho druhej štvrtine (*Kouřil 2005,* 89).

Zaujímavé tiež je, že zo sedimentov z riečiska u Mikulčic máme z 32 kusov predovšetkým na základe tvaru čepele v tvare brady doložených iba päť exemplárov patriacich k prvému typu, zatiaľ čo prevažujú úzke tvary druhého a piateho Dostálovho typu. Konkrétne typ IA, ktorý prevažuje na moravských pohrebiskách, však nebol rozpoznaný ani v jednom prípade. Domnievať sa, že by sa sekery typu IA v boji nepoužívali by bolo nelogické, vzhľadom na konštrukciu, ktorá ich k boju priamo predurčuje[10]. Oveľa logickejšie sa zdá vysvetlenie, že ich absencia v tomto zhromaždenom materiáli „znamená doklad výskytu iba v obmedzenom časovom období“ (*Klanica 1985,* 524), čo by odpovedalo datovaniu týchto nálezov najskôr k záveru veľkomoravského obdobia. Typ IA teda môžeme priradiť predovšetkým k staršiemu úseku veľkomoravskej kultúry (*Košta – Hošek 2008,* 194-195).

Časová hranica výskytu sekier typu IB a IC s krátkymi ostňami takmer kontinuálne prebieha od 8. a bezpečne až do 10. storočia a analógie k nim môžeme nájsť v slezských nálezoch už z prelomu 7.-8. storočia. Typ IB prevažuje v celkoch prvej polovice 9. storočia (*Bartošková 1986,* 79). Pre chronologický vývoj sekier prvého typu, načrtnutý A. Chropovským na základe nálezov z pohrebiska Veľký Grob na Slovensku (*Chropovský 1957,* 198) nemáme spoľahlivú oporu.

Prvý Dostálov typ je totožný s prvým typom J. Poulíka, V. Hrubého, L. Hrdličky aj A. Ruttkaya a s typom IVA u A. Bartoškovej.

[10] Viac v stati 4.2. Sekera ako zbraň.

3.1.2. Sekery úzkych tvarov – II. typ

Sekery patriace k druhému typu sa často označujú ako sekery úzkych tvarov na základe dlhej a úzkej čepele spravidla mierne prehnutej nadol, ktorá sa mierne až vejárovito rozširuje smerom k ostriu. Kŕčok je dlhší a pomerne úzky, u násadového otvoru, najčastejšie kruhového až oválneho tvaru, sú krátke, široké, trojuholníkové, prípadne zaoblené ostne. Obuch je najčastejšie dlhý, štvorcového prierezu, ale môže byť krátky a tupý, poprípade bočne sploštený alebo gombíkovito roztepaný ako u prvého typu. S horizontálnou osou sekery zviera ostrý, poprípade takmer pravý uhol. Druhý typ sa v detailoch podobá typu IB, predovšetkým prevedením ostňov, poprípade tvarom obuchu. Rozdiel je predovšetkým v tvare čepele, ktorej v porovnaní s prvým typom chýba výrazne vykrojená brada.

J. Eisner označuje tieto sekery za sekery pomoravského alebo podunajského typu (*Eisner 1948,* 389). Niekedy sa o nich uvažuje ako o predchodcoch prvého typu, priama náväznosť, ale nie je dokázaná.

Druhý typ nie je ani z ďaleka tak rozšírený ako prvý, rozhodne nie v Čechách. Doložené máme iba 4 exempláre, z toho dva pochádzajú z hromadných nálezov zo Semic (tab. 5:7) a z Plužnej[11] (tab. 3:4). Nálezy z okolia Kouřimi a z Lovosic-Prosmyk sú trochu sporné. Prinajmenšom sekera z Prosmyk (tab. 3:2) pripomína Dostálov piaty typ až na to, že na bočných stranách násadového otvoru sú načrtnuté zaoblené ostne.

Morava je na nálezy sekier druhého typu rozhodne bohatšia[12], aj keď oproti prvému typu výrazne zaostáva. Okrem pohrebísk máme niekoľko nálezov evidovaných ako ojedinelé nálezy, napríklad sekeru z Holešova, Jevíčka a Kroměříže. Pomerne veľa je druhý typ zastúpený v hromadných nálezoch. Jediná sekera bola súčasťou depotu z juhozápadného predhradia hradiska Pohansko u Břeclavi. Tvarom pripomína typ IIAd v typológií A. Bartoškovej, od ktorého sa odlišuje oválnym násadovým otvorom. Z depotu v Ivanovicích na Hané pochádza tiež jedna sekera. Tri sekery druhého typu (IIAa, 2x IIAb) pochádzajú z hromadného nálezu z Mikulčic v trati „Štěpnice“, ďalšie dve sekery (II?, IIAb) z hromadného nálezu z hradiska Pohansko u Nejdku.

Z okolia Mutěnic pochádza jedna sekera bez pochýb patriaca k druhému typu, omnoho spornejšie je zaradenie nálezov z depotu nájdeného u cesty „Prostřednice“. Našli sa tu 3 predmety (tab. 12:8, 9, 10) tvarom pripomínajúce dlhé úzke sekery druhého typu, svojou dĺžkou 29 cm – však bežnú dĺžku sekier presahujú. L. Hrdlička považuje tieto predmety za sekery, R. Pleiner skôr za prechodný článok k sekerovitým hrivnám. A. Bartošková ich síce

[11] V prípade, že budeme nález z Plužnej považovať za depot. Nález je sporný kvôli obsahu, ktorý pripomína skôr inventár hrobového celku, ako depot. Obsahoval zdobené zubadlo, štíhly hrob kopije a dve sekery.
[12] Okolo 50 sekier druhého typu.

radí medzi sekery typu IIA, ale vyjadruje isté pochybnosti (*Bartošková 1986,* 36). Bez bližšej analýzy nie je možné rozhodnúť o správnosti jednej alebo druhej domnienky.

Veľmi zaujímavý je hromadný nález sekier zo sedimentov bývalého riečneho koryta Moravy u Mikulčic. Ako už bolo spomenuté v predchádzajúcej stati (3.1.1), sekier prvého typu sa tam našlo pomerne málo (typ IA prakticky vôbec). Úplne opačný je prípad druhého typu. Z riečiska Moravy pochádza až 12 exemplárov, ktoré môžeme zaradiť medzi sekery úzkych tvarov. Všetky majú okrúhly, poprípade mierne oválny násadový otvor a dlhú úzku čepeľ mierne sa zvažujúcu nadol.

Zvláštnym exemplárom druhého typu je sekera z hrobu 64 z pohrebiska vo Velkých Bílovicíach (tab. 26:6), ktorá má predĺžený, z boku sploštený obuch obdĺžnikového prierezu, nadol sa vejárovito rozširujúcu čepeľ a od väčšiny sekier druhého typu sa odlišuje absenciou ostňov pri násadovom otvore.

Ďalšou zvláštnosťou je sekera z hrobu 246 z pohrebiska na Pohansku u Břeclavi (tab. 7:12), ktorá svojím pretiahnutým telom, zaoblenými ostňami a dlhým obuchom na konci hubovito roztepaným pripomína tvarom staromaďarské sekery - „fokoše“ (Ruttkayov typ IVB). Tomuto tvaru sa približuje aj sekera z hrobu 341 z toto istého pohrebiska, avšak v tomto prípade sú ostne už viditeľne zahrotené (tab. 7:13).

U sekery z mohyly 1 z pohrebiska v Žlutave pochádza sekera, ktorá by mohla byť akýmsi medzistupňom medzi typom II a IB. Sekera má dlhý obuch na konci hubovito roztepaný, ulomené ostne u násadového otvoru a čepeľ vykrojenú v jemnom náznaku brady (tab. 27:9).

Sekerku pripomínajúcu tretí typ môžeme zhliadnuť aj v miniatúre z hrobu 24b/73 z pohrebiska Jízdarna na Pražskom hrade. Sekerka je značne porušená, ale je zrejmé mierne nadol spustené ostrie, oválny násadový otvor a predĺžený kladívkovitý obuch (tab. 4:6).

O sekerách druhého typu sa často uvažuje ako o prechodnom type k moravským bradaticiam, vzhľadom k podobnej stavbe obuchu a ostňov. J . Poulík uvažuje o pôvode ich vzniku z rímskej industrie (*Poulík 1948b,* 34). Nakoľko sa sekery úzkych tvarov vyskytujú naozaj už od doby rímskej a tiež v dobe sťahovania národov, je možné, že sa slovanské sekery vyvinuli z týchto starších predlôh, pričom postupne pribrali k svojmu tvaru ostne po bočných stranách násadového otvoru. Pre presnejšie datovanie nie sú veľmi vhodné, nakoľko sa v našom priestore vyskytujú ako v predveľkomoravskom, tak aj v priebehu veľkomoravského obdobia (*Bartošková 1986,* 76-77).

Druhý typ je totožný s druhým typom u J. Poulíka, V. Hrubého, L. Hrdličky aj A. Ruttkaya a s typom IIA u A. Bartoškovej.

3.1.3. Sekery-širočiny – III. typ

Tretí Dostálov typ – širočiny – tvoria sekery so širokým oblúkovitým ostrím v tvare výseku z medzikružia, ktorých násadový otvor je vzhľadom k ostriu umiestnený buď excentricky alebo na stred. To znamená, že ostrie je buď výrazne spustené nadol, alebo horná línia tela vybieha aj nahor a ostrie je tak obojstranne pretiahnuté.

Tento typ sa podľa B. Dostála ďalej delí podľa výskytu či absencie výrazného obuchu na skupina A - bez zosilneného obuchu a skupinu B – so zosilneným, predĺženým alebo inak utváraným obuchom. Oba typy sa môžu vyznačovať širšími a nižšími trojuholníkovými ostňami u násadového otvoru. Tie môžu úplne chýbať, najčastejšie u skupiny IIIA. V takých prípadoch je násadový otvor umiestený v tesnej blízkosti oblého alebo rovne zrezaného obuchu[13]. V mnohých prípadoch je tiež čepeľ viditeľne odsadená od tuľajky.

Do tretieho typu teda patria všetky sekery s výrazne nadol spusteným ostrím, ktoré dominuje celej sekere a presahuje rovinu celého tela (popr. aj ostňov), bez ohľadu na šírku a tvar čepele[14], násadového otvoru a obuchu. Tieto sekery ale nepatria medzi hojne rozšírené na Morave, zato v Čechách je ich výskyt pomerne vysoký. Známych je 17 kusov, pričom značne prevažuje typ IIIA bez zosilneného obuchu. Zaujímavá je sekera z hrobu 258 z radového pohrebiska v susedstve hradiska Libice nad Cidlinou (tab. 2:1), ktorá má nahor aj nadol valcovito pretiahnutú tuľajku v zadnej časti.

Typ IIIB sa v Čechách takmer nevyskytuje. Bezpečne je možné ho doložiť len jedným exemplárom, a to sekerou z hromadného nálezu v Letoch u Dobřichovic, ktorá podľa A. Bartoškovej náleží typu IIIAc (zhodný s typom IIIB). Z tohto depotu pochádza ešte jedna širočina typu IIICb (zhodná s typom IIIA).

Na Morave je výskyt sekier typu IIIB o niečo početnejší. Bezpečne je možné doložiť 11 exemplárov, prevažne z hrobov. Patrí sem sekera z riečiska Moravy u Mikulčic, sekera z pohrebiska zo zaniknutého Mušova (Pasohlávky), dve sekery z pohrebiska Rajhradice a to z hrobov 208 a 315, jedna sekera z Vranovic z hrobu I, sekera z pohrebiska „Na Zvolencích“ v Břeclavi a sekera z hrobu 310 z pohrebiska v Dolních Věstonicích. Sekery typu IIIB pochádzajú aj z niekoľkých depotov - z Ivanovicích na Hané, z Lipníka nad Bečvou, z Přítluk

[13] Sekera z hrobu 1 v trati „Na Zvolencích“ z pohrebiska v Břeclavi je príkladom typu IIIB bez ostňov.
[14] Podobnosť s V. typom u sekier z Hluku a Čechyne (viď stať 3.1.5 Sekery bez zosilneného obuchu) a problematickou sekerou zo Strážovic.

a z Brankovic. Všetky tieto sekery patria k typu IIIAa podľa typológie A. Bartoškovej (zhodné s typom IIIB).

Spornou zostáva sekera z hromadného nálezu z Pohanska u Nejdku, ktorú síce A. Bartošková zaraďuje so skupiny IIIAb (zhodná s typom IIIB) vzhľadom na oblúkovité ostrie, avšak zároveň vyslovuje pochybnosť či sa nejedná o sekeru na spôsob bradatice, nakoľko ostrie nie je nadol pretiahnuté (tab. 17:12). V prípade, že by bolo preukázané ulomené ostrie, bolo by zaradenie do typu IIIB jednoznačné.

Z Čiech máme iba tri hromadné nálezy, kde sa vyskytli sekery typu III. Okrem depotu v Letoch u Dobřichovic sa typ III vyskytol aj v hromadnom náleze zo Semic (tab. 5:4) ale táto sekera už náleží podľa A. Bartoškovej do skupiny IIICa, ktorá je zhodná s typom IIIA. Okrem absencie zosilneného obuchu sa vyznačuje zvýšením predného a zadného okraja násadového otvoru. Takýto tvar nie je u sekier skupiny IIIA ojedinelý.

Podobná sekera pochádza napríklad aj zo slávneho kolínskeho kniežacieho dvojhrobu (tab. 1:2), z hradiska Levý Hradec a podobne utváraný násadový otvor má aj sekera z Litoměřic-Želetic (tab. 2:4). Posledným hromadným nálezom je depot z Líšťan, odkiaľ pochádza tiež sekera typu IIIA (tab. 2:6). Jej zvláštnosťou je štítkový obuch s krátkymi trojuholníkovými ostňami pod ním. Takýto tvar je príznačný pre poľské a seversko-baltské prostredie (*Bubeník 1988,* 69).

Sekery tretieho typu podobne ako sekery úzkych tvarov známe už z doby rímskej a z doby sťahovania národov, dosahujú značného rozšírenia. Pôvod slovanských širočín je možné hľadať v tradícií germánskeho kováčstva, ktoré naši predkovia snáď prebrali od zvyšku germánskeho obyvateľstva na našom území (*Eisner 1948,* 389). Ich hlavný výskyt predchádza veľkomoravskému obdobiu, teda spadá predovšetkým do obdobia 7. - 8. storočia (možné uvažovať už o 6. storočí), ale môžeme ich doložiť ešte v priebehu 9. storočia[15] (*Bartošková 1968,* 78-79). Tvar, aký sa vyskytuje u sekier z Kolína, Levého Hradce alebo zo Semic sa potom zdá byť príznačný pre oblasť Čiech, hlavne v staršej a strednej dobe hradištnej (*Bubeník 1988,* 68; *Zápotocký 1965,* 228).

Tretí Dostálov typ sa zhoduje s tretím typom u J. Poulíka aj V. Hrubého, zahrňuje všetky skupiny tretieho typu u L. Hrdličky aj A. Bartoškovej. A. Ruttkay má tento typ vyčlenený ako typ V, avšak typ IIIA u neho nie je veľmi zastúpený, nakoľko sa jeho typológia opiera predovšetkým o bojové sekery.

[15] Do prvej polovice 9. storočia spadá napríklad sekera z kniežacieho hrobu v Kolíne, do druhej polovice sekera z Pohanska u Břeclavi z hrobu 154 datovaná na základe ostrôh, ktoré boli tiež súčasťou pohrebného inventára.

3.1.4. Sekery s tuľajkou – IV. typ

Sekery s tuľajkou z prehnutých lalokov a vejárovitým ostrím sú v podstate dedičstvom tradície laténskeho obdobia. V tej dobe sa vyskytovali pomerne hojne. V období raného stredoveku sa však v Čechách ani na Morave prakticky nevyskytujú, a to ani v hrobových celkoch ani v hromadných nálezoch. Jedinými dvoma výnimkami sú nálezy z hrobov z Otaslavic (tab. 18:3) a z Charvát, ale ani u jednej z nich nie je možné s istotou preukázať ich slovanský pôvod.

V prvom prípade (Otaslavice) bol okrem sekery súčasťou pohrebného inventára iba nôž a ocieľka, pričom samotná sekera sa našla pod pravou lopatkou, čo podľa B. Dostála je možný prvok k pochybnostiam, či táto sekerka skutočne patrila k hrobovému celku (*Dostál 1966,*72). Podobné uloženie pod pravým ramenom však môžeme vysledovať aj v hrobe P-258 na prvom pohrebisku v Prušánkách. Z toho vyplýva, že nejde o veľmi adekvátny argument, nakoľko táto sekera náleží typu I (moravská bradatica) a je viditeľne súčasťou hrobového celku. V druhom prípade (Charváty) bola okrem sekery súčasťou pohrebného inventára iba mohutná kopija, ktorá sama o sebe je príliš chatrným prvkom k bližšiemu datovaniu. Rovnako by mohlo ísť aj o laténsky hrob.

Podľa názoru autorky tejto práce nie je na mieste považovať spomínané nástroje s tuľajkou za sekery v pravom slova zmysle. Dôvodom je jednak samotný tvar, ktorý sa svojou štruktúrou úplne odlišuje od podstaty rane stredovekých sekier, a jednak spôsob upevnenia a umiestnenia poriska kolmo k ostriu v závislosti, ktorého sa tak mení aj spôsob manipulácie s nástrojom. Oveľa bližší tak príde ich vzťah k motyčkovitým nástrojom, aké nachádzame napríklad v depotoch v Brankoviciach, Letoch u Dobřichovic či v Semiciach. Exempláre z týchto depotov sa síce odlišujú od dvoch vyššie spomínaných krátkymi, široko rozovretými tylovými lalokmi (IV. Dostálov typ má tuľajku uzavretú alebo len mierne rozovretú do štrbiny), ale je omnoho pravdepodobnejšie, že plnili účel zhodný s motyčkovitými nástrojmi než so sekerami.[16]

Pokiaľ ide o časové zaradenie, J. Poulík kladie výskyt „sekier“ s tuľajkou do 7. až 8. storočia aj na základe nálezu z Otaslavic (*Poulík 1948,* 38). Pre toto datovanie však neexistuje v dostupnom materiály žiadny oporný bod, na základe ktorého by bolo možné preukázať ich nespornú slavinitu. A teda sú prakticky nedatovateľné.

[16] Z tohto dôvodu by bolo najlepšie tieto „sekerky“ úplne vypustiť z typológie rane stredovekých slovanských sekier.

IV. typ u B. Dostála sa zhoduje so štvrtým typom u J. Poulíka aj V. Hrubého a s I. typom u A. Bartoškovej. Ostatní bádatelia sa týmto typom nezaoberali.

3.1.5. Sekery bez zosilneného obuchu – V. typ

Medzi sekery bez zosilneného obuchu patria sekery pomerne úzkych tvarov, s mierne pretiahnutým, postupne sa zužujúcim ostrím, bez ostňov u násadového otvoru, ktorý je najčastejšie obdĺžnikového tvaru a bez zosilneného (predĺženého), spravidla rovného alebo zaobleného, obuchu, ktorý má pri pohľade zozadu často tvar širokého obdĺžnika. V mnohých prípadoch je násadový otvor viditeľne odsadený od čepele.

Niektoré exempláre môžu mať okraje násadového otvoru zvýšené, najčastejšie v prednej a zadnej časti tuľajky. Takým príkladom je napríklad sekera z hrobu 1 z pohrebiska na mieste zaniknutej dediny Prosmyky u Lovosic alebo sekera z kostrového hrobu vykopaného na civilnom letisku v lokalite Praha-Ruzyně. Niektoré sekery môžu mať okrem zvýšenej prednej a zadnej časti tuľajky mierne vejárovito rozšírené ostrie, aké je očividné u sekery z hrobu 375 z hradiska Pohansko u Břeclavi (tab. 7:14).

B. Dostál tu okrem vyššie vymenovaných prípadov zaraďuje aj také sekery, ktorých ostrie je mierne pretiahnuté nadol a postupne sa zužuje. Niektoré exempláre tak majú nábeh najčastejšie na typ IIIA, teda širočinu s nadol pretiahnutým ostrím. Tento prípad je najlepšie viditeľný u sekery z mohyly č. 2 z mohylového pohrebiska v Hluku (tab. 8:9) a u sekery z kostrového hrobu v lokalite Rousínov-Čechyni (tab. 22: 6).

Piaty typ vytvoril B. Dostál na základe niekoľkých nálezov zo stredohradištných pohrebísk, ktoré nebolo možné zaradiť do žiadneho z predchádzajúcich typov (*Dostál 1966,* 72). Ako sa správne domnieval, tento typ sekier nie je veľmi rozšírený v oblasti Moravy[17]. Z doterajších spracovaných nálezov je známych iba 18 sekier tohto typu, jedna je sporná. Patria tu už vyššie spomenuté sekery z Čechyne, Hluku a Pohanska u Břeclavi. Okrem týchto je možné do tejto skupiny zaradiť ešte sekeru pochádzajúcu z mohylového pohrebiska v Jarohněviciach, ktorú ale nie je možné priradiť k bližšiemu hrobovému celku, ďalej 3 sekery z mohylového pohrebiska vo Vysočanoch, sekeru z hromadného nálezu z Pohanska u Nejdku[18] a sekeru z mikulčického hromadného nálezu z trate „Štěpnice“[19]. Možno tu však zaradiť aj päť sekier z mikulčického súboru, nájdeného v bývalom riečisku Moravy, pričom jedna z nich (tab. 15:8) sa na rozdiel od ostatných vyznačuje kruhovým násadovým otvorom.

[17] V pomere k celkovému počtu nálezov z Moravy.
[18] Typ IIB u A. Bartoškovej.
[19] Typ IVB u A. Bartoškovej.

Trochu problematické je zaradenie sekery z mohyly 20 (71) z mohylového pohrebiska v Strážoviciach (tab. 25:5), ktorá podobne ako sekery z Hluku a Čechyne má nábeh na typ III. Pokiaľ by sa ale preukázalo, že čepeľ tejto sekery bola ulomená, jej zaradenie do typu IIIA by bolo jednoznačné. Tomu by odpovedala aj zvláštne utvorená zadná časť násadového otvoru, ktorá nie je u sekier typu IIIA ojedinelá.[20]

Do piateho typu zaraďujem aj sekeru z hrobu N-138 z druhého nechvalínskeho pohrebiska, ktorá ma vejárovito rozšírené ostrie, ale je bez zvýšených okrajov tuľajky (tab. 17:7). Svojím tvarom pripomína dnešné sekery.

Rovnako tu zaraďujem aj menej častý prípad sekier bez zosilneného obuchu s tuľajkou v zadnej časti trubkovito pretiahnutou nahor aj nadol, aká je dobre viditeľná u sekery z Podbořan-Dolániek (tab. 3:6) a rovnako aj u sekery z hradiska Levý Hradec na lokalite Roztoky-Žalov (tab. 5:3) a sekery z Plužnej (tab. 3:5)[21].

Na rozdiel od Moravy, v Čechách je piaty typ pomerne rozšírený. Sekery tohto typu môžeme nájsť na 10 lokalitách v počte 11 kusov, čo je v pomere k počtu sekier nájdených v Čechách, nie úplne zanedbateľné číslo[22].

Okrem už vyššie spomenutých lokalít – Praha-Ruzyně, Lovosice-Prosmyky, Podbořany-Dolánky – pochádza sekera piateho typu tiež zo západnej časti akropole budečského hradiska (lokalita Zákolany-Kováry), kde bola ako ojedinelý nález nájdená jednoduchá sekera s tuľajkou. Z Litoměřic pochádza sekera nájdená pri stavbe vily A. Deutsche v súbore predmetov pochádzajúcich z hrobov. Ďalšie dve sekery pochádzajú z pohrebiska na lokalite Chodouny-Lounky, jedna z Polep u Litoměřic. Z Prahy alebo bezprostredného okolia pochádzajú ešte štyri sekery a to z detského hrobu z keltského hradiska Závist u Prahy, z pohrebiska v mestskej časti Praha-Radotín, nakoniec aj sekera z bojovníckeho hrobu IIIN-199 zo západnej časti tretieho nádvoria Pražského hradu.

Ako vidno pri pohľade na mapu Čiech po vymenovaní jednotlivých lokalít, sekery piateho typu sa v Čechách sústreďujú do dvoch okruhov. Prvý tvoria nálezy z okolia Litoměřic, druhý nálezy z bezprostredného okolia hlavného mesta Prahy. Výnimku tvorí iba nález z Dolániek u Podbořan. Takúto centralizáciu nálezov tohto typu na Morave nepozorujeme. Tam je naopak zaujímavosťou to, že šesť exemplárov z deviatich (ak počítame aj problematickú sekeru zo Strážovic) pochádza z mohylových pohrebísk, čo je v Čechách

[20] Viď stať 3.1.3. Sekery-širočiny – III. typ.
[21] Posledné dve menované sekery zaraďuje L. Hrdlička do svojich zvláštnych tvarov, nakoľko sú známe len 3 exempláre podobného tvaru (v jeho dobe len dve menované). Nakoľko sa však úzkym tvarom čepele a absenciou zosilneného obuchu podobajú práve sekerám Dostálovho V. typu, zaraďujem ich do tejto skupiny.
[22] Autorka vychádza z vlastného súpisu sekier v kapitole VI. na základe dostupných publikovaných prác. Počet sekier všetkých typov z Čiech tak činí cez 50 kusov.

nevídané. Tento stav môže byť samozrejme daný stavom bádania predovšetkým v jednotlivých oblastiach Čiech.

Piaty Dostálov typ nie je veľmi jednotný a zaraďuje tu sekery v niektorých prípadoch dosť rozdielnych tvarov. Mojou prioritou pre zaradenie niektorých sporných sekier do tohto typu bola v prvom rade absencia zosilneného obuchu, u sekier so spusteným ostrím s nábehom na typ IIIA, predovšetkým tvar čepele.

V dôsledku rôznorodosti zaradeného materiálu je datovanie týchto sekier problematické. Tvar niektorých jednoduchších sekier sa udržuje prakticky od laténu, podobne ako je tomu u sekier IV. typu. Je však pravdepodobné, že do prostredia českých a moravských Slovanov sa sekery podobné z Pohanska u Nejdku dostali od západných susedov, nakoľko sa nachádzajú na germánskych kostrových pohrebiskách z 5. až 6. storočia (*Bartošková 1986,* 77). U nás je snáď možné ich výskyt klásť už do začiatku 8. storočia, avšak bezpečne určiť hornú hranicu je problematické (*Hrdlička 1959,* 42-43). Podobne môžeme uvažovať nad importom v prípade sekier s trubkovito pretiahnutou zadnou časťou tuľajky vzhľadom na ich vzácnosť. Na základe nálezu z Plužnej je snáď možné ich klásť najskôr do záveru 7.-8. storočia (*Profantová 1997,* 516).

Tento typ sa čiastočne zhoduje s tretím typom u A. Ruttkaya, s typom IIB, IIC a IVB u A. Bartoškovej a so skupinou zvláštnych tvarov u L. Hrdličky. U J. Poulíka a V. Hrubého nie je vyčlenený.

3.1.6. Zvláštne tvary

Táto skupina vznikla ako potreba zaradiť niektoré exempláre, na ktoré som narazila pri vytváraní katalógu nálezov, ktoré svojím tvarom akokoľvek nepasujú do žiadneho z predchádzajúcich piatich typov sekier vytvorených B. Dostálom a vyskytujú sa na území Čiech aj Moravy úplne ojedinele. V niektorých prípadoch ani nemusí ísť o sekery v pravom slova zmysle.

Do zvláštnych typov zaraďujem napríklad tretiu sekeru z mohylového pohrebiska v Jarohněviciach, u ktorej je ťažké určiť typ. Ide o železnú sekeru s oblúkovitým ostrím, vejárovito sa rozširujúcou čepeľou smerom k ostriu, dlhým úzkym kŕčkom a obdĺžnikovitým násadovým otvorom so zaoblenými rohmi, umiestneným tesne pri obuchu, ktorý má tvar sférického obdĺžnika (tab. 9:6). Podľa B. Dostála ide o sekeru blízku druhému typu, od ktorého sa však odlišuje jednak vejárovitým tvarom ostria, jednak absenciou krátkych trojuholníkových ostňov u násadového otvoru.

Ďalším zvláštnym exemplárom je ojedinelý nález miniatúrnej sekerky z Postoloprt (tab. 4:2), ktorá z profilu vzdialene pripomína moravskú bradaticu s ostňami. Pri bližšou preskúmaní však zistíme, že ide o unikát svojim tvarom celkom ojedinelý. Sekerka má krátku vykrojenú bradu, štíhly kŕčok, krátke obdĺžnikové ostne, kladivkovitý úzky obuch a kruhový násadový otvor, ktorý sa nachádza uprostred kŕčku, čiže ostne sú vlastne súčasťou obuchu. Dosahuje dĺžky iba 9,3cm a snáď by mohla pochádzať z detského hrobu.

Ojedinelá miniatúra sekerky pochádza aj z hrobu 32 z Mlékojed (tab. 3:3). Ide v podstate o veľmi jednoduchý typ sekerky blízky úzkym sekerkám druhého alebo piateho typu, bez ostňov u násadového otvoru, s mierne sa rozširujúcou čepeľou smerom k ostriu a predĺženým, úzkym obuchom. Zaujímavosťou je, ale kruhový otvor skrz obuch, ktorý by mohol slúžiť k zaveseniu predmetu.

Rovnako je možné do skupiny zvláštnych tvarov zaradiť strieborne plátovaný čakan s výzdobou z kniežacieho hrobu č. 120 z hradiska Stará Kouřim (tab. 1:5), o ktorom sa pôvodne krátko po náleze, pred konzerváciou, uvažovalo len ako o sekerke s odtlačkom textilu. Železný čakan má vejárovito sa rozširujúcu čepeľ bez ostria, ktorá je ukončená tupou plôškou pokrytou striebornou páskou (*Šolle 1966,* 269-270), guľovitý obuch a miesto ostňov po stranách násadového otvoru má oválne zdobené doštičky. Pôvod tohto artefaktu s najväčšou pravdepodobnosťou nie je domáci, ale najčastejšie sa hľadá v Oriente.

Za zvláštny typ sekery môžeme považovať aj tzv. maďarský sekeromlat s lopatkovitým ostrím a dlhým protiľahlým bodcom na spôsob valašky z hrobu č. 79 z hradiska Stará Kouřim (tab. 27:14). V Českom prostredí ide o unikát, ktorý sa nápadne podobá typu IV vyčlenenom A. Ruttkayom (tzv. fokoše), odlišuje sa hlavne príliš priamou líniou tela aj obuchu. Takýto typ je vo veľkomoravskom prostredí vzácny a je teda nepravdepodobné mu prisúdiť veľkomoravský pôvod. Naopak by bolo možné zaradiť ho do poveľkomoravského obdobia, čomu nasvedčuje aj železná ostroha s dlhým bodcom. Výskyt moravskej bradatice v tom samom hrobe, tak môže iba dokladať tradíciu staršieho veľkomoravského pôvodu (*Šolle 1966,* 40).

3.1.7. Sekerovité hrivny

Slovanské sekerovité hrivny sú bežným javom veľkomoravského obdobia 8.-10. storočia na Morave aj na Slovensku. Najčastejšie sa vyskytujú v hromadných nálezoch nájdených na hradiskách (ale aj sídliskách), predovšetkým v centrálnej oblasti Veľkej Moravy, teda „všade tam, kde bola kováčska výroba veľmi rozvinutá“ (*Bartošková 1986,* 118).

Niekedy sa o nich uvažovalo ako o nástrojoch, pretože sa tvarom veľmi podobajú sekerkám zvláštnych úzkych tvarov, často so zaokrúhlenými čepeľami, s úzkym dlhým krčkom štvorcového alebo obdĺžnikového prierezu zakončeným hlavicou podobnou násadovému otvoru pre porisko a niekedy aj s napodobeninou postranných výčnelkov pripomínajúcich ostne (*Pleiner 1961,* 405). Veľmi často sa vyskytujú vo zväzkoch, ktoré obsahujú niekoľko desiatok až stoviek kusov. Sú rôznych veľkostí – dĺžka kolíše od 50 do 470 mm, a tiež rozmanitej váhy - rôzne váhové jednotky od niekoľkých gramov až po kilogramy. Mnoho z nich sa vyskytuje v zlomkoch, mnohé nesú stopy osekávania či delenia alebo sú z nich vysekané plátky rôzneho tvaru.

Podľa metalografického rozboru učineného R. Pleinerom (*Pleiner 1962,* 138) boli hrivny buď z nerovnako nauhličeného železa alebo z mäkkej nízko uhlíkovej pomerne čistej ocele. V niektorých prípadoch šlo o druhotne zvarené plakety plátkov ocele a železa. Boli kované rôznym spôsobom, často nesú stopy prehriatia a úplnú absenciu stôp po kalení alebo popúšťaní, rovnako nebolo zistené ani navarenie oceľového ostria či jeho zámerné nauhličovanie. Tieto miesta naopak zvyknú byť najmäkšou časťou celého predmetu, často sa objavujú stopy väčšieho či menšieho žíhania, ktoré vedie k zmäkčeniu ocele *(Pleiner 1961,* 426).

Sekerovitým hrivnám teda jasne chýbajú vlastnosti postupov, ktoré boli v tamojšej dobe bežne používané pri výrobe nástrojov a zbraní. Zároveň ich proporcie – tupé ostrie, príliš dlhé listy, násadové otvory často len prebíjané za studena - znemožňujú možnosť nasadiť ich na porisko (ako u sekery) a pracovať s nimi. Z toho dôvodu nie je možné sekerovitým hrivnám prisúdiť charakter užitočných nástrojov.

Nejde však o jav nijak výnimočný, v súčasnosti je známych niekoľko stoviek kusov týchto podivných predmetov. Napriek tomu nie je skutočný význam železných hrivien z obdobia Veľkej Moravy ani dnes úplne jasný. Ich takmer jednoliata forma nás oprávňuje k domnienke, že s najväčšou pravdepodobnosťou slúžili ako ľahko prenosný a skladovateľný polotovar vzácnej železnej suroviny (podobne ako medené a bronzové hrivny v dobe bronzovej), ktorý sa prekovával vo finálne predmety v kováčskych dielňach.

Na druhej strane mohol rovnako dobre slúžiť aj ako určitý druh platidla, predovšetkým na hradiskách (*Pošvář 1963,* 134-144), kde bol obchodný ruch najčulejší. Veľkosť a hmotnosť sekerovitých hrivien však kolíše v pomerne veľkom rozmedzí (často kvôli pokročilej korózii), preto je ťažké túto domnienku priamo doložiť (ťažko určiť nejakú vhodnú metrológiu hrivien). Ich nezanedbateľnú hodnotu však dokladá aj skutočnosť, že hrivny sú častejšie nachádzané vo väčších depotoch (zriedkakedy v hroboch), ako sklad materiálu

čítajúci buď len tieto predmety alebo sa vyskytujú pohromade s inými železnými výrobkami, než ako jednotlivé kusy, ako to býva napríklad u nástrojov, ale tiež zbraní.

Rovnako aj samotný výskyt sekerovitých hrivien, ktorý spadá do obdobia konca 8. až polovice 10. storočia (na základe datovania nálezov prevažne z depotov), teda do obdobia, z ktorého nám doposiaľ chýbajú akékoľvek nálezy slovanských mincí či už z pred alebo priamo z veľkomoravského obdobia, podporuje možnosť hrivien ako určitého druhu platidla.

3.2. Výroba sekery

Aj keď na slovanské prostredie z juhovýchodu mohli pôsobiť vplyvy z avarského sveta, najvýraznejší ráz staroslovanskému kováčstvu vtisol prúd rímsko-provinciálnej tradície, ktorá bola potomkom vyspelého keltského kováčstva, a ktoré slovanskí kováči v období veľkomoravskej ríše dokázali pretvoriť do takmer dokonalej podoby. Úspešne reagovali na impulzy z franskej či byzantskej oblasti, preberali niektoré cudzie technologické postupy, aby ich následne aplikovali na svoje výrobky.

Veľkomoravskí kováči dokázali v plnom rozsahu naplniť potreby ako osadníkov, tak bojovníkov. Medzi nálezmi železných predmetov môžeme určite nájsť aj rôzne podivné alebo nekvalitné výkovky univerzálnych dedinských kováčov, ale zručnosť skúsených kováčskych majstrov dokazujú nálezy železných radlíc, krájadiel, kosákov, nožov, sekier, hrotov kopijí a šípov, ostrôh i konských postrojov. Jedným z najvýraznejších a najcharakteristickejších symbolom veľkomoravského kováčstva sa nesporne stali známe moravské bradatice, ktoré sa so zánikom Veľkej Moravy (10. storočie) začali z nášho prostredia pomaly vytrácať.

Výroba sekier či už bojových alebo remeselných, podobne ako výroba iných železných nástrojov využívaných v domácnostiach či určitých odvetviach, nevyžadovala tak špecializovaných odborníkov ako napríklad výroba meča a dokázal ju vyrobiť každý zručný kováč. Napriek tomu mnohé vynikajú svojím precíznym spracovaním.

Najjednoduchšie sekery s tuľajkou vytvorenou prehnutými lalokmi, ktoré sa však u nás vyskytujú vskutku ojedinele, boli výrobky jednoduché, aj keď kvalitné. Kovali sa z pripraveného jedného kusu železného hranolu alebo zvarenej železnej pakety tak, že sa z nich vytvoril pás, ktorý sa na oboch kratších protiľahlých koncoch rozkoval do vejára, jeden koniec sa zvinul do tuľajky, zatiaľ čo druhý koniec sa naostril. Tuľajka sa mohla rôzne vytvarovať, najčastejšie mala pravouhlý tvar. Následne sa ostrie nauhličilo, zakalilo a nabrúsilo.

Zložitejšie postupy si vyžadovali sekery s vloženým oceľovým ostrím, ktoré sa navarilo na mäkšie a menej kvalitné železné jadro. Táto technika je pre obdobie raného stredoveku typická. Existoval dvojaký postup – buď sa z kusu kovu vytiahol pás dvojnásobnej dĺžky, oba konce sa rozkovali rovnakým smerom a celý pás sa prehol v polovici, čím vznikol jednak priestor pre násadový otvor pre porisko, ktorý sa osadil a jednak priestor pre vloženie kvalitného kaleného oceľového klinu, ktorý mohol siahať až k násadovému otvoru (takže na reze sekerou je vidno 3 vrstvy), alebo sa pripravené železné jadro vytiahlo do dĺžky podľa konečnej dĺžky sekery. Miesto ostria sa rozštiepilo a do vzniknutej štrbiny sa vložil oceľový klin, ktorý sa zvaril s jadrom. Oceľový klin sa mohol v oboch prípadoch tiež privariť zo strany ostria na železný základ alebo sa úplne vynechať, pričom sa tieto konce cementovali. Čím dlhší bol vložený oceľový klin, tým pevnejšia bola sekera a to dlhšie plnila svoju funkciu aj pri opakovanom brúsení.

Na záver sa násadový otvor prerazil na opačnom konci ako bolo ostrie (platí pre postup s rozštepom v jadre), po stranách sa vytiahli ostne a tylová časť sa vykovala do požadovaného tvaru obuchu. Tento postup je veľmi pravdepodobný pre výrobu moravskej bradatice (*Pleiner 1962,* 226). Okrem toho bolo možné nástroj neprebíjať, ale zvariť po celej dĺžke z dvoch železných plátov. Finálnymi úpravami bolo popúšťanie, keď sa oceľ stávala tvrdou, pružnou a kujnejšou, ďalej kalenie pre spevnenie celého výrobku, hladenie, tepelné spracovanie a nabrúsenie ostria[23].

Tieto tri vyššie uvedené postupy výroby rane stredovekých sekier sú len orientačné a musíme mať na pamäti, že jednotlivé kroky sa mohli meniť v závislosti na zvyku, dielni, tradícií alebo kraji výrobcu.

3.3. Porisko

Použitie sekery by nemalo žiadny význam bez použitia správneho dreveného poriska. Veľkú úlohy pritom hrala jeho dĺžka a tvar, ktoré v závislosti na tvare a veľkosti železnej časti sekery vytvárali nástroj vhodný buď k remeselníckym prácam či k boju[24].

Drevo ako organická látka sa však v bežných archeologických situáciách zachováva veľmi ťažko a zriedka. Napriek tomu, že máme niekoľko nálezov z územia Čiech a Moravy, na základe ktorých je možné vytvoriť aspoň približnú predstavu o variabilite dĺžky, sa otázke

[23] V tejto kapitole zhrňujem popis rekonštrukcie výroby základných typov slovanských sekier, ktoré na základe metalografického rozboru načrtol ako možné riešenie tohto problému R. Pleiner (*Pleiner 1962,* 219-232).
[24] O rozdiele medzi remeselníckou a bojovou sekerou v kapitole 4.1.

druhu dreva, z ktorého sa vyrábali poriská rane stredovekých sekier, ani v súčasnosti nevenuje príliš veľká pozornosť.

Pokiaľ ide o nálezy z pohrebísk, obraz je veľmi strohý, nakoľko veľmi málo z dochovaných zvyškov dreva, prevažne v násadovom otvore sekery, bolo podrobených podrobnejšej analýze. V Hradci nad Moravicí pri výkopoch v Zámeckej ulici 58 bola vykopaná sekera, v tuľajke ktorej sa našli zvyšky poriska z javoru. Zo Stěbořic na Morave pochádzajú z tamojších mohýl dve sekery, pričom jedna (mohyla 2) mala porisko pôvodne zhotovené z jaseňu a druhá (mohyla 3) z hrabu. Aj u dvoch sekier z hrobov 25 a 49 z pohrebiska vo Veľkých Bílovic bolo zistené porisko z javorového dreva.

Okrem nálezov z pohrebísk je pre nás veľmi cenným zdrojom informácií početný nález sekier z Mikulčíc. Vďaka príhodným podmienkam sa v sedimentoch bývalého riečneho koryta Moravy dochovalo pri troch mostných konštrukciách 32 exemplárov železných sekier, pričom okrem jedného bolo možné u všetkých určiť druh dreva. Celkom v 21 prípadoch sa medzi predloženými vzorkami vyskytol javor. Ďalším v poradí sa umiestil dub, ktorý sa objavil medzi exemplármi iba 4x. Dve násady boli z lipového dreva a po jednom z brestu a jaseňa.

Hoci nemáme mnoho výsledkov analýz dreveného materiálu, z vyššie uvedených príkladov jasne vyplýva hypotéza E. Opravila (*Opravil 2000,* 174), že práve javorové drevo bolo najpríhodnejším materiálom k výrobe poriska sekery[25].

V otázke priemernej dĺžky porísk rane stredovekých sekier môžeme opäť siahnuť po nálezoch z Mikulčíc z riečiska Moravy. Z 32 nalezených sekier sa až u 12 zachovali drevené poriská takmer v celej pôvodnej dĺžke. Tá sa pohybuje od 55 do 87 cm, pričom dĺžka väčšiny z nich (9 kusov) spadá do rozmedzia 60-70 cm.

Situácia na pohrebiskách je trochu zložitejšia, pretože počet čo do dĺžky zachovaných porísk je príliš malý na všeobecné zhrnutie. Niekedy sa bádatelia snažia určiť približnú dĺžku poriska na základe uloženia sekery v hrobe, avšak táto poloha nebýva jednotná a pravidelná.

Veľmi časté býva uloženie sekery pri boku, či už v oblasti ruky, pásu alebo v hornej časti stehennej kosti tak, že porisko viditeľne smeruje k nohám. Je teda pravdepodobné, že v takých prípadoch mohla byť sekera držaná za čepeľ (podobne ako valaška) a teda dĺžka poriska by odpovedala približne vzdialenosti od ruky nebožtíka k chodidlám. Príkladom je sekera z hrobu 26 z polohy „Na Špitálkách“ zo Starého Města na Morave, ktorá bola uložená pri pravej ruke a jej porisko, prekvapivo pomerne krátke dosahujúce dĺžku iba 48 cm, smerovalo k nohám (dĺžka zachovanej kostry nie je uvedená). Iným prípadom je sekera

[25] Z 32 prípadov vzoriek podrobených analýze až 24 bolo z javorového dreva.

z mohyly 2 zo Štebořic, ktorá síce bola uložená v hornej časti pravej stehennej kosti, ale porisko smerovalo pôvodne pozdĺž paže k ramenu.

Oveľa častejším spôsobom uloženia sekery v hrobe sa však javí poloha pri kolene. Ak by sme brali do úvahy, že tu by nebožtík mohol držať koniec poriska (naznačuje často smer poriska k ruke), to by dosahovalo v takomto prípade dĺžku 40-50 cm. Neukazuje sa to nepravdepodobné (viď vyššie nález zo Starého Města), avšak väčšina dochovaných nálezov presahuje dĺžku 60 cm (napríklad sekery z Mikulčic). Príklady takto krátkeho poriska môžeme vidieť na sekerách zo Slovenska z Veľkého Grobu, kde sa až v troch prípadoch (hrob 54, 110 a 113) zachovali poriská dlhé približne 50 cm. Vo všetkých troch hroboch bola sekera uložená pri alebo na pravom kolene (*Hrdlička 1959,* 65-66).

Do úvahy ešte prichádza možnosť, že porisko presahovalo vzdialenosť od kolena k ruke (držanie uprostred alebo v tretine poriska ?) ako naznačuje príklad z hrobu P-473 z druhého pohrebiska v Prušánkách, kde bola sekera uložená na pravom kolene s čepeľou na juh a s poriskom v smere k pravému ramenu. Odlišným prípadom je nález z hrobu 163/51 z polohy „Na Valách" zo Starého Města, kde bola sekera síce tiež uložená pri kolene, ale porisko s dĺžkou približne 94 cm smerovalo k nohám.

Najmenej je prípadov, keď sekera spočíva v dolných častiach pod kolenom, v oblasti členku alebo pri chodidle. V takých prípadoch je zároveň asi najväčšia možnosť, že nebožtík mohol držal sekeru v ruke za koniec poriska, pričom jeho dĺžka by sa pohybovala v rozmedzí 60-70 cm, v prípade uloženia pri holeni a 80-90 cm v prípade uloženia pri chodidlách. Príkladom je sekera z mohyly 3 zo Stěbořic, kde bola sekera uložená medzi členkami nebožtíka. Drevené porisko sa zachovalo v dĺžke 10 cm, bolo položené cez pravú stehennú kosť a smerovalo k pravej ruke, pričom od ruky sa v tomto smere tiahol približne 30 cm dlhý pruh spráchniveného dreva. Celková dĺžka poriska sa tak pohybuje okolo 85 cm. Pre kratšie porisko je dobrým príkladom ďalší exemplár zo Starého Města, a teda sekera z hrobu 203/51, ktorá bola uložená pri pravej holeni a ktorej porisko dosahuje dĺžky 65 cm.

Z územia Moravy však máme aj nález poriska, ktorý svojou dĺžkou presahoval 1 m. Pochádza z hrobu 3 z polohy „Přední Čtvrťky" z Břeclavy. Dĺžka poriska sekery, uloženej pri pravom kolene, by sa mala pohybovať okolo 115 cm.

Naproti tomu z územia Čiech by mal pochádzať exkluzívny exemplár nadštandardne dlhého poriska, ktoré by podľa dochovaných správ malo dosahovať dĺžku až 1,5 m. Ide o sekeru z pohrebiska v Liboteniciach z polohy „Na Ladech", uloženú pri nohách nebožtíka. Sekera je bohužiaľ známa iba z inventárnej skice a v dnešnej dobe je nezvestná (*Zápotocký 1965,* 334). Nakoľko môžeme túto informáciu považovať za dôveryhodnú, ťažko povedať, ale

vzhľadom na vyššie spomenuté príklady a doklady priemerných dochovaných dĺžok porísk, sa mi javí táto skutočnosť ako málo pravdepodobná[26].

Okrem týchto polôh sa sekera zriedka vyskytuje v oblasti hornej časti tela nebožtíka. Pri pravom lakti sa našla napríklad sekera v mohyle 2 v Hluku v polohe lesa „Hlubočku" a v mohyle 9 z rovnakej polohy naopak pri pravom ramene. Pod pravým ramenom sa našla aj sekera v hrobe P-258 na prvom prušánskom pohrebisku. Z polohy pri hlave pochádza napríklad sekera z Morkovic-Slížan z hrobu 3. V takýchto prípadoch je však možnosť odhadnúť aspoň približnú dĺžku poriska veľmi malá, nakoľko ani v jednom prípade sa nezachoval celý drevený exemplár.

Celkový tvar drevených porísk je ťažké určiť na základe malého počtu dochovaného materiálu. Silu, teda hrúbku, je naopak možné odvodiť z priemeru násadového otvoru, ktorý sa pohyboval v rozmedzí 2-3,5 cm. Menšiu tuľajku má napríklad sekera z hrobu 341 z Pohanska u Břeclavi, ktorej priemer je 1,9 cm a miniatúra sekerky z Postoloprt, ktorej priemer je 1,3 cm. Nad uvedený rozsah, s priemerom tuľajky 4,5 cm, patrí napríklad sekera z hrobu 79 z hradiska Stará Kouřim a sekera z jej bezprostrednej blízkosti s priemerom tuľajky 5 cm[27].

Poriska sekier mohli byť na svojom konci okované, ako dokazujú nálezy železných prstencovitých kovaní. Tie sú známe zo Starého Města z hrobu 203/51 z polohy „Na Valách". Kovanie malo priemer 2,3 cm a vysoké bolo 2 cm. Iným nálezom zo Starého Města, tentokrát z polohy „Na Špitálkách", je nákončie s bodcom z hrobu 26/AZ o priemere 3 x 2,5 cm. Z Březolup pochádza kovanie s otvormi na klince (pre lepšie upevnenie na porisku) s priemerom 2 cm a výškou 2,6 cm.

Tieto prstencovité kovania mali valcovitý tvar, presahovali na výšku 2 cm, upevnené boli buď klincami alebo malými klinmi zarazenými do podstavy poriska a ich funkcia zrejme spočívala v zabezpečení konca poriska proti poškodeniu či prasknutiu alebo snáď k spevneniu už poškodeného poriska (*Hrdlička 1959,* 68). Je pritom zaujímavé, že všetky tri exempláre pochádzajú z Moravy. Z Čiech sa nezachoval ani jeden, aj keď podľa dochovaných správ by mal z Libotenic z hrobu 1 pochádzať z konca poriska mosadzný zdobený hrot. Ten sa ale bohužiaľ, rovnako ako samotná sekera, nezachoval.

[26] Takéto dlhé poriska sa začínajú objavovať až v neskorších obdobiach s obojručnými sekerami. V ranom stredoveku ich môžeme vidieť v germánskom svete, sekery s vejárovito sa rozširujúcim ostrím nasadené na dlhých poriskách sú pomerne hojne zobrazené aj na tapisérií z Bayeux.

[27] Pri uvedení týchto údajov vychádzam z vlastného súpisu sekier v kapitole IV. Nakoľko tieto údaje nepovažujem za smerodajné pri riešení hlavných otázok predloženej bakalárskej práce, sú iba orientačné a pri hĺbkovom preskúmaní všetkých dostupných nálezov sa môžu zmeniť.

IV. SEKERA V ŽIVOTE RANE STREDOVÉHO ČLOVEKA

4.1. Rozdiel medzi pracovnou a bojovou sekerou

Sekera patrí medzi univerzálne nástroje, ktorých funkcia nemusí byť bezprostredne spätá len s remeselníckymi prácami. Svojou stavbou môže takisto prirodzene súvisieť aj s bojom.

Rozlišujúcich faktorov medzi pracovnou a bojovou sekerou môže byť niekoľko. Zohľadniť je ale potreba predovšetkým fakt, že každú sekeru je v podstate možné použiť aj ako viac či menej účinnú zbraň. Všeobecne sa za zbraň považujú sekery nájdené na pohrebiskách, predovšetkým v hroboch v kombinácií s inými zbraňami, poprípade s ostrohami. Problém ale nastáva vo chvíli, keď si na základe dostupných nálezov uvedomíme, že ako súčasť pohrebného inventára môžeme nájsť prakticky každý a jeden vymedzený typ rane stredovekej sekery (snáď s výnimkou sekier štvrtého typu, ktoré máme k dispozícií iba dve a navyše ich slavinitu nie je možné priamo potvrdiť[28]).

Naopak A. Bartošková zaraďuje sekery z depotov medzi remeselnícke nástroje, napriek tomu, že niektoré tvary sú už priamo svojou stavbou tela predurčené predovšetkým k boju, než k remeselníckym prácam. Práve v tomto momente je dôležité určiť aspoň základné znaky rozlišujúce pracovnú a bojovú sekeru a pri ich určení sa zameriame predovšetkým na tvar a šírku ostria a tiež dôležitý a často opomínaný prvok – porisko.

Ak si predstavíme sekeru-zbraň ako celok v období raného stredoveku, logicky dospejeme k niekoľkým základným bodom. Vychádzame z predpokladu, že účelom každej zbrane je preniknúť cez ochrannú zbroj. V takom prípade sa môže javiť najvhodnejším kandidátom sekera s úzkym ostrím, neveľká váhou a poprípade menších rozmerov, aby bola zároveň dobre ovládateľná. Dĺžka poriska potom závisí od viacerých faktorov.

Pri pohľade na moravskú bradaticu vidíme ideálnu zbraň, ktorá splňuje všetky vyššie spomenuté body. Oproti staršej širočine, ktorú je rovnako možné použiť aj ako tesársku sekeru, má výhodu užšieho ostria, ktoré nerozkladá pri dopade razantnosť úderu na väčšiu plochu, ale vďaka oceľovému ostriu poskytuje takmer bezproblémové prerazenie niekoľkých riadkov železných krúžkov a tiež prienik medzi štítky šupinového brnenia.

Okrem toho majú bradatice na opačnom konci sekery tupý obuch, ktorý mohol výborne slúžiť k rozdrveniu prilby či zrazeniu štítu súpera bez toho, aby sa zbytočne otupovalo ostrie. Práve z toho dôvodu je tiež možné pokladať za špecializované remeselnícke nástroje prevažne

[28] Viď stať 3.1.4. Sekery s tuľajkou.

sekery bez predĺženej obuchovej časti a za bojové sekery varianty s výrazným zosilneným obuchom (*Bartošková 1986,* 80).

Rozlišujúcim faktorom je tiež spôsob upevnenia sekery k porisku, čiže uhol osi násadového otvoru k horizontálnej osi sekery. Čím ostrejší uhol zvierali tieto dve osi, tým bola potreba dlhších ostňov u násadového otvoru väčšia, aby sekera vydržala nápor aj v rozhodujúcom momentne použitia (*Klanica 1985,* 523). U moravskej bradatice sa vďaka šikmo nasadenej tuľajke zbieha os poriska s osou ostria a tak sa sekera pri údere stotožňuje s kruhovou dráhou rozmachu, čím sa zvyšuje ako pádnosť sekery tak priľnutie celou plochou ostria na cieľ pri dopade (*Choc 1967,* 152-153; *Lutovský 2001,* 294). Preto sa všeobecne u bojových sekier uvažuje, že uhol nasadenia poriska bol ostrejší než u sekier užívaných ako remeselnícke nástroje práve z dôvodu väčšej razancie v rozhodujúcom okamihu dopadu sekery.

Pokiaľ ide o dlhšie či kratšie hrotité ostne u násadového otvoru, tie nie len umožňovali stabilnejším spôsobom upevniť železnú sekeru na predĺžené porisko, ale zároveň ho aj zaisťovali proti prerazeniu či preseknutiu na najnamáhanejšom mieste. Poriska sa najčastejšie vyrábali z javorového dreva[29] a v ideálnom prípade dosahovali 60-90 cm. Takáto dĺžka je najvhodnejšia, aby sa pri malej hmotnosti sekery nielen zvýšila sila, presnosť a razantnosť úderu, ale tiež vyrovnala súbojová vzdialenosť oproti súperovi s mečom na požadovanú úroveň. Poriská pracovných sekier boli naproti tomu kratšie a silnejšie, a zároveň aj váha bola oproti bojovým sekerám podstatne vyššia. Podľa M. Ch. Aleškovského sa priemer násadového otvoru pracovných sekier pohybuje v rozmedzí 3,8 až 4 cm, no niekedy môže dosiahnuť šírku aj cez 5 cm (*Aleškovskij 1960,* 71-75).

Idea sekery aj meča v boji spočíva v tom, že obe zbrane by mali byť akýmsi pomyselným predĺžením ruky. Sekera má oproti meču však tú výhodu, že jej ťažisko leží takmer na konci zbrane pri obvode kruhovej dráhy úderu, zatiaľ čo u meča je na opačnej strane, teda blízko ruky. Sekera je z toho dôvodu pádnejšia a jej prieraznosť je oproti meču neporovnateľne väčšia, nakoľko plnou silou pôsobí priamo na určitú malú plochu (výnimkou u meča sú snáď len body, ale ani tie nemajú v konečnom dôsledku takú silu ako rana sekerou). Zároveň nižšia váha sekery umožňovala rýchlejšiu manipuláciu s ňou, aj keď vyžadovala istejšie vedenie a presnejší úder (*Choc 1967,* 154).

Útočnosť sekery je tak v porovnaní s mečom omnoho vyššia a zároveň drvivejšia, čo z nej robí ideálnu útočnú zbraň. V možnosti defenzívy však výrazne za mečom zaostáva. Dôvodom je nie len drevené porisko, ktoré sa ľahko zlomí alebo presekne, ale tiež nemožnosť

[29] O dĺžke porísk a druhu dreva použitého pri výrobe viac v stati 3.3. Porisko.

pri manipulácií so sekerou využívať v boji bežné kryty (predovšetkým kvôli absencií záštity, ktorá chráni pri dopade čepele ruku a prsty).

Určiť bojové sekery podľa vyššie spomenutých kritérií však nie je úplne jednoznačné. Moravské bradatice nie sú jediným typom sekier, ktoré by boli výslovne určené k boju. Navzdory tomu sú pravdepodobne jediným typom, o ktorom je možné iba v minimálnej, ak nie v žiadnej miere uvažovať ako o pracovných nástrojoch.

Záverom je možné podotknúť, že sekery na veľkomoravských pohrebiskách reprezentovali predovšetkým zbrane. Nad ich súčasným využitím ako plnohodnotným pracovným nástrojom je možné uvažovať predovšetkým v prípade širočín, ktoré sa do hrobov ukladali zriedkavejšie než bradatice či sekery úzkych tvarov[30] (*Hanuliak 2004,* 147).

4.2. Sekera ako nástroj

Ako už bolo mnohokrát spomenuté, sekera patrí svojou stavbou medzi všestranne využiteľné nástroje. Odhliadnuc od možnosti využiť ju v boji, od praveku spočíva ťažisko jej úlohy prevažne v remeselníctve. Už kamenný predchodcovia sekier – ploché kamenné sekerky a mohutnejšie sekeromlaty sa využívali pri rúbaní stromov, osekávaní vetiev, zbavovaní kmeňov kôry a následnom spracovávaní dreva. Výnimkou nie sú ani neskoršie železné sekery.

Aj keď v ranom stredoveku pripadla hlavná úloha výroby železu, jeho všeobecné užívanie na najrôznejšie nástroje neznamenalo, že by sa ním plytvalo. Stále šlo o pomerne vzácnu surovinu a zároveň ani technické možnosti ani kapacita rane stredovekých železných hút nebola tak vysoká, aby na sto percent uspokojila dopyt. Preto sa železné nástroje opatrovali, šetrili a nikdy sa neodhadzovali (*Pleiner 1962,* 139). To je tiež dôvodom, prečo sekera ako nález na väčšine sídlisk raného stredoveku chýba[31]. Ojedinelé nálezy sú tak skôr dielom náhody a nie je vylúčené, že boli pôvodne súčasťou pohrebného inventára hrobu, ktorý sa z určitých dôvodov nezachoval (orba, stavba a i.)[32].

Naproti tomu sa sekery pomerne hojne vyskytujú v depotoch, tj. hromadných skladoch železných predmetov. Z obdobia raného stredoveku ich poznáme niekoľko, ako z Čiech tak aj

[30] Druhý, popr. aj piaty typ.
[31] Za výnimku môžeme považovať hradiska a tiež sídliskový nález z Březovej nad Svitavou, kde bola podľa I. L. Červinky v hliníku pod plochým kameňom nájdená rozmliaždená nádoba, črepy mladšieho hradištného rázu a železná sekera s ostňami (typ I ?) (*Červinka 1928*, 175).
[32] Na JV predpolí vrchu Rubín v lokalite Podbořany-Dolánky bola objavená sekera spolu so železným rámčekom pracky. Z lokality Radim z polohy „Na Bojišti“ zase pochádza sekera a kopija. V oboch prípadoch ide o pomerne staré nálezy a nálezové okolnosti nie sú úplne jednoznačné. Existuje tu teda istý predpoklad, že by mohlo ísť pôvodne o nálezy z hrobových celkov.

z Moravy. Nedá sa povedať, že by v nich bol zastúpený len jeden typ, ale vyskytujú sa takmer všetky známe tvary.[33] Je však prekvapujúce, že medzi sekerami, ktoré by sme z logického hľadiska mohli považovať za pracovné, nachádzame aj sekery prvého typu – bradatice, ktoré sme charakterizovali ako špecializované zbrane. V Čechách ich nájdeme iba v hromadnom náleze z Líšťan, na Morave dokonca v piatich depotoch[34]. Prečo tieto bojové sekery nachádzame uložené ako súčasť hromadných nálezov spolu s ostatnými remeselnými nástrojmi ťažko povedať. Všeobecná otázka ukladania depotov v pred a vo veľkomoravskom období je pomerne problematická. V úvahu pripadajú ako príčiny votívne, vzťahujúce sa ku kultovej obeti, tak príčiny vyplývajúce z nepokojných podmienok v období Veľkomoravskej ríše, ktoré nútili s uschovávaniu vzácnych a cenných železných predmetov (*Bartošková 1986,* 109).

V prípade nejednoznačného určenia presnej úlohy sekier z hrobových celkov sú naopak veľmi cenným zdrojom informácií o remeselníckych sekerách rôzne dobové vyobrazenia, ktoré zachytávajú sekery predovšetkým pri drevorubačských či tesárskych prácach. Na tapisérií z Bayeux môžeme vidieť úzke sekerky na dlhých poriskách využívané pri rúbaní stromov, ktoré nápadne pripomínajú sekery úzkych tvarov bez zosilneného obuchu (náš typ V) a hneď na ďalšej scéne vyobrazený zvláštny typ sekery podobajúci sa na širočinu, s veľmi úzkym ostrím výrazne pretiahnutým nahor aj nadol a podivne zahnutím smerom k tuľajke (obr. 4).

Obr. 4. Tapiséria z Bayeux. Scéna zobrazujúca stavbu flotily (*Bayeux. Tapiserie de la Reine Mathilde*).

[33] Tu odkazujem na typológiu A. Bartoškovej, ktorá spracovala prehľad známych slovanských železných depotov z celého územia bývalého Československa do r. 1986 (*Bartošková 1986*).
[34] Viac v stati 3.1.1. Moravská bradatica.

V tomto prípade je sekera nasadená na pomerne krátkom porisku a podľa vyobrazenia pravdepodobne slúžila na zbavenie kmeňa kôry. Posledná v rade scén zobrazuje opracovávanie už takmer hotových lodí a k tejto činnosti sú využité sekery tvarom a dĺžkou poriska niekde uprostred predchádzajúcich dvoch (obr. 5).

Obr. 5. Tapiséria z Bayeux. Pokračovanie scény zobrazujúcej stavbu flotily (*Bayeux. Tapiserie de la Reine Mathilde*).

Využívanie sekier podobajúcich sa predovšetkým širočinám pri spracovávaní dreva máme doložené aj z viacerých iluminácií, hoci predovšetkým z neskoršieho obdobia, akým je napríklad zobrazenie biblického Noema ako tesára z kódexu *Cursus Sanctae Mariae* z rokov 1200-1230 (obr. 6).

Obr. 6. Kódex Cursus Sanctae Mariae. Zobrazenie biblického Noema rúbajúceho sekerou-širočinou brvno upevnené v primitívnom rozštepe (*Husa a kol. 1967*: Homo Faber, 85).

Nástroj podobajúci sa sekere úzkeho tvaru, nasadený na dlhom porisku, ktoré postava zviera oboma rukami, je naopak zachytený na iluminácií v Štuttgartskom žaltári (obr. 7), ktorý pochádza z obdobia medzi rokmi 820 až 830. Nie je pochýb, že tieto iluminácie vychádzajú predovšetkým zo zvyklostí danej doby. O tom ostatne svedčí aj spôsob odievania na jednotlivých vyobrazeniach, ktorý neodpovedá dobe opisujúcej sa v žaltári, ale práve dobe vzniku tohto literárneho diela.

Obr. 7. Stuttgardský žaltár[35].

Trošku problematický zostáva pomerne bežný výklad sekery ako nástroja na vykonávanie trestu smrti. O sekere ako popravnom nástroji nemáme z raného stredoveku príliš veľa správ. Jedným z najznámejších výjavov zobrazujúcich popravu sťatím sekerou znázorňujú bronzové dvere katedrály v Hnězdne. Ich krídla sú zdobené 18 plastickými výjavmi zobrazujúcimi život sv. Vojtecha od narodenia až po mučenícku smrť na jeho misijnej ceste k Prusom. Práve tabuľa zobrazujúca smrť druhého pražského biskupa sa vyobrazením líši od najstarších vojtešských legiend, podľa ktorých mal byť ubodaný siedmimi ranami kopije (*Lutovksý 1992,* 28). Vyobrazenie z hnězdenských dverí však ukazuje ako je svätec prebodávaný kopijou, a zároveň mu je sekerou stínaná hlava (obr. 8).

V archeologických prameňoch bohužiaľ nemáme adekvátny dôkaz, že by sa sekera ako popravný nástroj skutočne používala a chýbajú aj zmienky v písomných prameňoch. V Kosmovej kronike v kapitole 13 môžeme síce nájsť zmienku o poprave Vlastislavovho

[35] Prebraté z http://digital.wlb-stuttgart.de/digitale-sammlungen/seitenansicht/ ?id=4870&tx_dlf%5Bid% 5D=1517&tx_dlf%5Bpage%5D=178

syna, ktorý ešte v detskom veku „dostal ranu sekerou do útleho krku“ od istého Durynka, ktorému bol zverený. Túto udalosť však nemôžeme považovať za popravu v pravom slova zmysle. Rovnako ani vo veľkomoravskom zákonníku *Zákon sudnyj ljudem* sa neobjavuje mimo trestu smrti upálením, poprípade popravou mečom zmienka o porušení zákona, ktoré by sa trestalo sťatím sekerou (*Vašica 1996,* 191-199). Musíme sa teda prikloniť k názoru, že v prípade popravy sekerou šlo v ranom stredoveku v slovanskom prostredí o jav veľmi ojedinelý, ak nie celkom výnimočný.

Obr. 8. Výjav z dverí Hnězdenskej katedrály[36].

4.3. Sekera ako zbraň

Už L. Niederle sa pozastavuje nad skutočnosťou, že o sekere ako zbrani v slovanskej bojovníckej výbave sa z písomných prameňov dozvedáme pomerne neskoro, a to až v 8. storočí *(Niederle 1925, 541)*. Nemožno ale pochybovať, že je sekera neoddeliteľnou súčasťou slovanskej hmotnej kultúry už od najstarších čias, tak ako tomu bolo u ostatných susedných národov, nakoľko sa ako súčasť pohrebného inventára objavuje ojedinele už od 7. storočia.

Už od doby bronzovej, kedy sa vyvinuli prvé formy, snáď iba meč ako prvý a jediný plnil funkciu špecializovanej pobočnej zbrane, určenej predovšetkým k boju. Kopija, luk, sekera alebo tesák našli využitie aj pri love, meč sa mimo boj používal ojedinele. Jedine v dobe veľkomoravskej prebrala funkciu najrozšírenejšej pobočnej zbrane bojová sekera (*Choc 1967,* 142).

[36] Prebraté z http://www.tixik.cz/dvere-hnezdenske-katedraly-2383115.htm

Sekera bola na rozdiel od meča zbraňou masovou. Nebolo ťažké ju zohnať, nakoľko nevyžadovala žiadne zložité postupy ani množstvo cenného a kvalitného materiálu. Dokázal ju vyrobiť snáď každý dobrý zručný kováč a zaobstarávacia cena sa s cenou meča taktiež nemohla rovnať. Nie je preto prekvapením, že si získala obľubu ako u jazdcov, tak predovšetkým u pechoty a často aj s nimi v hrobe končila svoju pozemskú púť.

Situácia na pohrebiskách však nemusí odrážať vtedajšiu skutočnosť. Výroba ako aj zaobstarávanie meča bolo omnoho nákladnejšie ako získanie sekery. Pre vysokú cenu mala v staršej dobe raného stredoveku meč, okrem panovníka, predovšetkým družina a malý počet ostatných bojovníkov. Meče sa tiež často dedili v rodinách po mužskej línií. To môže byť dôvodom, prečo v hroboch veľkomoravského obdobia 9. storočia nachádzame výrazne menší počet týchto zbraní, než by mohlo odpovedať skutočnosti (*Choc 1967,* 149).

Naopak sekera práve v tomto období zaznamenáva nečakaný nárast predovšetkým v pohrebnej výbave, nakoľko nebola tak drahocenná ako meč a jej cesta mohla bez veľkej straty cenného predmetu pokračovať s pôvodným majiteľom aj po smrti. Aj keď bola sekera rozšírená už v skorších obdobiach a okrem všeobecne rozšíreného nástroja plnila aj funkciu užitočnej zbrane, až v 9. storočí môžeme s istotou hovoriť o jej špecializácií priamo na boj. Práve takým dôkazom je moravská bradatica, ktorá sa v pomerne krátkom časovom úseku stala najrozšírenejšou zbraňou veľkomoravských bojovníkov.

Tvar moravskej bradatice je charakteristický pre územie Veľkomoravskej ríše. Najväčší rozsah môžeme zaznamenať na území dnešnej Moravy, častá je aj na území JZ Slovenska. V porovnaní s tým sú v Čechách nálezy bradatic pomerne vzácne, rovnako ako v okrajových oblastiach Veľkej Moravy. Jej charakteristický tvar sa nevyskytuje u germánskych kmeňov na západe ani na severe a nie je známy ani u Avarov na východe. V počte bezmála 200 kusov, tak bez všetkých pochybností, zaberala rozhodujúce postavenie vo výzbroji bojovníkov Veľkomoravskej ríše.

Pri pohľade na archeologickú situáciu v Čechách a na Morave môžeme konštatovať, že takmer na každom väčšom rane stredovekom pohrebisku môžeme nájsť nálezy sekier. Najviac sa ich sústreďuje na moravských pohrebiskách v okolí významných veľkomoravských sídel ako sú Mikulčice, aglomerácia Starého Města a Uherského Hradiska, okolie Břeclavi (pohrebiská v Dolních Věstonicích, Velkých Bílovicích, Prušánkách a na Pohansku u Břeclavi) a Brna (pohrebiská v Rajhrade a Rajhradiciach, hradisko Staré Zámky).

V Čechách je to predovšetkým hlavné mesto Praha a jej bezprostredné okolie, hradiská Libice nad Cidlinou a Stará Kouřim[37] (tento zdanlivý obraz je daný predovšetkým stavom

[37] Uvedený zoznam samozrejme počíta s najväčšími pohrebiskami uvedenými v katalógu tejto práce.

bádania v jednotlivých oblastiach a množstvom spracovaných výskumov). Počet sekier na jednotlivých pohrebiskách v pomere k celkovému množstvu hrobov môžeme vidieť v prehľadnej tabuľke v kapitole 6.

Sekery v rane stredovekých slovanských hroboch sú záležitosťou výlučne mužských hrobov. Ani v jednom prípade, kedy bolo analýzou na základe osteologického materiálu určené pohlavie pochovaného, nebolo rozpoznané ženské pohlavie a aj v prípadoch, kedy nebolo možné vzhľadom k nízkemu veku alebo zlému dochovaniu kostrových pozostatkov jednoznačne určiť príslušnosť k pohlaviu, bádatelia prisudzujú hroby skôr mužským jedincom.

Zaujímavým javom niektorých pohrebísk sú nálezy rozmerovo pomerne malých sekier[38], ktoré ale nenachádzame v hroboch detí, ale v hroboch dospelých jedincov. Tento jav pozorujeme napríklad na mohylovom pohrebisku v Hluku, kde sa v troch mohylách našli sekerky o veľkosti 10,4 cm, 10,5 cm a 12,7 cm. Všetky tri sekery sa však našli ako súčasť pohrebného inventára nebožtíkov, ktorý vekom odpovedali dospelým jedincom. Podobnú situáciu môžeme pozorovať aj na pohrebisku v Rajhrade, kde z jedenástich hrobov majú štyri dĺžku v rozmedzí 12 až 12,5 cm (sekery z hrobov 372, 408, 521 a jedna sekerka bez nálezových okolností) a v Rajhradiciach, kde z piatich sekier majú štyri pod 13 cm (sekery z hrobov 112, 314 a 315, hrob 112 je však detský). Rovnako aj obidve sekerky z mužského hrobu č. 4 v Žatci dosahujú dĺžky iba 12,3 a 11,6 cm.

Pomerne malé sekery môžeme nájsť aj na pohrebisku v okolí kostola na Pohansku u Břeclavi. Z ôsmych nájdených sekier patrili dve k detským hrobom, zvyšných šesť patrilo dospelým mužským jedincom. Napriek tomu sekera z hrobu 341 dosahuje 13 cm a sekerky z hrobov 375 a 154 len 11,2 a 11 cm. Podobne aj z neďalekého sídliska v Poštornej, kde sa mimo to našlo aj päť hrobov, pochádza z porušeného hrobu č. 1 sekera dlhá iba 12 cm.

Dĺžka väčšiny sekier nájdených v mužských hroboch sa najčastejšie pohybuje v rozmedzí 14-19 cm. Menšie sekerky nachádzame predovšetkým v hroboch detských, väčšie sekery sa vyskytujú ojedinele. Zostáva otázkou, prečo sa sekery tak malých rozmerov dostali do hrobov dospelých bojovníkov. Naskytuje sa otázka, či by v prípade týchto exemplárov nemohlo ísť o pracovné sekerky. Naproti tomu ale stojí skutočnosť, že značné množstvo takto malých sekier pochádza z hrobov, ktoré svojou pohrebnou výbavou odpovedajú bojovníckym hrobom so sekerami bežných rozmerov a nezriedka sú súčasťou ich inventáru aj ostrohy (mohyla č. 2 a 9 z Hluku, hrob 372 z Rajhradu aj hrob 375 z Pohanska u Břeclavi). Zdá sa

[38] Za rozmerovo malé sekery označujem tie nálezy z mužských hrobov, ktoré svojou dĺžkou nepresahujú 13 cm.

teda, že veľkosť sekery v bojovníckom hrobovom celku nehrá veľmi dôležitú rolu, dôležitejší bol pravdepodobne symbolizmus, ktorý prítomnosť tejto zbrane v hrobe obsahuje.

O polohe sekier v hrobových nálezoch a jej potenciálnej závislosti na dĺžke poriska už bolo napísaných pár riadkov vyššie[39]. Väčšina nálezov sekier sa v hrobových celkoch vyskytuje po pravej strane nebožtíka, v oblasti od pravej ruky po chodidlo (výnimočné sú nálezy v hornej polovici tela). Po podrobnejšom pohľade na jednotlivé hrobové celky sa však ukazuje, že úplne ojedinelý nie je ani výskyt sekier po ľavej strane zomrelého s poriskom smerujúcim k ľavej ruky. Podobná situácia je v hrobe 115 na pohrebisku v polohe Horní Kotvice (Uherské Hradiště – Sady), kde síce samotná sekera ležala u pravého kolena, ale porisko, ktoré ležalo naprieč stehenné kosti, smerovalo do ľavej ruky. K. Marešová vyslovila názor, že v tomto prípade, podobne ako v hrobe 200 z toho istého pohrebiska (*Marešová 1983,* 35), mohli pochovaní bojovníci za života lepšie vládnuť ľavou rukou.

Pri porovnaní percenta dnešnej populácie ľavákov a situácie na rane stredovekých pohrebiskách sa táto teória nezdá úplne nelogická. Okrem pohrebiska v polohe Horní Kotvice nájdeme sekery po ľavej strane nebožtíkov tiež na pohrebisku v Starom Městе v polohe „Na Valách“ (hroby 163/51, 223/51, 272/51), u kostola v Pohansku u Břeclavi (hroby 147 a 154), v Mikulčiciach-Klášterisku (hrob 1365) alebo v Prušánkách (hrob 598), ale tiež vo výbave bohatého bojovníckeho hrobu v Hradci nad Moravicí, kde obe zbrane – sekera aj kopija – ležali na atypickej ľavej strane pochovaného. P. Kouřil v prípade tohto hrobu vyslovil rovnakú myšlienku ako K. Marešová, že pokiaľ neexistuje pre zistenú lokáciu iné vysvetlenie, je pravdepodobné, že nebožtík za života vládol lepšie ľavou ako pravou rukou (*Kouřil 2004,* 70).

Okrem netradičného uloženia sekery v hrobe po ľavej strane nebožtíka ešte stojí za zmienku ojedinelý jav, kedy je sekera zaseknutá do dna hrobovej jamy. Podľa J. Eisnera ide pravdepodobne o severský zvyk známy u Slovanov a pripisovaný práve normanskému vplyvu (*Eisner 1966*, 422; *Marešová 1983,* 35). Z nášho prostredia máme doložených päť takýchto prípadov, a to z hrobu 1370 z lokality Klášterisko u mikulčického hradiska, z hrobu 190/50 a 223/51 zo Starého Města z polohy „Na Valách, z hrobu 134 z polohy Horní Kotvice v Uherskom Hradišti-Sadech a z hrobu 156/54 z pohrebiska v Dolních Věstonicích. Skutočný zámer takéhoto ukladania však nie je známy.

Po páde Veľkomoravskej ríše sa postupne znova vymieňajú role meča a sekery. Vedúcu úlohu preberá meč, ktorý sa v nálezoch začína častejšie objavovať až na začiatku 9. storočia,

[39] Viď stať 3.3. Porisko.

hlavne ako predmet importu z Franskej ríše (*Klučina 2004,* 107). Počet nálezov sekier v archeologických situáciách v 10. storočí prudko klesá, čo naznačuje ústup tejto zbrane práve na úkor meča, ktorý neskoršie v 12. a 13. storočí začína plniť funkciu insígnie feudála, a hoci sú sekery aj naďalej používané predovšetkým ako dôležitá zbraň slobodných bojovníkov, strácajú štatút špecializovanej zbrane. Sekera sa opäť stáva predovšetkým nástrojom využívaným pre prácu, už pomenej sa využíva ako zbraň určená k boji (*Choc 1967,* 154).

4.4. Sekera ako symbol sociálneho postavenia

Keď sa povie sekera, málokto si okrem funkcie zbrane a užitočného remeselného nástroja predstaví ešte niečo navyše. Je však nesporné, že okrem týchto dvoch funkcií plnila úlohu ešte oveľa významnejšiu, ktorá pravdepodobne vyplýva predovšetkým z jej štatútu špecializovanej zbrane bojovníkov Veľkomoravskej ríše. Reč je o sekere ako štatutárnom symbole určitej spoločenskej vrstvy.

Raný stredovek nie je prvým období, kde môžeme sledovať zvláštnu funkciu, ktorá bola sekere pravdepodobne pripisovaná. Už v starovekom Ríme to bola práve táto zbraň, ktorá bola akýmsi odznakom štátnej moci najvyšších štátnych úradníkov – konzulov, ktorí mali moc nad životom a smrťou občana. Každý konzul bol na verejnosti sprevádzaný dvanástimi liktormi, spravidla prepustenými otrokmi, ktorí stelesňovali dôstojnosť jeho úradu a zároveň pôsobili aj ako telesní strážci. Liktori nosili zväzok brestových či brezových prútov zviazaný červenými remienkami so sekerou vytŕčajúcou uprostred - fasces. Prúty symbolizovali právo úradníka vynášať telesné tresty, sekera potom právo vynášať tresty smrti. Fasces tak boli atribútom spravodlivosti a svornosti.

V slovanskom prostredí sa naopak so sekerou stretávame v súvislosti s najvyšším slovanským bohom búrky - Perúnom. K jeho atribútom patrí sekera v pravej a rhyton[40] v ľavej ruke (*Klanica 1996,* 102). Zo severného Ruska z obdobia 11. a 12. storočia pochádzajú ochranné amulety v tvare miniatúrnej sekerky (*Profantová 2004,* 200-201), ktorými si ich nositelia pravdepodobne chceli získať priazeň vládnuceho boha. Hoci z nášho prostredia podobné nálezy nemáme, neznamená to, žeby sekera nebola nositeľom istého symbolizmu aj u nás. Vo väčšine prípadov však môžeme predpokladať charakter insígnie vyššieho sociálneho postavenia podobne, ako je tomu u omnoho viac ceneného meča.

Vyššie sociálne postavenie je termín, ktorý predpokladá existenciu elity, teda vrcholného stupienka spoločnosti - akejsi privilegovanej, vládnucej menšiny. Nakoľko

[40] Staroveký picí roh.

môžeme uvažovať o takejto elite v prostredí veľkomoravského štátu je trochu problematická otázka z pohľadu rôznorodého výkladu, ktoré vrstvy možno za elitu považovať a „akým spôsobom bola ich spoločenská prestíž demonštrovaná napríklad v pohrebnom ríte“ (*Klanica 2005*, 42). Tu je potreba si uvedomiť prvotnú potrebu zdôrazniť spoločenský status rodiacej sa elity nie len za života, ale rovnako aj po smrti daného jedinca a taktiež postupný prechod k uniformnému, relatívne prostému spôsobu pochovávania kráčajúcemu ruku v ruke s upevňujúcim sa kresťanstvom v mladohradištnom období, kedy z hrobov postupne mizne okázalá pohrebná výbava. To znamená, že hrob bez milodarov nemusí nutne znamenať bezvýznamnosť pochovaného, tak ako meč z 9. storočia nemusí byť nutne atribútom veľmoža (*Klanica 2005,* 46).

My sa napriek tomu zameriame predovšetkým na mužské hroby a to tie, u ktorých vzhľadom na pohrebnú výbavu môžeme uvažovať ako o bojovníckej, v niekoľkých málo prípadoch snáď aj o vládnucej vrstve, a ktorú predpokladáme dokladajú početné nálezy zbraní. Napriek tomu, že sekera nebola v porovnaní s mečom takou honosnou a cenenou zbraňou, nemôžeme pochybovať o tom, že jej prítomnosť v pohrebnej výbave zohrala aspoň určitú úlohu pri zvýraznení spoločenského statusu určitej skupiny ľudí.

Pri pohľade na množstvo nálezov sekier z nášho prostredia nemôžeme opomenúť takmer ukážkový príklad symbolizmu výnimočného postavenia, ktorý predstavuje strieborne plátovaný čakan z hrobu 120 z hradiska Stará Kouřim[41]. Na prvý pohľad sa javí ako zbraň, pri bližšom preskúmaní však zistíme, že jeho funkcia bola s najväčšou pravdepodobnosťou iba symbolická a o zbrani v pravom zmysle slova nemôže byť reč. Dôvodom je nielen bohaté zdobenie čepele strieborným plátovaním, ale predovšetkým skutočnosť, že samotný čakan nemá ostrie. Miesto neho je čepeľ ukončená iba tupou plôškou pokrytou strieborným pásikom a hoci má čakan mohutný guľovitý obuch, ktorý by bolo možné použiť ako údernú zbraň, zdá sa to vzhľadom na celkové prevedenie a bohatú výzdobu nepravdepodobné (*Šolle 1966,* 269-70).

Zo severných oblastí Európy sú známe vikingské sekery s honosným zdobením čepelí, v českom prostredí sa však jedná o jav celkom ojedinelý a ku kouřimského čakanu, o ktorom sa uvažuje, že by mohol byť importom z Kaukazu alebo z oblasti chazarsko-iránskeho vplyvu (*Klučina 2004,* 106), nemáme z nášho územia žiadne analogické nálezy. Ani sekery pochádzajúce z bohato vybavených hrobov veľkomoravských veľmožov nenesú známky akejkoľvek výzdoby.

[41] Viac v stati 3.1.6. Zvláštne tvary.

Naša pozornosť sa preto obracia k nálezom z tých hrobov, ktoré sú z určitého hľadiska výnimočné a istým spôsobom sa odlišujú od väčšiny, či už bohatou pohrebnou výbavou s vysokou zaobstarávacou hodnotou, zvláštnou úpravou hrobovej jamy alebo samotným exkluzívnym miestom posledného odpočinku, akým sú poväčšine interiéry sakrálnych stavieb. Takéto hroby „môžu byť bez väčších námietok dokladom vyššieho spoločenského postavenia pochovaného, aj keď bližšie vymedzenie tohto spoločenského statusu už zostáva mimo možnosti archeológie“ (*Mařík 2005*, 344).

V prípade hrobov v interiéroch sakrálnych stavieb je isté, že tie boli spočiatku privilégiom kléru, ale veľmi skoro sa tu k poslednému odpočinku začali okrem náboženskej elity ukladať aj najvyšší svetský predstavitelia, čiže elita mocenská. Hroby týchto významných jedincov nazývame tiež kniežacími a o ich vysokom postavení vo vtedajšej spoločnosti nemožno vďaka umiestneniu ich hrobiek pochybovať bez ohľadu na honosnosť hrobovej výbavy.

Takýto okázalý príklad zástupcu najvyššej elity veľkomoravskej spoločnosti môžeme nájsť na samotnom hradisku „Valy“ v Mikulčiciach a to priamo v interiéri tretieho mikulčického kostola – trojlodej baziliky zakončenej polkruhovitou apsidou a s dvoma prístavkami na západnej strane interpretovanými ako nartex a atrium. Táto stavba patrí k najväčším známym veľkomoravským chrámom. Hrob 580 bol objavený takmer uprostred strednej lode kostola, bližšie k severným základom, čiže jednoznačne v polohe najvýznamnejšej vo vzťahu k predpokladanému hlavnému oltáru. Nebožtík, z kostry ktorého sa zachovali s istotou iba fragmenty lebky, bol pôvodne uložený v drevenej rakve so železnými uhlovými kovaniami a na svoju poslednú cestu bol vybavený vskutku honosne. Okrem dvojsečného meča sa v hrobe našla sekera typu IA so zvyškami dreveného poriska v násadovom otvore, torzo koženého pásu, nákončie, pracka a zlomky pliešku, strieborná prevliečka, sax v koženej pošve, 13 pozlátených zlomkov plechu s priečne prechádzajúcimi úchytkovými rebrami, železný nôž, ocieľka, kresací kameň a snáď britva, zlatý gombík, vedierko a zlomky bronzového zlateného plechu s nitmi (*Košta – Hošek 2008,* 179-184).

Snaha určiť priamu totožnosť mŕtveho z hrobu 580 je problematická a názory viacerých bádateľov sa v tejto otázke rozchádzajú[42]. Nespornou skutočnosťou však zostáva, že s najväčšou možnou pravdepodobnosťou sa jedná o významnú osobnosť veľkomoravského obdobia a nie je vylúčené, že by mohlo ísť dokonca aj o osobnosť s vedúcim postavením v čele veľkomoravského štátu.

[42] Pozri *Košta – Hošek 2008,* 192-193.

Podobne bohato vybavených hrobov, v ktorých je neopomenuteľnou súčasťou výbavy aj sekera, máme z nášho prostredia viacero. Stačí spomenúť bohatý bojovnícky hrob z Hradce nad Moravicí odkrytý približne 150 m od stávajúceho farného kostola sv. Petra a Pavla, kde bohatú pohrebnú výbavu doplňovali ostrohy s krídelkami (typ Biskupija-Crkvina) s garnitúrou, sekera a kopija alebo osamotený bojovnícky hrob č. 14, uprostred nekropole pohrebiska v Olomouci-Slavoníne, kde sa našla jediná sekera z celého pohrebiska a s ňou kopija, ostrohy s garnitúrou a ďalšie milodary, ďalej kolínsky dvojhrob muža a ženy, kde sa vo výbave muža okrem meča, sekery a ostrôh našli strieborné a pozlátené kovania, pričom najväčšiu pozornosť zasluhujú sklenené nádobky a strieborný pozlátený kalich nájdené medzi oboma kostrami, poprípade hrob č. 2 z Morkůviek, v ktorom boli zastúpené všetky atribúty rane stredovekého bojovníka jazdca – meč, sekera, kopija aj ostrohy a ďalší drobný inventár.

O pravej identite pochovaných by sme mohli viesť dlhé diskusie, avšak pre nás je dôležitá predovšetkým prítomnosť sekery v takýchto pozornosti hodných hrobových celkoch. Tá totiž môže byť nesporným dokladom dôležitého miesta vo výzbroji veľkomoravského bojovníka.

Ibaže sekera sa v bojovníckych hroboch nevyskytuje len ako druhá (pomocná) zbraň, ale v mnohých prípadoch zastupuje miesto jedinej pobočnej zbrane v pohrebnej výbave namiesto meča, vo veľmi častej kombinácií s ostrohami. Túto situáciu krásne vykresľuje situácia na pohrebisku okolo tretieho mikulčického kostola, kde sa sekera v kombinácií s ostrohami vyskytla celkom osemkrát (hroby 245, 246, 400, 548, 552, 553, 565, 572), pričom v kombinácií s ostrohami aj s mečom iba dvakrát (hroby 375 a 715). Podobné hroby sa vyskytujú pomerne často naprieč Moravou aj Čechami. Táto situácia môže byť samozrejme spôsobená viacerými faktormi, ako napríklad nákladnejšou či zložitejšou dostupnosťou meča, ktorý bol na rozdiel od sekery omnoho viac cenený a je teda pravdepodobné, že sa do pohrebnej výbavy mŕtveho nedostával tak často[43].

Je teda veľká pravdepodobnosť, že sekery v bojovníckych, poprípade kniežacích hroboch, ktorými bol nebožtík vyzbrojený na poslednú cestu, v určitej miere odrážajú to, čím mŕtvy za života bol. Poprípade reprezentujú určitý spoločenský status, ktorý si mŕtvy svojim konaním za života vyslúžil. V prípade sekery môže ísť o zvýraznenie štatútu pešieho bojovníka, ale nezriedka je tiež súčasťou pohrebného inventára spolu s ostrohami (v niektorých prípadoch navyše spolu s mečom), ktoré sú všeobecne považované za atribút jazdcov. Nie je preto vylúčené, že okrem pechoty bola sekera obľúbenou pobočnou zbraňou aj u jazdy.

[43] Viď kapitola *4.3. Sekera ako zbraň.*

Oveľa ťažšia otázka nastáva v okamihu, ak presunieme svoju pozornosť k hrobom tých jedincov, ktorý predovšetkým vzhľadom k nízkemu veku nemohli byť schopný vlastnými silami sa zaslúžiť o povýšenie na určitý stav a napriek tomu v ich hroboch nachádzame atribúty odrážajúce výnimočné postavenie v dobovej spoločnosti. Reč je o detských hroboch, ktoré sa vyznačujú rovnakými atribútmi výnimočnosti ako hroby dospelých jedincov. Ak opomenieme hroby detí predovšetkým ženského pohlavia, ktoré sa vyznačujú niekedy nadpriemerne bohatou výbavou šperkov[44], zostanú nám hroby chlapcov, niekedy skoro nemluvniat, ktoré podobne ako hroby dospelých mužov obsahujú zbrane. V takomto prípade nie je možné uvažovať nad spoločenským postavením, ktoré si mŕtvy za života vyslúžil, ale do úvahy vstupuje status zdedený na základe pokrvnej príbuznosti.

Nálezy sekier v detských hroboch nie sú javom nijak výnimočným. Môžeme ich nájsť na väčšine veľkých pohrebísk veľkomoravského obdobia a na niektorých ich výskyt dokonca nie je ojedinelý. V polohe Horní Kotvice (Uherské Hradiště-Sady) sa z pätnástich sekier tri našli v detským hroboch (hrob 14, 25 a 73) a dve v dvojhroboch dospelého muža a dieťaťa (hrob 50 a 115)[45].

Na Pohansku u Břeclavi sa sekerky našli v dvoch detských hroboch. V hrobe 147 bol pochovaný chlapec približne 6-7 ročný a okrem sekery dlhej 14 cm (tab. 7:7) sa tam našli dve pracky s prevliečkou a nôž. V hrobe 221 bol pochovaný asi 16-ročný mladík a okrem sekerky dlhej 10,7 cm (tab. 7:11) bol vybavený ešte nožom a železnou šípkou.

Aj u tretieho mikulčického kostola sa našli dva detské hroby vybavené sekerkami, pričom v hrobe 302 to bol jediný milodar. Hrob 582 bol vybavený honosnejšie a výbavou pripomína pohreb dospelých mužských bojovníkov. Pohrebný inventár okrem sekerky obsahoval ostrohy, kopiju, železnú šípku, nákončia, britvu a nôž.

Detskú sekerku dlhú len 10,8 cm (tab. 22:2) môžeme nájsť aj na pohrebisku v Rajhradiciach v hrobe 112, kde sa ešte pri čeľusti dieťaťa našli dva bronzové gombíky a u panvy nôž. Jedna sekera dlhá 14 cm (tab. 19:15) pochádza aj z pravdepodobne detského hrobu P-534 z druhého pohrebiska v Prušánkách.

Pozornosť pútajú predovšetkým sekerky naozaj miniatúrnych rozmerov, ktorých dĺžka nepresahuje 10 cm. Sekerku dlhú 8,5 cm (tab. 17:7) môžeme nájsť v detskom hrobe N-138 na druhom nechvalínskom pohrebisku, kde sa okrem nej našli ešte dva gombíky a nôž. Sekerku podobných rozmerov, dosahujúcu len 8 cm, môžeme nájsť aj v detskom hrobe 50/54 na

[44] Viac o bohato vybavených detských hroboch viď *Profantová 2005,* 313-333.
[45] Podľa K. Marošovej sú sekery z detských hrobov pomerne malých rozmerov, v prípade hrobu 73 ide pravdepodobne o miniatúru. Rozmery jednotlivých sekier bohužiaľ v publikácií nie sú uvedené (*Marešová 1983*, 35).

pohrebisku v Dolních Věstonicích, kde bola jediným milodarom. Okrem tohto detského hrobu sa sekerky našli ešte v ďalších troch, pričom ani v hrobe 548/55 (takisto jediný milodar) ani 554/55 nepresahovali dĺžku 12 cm. Jedine v poslednom detskom hrobe 208/54 sa našla sekera 16 cm dlhá, pričom sa vraj nijako neodlišovala od ostatných sekier z hrobov mladíkov a dospelých mužov. Miniatúru sekery môžeme nájsť aj v detskom hrobe 103/59 na pohrebisku Uherské Hradiště-Sady. Táto sekerka sa tvarom čepele a úzkym obuchom podobá bradaticiam prvého typu, u násadového otvoru má však iba naznačené trojuholníkové laloky miesto ostňov (tab. 25:12).

Sekerka dlhá len 9,6 cm sa našla aj v porušenom kostrovom hrobe v Polepech pri kopaní základov pre benzínovú pumpu spolu s vedierkom a kamenným brúsikom. Bližšie informácie o archeologickej situácií ani o antropologickom materiáli však nie sú známe.

Zvláštna miniatúra sekerky, bohužiaľ bez hrobového celku, pochádza aj z bližšie neurčeného miesta v lokalite Postoloprty (tab. 4:2). Sekerka má dĺžku 9,3 cm a zvláštna je celkovým tvarom tela predovšetkým krátkou vykrojenou čepeľou, dlhým štíhlym kŕčkom, kladivkovitým, zboku výrazne sploštěným obuchom a najmä obdĺžnikovými, hranato ukončenými ostňami, ktoré sa na rozdiel od väčšiny sekier nachádzajú až za okrúhlym násadovým otvorom. Celá sekerka tak pôsobí dojmom detskej hračky a je možné uvažovať o jej pôvodnom uložení v detskom hrobe, ktorý sa nezachoval.

Podľa V. Hochmanovej-Vávrovej dokazujú miniatúrne sekerky „jasnú existenciu privilegovanej spoločenskej vrstvy, ktorej príslušníci boli hneď od raného detstva obdarovávaní odznakmi svojho výsadného postavenia“ (*Hochmanová-Vávrová 1962,* 239). Pri tom je zaujímavé sledovať, že na niektorých pohrebiskách s pomerne malým počtom zbraní a výstroje sú to predovšetkým deti či veľmi mladí jedinci, ktorí sú ako jediní z celej komunity pohrebiska na svoju poslednú cestu vybavení odznakmi istej výnimočnosti.

Takúto situáciu môžeme sledovať na pohrebisku „Za Jízdarnou“ na Pražskom hrade, kde sa atribúty bojovníkov zo 105 zistených hroboch vyskytli iba v troch, z toho v dvoch detských a iba v jedinom hrobe dospelého jedinca 25/73 (ostrohy a snáď zástava). V detských hroboch 24b/73 (tab. 4:6) a 56/73 sa našli miniatúry sekier o dĺžke iba 10,3 a 8,8 cm bez ďalšieho pohrebného inventára.

Z bezprostredného okolia Prahy je ďalším príkladom rane stredoveké pohrebisko na pôvodne keltskom hradisku nad Závistí (Dolní Břežany-Lhota). Z 24 objavených a preskúmaných hrobov polovica bola vybavená železnými nožmi, ale iba v jedinom sa našiel atribút bojovníka. Sekerka dlhá 12,4 cm (tab. 1:8) patrila k detskému hrobu č. 8, ktorý je okrem tohto jediného nálezu zvláštny tiež tým, že dieťa (2-4 roky) spočívalo na zvyškoch

drevenej dosky o rozmeroch 125 x 28 cm s dvoma a dvoma klinovými zárezmi proti sebe, ktoré však oproti starším názorom mali oveľa pravdepodobnejšie iba ozdobnú funkciu (*Motyková – Lutovský 2010,* 377).

Aj na pohrebisku v Mlékojedech bola sekera zo 75 objavených hrobov nájdená iba v jedinom (hrob č. 32) spolu s nožom, kovaním vedierka, drôtenou špirálkou a so zlomkami ostrôh. Rovnako ako v predchádzajúcich prípadoch aj v prípade sekerky z hrobu chlapca, ktorá bola nájdená pri pravej ruke, ide o miniatúru o veľkosti 10,6 cm (tab. 3:3). Táto sekerka sa však od predchádzajúcich odlišuje zvislým uškom v mieste obuchu. Podľa M. Zápotockého by snáď toto uško mohlo slúžiť k zaveseniu sekerky k opasku nebožtíka (*Zápotocký 1965,* 228).

Podobná situácia sa vyskytla aj na pohrebisku hradiska Stará Kouřim, kde sa sekery zo 150 hrobov vyskytli iba v troch prípadoch[46]. Dva detské hroby 79 a 109 obsahovali pomerne malé sekerky – 12,8 a 11 cm. V hrobe 79 sa okrem sekerky našiel ešte maďarský sekeromlat (tab. 27:14) a pri nohách ostrohy. Posledný hrob so sekerou je hrob 120. Vek nebožtíka nie je presne určený z dôvodu veľmi zlého zachovania kostry, ale pravdepodobne šlo o mladého, ešte nedospelého muža. Tento hrob možno bez okolkov označiť za kniežací. Obsahoval takmer nevídanú pohrebnú výbavu – krátky, iba 58 centimetrov dlhý mečík, vedierko, hlinená fľaša, zlatým plechom plátované neskoro karolínske ostrohy, pozlátené pracky, nôž v zlatenej pošve a úplne unikátny strieborne zdobený železný čakan (tab. 1:5).[47].

Hrob 79 zo Starej Kouřimi a hrob 32 z Mlékojed rovnako ako hrob 582 z pohrebiska u tretieho mikulčického kostola môžeme výbavou porovnať s bohatými bojovníckymi hrobmi dospelých jedincov z iných lokalít. Na rozdiel od nich, hrob 120 zo Starej Kouřimi by mohol byť pokojne miestom posledného odpočinku mladého princa kouřimského rodu (*Šolle 1959,* 378), nakoľko pohrebnou výbavou konkuruje a v niektorých aspektoch dokonca predstihuje aj inventár hrobu dospelého jedinca priamo z interiéru tretieho mikulčického kostola (hrob 580).

Sekerky v detských hroboch z raného stredoveku nie sú zriedkavým fenoménom a analógie k nim nachádzame aj na území susedného Slovenska. Bohatý detský hrob bol objavený napríklad v Spišských Tomášovciach, ktorý okrem sekery, ktorú možno typovo zaradiť k moravským bradaticiam (I. typ) obsahoval ešte dva nožíky, nožnice a kovanie vedierka (*Šalkovský 1982*, 134-135). Železná sekera prvého typu pochádza aj z detského hrobu 113 z pohrebiska Veľký Grob. Hrob sa okrem toho vyznačoval nadpriemerne veľkou hrobovou jamou o rozmeroch 250 x 120 x 200 cm a okrem sekery so zachovanými zvyškami

[46] Okrem sekier sa tu však našli dva meče a pomerne veľký počet ostrôh.
[47] Viac o čakane z hrobu 120 na str. 25.

dreveného poriska o dĺžke 50 cm obsahoval ešte železný nôž, nádobu a kostru kohúta (*Chropovský 1957*, 174-200).

Je takmer isté, že nálezy sekier v detských hroboch nemohli odrážať skutočnú zásluhu pochovaných detí na získaní si výnimočného statusu, ktorý ich predurčil k tak mimoriadnej výbave. Skorý vek ich úmrtia tiež ruší akýkoľvek predpoklad, že by týmito zbraňami mohli počas života narábať[48]. Môžeme teda súdiť, že zbrane rovnako ako ostrohy v detských hroboch odrážali štatutárny znak príslušnosti k významnejšej rodine, kde sa chlapci mohli stať bojovníkmi a kde bol chlapcom tento status už ako deťom priznaný (*Smetánka 2003,* 84-94).

[48] Výnimkou by snáď mohli byť len hroby mladých jedincov, ktorí sa blížili hranici dospelosti, napr. hrob 120 zo Starej Kouřimi, kde vek pochovaného nie je presne určený, popr. hrob 221 z Pohanska u Břeclavi, kde na základe antropologického určenia bol pochovaným približne 16-ročný mladík.

V. ZÁVEREČNÉ ZHRNUTIE

Ako už bolo mnohokrát zdôraznené, sekera patrí medzi najstaršie a univerzálne využiteľné nástroje, ktorých funkcia nie je zameraná iba jedným smerom, ale okrem prvotného zamerania využívajúceho nástroj predovšetkým pri remeselníckych prácach s drevom, je sekera rovnako dobre využiteľná aj ako zbraň, ktorá je schopná v niektorých prípadoch dokonca predčiť samotný meč. Niektoré typy sekier sú vhodnejšie na prácu, iné na boj. V konečnom dôsledku je hranica medzi nimi veľmi tenká a častokrát nejasná, predovšetkým pri pohľade na hromadné nálezy, kde sa v jednom depote často stretávajú viaceré vymedzené typy sekier.

Vo väčšine prípadov však platí, že nálezy nájdené v hroboch môžeme považovať za zbrane, predovšetkým v tých hrobových celkoch, kde sekera nie je jedinou zbraňou, poprípade, kde pohrebná výbava naznačuje príslušnosť k bojovníckej vrstve. Veľmi častá je kombinácia meča, sekery a ostrôh s bohatou garnitúrou, v mnohých prípadoch je však sekera jedinou a zároveň hlavnou zbraňou hrobovej výbavy, čo však môže byť spôsobené viacerými faktormi (napr. vysokou zaobstarávacou cenou meča, dedením z otca na syna, atď.) a musíme samozrejme brať do úvahy aj možnosť, že hrobové celky nemusia odrážať priamu skutočnosť tej doby.

Význam bohatých nálezov šperkov a bojovníckeho či jazdeckého inventáru v hroboch, hralo v rannom stredoveku (podobne ako v starších obdobiach) určite svoju rolu v zrkadle postavenia daných jedincov v spoločnosti. Rane stredoveká slovanská spoločnosť ešte nemohla byť natoľko pevne štruktúrovaná a vysoké miesto v spoločnosti tak bolo pravdepodobne treba zvýrazniť aspoň po smrti jedinca. Niekedy stačilo samotné exkluzívne miesto, kde bol nebožtík pochovaný, ako je tomu u hrobov v interiéroch sakrálnych stavieb, inokedy, hlavne mimo vlastný areál opevnených centier, mohla byť týmto atribútom práve okázalá hrobová výbava.

O niektorých sekerách nájdených v hroboch však nemôžeme hovoriť ako zbraniach v pravom slova zmysle. Reč je o miniatúrach nájdených v detských hroboch. Tento jav nie je ojedinelý a je teda pravdepodobne, že pochované deti museli byť nejakým spôsobom výnimočné a pozostalí chceli túto ich výnimočnosť aspoň takýmto gestom zdôrazniť. Spolu s ďalšími hrobmi detí, v ktorých výbave nájdeme bohaté zlaté a strieborné šperky, ich môžeme bez okolkov nazývať mimoriadnymi (*Tomková 2005*).

VI. KATALÓG NÁLEZOV

V súbornom prehľade nálezov sekier v tejto kapitole som vychádzala z troch najlepšie rozpracovaných typológií, vhodných predovšetkým pre územie Čiech a Moravy – z typológie vytvorenej L. Hrdličkom, hlavne u starších nálezov s problematickou dostupnosťou novších publikácií, kde sa vo veľkej miere opieram o kvalitne spracovaný súpis v jeho diplomovej práci, ďalej z typológie A. Bartoškovej u nálezov pochádzajúcich z depotov, ale predovšetkým vychádzam z typológie B. Dostála (rovnako ako aj v samotnom texte v predchádzajúcich kapitolách) u nálezov novších a mimo súpis L. Hrdličky, ktorý mi pre riešenie hlavných otázok nastolenej problematiky tejto bakalárskej práce prišiel plne postačujúci a všeobecne vyhovujúci.

Vyobrazeniam jednotlivých nálezov v predložených obrazových tabuľkách chýbajú pre porovnanie mierky. Dôvodom je rozličnosť zdrojových publikácií, pričom vo viacerých publikáciách tieto mierky chýbajú. Skutočné rozmery nálezov sú súčasťou písomnej časti katalógu u každého nálezu zvlášť (pokiaľ boli tieto rozmery uvedené) .

Použité skratky:

D – dĺžka (poväčšine dĺžka sekery)
ŠO – šírka ostria
NO – násadový otvor (rozmery)
Ø NO – priemer násadového otvoru
ŠB – šírka brady
k. – kostrové
b. – birituálne
ž. - žiarové

6.1. Čechy

Bílichov (Kladno)

Ojedinelý nález.

Poloha: bez bližšieho určenia.

Železná sekera typu IB (podľa B. Dostála). D 15,5 cm; ŠO 5,5 cm (tab. 1:3).

Lit.: *Hrdlička 1959,* 103; *Sláma 1977,* 23.

Blšany-Liběšovice (Louny)

Ojedinelý nález.

Poloha: Starachovo pole u školy.

Okrem pravekých a hradištných keramických zlomkov tu mala byť objavená aj sekera (1). Bližšie nálezové celky neznáme.

1. Železná sekera typu III? (podľa B. Dostála) s obojstranne pretiahnutou čepeľou vpredu zahrotenou a nasadenou na úzkom štíhlom krčku odsadenom od násadového otvoru, v ktorom je sekera ulomená. D 12,3 cm; Š 9,3 cm; krčok 1,7 x 1,7 cm (tab. 1:1).

Lit.: *Bubeník 1988,* 141.

Březová nad Svitavou (Svitavy)

Sídlisko ?

V hliníku bola nájdená pod plochým kameňom rozmliaždená nádoba, črepy mladšieho hradištného rázu a železná sekera s ostňami (podľa I. L. Červinky)

1. Železná sekera typu I ?.

Lit.: *Červinka 1928,* 175; *Hrdlička 1959,118.*

Dobřichov (Kolín)

Pohrebisko k.

Poloha: bez bližšieho určenia.

V hroboch nájdená sekera (1) a meč. Hrobové celky neuvedené.

1. Železná sekera typu ?

Lit.: *Soudská 1954,* 20; *Hrdlička 1959,*103.

Dolní Břežany-Lhota (Praha-Západ)

Pohrebisko k.

Poloha: hradisko nad Závistí.

V r. 1976 bolo na SV strane keltskej cesty, nad rozvalinami bývalého opevnenia keltského hradiska odkryté slovanské pohrebisko. Objavených bolo 24 kostrových hrobov.

Hrob 8: Hrobová jama 132 x 51 x 60-70 cm, orientácia SZ - JV. Lebka nedospelého jedinca (2-4 roky) uložená na zvyškoch drevenej dosky (125 x 28 cm) s dvoma a dvoma klinovými zárezmi proti sebe (ostatné časti kostry strávené).

Pohrebný inventár: sekera (1) položená cez detské telo.

1. Železná sekera typu V (podľa B. Dostála) s úzkou čepeľou mierne sa rozširujúcou smerom k ostriu, obdĺžnikovým násadovým otvorom, bez ostňov a bez zosilneného obuchu. V násadnom otvore zvyšky dreva. D 12,4 cm; ŠO 3,5 cm; NO 2,5 x 1,8 cm (tab. 1:8).

Lit.: *Drda 1978,* 189; *Profantová 2005,* 319; *Motyková – Lutovský 2010,* 355-391.

Chlum (Strakonice)

Hrob ž.?

Roku 1901 objavená v časti lesa „Hora“ železná sekera (1) spolu s črepmi zdobenými jednoduchou vlnovkou a drevenými uhlíkmi. Obďaleč nájdený kúsok pazúrika. Pravdepodobne šlo o žiarový hrob bez mohyly (v tej istej lokalite predtým nájdené dve mohyly pravdepodobne žiarové).

1. Železná sekera typu ?

Lit.: *Siblík 1906*, 579; *Hrdlička 1959,* 104.

Chodouny-Lounky (Litoměřice)

Pohrebisko k.

Odkryté kostrové hroby s esovitými záušnicami, medzi ďalšími nálezmi zachránené aj dve sekery (1-2).
Typy sekier podľa L. Hrdličky.

1. Železná sekera typu V. D 13,6 cm; ŠO 4,5 cm (tab. 1:7).
2. Železná sekera typu V. D 14,8 cm; ŠO 4,2 cm.

Lit.: *Hrdlička 1959,* 107; *Zápotocký 1965,* 350.

Chotěbuz-Podobora (Karviná)

Výšinné hradisko.

Poloha: prvé predhradie hradiska pri vnútornej päte valu.
V bezprostrednej blízkosti objektu č. 96 boli objavené 2 sekery (1-2), jedna v zlomku.
Typy sekier podľa B. Dostála.

1. Železná sekera typu IB s krátkymi trojuholníkovými ostňami, pomerne úzkou bradou, šikmo posadeným násadovým otvorom a obuchom štvorcového prierezu. D 15 cm (tab. 1:4).
2. Zlomok železnej sekery typu I? s chýbajúcou bradou a ulomenými ostňami. Obuch obdĺžnikového prierezu (tab. 1:6).

Lit.: *Kouřil 1994,* 154.

Kolaje (Poděbrady)

Hrob k.

Poloha: úbočie Oškobrhu, uprostred medzi dedinami Vlkov a Kolaje.

Hrob k.: Hrobová jama ? x ? x 105 cm, orientácia V – Z. Na dne vyloženom doskami kostra muža dĺžky 170 cm, rovnako prikrytá doskami. Poloha kostry neuvedená.

Pohrebný inventár: po ľavej strane hlavy nôž; u pravej ruky sekera (1); blízko nej železná skoba; pri nohách nádoba; vedierko.

1. Železná sekera typu Ia (podľa L. Hrdličky). D 16,5 cm.

Lit.: *Hellich 1928,* 103-104; *Soudská 1954,* 22; *Hrdlička 1959,* 104.

Kolín (Kolín)

I. Dvojhrob k.

Poloha: „Součková cihelna“.

Hrob k.: Hrobová jama 2,5 x 2,5 x 1,6–2,5 m ? (presné rozmery nie sú známe), orientácia Z – V. Pravdepodobne drevená úprava – dosky pod kostrami, obloženie jamy popr. iné. Dvojhrob - muž a žena.

Pohrebný inventár muža: pri pase strieborné a pozlátené kovania a pracka, určené na zavesenie meča v drevenej pošve; sekera (1); na nohách bohato zdobené pozlátené ostrohy so zlatenými nákončiami, prevliečkami a prackami; na hrudi zlatom obložený zlomok slonoviny.

Medzi oboma kostrami boli sklenené nádobky, strieborný pozlátený kalich a bronzová misa.

1. Železná sekera typu IIIA (podľa B. Dostála) so zvýšeným predným a zadným okrajom tuľajky odsadenej od čepele (tab. 1:2).

Lit.: *Soudská 1954*, 22; *Hrdlička 1959,* 104; *Lutovský 1997.*

II. Pohrebisko k.

Poloha: trasa obchvatu mesta, cesta I/38.
V dôsledku výstavby cestného obchvatu mesta Kolín tu prebehol v r. 2008-2009 záchranný archeologický výskum, pri ktorom bolo objavených mimo (polykultúrna lokalita) iné šesť rane stredovekých hrobov.
V jednom z mužských hrobov, v ktorom sa zachovali obrysy drevenej rakvy, bolo nájdené vedierko, nôž a sekera (2). Bližšie nálezové okolnosti zatiaľ nie sú publikované.

2. Železná sekera typu ?

Lit.: *Šumberová a kol. 2010*, 676.

Kouřim (Kolín)

I. Pohrebisko k.

Poloha: hradisko Stará Kouřim
Systematický archeologický výskum v r. 1948-1958 AÚ (M. Šolle). Zachytených 150 hrobov.
Typy sekier podľa B. Dostála.

Hrob č. 79: Hrobová jama 230 x 134 x (43+30) cm, orientácia JZ-SV. Kostra dieťaťa takmer úplne strávená.
Pohrebný inventár: konča nôh ostrohy; maďarský sekeromlat pri pravej nohe (2); sekera (1) nad pravým kolenom.

1. Železná sekera typu IC s krátkymi širšími trojuholníkovými ostňami, kladivkovitým obuchom a čiastočne porušeným ostrím. D 12,8 cm; Ø NO 4,5 cm; brada 4,3 cm (tab. 1:10).

Hrob č. 109: Hrobová jama 145 x 100 x (36+17) cm, orientácia JZ-SV. Z kostry dieťaťa zachované len zvyšky lebečných kostí.
Pohrebný inventár: na východnom okraji hrobu sekera (2).

2. Železná sekera typu IIIA s úzkym, mierne zahnutým a na konci mierne rozšíreným ostrím s helmovito zaobleným a rozšíreným násadovým otvorom. D 11 cm; Ø NO 3 cm; ostrie 2,8 x 2,8 cm.

Hrob č. 120: Hrobová jama 265 x 330 x (65+21) cm (hrobka 225 x 160 x (65+21) cm), orientácia Z – V. Výrazné kamenné obloženie na SV strane. Kostra úplne strávená.
Pohrebný inventár: u JZ steny vedierko; v protiľahlom rohu tej istej steny hlinená fľaša; po pravej strane kostry krátky železný meč s pošvou; 5 cm od špičky meča železná pracka s nákončím, druhé analogické pri ľavom chodidle; pod mečom párové zlatené pracky s kožou a nákončiami; konča nôh dlhé zlatené železné ostrohy; pri ľavej dolnej končatine nôž v zlatenej pošve; pri pravej ostrohe strieborne plátovaný čakan s výzdobou, ktorého porisko bolo v pravej ruke.

- Železný čakan s vejárovito sa rozširujúcou čepeľou bez ostria, ktorá je ukončená tupou plôškou pokrytou striebornou páskou, s guľovitým obuchom a oválnymi zdobenými doštičkami miesto ostňov po stranách násadového otvoru. D 12 cm; ŠO 6,1 cm; doštičky u NO 3,4 x 1,8 cm; Ø obuchu 2,7 cm (tab. 1:5).

Lit.: *Šolle 1966,* 262-263, 267, 269-270.

II. Hrob k.

Poloha: bezprostredné okolie Starej Kouřimi (nádvorie budovy hospodárskeho družstva nad stykom ciest k nádražiu a k Svojšiciam).
Nález z r. 1948. Bez antropologických údajov, orientácia V - Z.
Pohrebný inventár: fľaša, sekera (3), zlomok kopije so zvyškami dreva, zlomky 2 železných ostrôh, železná pracka a neurčiteľné zlomky.

3. Železná sekera typu II (?) s vejárovitým ostrím a s rozšíreným štvorcovým násadovým otvorom. D 13,6 cm; ŠO 5 cm; Ø NO 5cm.

Lit.: *Hrdlička 1959,* 105; *Šolle 1966,* 276.

Letky (Praha-západ)

Ojedinelý nález.

Poloha: bez bližšieho určenia.

Železná sekera typu IA (podľa B. Dostála) (tab. 9).

Lit.: *Hrdlička 1959,* 106.

Lety u Dobřichovic (Praha- Západ)

Hromadný nález

V roku 1936 bol pri stavbe mostu nájdený na polykultúrnej lokalite Lety medzi jamami knovízskymi a z doby rímskeho cisárstva súbor železných predmetov, uložený do dvoch do seba vložených medených kolov. Celý nález sa nachádzal v piesčitom nánose rieky 50-70 cm pod ornicou v kotlovitej jame obloženej kameňmi a vyplnenej hlinou bez črepov. Väčší kotol bol vložený do menšieho a železné predmety v nich uložené, boli prikryté dvoma medenými taniermi, obrátenými dnom nahor.

Typy sekier určené podľa A. Bartoškovej.

Obsah depotu: kosáky, kosa, radlica, sekery (1-2) motyčkovitý nástroj, polovica ovčiarskych nožníc, závesy kotlov, skoby, ihlanovitý klin a i., a tiež medené predmety.

1. Železná sekera typu IIIAc. D 14,5 cm; D ostria 13 cm; NO 2,6 x 3,8 cm.
2. Železná sekera typu IIICb so značne opracovaným ostrím. D 10,5 cm; D ostria 6,5 cm; NO 2,3 x 3,5 cm.

Lit.: *Friedrich 1946,* 39-44; *Bartošková 1986,* 23-24.

Libice nad Cidlinou (Nymburk)

Pohrebisko k.

Poloha: V časť vnútorného areálu hradiska.

Systematickým výskumom zistených 369 hrobov. Pohrebisko však nebolo preskúmané celé.

Typy sekier podľa B. Dostála.

Hrob 258: Hrobová jama 245 x 130 x ? cm, orientácia ? Drevená konštrukcia. Kostra dospelého mužského jedinca v obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: pri pravej nohe sekera (1); na nohách ostrohy a nepravidelná železná tyčinka; pri ľavej nohe pracka; dva zlomky nákončia; na vonkajšej strane pravého predkolenia prevliečka a pracka; na hrudi zlomky sklenenej perly; zlomok ďalšej perly v S časti hrobu.

1. Železná sekera typu III ? s tuľajkou pretiahnutou v obuchovej časti v akúsi objímku. V násadnom otvore zvyšky dreveného poriska. D 15,7 cm; výška objímky 6,7 cm; ŠO 11,5 cm; Š čepele 2,7 cm (pôvodná cca 3,4 cm) (tab. 2:1).

Hrob 261: Hrobová jama ? x ? x ? cm, orientácia ? Štvorhrob? Na dne kostra dospelého mužského jedinca v obvyklej polohe. V zásype hrobu kosti ďalšieho jedinca (bližšie neurčené); na drevenej doske nad hrobom 261 kostra ďalšieho dospelého jedinca; v SZ časti hrobovej jamy detská lebka (do 1 roku).

Pohrebný inventár: na nohách ostrohy, pri pravej nákončie, pri ľavej prevliečka; pri pravom kolene sekera (2); za lebkou nožnice; v predĺžení pravej nohy zvyšok masívneho kusu železa; nad ľavou stranou hrude železná šípka; niekoľko črepov.

2. Železná sekera typu IA s dlhými ostňami a obuchom obdĺžnikového prierezu. D 16,4 cm; D obucha 2,3 – 2,9 cm; D ostňov 7,8 cm; ŠO 5 cm (tab. 2:3).

Lit.: *Hrdlička 1959,* 106; *Turek 1976; Turek 1978.*

Libotenice (Litoměřice)

Pohrebisko k.

Poloha: pieskové návršie „Na ladech".

Nájdené kostrové hroby s esovitými záušnicami, neskoršie pri stavbe domu ďalšie dva hroby.

Hrob 1: Hrobová jama ? x ? x ? cm, orientácia Z – V. Kostra dospelého mužského jedinca, poloha neuvedená.

Pohrebný inventár: pri nohách sekera (1) s dreveným poriskom dlhým 1,5 m.

1. Železná sekera typu IIIA (podľa B. Dostála) s dolu pretiahnutou bradou (podľa inv. skice; nezvestná). Na konci poriska mosadzný zdobený hrot (tiež stratený)

Lit.: *Zápotocký 1965,* 334.

Litoměřice (Litoměřice)

Pohrebisko k.?

Pri stavbe vily A. Deutsche boli pri znižovaní terénu nájdené ľudské kosti, zvyšky dreva a nádoby s ornamentmi. Nájdený bol aj jeden hrob z vápencových kameňov a súbor predmetov z výbavy ďalších hrobov. Nájdená mimo iné aj jedna sekera (1).

1. Železná sekera typu V (podľa B. Dostála) bez zosilneného obuchu (tab. 2:2).

Lit.: *Zápotocký 1965,* 348.

Litoměřice-Želetice (Litoměřice)

Pohrebisko k.

Poloha: bývala pieskovňa.

Prekopaných 9 kostrových hrobov, z toho popísaný iba jeden.

Hrob 7: Hrobová jama ? x ? x ?; orientácia S – J. Kostra dospelého jedinca v obvyklej polohe, uložená na širokej doske a prekrytá druhou.

Pohrebný inventár: vľavo pri nohách nádoba; pozdĺž pravej nohy sekera (1) so zbytkom dreveného poriska; pri pravej ruky šípka; na ľavej strane tela 3 šípky spojené hrdzou; nôž a oštep – poloha neuvedená.

1. Železná sekera typu IIIA (podľa B. Dostála) s obuchom obojstranne lalokovito vytiahnutým. D 13 cm (tab. 2:4).

Lit.: *Zápotocký 1965,* 350.

Litoměřicko

Ojedinelý nález.

Poloha: bližšie neurčená.

Železná sekera typu IIId (podľa L. Hrdličky). D 12,9 cm; ŠO 8,8 cm; lichobežníkovitý NO 4,2 x 3,7 cm (vpredu 2,5 cm) (tab. 2:5).

Lit.: *Hrdlička 1959,* 107.

Líšťany (Louny)

Hromadný nález.

Poloha: bližšie neurčené miesto u miestnej kaplnky.

Podľa správy z roku 1936 tu mal byť nájdený väčší počet železných predmetov, časť z nich je dnes nezvestná.

Obsah depotu: sekera (1), ovčiarske nožnice, 3 nože, kľúč, kostená korčuľa, 2 prasleny, malá šedá nádobka, malá fľaškovitá nádobka so značkou na dne.

1. Železná sekera typu IIIA (podľa B. Dostála) s jednostranne pretiahnutým ostrím, krátkymi trojuholníkovými ostňami a štítkovo upraveným obuchom. D 13 cm; D čepele 10 cm; max. Š 4,2 cm; Ø NO 2,4 cm; obuch 4,3 x 3,3 cm (tab. 2:6).

Lit.: *Bartošková 1986,* 25; *Bubeník 1988,* 143.

Lounsko

Ojedinelé nálezy.

Poloha: bližšie neurčená.

Typy sekier určené podľa L. Hrdličky.

1. železná sekera typu IIIc. D 14,3 cm; ŠO 12,2 cm; NO 3,8 x 3 cm (tab. 2:7).
2. Železná sekera typu IIIe. D 12,4 cm; ŠO 10 cm; NO 2,4 x 2,2 cm (tab. 2:8).

Lit.: *Hrdlička 1959,* 107.

Lovosice-Prosmyky (Litoměřice)

Pohrebisko k.

Poloha: zaniknutá dedina Prosmyky na ľavom brehu Labe asi 2 km V od centra Lovosic.

Preskúmané celkom 4 kostrové hroby, v dvoch nájdené sekery.

Typy sekier podľa B. Dostála.

Hrob 1 (III): Hrobová jama ? x ? x 40 cm, orientácia Z – V. Kostra dospelého mužského jedinca (180 cm) v obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: v pravej hornej časti hrude železná sekera (1) s ostrím k telu, (drevené porisko bolo pozorovateľné až k panve); na ľavom bedre železný nôž; pod ním ocieľka a vedľa nej 4 pazúriky; jeden železný fragment (šidlo?); črep.

1. Železná sekera typu V s obuchom silne pretiahnutým hore aj dolu. D 16,5 cm; ŠO 4,1 cm; obdĺžnikovitý NO 3,4 x 2 cm (tab. 3:1).

Hrob 2 (IV): Hrobová jama 160 x 60 x 70 cm, orientácia S – J. Na dne kostra muža v obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: na pravej strane panvy sekera (1); pri pravom ramene kamenný brúsik, pazúrkový ústep a nôž; v krčnej oblasti bronzová závlačka.

2. Železná sekera typu II (?) so širším ostrím, nesúmerne sa zužujúcou čepeľou a s nízkymi, širokými a zaoblenými ostňami po bočných stranách oválneho násadového otvoru. Zosilnený obuch je plochý. D 14,7 cm; ŠO 6,8 cm; NO 3,4 x 2,6 cm (tab. 3:2).

Lit.: *Eisner 1948,* 372-393; *Hrdlička 1959,* 109; *Zápotocký 1965,* 226.

Mlékojedy (Litoměřice)

Pohrebisko k.

Poloha: pole JJV od obce, kat. č. 74.

Celkom objavených 75 hrobov, iba v jedinom nájdená sekera.

Hrob 32: Hrobová jama ? x ? x 40 cm, orientácia Z – V (V -Z?). Kostra mladého mužského jedinca v obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: po pravej strane panvy nôž; pri pravej ruke sekera (1); pri chodidlách zlomky ostrôh; pri ľavej strane tela zvyšky kovania vedierka a drôtená špirálka.

1. Miniatúrna železná sekerka typu ? so zvislým uškom v obuchovej časti. D 10,6 cm (tab. 3:3).

Lit.: *Zápotocký 1965,* 364.

Plužná (Mladá Boleslav)

Hromadný nález / Hrob k. ?

V Plužnej na Bělsku sa r. 1929 našiel súbor železných predmetov, o ktorom však nie sú známe žiadne nálezové okolnosti. Podľa R. Turka odpovedá zloženie súboru skôr hrobovému celku než inventáru depotu. Typy sekier sú určené podľa typológie A. Bartoškovej, ktorá súbor radí medzi hromadné nálezy (*Bartošková 1986*).

Obsah depotu: zdobené zubadlo, štíhly hrob kopije a dve sekery (1-2).

1. Železná sekera typu IIAc. D 27,2 cm (tab. 3:4).
2. Železná sekera typu IIC. D 21,2 cm (tab. 3:5).

Lit.: *Turek 1958,* 128, obr. 37; *Bartošková 1986*, 37; *Profantová 1997,* 514-516.

Podbořany-Dolánky (Louny)

Ojedinelý nález.

Poloha: JV predpolie vrchu Rubín, Slámovo pole.

Z tejto polohy pochádza mimo iné sekera (1) nájdená spolu so železným rámčekom pracky.

1. Železná sekera typu V (?; podľa B. Dostála) bez zosilneného obuchu, ktorý je zaoblený a prechádza v oválny násadový otvor; v jeho spodnej časti je sekera zlomená. Ostne ulomené; úzke ostrie silno poškodené hrdzou. Max. D 20,4 cm; ŠO 4,6 cm; NO 4,1 x 3,4 cm (tab. 3:6).

Lit.: *Bubeník 1988,* 182.

Polepy (Litoměřice)

Hrob k.

Kostrový hrob vykopaný r. 1928 pri kopaní základov pre benzínovú pumpu pri ceste v obci.

Hrob k.: Hrobová jama ? x ? x ?, orientácia ?

Pohrebný inventár: vedierko, kamenný brúsik, sekera (1).

1. Železná sekera typu V (podľa L. Hrdličky). D 9,6 cm; ŠO 3 cm; obdĺžnikovitý NO 1,8 x 1,5 cm (tab. 4:1).

Lit.: *Eisner 1948,* 380; *Hrdlička 1959,* 107; *Zápotocký 1965*, 372.

Postoloprty (Louny)

Ojedinelý nález.

Poloha: bez bližšieho určenia.

Snáď z hrobu by mohla pochádzať miniatúrna sekerka (1).

1. Železná sekera typu ? s vysokou, krátkou vykrojenou čepeľou, štíhlym krkom, obdĺžnikovými ostňami, kruhovým násadovým otvorom a kladivkovitým obuchom. Max. D 9,3 cm; max Š ostria 2,6 cm; rozpätie ostňov 3 cm; Ø NO 1,3 cm; hrúbka čepele 0,2 cm (tab. 4:2).

Lit.: *Bubeník 1988,* 224.

Praha-Hradčany (Hl. mesto Praha)

I. Pohrebisko k.

Poloha: Západná časť III. nádvoria.

Tu bol v r. 1928 objavený hrob bojovníka so zbraňami.

Hrob IIIN-199: Hrobová jama ? x ? x 30 cm, orientácia Z – V. Kostra muža v obvyklej polohe, v drevenej rakve o rozmeroch 300 x 125 x 70 cm, zbitej pravdepodobne drevenými čapmi.

Pohrebný inventár: po pravej strane kostry meč; na ľavej strane povyše panvy kožený vačok, nitovaný bronzovými nitmi, spojovanými na oboch stranách krúžkami z bieleho kovu (pravdepodobne striebro), v ktorom bol pazúrik, ocieľka a železná britva; pri ľavom stehennom kĺbe dýka a nôž; konča pravého chodidla, vpravo od päty, opukový kameň, na ktorom bola položená sekera (1), ostrím obrátená k päte, najskôr po pravej strane meča; v pravom rohu rakvy vedierko.

1. Železná sekera typu V (III? – hodne zhrdzavená). D 17 cm; ŠO 9 cm; obdĺžnikovitý NO 3,3 x 2,2 cm (tab. 4:3).

Lit.: *Borkovský 1946,* 122-132; *Sláma 1977,* 105, *Tomková 2005,* 146.

II. Pohrebisko k.

Poloha: „Za Jízdarnou".

Dokopy bolo zistených 105 hrobov (výskumom v r. 1973 preskúmaných 81 hrobov). Na pohrebisku nájdených málo zbraní. Sekery iba v dvoch detských hroboch.

Hrob 24b/73: Hrobová jama ? x ? x ? cm, orientácia ?. Kostra nedospelého jedinca, poloha neuvedená.

1. Železná sekera typu III? (?) s mierne nadol spusteným ostrím, oválnym násadovým otvorom a predĺženým kladivkovitým obuchom. D 10,3 cm (pred konzerváciou) (tab. 4:6).

Hrob 56/73: Hrobová jama ? x ? x ? cm, orientácia ?. Kostra nedospelého jedinca, poloha neuvedená.

2. Železná sekera typu II (?) s úzkym ostrím, bez predĺženého obuchu. D 8,8 cm.

Lit.: *Smetánka – Hrdlička – Blajerová 1974,* 394; *Profantová 2005,* 325.

Praha-Radotín (Hl. mesto Praha)

Pohrebisko k.

Poloha: SV okraj nádražia.

Pri ťažbe piesku a rozširovaní trate boli rozkopané kostrové hroby. Nálezy sú bez bližších nálezových okolností.

1. Železná sekera typu V (podľa B. Dostála) s úzkou, mierne nadol zahnutou čepeľou, obdĺžnikovým násadovým otvorom a bez zosilneného obuchu. D 12,6 cm (tab. 4:4).

Lit.: *Sláma 1977,* 133.

Praha-Ruzyně (Hl. mesto Praha)

Hrob k.

Poloha: letisko hl. mesta Prahy.

V r. 1935 bol na civilnom letisku vykopaný kostrový hrob.

Hrob k.: Hrobová jama ? x ? x ?, orientácia ?.

Pohrebný inventár: Železná sekera (1) a nôž. Poloha predmetov nie je známa.

1. Železná sekera typu V (podľa L. Hrdličky). D 14,5 cm; ŠO 4 cm; obdĺžnikovitý NO 3 x 1,9 cm (tab. 4:5).

Lit.: *Eisner 1948,* 380; *Soudská 1954,* 23; *Hrdlička 1959,* 108-109; *Sláma 1977,* 122.

Přerov nad Labem (Nymburk)

Hrob k.?

Získaná sekera (1) a nôž.

1. Železná sekera typu ? s úzkym oblúkovitým ostrím so štíhlou, nebadateľne sa zužujúcou čepeľou a s nízkymi úzkymi hranatými ostňami. Dlhší, v smere osy pretiahnutý obuch sa ku koncu mierne zužuje.

Lit.: *Soudská 1954,* 24; *Hrdlička 1959*, 109-110.

Radim (Kolín)

Ojedinelý nález.

Poloha: „Na Bojišti".

Zberom v tejto lokalite sa získala sekera (1) a kopija. Nálezové okolnosti sporné.

1. Železná sekera typu Ia (podľa L. Hrdličky). D 16, 1 cm; ŠO 5,3 cm (tab. 4:7).

Lit.: *Hrdlička 1959,* 110; *Šolle 1966,* 279.

Roztoky-Žalov (Praha-západ)

I. Hradisko.

Poloha: hradisko Levý Hradec.

Medzi nálezmi získanými z tohto hradiska sa vyskytli aj 3 sekery (1-3).

Typy sekier podľa L. Hrdličky.

1. Železná sekera typu IIId (tab. 5:1).
2. Železná sekera typu IIId (tab. 5:2).
3. Železná sekera typu V (podľa B. Dostála), s oblúkovitým ostrím, so štíhlou, nesúmerne sa zužujúcou čepeľou a s valcovite nahor aj nadol pretiahnutou tuľajkou (tab. 5:3).

Lit.: *Eisner 1948,* 380; *Hrdlička 1959,* 111-112.

II . Pohrebisko k.

Z porušených kostrových hrobov bola Archeologickým ústavom získaná sekera (1).

3. Železná sekera typu IIId (podľa L. Hrdličky) s čepeľou pretiahnutou nadol (silne poškodená), obdĺžnikovým násadovým otvorom a okrúhlym obuchom. Predná aj zadná časť násadového otvoru vytiahnutá nahor aj nadol. D11,2 cm (tab. 5:5).

Lit.: *Borkovský 1954,* 62-63, *Soudská 1954,* 26; *Hrdlička 1959,* 112; *Sláma 1977*, 148.

Semice (Nymburk)

Hromadný nález

Nálezové okolnosti, týkajúce sa hromadného nálezu zo Semic nie sú známe. Typy sekier určené podľa typológie A. Bartoškovej.

Obsah depotu (podľa A. Bartoškovej): kosáky, kosy, radlica, motyčkovitý nástroj, sekery (1-2), kopija, postrannica zubadla, nôž.

1. Železná sekera typu IIICa s rovnobežnými hranami ostria. D 10,6 cm (tab. 5:4).
2. Železná sekera typu IIAa s ulomenou časťou násadového otvoru s trojuholníkovými ostňami. D 19,8 cm (tab. 5:7).

Lit.: *Hrdlička 1959,* 110, *Beranová 1972,* 629-641; *Bartošková 1986,* 50-51.

Stehelčeves (Kladno)

Pohrebisko k.

Poloha: „U cihelny".

Celkom objavených 6 hrobov, z ktorých pochádza mimo iné i jedna železná sekera (1).

Hrob č. 1: Hrobová jama 195 x 60 x 40, orientácia V – Z. Na dne kostra v obvyklej polohe. Zistené zvyšky dreveného obloženia.

Pohrebný inventár: na konci pravej ruky sekera (1); na konci ľavej ruky nôž; pri pravom chodidle ostroha.

1. Železná sekera typu I?. Silno poškodená hrdzou, ostne pri tuľajke ulomené. D 12,1 cm; ŠO 3,9 cm (tab. 5:6).

Lit.: *Knor 1953*, 221-226; *Soudská 1954,* 25; *Hrdlička 1959*, 110; *Sláma 1977,* 155.

Vrdy (Kutná Hora)

Pohrebisko k.

Poloha: pozemok č.k. 143.

Pohrebisko bolo objavené pri rozširovaní cesty blízko cintorína. Z niekoľkých rozkopaných hrobov bola v jednom sekera s nádobou, ostatné boli bez hrobového inventára.

Hrob k.: Hrobová jama ? x ? x ?, orientácia Z – V. Kostra v obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: pri nohách sekera (1), na nej položená nádoba.

1. Železná sekera typu IIId (podľa L. Hrdličky) (tab. 5:8).

Lit.: *Soudská 1954,* 26; *Pleiner 1958,* obr. 50:5; *Hrdlička 1959,* 111.

Zákolany-Kováry (Kladno)

Ojedinelý nález.

Poloha: Z časť akropole hradiska Budeč.

Pod navážkou v úseku F1 boli vyzdvihnuté 3 vedľa seba ležiace predmety, ktoré sa ocitli pod zemou zrejme súčasne – pretiahnutý kosák, jednoduchá sekerka s tuľajkou (1), do ktorej bol zasadený silný kolík k upevneniu poriska a široká masívna obruč zo súdku.

1. Železná sekera typu V (?; podľa B. Dostála) (tab. 5:9).

Medzi nálezmi z deštrukcie ohrady mlado hradištného dvorca bol aj zlomok ostria železnej sekery (tab. 5:10) neumožňujúci určiť bližší typ.

Lit.: *Váňa 1995,* 59, 129.

Žatec (Louny)

Pohrebisko k.

Poloha: ulica Bratří Čapků.

Pri výkope základov pre dom čp. 1790 boli rozkopané 4 kostrové hroby, jeden bol so zbraňami.

Typy sekier podľa B. Dostála.

Hrob č. 4: Hrobová jama ? x ? x 80-100 cm, orientácia Z-V. Kostra muža bola pravdepodobne uložená v rakve.

Pohrebný inventár: meč, dve sekery (1-2), drevené vedierko ležiace v malej priehlbine mimo hrob; zvyšky dvoch železných ostroh, nôž, dve železné pracky, železné kliešte, tri ploché kovania pre sekeru a hrot šípu. Poloha predmetov nie je známa.

1. Železná sekera typu IB (IIIA?) s krátkym tupým obuchom obdĺžnikového prierezu, krátkymi trojuholníkmi ostňami, krátkou čepeľou a ostrím poškodeným koróziou. D 12,3 cm; Š čepele 3,9 cm; D čepele 4,7 cm; rozpätie ostňov 3,1 cm; Ø NO 2,8 cm; obuch 1,9 x 1,3 cm (tab. 5:11).
2. Železná sekera typu IB s krátkym tupým obuchom obdĺžnikového prierezu a krátkou čepeľou. Ostrie a ostne silne poškodené koróziou. D 11,6 cm; D čepele 4 cm; Š 3,7 cm; rozpätie ostňov 3 cm; NO 2,2 x 1,1 cm; obuch 2,2 x 0,6 cm (tab. 5:12).

Lit.: *Preidel 1937,* 34-38; *Preidel 1938,* 88-98; *Soudská 1954,* 26; *Hrdlička 1959,* 112; *Bubeník 1988,* 233-234.

6.2. Morava

Bítov (Znojmo)

Ojedinelý nález.

Poloha: bez bližšieho určenia.

Železná sekera typu Ia. D 15,5 cm; ŠO 4,5 cm; NO 2,5 cm; D obuchu 2,3 cm (tab. 6:1).

Lit.: *Poulík 1948b*, 176; *Dostál 1957a*, 21; *Hrdlička 1959*, 113.

Blučina (Brno-venkov)

Pohrebisko k.

Poloha: „na Malém kopci".

Z porušených kostrových hrobov z r. 1930-1943 zachránené dve sekery (1-2).

Typy sekier podľa L. Hrdličky.

1. Železná sekera typu Ia, značne skorodovaná. D 18 cm.
2. Železná sekera typu Ia. D 17 cm; ŠO 7 cm (tab. 6:2).

Lit.: *Poulík 1948b*, 139-141; *Hrdlička 1959,* 113.

Bohuslavice (Hodonín)

Pohrebisko mohylové k.

Pravdepodobne z tohto mohylníku pochádza aj sekera (1), dve ostrohy, dva zlomky železných nožov a dve bronzové náušnice.

1. Železná sekera typu Ia (podľa L. Hrdličky), značne poškodená. D 18,4 cm (tab. 6:3).

Lit.: *Dostál 1957*, 51; *Hrdlička 1959*, 113; *Dostál 1966,* 108-109.

Boleradice (Břeclav)

Pohrebisko k.

Preskúmaných celkom 59 kostrových hrobov. Získané 4 sekery, z ktorých jedna (1) je bez hrobového celku.

1. Železná sekera typu Ib. D 13 cm, ŠO 4 cm, Ø NO 2,6 cm (tab. 6:4).

Hrob č. 28: Hrobová jama 300 x 150 x 250 cm, orientácia JJZ – SSV. Na dne zle zachovalá kostra muža v obvyklej polohe. Nad kostrou i vedľa nej zvyšky dreveného obloženia.

Pohrebný inventár: zvieracie kosti, bronzová pracka, nôž, sekera (2) a vedierko.

2. Železná sekera typu Ic. D. 21 cm; ŠO 7 cm (tab. 6:5).

Hrob č. 32: Hrobová jama 330 x 85 x 225 cm, orientácia JJZ – SSV. Pozdĺž celej severnej steny výklenok 80 cm široký a 70 cm vysoký, vystužený pravdepodobne drevom. Na dne výklenku dve kostry tesne vedľa seba v obvyklej polohe; úplne rozdrvené.

Pohrebný inventár: vedierko, sekera (3) s dobre poznateľným poriskom, dva nože a črepy.

3. Železná sekera typu IVa s ulomenou hornou časťou ostria. D 16 cm; ŠO 12,5 cm (tab. 6:6).

Hrob č. 36: Hrobová jama ? x ? x 165 cm, orientácia Z – V. Zistené obrysy zrubu, v ňom natlačené na sebe dve kostry v obvyklej polohe. Spodná kostra mužská, vrchná ženská.

Inventár muža: sekera (4) a nôž.

Inventár ženy: drevený tyčinkovitý predmet so štyrmi bronzovými objímkami; dve do seba zavesené bronzové náušnice a vedierko, ktoré však ležalo pod ľavým chodidlom oboch kostier.

4. Železná sekera typu Ib, značne skorodovaná. D 16,5 cm; ŠO 5,5 cm (tab. 6:7).

Lit.: *Poulík 1948b*, 148-160; *Soudská 1954,* 19; *Hrdlička 1959*, 113.

Boršice (Uherské Hradiště)

Pohrebisko mohylové k.

Objavené štyri hroby, pôvodne pravdepodobne kryté mohylami, z ktorých v jednom bola i sekera (vykopaný PÚ MU v Brne r. 1954)

Mohyla č. 3: Hrobová jama ? x ? x 50 cm, orientácia Z – V. Na dne kostra muža v obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: pri pravom ramene nôž; u pravého kolena sekera (1), ktorej porisko smerovalo k pravej ruke; pri ľavom lakti zlomok druhého noža; pri ňom 3 úštepy, prsteň; v blízkosti ľavej ruky koráliky a 3 náušnice.

1. Železná sekera typu IA. D 19,2 cm (tab. 6:8).

Z iného porušeného hrobu z tej istej lokality bola v r. 1960 zachránená sekera (2), nájdená pri poľných prácach.

2. Železná sekera typu IA s oválnym násadovým otvorom. D 17,9 cm; NO 2,7 x 2,3 cm (tab. 6:9).

Lit.: *Kalousek 1955*, 37-28; *Dostál 1957*, 56, *Hrdlička 1959,* 114; D*ostál 1966,* 111-112.

Bošovice (Vyškov)

Pohrebisko k. ?

Poloha: trať „Stará hora".

Od r. 1926 boli v tejto lokalite rozkopávané kostrové hroby, z ktorých sa zachovali len ojedinelé nálezy.

Typy sekier podľa B. Dostála.

Hrob A: Hrobová jama ? x ? x ?, orientácia ?. Poloha kostry ?

Pohrebný inventár: nádoba, sekera (1), zlomky z dvoch železných ostrôh, dve železné pracky k ostrohám, kovanie vedierka. Poloha predmetov nie je známa.

1. Železná sekera typu IA. D 16 cm (tab. 6:10).

Ďalším záchranným výskumom AÚ ČsAV Brno r. 1949 bolo preskúmaných 19 hrobov.

Hrob 11: Hrobová jama 230 x 67 x 120 cm, orientácia SZ – JV. Zle zachovaná kostra mužského jedinca v obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: pri pravej ruke kopija, obrátená hrotom k lebke; pri pravom kolene sekera (2), pri chodidlách ostrohy a zlomky praciek a nákončí; za chodidlami črepy nádoby; nôž.

2. Železná sekera typu IC (?) s ulomenými ostňami a prelomeným násadovým otvorom. D 17,7 cm (tab. 6:11).

Lit.: *Soudská 1954,* 20; *Hrdlička 1959*, 115; *Dostál 1966,* 112-115.

Brankovice (Vyškov)

Hromadný nález.

Poloha: sídlisko oproti nádražiu.

Na sídlisku oproti nádražiu, presne na mieste predelu medzi žľabom, zvažujúcom sa do úvalu bučovského a žľabom, zvažujúcim sa do úvalu kyjovského, bol vyzdvihnutý nad halštatskou jamou depot železných predmetov.

Obsah depotu: radlice, rukoväť kosáku, motyka, sekera (1), motyčkovité nástroje, lyžicový vrták, strmene, zubadlá, kovania, pracky a i.

1. železná sekera typu IIIAa (podľa A. Bartoškovej). D 16,6 cm; D ostria 8,4cm (tab. 6:12).

Lit. *Hrdlička 1959,* 115, *Bartošková 1986,* 10.

Brno-Líšeň (Brno)

I. Hradisko

Poloha: hradisko Staré Zámky.

Zo skorších výskumov pochádza okrem keramiky a rôznych iných kovových predmetov aj sekera (1).

1. Železná sekera typu Ia (podľa L. Hrdličky) (tab. 6:13).

Lit.: *Dostál 1957*, 56; *Hrdlička 1959,* 115.

II. Pohrebisko k.

Poloha: predhradie hradiska Staré Zámky.

Preskúmaných 47 kostrových hrobov, z ktorých v dvoch sa vyskytli sekery (2-3). Úplné hrobové celky nie sú uvedené.

Hrob č. 6: Hrobová jama ? x ? x ?, orientácia ?. Poloha kostry ?

2. Železná sekera typu Ib. D 15 cm (tab. 7:1).

Hrob č. 43: Hrobová jama ? x ? x ?, orientácia ?. Poloha kostry ?

Pohrebný inventár: sekera (3), dve železné ostrohy, nôž, železná pracka a železné zlomky (?) .

3. Železná sekera typu Ia. D 12,4 cm. Ostne má vodorovne useknuté (tab. 7:2).

Lit.: *Poulík 1949b*, 50; *Dostál 1957a*, 57; *Hrdlička 1959,* 116.

Brno-Maloměřice (Brno)

Pohrebisko k.

Poloha: trať „Plíže".

Pro rozširovaní nádražia bolo porušených niekoľko hrobov.

Typy sekier podľa B. Dostála.

Hrob 4: Hrobová jama ? x ? x ? cm, orientácia ?

Pohrebný inventár: kopija, sekera (1), ostroha.

1. Zlomok železnej sekery typu I? D 8,6 cm (tab. 7:3).

Z porušených hrobov pochádza ešte jedna sekera (2).

2. Železná sekera typu IB. D 13,2 cm (tab. 7:4).

Lit.: *Poulík 1948b*, 177; *Hrdlička 1959*, 116; *Dostál 1966,* 117-118.

Břeclav (Břeclav)

I. Pohrebisko k.

Poloha: trať „Na Zvolencích".

Z niekoľkých vykopaných hrobov pochádza kopija, sekera (1), 3 nádoby a železné kovanie.

Typy sekier podľa B. Dostála.

Hrob č. 1: Hrobová jama ? x ? x ?, orientácia Z – V. Kostra muža; poloha kostry ?

Pohrebný inventár: kopija, sekera (1), dve železné kovania a dve nádoby. Poloha predmetov nie je známa.

1. Železná sekera typu IIIB. D 16,3 cm; ŠO 10,5 cm (tab. 7:5).

Lit.: *Soudská 1954*, 20; *Poulík 1948b*, 36; *Hrdlička 1959*, 116; *Dostál 1966,* 118-120.

II. Pohrebisko k.

Poloha: trať „Přední Čtvrtky", poblíž lesíka Bažantnice.

Záchranným výskumom AÚ ČsAV v Brne v r. 1952 bolo odkrytých celkom 9 slovanských kostrových hrobov, z ktorých 7 patrí k radovému pohrebisku z 11. storočia (strieborné esovité záušnice a nôž) a len dva do 9. storočia. Z týchto dvoch hrobov bolo získané vedierko, nôž, sekera, náušnice a nádoba.

Typy sekier podľa B. Dostála.

Hrob 3 (podľa R. Tichého VIII): Hrobová jama 350 x 190 x 160 cm, orientácia SZ – JV. Dvojhrob. Na dne dve zle dochované kostry, dospelá a detská, ktorá bola uložená šikmo cez ľavú stranu prvej kostry.

Pohrebný inventár prvej (dospelej) kostry: pri pravom kolene sekera (1) so zvyškami dreveného poriska, dlhého pravdepodobne 115 cm; z vonkajšej strany holennej kosti nôž so zvyškami drevenej pošvy; uprostred nôh vedierko.

Pohrebný inventár druhej (detskej) kostry: na bližšie neurčenom mieste strieborná hrozníčkovitá náušnica v zlomkoch.

1. Železná sekera typu IA. D 19 cm (tab. 7:6).

Lit.: *Tichý 1955*, 24-25; *Hrdlička 1959,* 117; *Dostál 1966,* 119-120.

Břeclav-Pohansko (Břeclav)

I. Hromadný nález

Poloha: hradisko – SV predhradie.

V r. 1966 sa našlo pri výskumu XII. rezu valom na severovýchodnom predhradí v objekte 2 niekoľko železných predmetov, rozptýlene rozmiestnených po celom objekte.

Obsah depotu: sekera (1), nože, misovité predmety, držadlo vedierka, kovanie vedierka, 3 obruče a 5 sekerovitých hrivien.

1. Železná sekera typu IVAb (?) s ulomeným ostrím. D 13,2 cm.

Lit.: *Dostál 1971,* 17; *Bartošková 1986,* 41.

II. Hromadný nález

Poloha: hradisko – JZ predhradie.

Na juhozápadnom predhradí, v obdĺžnikovej polozemnici (obj. 14) bol objavený hromadný nález železných predmetov, ktoré boli rozmiestené po celom objekte.

Obsah depotu: pozostatky 8 vedierok, sekera (1), dvojručný nôž, nože, strmene, zlomky plochej obrúčky a ďalšie železné zlomky.

1. Železná sekera typu II ? s odlomenou násadnou časťou. D 15,5 cm.

Lit.: *Vingnatiová 1980,* 168-175; *Bartošková 1986*, 44-45.

III. Pohrebisko k.

Poloha: pohrebisko pri kostole.

Bolo preskúmané v r. 1959-1965 a zistených na ňom bolo 407 hrobov. Patrí k malému počtu veľkomoravských pohrebísk, ktoré boli systematicky úplne preskúmané.

Typy sekier sú určené podľa B. Dostála.

Hrob 147: Hrobová jama 155 x 83 x 120 cm, orientácia JZ – SV. Zreteľné stopy úzkej rakvy. Dobre dochovaná kostra nedospelého mužského jedinca (97 cm) v obvyklej polohe s lebkou na pravom spánku.

Pohrebný inventár: pri pravom kolene pracka; pri ľavom kolene pracka s prevliečkou a sekera (1) s ostrím tak, že porisko smerovalo k ľavej ruke; pri pravom chodidle rovnobežne s osou tela nôž smerujúci hrotom k hlave.

1. Železná sekera typu II s rovnomerne sa zužujúcim úzkym telom, krátkymi zaoblenými ostňami a s pretiahnutým obuchom kruhového prierezu. V násadovom otvore zvyšky dreveného poriska. D 14 cm; ŠO 3,5 cm (tab. 7:7).

Hrob 148: Hrobová jama 220 x 70 x 126 cm, orientácia JZ – SV. Zle zachovaná kostra dospelého mužského jedinca (180 cm) v obvyklej polohe s rukami uloženými v panve.

Pohrebný inventár: za lebkou nôž; pod hlavicou pravej stehennej kosti nôž; pri chodidlách ostrohy a železná pracka; cez pravé chodidlo sekera (2), ktorej porisko smerovalo k pravej ruke.

2. Železná sekera typu IB s oblúkovitým ostrím a vykrojenou bradou, silným krčkom, krátkymi ostňami a krátkym obuchom obdĺžnikového prierezu. V násadovom otvore zvyšky dreveného poriska. D 15 cm; ŠO 6 cm; NO 2 x 1,8 cm (tab. 7:8).

Hrob 154: Hrobová jama 225 x 75 x 140 cm, orientácia JZ – SV. Na dne drevená rakva. Zle zachovaná kostra dospelého mužského jedinca (174 cm) v obvyklej polohe s lebkou naklonenou na ľavý spánok.

Pohrebný inventár: pri ľavom boku britva; tesne u nej rozdrvený kostený zder; súbežne s hornou časťou stehennej kosti dva nože; pri ľavom kolene sekera (3), ktorej porisko smerovalo ruke a bolo asi zakončené kosteným zdercom; pri chodidlách pár železných ostrôh, pozostatky dvoch praciek a prevliečok; na okraji jamy po pravej strane lebky tri skoby.

3. Železná sekera typu IIIA s výrazne pretiahnutou bradou, telom takmer kruhového prierezu a kruhovým násadovým otvorom. D 14,5 cm; D ostria 11 cm; Ø NO 3 cm (tab. 7:9).

Hrob 174: Hrobová jama 280 x 125 x 140 cm, orientácia JZ – SV. Pravdepodobne stopy rakvy. Veľmi zle dochovaná kostra dospelého mužského jedinca (171 cm) v obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: po pravej strane lebky krúžok železného plechu; od polovice ramennej kosti na paži meč, pod ním závesné kovanie meča a veľký železný nôž; pod pravou rukou a panvovou kosťou 2 britvy, ocieľka, dva kresacie kamene, ihla, kľúč, dva nože a kostená rukoväť noža; východne od pravého kolena sekera (4); na chodidlách ostrohy a u každej pracka s prevliečkou; zlomok pracky, amorfný kúsok železa a zvyšok tkaniny.

4. Železná sekera typu IB s oblúkovitým ostrím, dlhou vykrojenou bradou, masívnym užším telom, krátkymi trojuholníkovými ostňami a dlhším obuchom štvorcového prierezu. V násadovom otvore zvyšky dreveného poriska. D 17,9 cm (tab. 7:10).

Hrob 221: Hrobová jama 234 x 96 x 80 cm, orientácia JZ – SV. Dobre zachovaná kostra nedospelého, asi 16ročného jedinca (170 cm) v obvyklej polohe s pravou rukou na pravej panvovej kosti.

Pohrebný inventár: pri ľavej ruke nôž; pri pravej holeni sekera (5) a železná šípka.

5. Drobná železná sekera typu IA s dlhými ostňami, užším telom a masívnym mierne pretiahnutým obuchom obdĺžnikového prierezu. V násadovom otvore zvyšky dreveného poriska. D 10,7 cm; Ø NO 2,1 cm (tab. 7:11).

Hrob 246: Hrobová jama 225 x 100 x 145 cm, orientácia JZ – SV. Pomerne dobre zachovaná kostra dospelého mužského jedinca (175 cm) v obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: pri vonkajšej strane pravého lakťa nôž; pri vonkajšej strane ľavej ruky britva; pod britvou železný hrot; z vnútornej strany pravej stehennej kosti sekera (6); pri oboch kolenách po jednej pracke a prevliečke; pri chodidlách zlomky železných ostrôh; nad kostrou železná skoba.

6. Železná sekera typu II (tvarom veľmi pripomína „fokoš“) s pretiahnutým úzkym telom, krátkymi oblúkovitými ostňami a masívnym obuchom štvorcového prierezu, ktorý je na konci roztepaný. V násadovom otvore zvyšky dreveného poriska. D 18,5 cm; Ø NO 2,4 cm (tab. 7:12).

Hrob 341: Hrobová jama 227 x 85 x 90 cm, orientácia JZ – SV. Veľmi zle zachovaná kostra dospelého mužského (160 cm) jedinca obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: nad pravým kolenom britva; pri pravom kolene sekera (7) s poriskom smerujúcim k pravej ruke; pri pravej stehennej kosti nôž.

7. Železná sekera typu II s mierne rozšíreným ostrím a krátkymi trojuholníkovými ostňami. V násadovom otvore zvyšky dreveného poriska. D 13 cm; Ø NO 1,9 cm (tab. 7:13).

Hrob 375: Hrobová jama 250 x 90 x 110 cm, orientácia Z – V. Dobre dochovaná kostra dospelého mužského jedinca (158 cm) v obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: nad ľavou panvovou kosťou silne zhrdzavená britva a železná šípka; nad priehlavkom pravej nohy sekera (8) a zlomok železného predmetu; pri nohách ostrohy, dve pracky a dve prevliečky; pri nohách v rohu hrobu nádoba.

8. Železná sekera typu V s obojstranne rozšíreným ostrím, rozšírenou tuľajkou, s násadovým otvorom lichobežníkového tvaru a bez zosilneného rovného obuchu. D 11,2 cm; ŠO 4,8 cm (tab. 7:14).

Lit.: *Kalousek 1971*.

Břeclav-Poštorná (Břeclav)

Pohrebisko k. a sídlisko

Bolo objavených 5 hrobov a niekoľko sídliskových objektov. Typ sekery podľa B. Dostála.

Hrob 1: Hrobová jama 131 x 81 x 76 cm, orientácia Z –V. Z kostry mužského jedinca dochovaná len spodná časť dolných končatín (zvyšná časť odbagrovaná), poloha kostry pravdepodobne v obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: pri kolenách pracky; pri pravej holeni sekera (1); pri oboch členku

1. Železná sekera typu IA s dlhými ostňami a klinovitým obuchom. D 12 cm (tab. 8:1).

Lit.: *Kavánová – Vitula 1990,* 328.

Březolupy (Uherské Hradiště)

Pohrebisko k.

Nájdené celkom 3 kostrové hroby, v jedom sekera.

Hrob č. 2: Hrobová jama ? x ? x 170 cm, orientácia SSZ – JJV. Kostra takmer celá strávená. Pohrebný inventár: sekera (1); prstencovité kovanie poriska sekery s otvormi na klince s priemerom 2 cm a výškou 2,6 cm; zlomky dvoch železných ostroh a vedierko. Poloha predmetov nie je známa.

1. Železná sekera typu IB (podľa B. Dostála). D 17,3 cm; ŠO 6,5 cm (tab. 8:2).

Lit.: *Soudská 1954*, str. 20; *Hrdlička 1959*, 117; *Dostál 1966,* 122.

Buchlovice (Uherské Hradiště)

Pohrebisko.

Roku 1932 boli rozkopané pri stavbe nemocnice dva kostrové hroby, u ktorých boli nájdené 2 železné nože, sekera (1), nádoba a kresací kamienok (podľa E. Soudskej). Nálezové celky neuvedené.

1. Železná sekera typu ?

Lit.: *Soudská 1954*, 20; *Hrdlička 1959,* 118; *Dostál 1966,* 122.

Dačice (Jindřichův Hradec)

Pohrebisko k.

Roku 1911 boli pri rozširovaní cesty rozkopané kostrové hroby. V jednom z nich bola úzka železná sekera s vejárovitým ostrím typu II (podľa kresby I. L. Červinky). D 18 cm (tab. 8:3).

Lit.: *Soudská 1954,* 20; *Hrdlička 1959,* 118; *Dostál 1966,* 123.

Dolní Věstonice (Břeclav)

Pohrebisko k.

Poloha: „Na pískach".

Celkovo bolo preskúmaných 1418 kostrových hrobov, z toho 1308 preukázateľne patrí do obdobia raného stredoveku. Sekera bola súčasťou 18 hrobov, k dispozícií je v dnes iba 5 exemplárov (zbytok typologický zaradený Š. Ungermanom podľa dochovaných kresieb, okrem hrobu 679/56). Hrobové celky známe u dvoch hrobov podľa L. Hrdličky.

Typy sekier podľa B. Dostála.

Hrob 37/46: Pod hrobom č. 36. Hrobová jama 220 x 70 x 120 cm, orientácia Z – V (?). Na dne zle dochovaná kostra v obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: pri ľavej panvovej kosti nôž; v miestach pravého predkolenia sekera (1); v miestach nôh zlomky dvoch železných ostroh s prackami.

1. Železná sekera typu IB s obuchom obdĺžnikového prierezu. D 13,3 cm, ŠO 5,8 cm (tab. 8:4).

Hrob 310/48: Hrobová jama 230 x 90 x 275 cm, orientácia Z-V (?). Na dne zvyšky kostry.

Pohrebný inventár: na ľavej strane za lebkou vedierko; na pravej strane za lebkou olovená doštička s bronzovou patinou; po pravej strane lebky bronzové drobné kovanie; pri južnej strane pohrebnej jamy pri lebke a ramennej kosti črepy; v miestach ľavej panvovej kosti nôž; pri pase železná pracka; medzi pravou a ľavou stehennou kosťou (1); neďaleko sekery zbytok ocieľky.

2. Železná sekera typu IIIb (?), hrdzou značne poškodená. D 11cm; ŠO 5 cm.

Hroby 513/49, 43/54, 156/54, 636/56, 706/56 - typ IA

Hroby 37/46, 208/54, 548/55 - typ IB

Hrob 439/49 - typ IC

Sekery z hrobov 512/55, 554/55, 707/56, 713/56 patria k typu I, bližšie zaradenie kvôli poškodeniu nie je možné

Hroby 713/56, 310/48 - typ III

Typologické zaradenie sekier z hrobov 303/55 a 562/55 kvôli značnému poškodeniu nie je možné.

Lit.: *Poulík 1950a,* 164; *Poulík 1950b*, 27, obr. 26; *Soudská 1954*, 20-21; *Hrdlička 1959,* 119; *Ungerman 2007,* 161-163.

Drahlov (Kroměříž)

Pohrebisko mohylové k.

Poloha: les „Obora".

Mohyla č. 1: Násyp o priemere ?; výška ? . V hĺbke 250 cm pod povrchom násypu kostra muža v obvyklej polohe, orientácia Z – V. V hĺbke 40-100 cm pod povrchom stopy spáleniska, majúceho kruhový tvar.

Pohrebný inventár: pri pravej nohe sekera (1); pri pravej ruke nôž; pri chodidlách ostrohy.

1. Železná sekera typu II (podľa Biefla).

Mohyla č. 2: Násyp o priemere ?, výška ?. Hrobová jama ? x ? x ?. V hĺbke 175 cm pod povrchom násypu kostra muža v obvyklej polohe, orientácia Z – V. Rovnako zistené stopy spáleniska. Pri pravej ruke sekera (1), pri ľavej nôž a v zalaktí tej istej ruky železný zlomok. Pri chodidlách boli ostrohy a asi 70 cm pod povrchom črepy.

2. Železná sekera typu ?

Lit.: *Dostál 1957*, 52; *Hrdlička 1959*, 119-120; *Dostál 1966,* 124.

Drysice (okr. Vyškov)

Pohrebisko k. ?

Roku 1939 pri úprave cesty boli porušené kostrové hroby, z ktorých bola zachránená aj sekera.

Hrob k.: Hrobová jama ? x ? x ?, orientácia ?. Kostra rozkopaná.

Pohrebný inventár: sekera (1), nôž, kovanie vedierka, kopija s okrídlenou tuľajkou.

1. Železná sekera typu ? (stratená)

Lit.: *Soudská 1954*, 21; *Hrdlička 1959,* 120; *Dostál 1966,* 124.

Držovice (Prostějov)

Pohrebisko k.

Poloha: miestna tehelňa z 90. rokoch 19. storočia.
Príležitostnými výskumami bolo prekopaných 40 kostrových hrobov, z ktorých pochádzajú aj mince z polovice 11. storočia (denár Břetislava I. a Ota I. Pekného). Veľa hrobov bolo bez prídavkov. Okrem keramiky, železnej vlásenky, nožov, esovitých záušnic, pracky a mincí boli získané aj tri sekery. Hrobový celok známy len u jednej sekery (podľa L. Hrdličky).
Typy sekier podľa B. Dostála.

1. Železná sekera typu II. D 12 cm (tab. 8:5).
2. Železná sekeratypu IC. D 15 cm (tab. 8:6).

Hrob k.: Hrobová jama ? x ? x ?, orientácia Z – V (?). Zvyšky takmer strávenej kostry.
Pohrebný inventár: dve železné ostrohy, sekera (1), nôž, dve železné pracky, neurčiteľné železné zlomky.

3. Železná sekera typu II. D 14, 1 cm (tab. 8:7).

Lit.: *Soudská 1954*, 21; Radoměřský 1955, *28*; *Hrdlička 1959,* 120; *Dostál 1966,* 125.

Heršpice (Vyškov)
Pohrebisko k.
Poloha: trať „Újezd".
Z pravdepodobne skôr rozkopaných hrobov pochádza aj sekera (1), pracka, zlomky nožov a kamenný úštep.

1. Železná sekera typu III s ostrím v tvare výseku medzikružia a ulomeným obuchom. D 9,6 cm (tab. 8:8).

Lit.: *Hrdlička 1959,* 121; *Dostál 1966,* 126.

Hluk (Uherské Hradiště)
Pohrebisko mohylové b.
Poloha: východná časť lesa „Hlubočku".
Bolo objavených asi 65 mohýl, tvoriacich buď nepravidelné rady v smere Z – V alebo JZ – SV. Pôdorys bol kruhového aj elipsovitého pôdorysu o priemere 4-10 m a výške 50-130 cm.
Typy sekier podľa B. Dostála.
Mohyla č. 2: Násyp o priemere 10 x 9 m, výška 80 cm. Hrobová jama 175 x 66 x 30 cm, orientácia Z – V. Na dne kostra muža v obvyklej polohe.
Pohrebný inventár: pri pravom lakti sekera (1); pri ľavej ruke nôž; konča nôh ostrohy so železnými prackami, medzi ktorými bol kúsok kremeňa.

1. Železná sekera typu V (s nábehom na typ III) s pretiahnutou bradou. D 10,5 cm (tab. 8:9).

Mohyla č. 4: Násyp o priemere 8 x 5 m, výška 120 cm. Hrobová jama ? x ? x 80 cm, orientácia JZZ – SVV, umiestnená v severnej polovici mohyly. Na dne jamy takmer neznateľná kostra muža.
Pohrebný inventár: sekera (1), dva nože. Poloha predmetov nie je známa.

2. Železná sekera typu IB. D 10,4 cm (tab. 8:10).

Mohyla č. 9: Násyp o priemere 780 x 650 cm, výška 30 cm. Hrobová jama ? x ? x 120 cm, orientácia V – Z. Na dne kostra muža.
Pohrebný inventár: pri pravom ramene sekera; pri chodidlách ostrohy s prackami.

3. Železná sekera typu IA. D 12,7 cm (tab. 8:11).

Lit.: *Hrdlička 1959,* 121-122; *Dostál 1966,* 126-127.

Holásky (Brno-město)
Pohrebisko k.
Poloha: bez bližšieho určenia.
Z rozkopaných hrobov bola zachránená železná sekera (1).

1. Železná sekera typu Ia. D. 21 cm (tab. 8:12).

Lit.: *Poulík 1948b,* 160-161; *Hrdlička 1959*, 122.

Holešov (Kroměříž)
Ojedinelý nález.
Poloha: bez bližšieho určenia.
Železná sekera typu IIa. D 16,7 cm.

Lit.: *Dostál 1957*, 116.; *Hrdlička 1959*, 122.

Horní Dubňany (Znojmo)
Pohrebisko k.
Poloha: bez bližšieho určenia.
Z rozkopaných hrobov bola získaná železná sekera (1) a nádoba.
1. Železná sekera typu IIa (podľa L. Hrdličky). D 16 cm (tab. 8:13).

Lit.: *Soudská 1954*, 21; *Hrdlička 1959*, 122; *Dostál 1966,* 129.

Horní Dunajovice (Znojmo)
Pohrebisko k.
Poloha: bez bližšieho určenia.
Celkom preskúmaných 38 kostrových hrobov v rakvách. Mimo nálezy keramiky, bronzových prsteňov, sklenených korálikov, nožov, vedierka, esovitých záušnic bola získaná aj železná sekera (1) a denár z 12. storočia.
1. Železná sekera typu Ia (podľa L. Hrdličky). D 20 cm.

Lit.: *Soudská 1954*, 21; *Radoměřský 1955*, *29*; *Hrdlička 1959*, 122-123.

Horní Němčí (Uherské Hradiště)
Pohrebisko mohylové k.
Poloha: trať „Dolní pole".
Pri úprave cesty boli rozkopané kostrové hroby, z ktorých boli získané dve sekery (1-2), tri nádoby, kovanie vedierka, prsteň, sedem nožov, dve šípky, dve ostrohy a neurčité železné predmety.
Typy sekier podľa B. Dostála.
1. Železná sekera typu IA. D 17,5cm (tab. 8:14).
2. Železná sekera typu IC. D 11,4 cm (tab. 8:15).

Lit.: *Soudská 1954*, 21; *Dostál 1957*, 56; *Hrdlička 1959,* 123; *Dostál 1966, 129.*

Hostýn (Kroměříž)
Ojedinelý nález.
Poloha: bez bližšieho určenia.
Železná sekera typu Ia. D 20 cm.

Lit.: *Skutil 1940*, 24; *Hrdlička 1959*, 123.

Hradec nad Moravicí (Opava)
Hrob k.
Poloha: Zámecká ul. 58.
Hrob bol odkrytý asi 150 m od stávajúceho farného kostola sv. Petra a Pavla. V blízkosti sa našiel hrob s takmer strávenou detskou kostrou.
Hrob k.: Hrobová jama 242 x 80 x 50-55 cm, orientácia V – Z. Kostra dospelého mužského jedinca v obvyklej polohe uložená v rakvy, ľavá ruka mierne pokrčená v lakti.
Pohrebný inventár: na ľavej ramennej kosti hrot kopije; pri ľavej lakti nôž; pod ľavým predlaktím váčok s britvou, 2 nožíkmi, ihlou, šidlom, dvoma tyčinkovitými zlomkami, 5 kresacími kameňmi a 3 železnými zlomkami; pri pravej stehennej kosti pracka s prevliečkou a nákončím; pri pravom kolene pracka s prevliečkou; pri ľavom kolene zub tura a bližšie neurčitý zlomok; pri ľavej lýtkovej kosti sekera (1); pri pravej holeni 3 neurčité železné zlomky; pri ľavom chodidle neúplná rozbitá nádoba a ostroha s garnitúrou; pri pravom chodidle ostroha s garnitúrou.
1. Železná sekera typu IA (podľa B. Dostála) s dlhými ostňami, šikmým násadovým otvorom a úzkym pretiahnutým obuchom. V tuľajke zvyšky dreveného poriska z javoru. D 19,2 cm; D ostria 6,5 cm; NO 2,5 x 1,1 cm (tab. 8:16).

Lit.: *Kouřil 2004,* 57-58.

Hradisko u Kroměříže (Kroměříž)

Pohrebisko k.

Poloha: za kostolom v trati „Hróbí".

Boli rozorané dva kostrové hroby, pričom z jedného (hrob č. 2) bol získaný hlinený korál a sekera(1).

1. Železná sekera typu IIa (podľa L. Hrdličky). D 15 cm (tab. 8:17).

Lit.: *Poulík 1948b*, 34; *Soudská 1954*, 21; *Hrdlička 1959*, 123-124; *Dostál 1966, 130.*

Hrušovany (Brno-Venkov)

Hrob k.

Vykopaný r. 1935 pri prestavbe dráhy.

Hrob k.: Hrobová jama ? x ? x ?, orientácia ?.

Pohrebný inventár: sekera (1), nôž, pazúrikový úštep a nádoba. Poloha predmetov nie je známa.

1. Železná sekera typu IIa (podľa L. Hrdličky). D 13 cm (tab. 8:18).

Lit.: *Hrdlička 1959*, 124; *Dostál 1966, 130.*

Hvězdlice (Nové) (Vyškov)

Ojedinelý nález.

Poloha: bez bližšieho určenia.

Železná sekera typu Ia. D 13,4 cm.

Lit.: *Dostál 1957a*, 222-223; *Hrdlička 1959*, 124.

Charváty (Olomouc)

Hrob k.

Poloha: bez bližšieho určenia.

V neznámej polohe bol rozkopaný kostrový hrob, v ktorom bola mohutná kopija a sekera (1)

1. Železná sekera typu IV s neširokým ostrím a zhora otvoreným násadovým otvorom (podľa B. Dostála).

Lit.: *Dostál 1966, 130.*

Ivanovice na Hané (Vyškov)

Hromadný nález.

Nájdený pri orbe. Obsahoval celkom 14 železných predmetov – 4 sekery (1-4), dve železné dláta, dva železné strmene, 4 radlice, plochý krúžok a misovitú nádobu. Typy sekier určené podľa typológie A. Bartoškovej.

1. Železná sekera typu IIAa. D 26,4 cm (tab. 8: 19).
2. Železná sekera typu IVAa, značne skorodovaná, s ulomenými ostňami a rovnou bradou. D 13,2 cm (tab. 9:1).
3. Železná sekera typu IVAb (?) s veľmi malým násadovým otvorom, obuchom štvorcového prierezu a rovnou bradou. D 14 cm (tab. 9:2).
4. Železná sekera typu IIIAa s čiastočne odlomenými trojuholníkovými ostňami. D 15,2 cm; D ostria 7,4 cm (tab. 9:3).

Lit.: *Poulík 1948b*, 36, 176; *Hrdlička 1959,* 124-125; *Bartošková 1986*, 20.

Jarohněvice (Kroměříž)

Pohrebisko mohylové k.

Poloha: les „Obora".

Bolo objavených 17 mohýl, rozložených do štyroch rád, tiahnucich sa približne od Z – V. Násypy kruhového pôdorysu o priemere 5-18 m a výške 1-6 m. Celkom bolo prekopaných 15 mohýl, v štrnástich bol zistený kostrový pohreb (v jednej dvojhrob), pätnásta bola bez nálezov. Pohreby boli všetky v hrobových jamách. Okrem iných nálezov boli získané aj 4 sekery, ktoré nie je možné zaradiť k jednotlivým mohylám a z ktorých o jednej neexistujú žiadne bližšie informácie.

Typy sekeir podľa B. Dostála.

Mohyla č. 1: Násyp o priemere ?, výška 600 cm. Hrobová jama ? x ? x 100 cm. Na dne bola položená doska. Pod ňou kostra muža v stredných rokoch, orientácia Z – V.
Pohrebný inventár: pri pravom predlaktí nôž; pri pase pracka; pri pravej holeni sekera, obrátená ostrím von od kostry; po ľavej strane od pasu dolu meč; pri chodidlách ostrohy.
Mohyla č. 5: Násyp o priemere ?, výška 100 cm. Hrobová jama 200 x 100 x 100 cm, orientácia Z – V. Na dne ležala zachovalá kostra. Po pravej strane lebky ležala vtáčia kostra, Pri ľavom ramene nôž, pri pravom kolene sekera, obrátená ostrím ku kolenu. Medzi chodidlami bola nádoba.
Mohyla č. 7: Násyp o priemere ?, výška ?. Hrobová jama 245 x 128 x 155 cm, orientácia Z – V. Na dne ležala kostra. Za temenom hlavy ležal železný klinec z rakvy (?), pri ľavej ruke bola sekera, pri chodidlách rozpadnutá nádoba a vľavo od chodidiel hroty šípov.
Mohyla č. 8: Násyp o priemere ?, výška ?. Hrobová jama ? x ? x ?, orientácia ?. Na dne ležala zotletá kostra. Na prostredníku pravej ruky bol bronzový prsteň. Z vonkajšej strany pravej holene sekera, obrátená ostrím ku kostre, po boku pravého chodidla stáli dve nádoby.
Sekery:

1. Železná sekera typu IB. D 15,5 cm (tab. 9:4).
2. Železná sekera typu V s oblúkovitým ostrím, rovnou hornou líniou tela a s dolnou časťou čepele šikmo sa zužujúcou k obuchu, s poleliptickým násadovým otvorom umiestneným tesne u oblého obuchu; tuľajka je mierne pretiahnutá nadol. D. 17,2 cm (tab. 9:5).
3. Železná sekera typu ? s oblúkovitým ostrím, vejárovito sa rozširujúcou čepeľou smerom k ostriu, dlhým úzkym kŕčkom a obdĺžnikovitým násadovým otvorom so zaoblenými rohmi, umiestneným tesne pri obuchu, ktorý má tvar sférického obdĺžnika. D 15,7 cm (tab. 9:6).

Lit.: *Filip 1948*, 362, tab. 28; *Eisner 1948*, 380; *Hrdlička 1959,* 125-126; *Dostál 1966,* 131.

Jevíčko (Svitavy)

Ojedinelé nálezy.

Pri stavbe mostu cez riečku Jevíčku boli nájdené v hĺbke 175 cm dve sekery (1-2).

1. Železná sekera typu IIb. D 25 cm (tab. 28:9).
2. Železná sekera typu IIIa. D 14 cm (tab. 28:8).

Lit.: *Dostál 1957a*, 142-143*; Hrdlička 1959*, 126.

Jiříkovice (Brno-venkov)

Pohrebisko k.

Prekopaných celkom 110 hrobov, z ktorých len malá časť patrí k stredohradištnému obdobiu (ostatné sú súčasťou radového pohrebiska z 11. – 12. storočia). Zo starších hrobov boli získané dve sekery (1-2). Hrobové celky nie sú známe.
Typy sekier podľa L. Hrdličky.

1. Železná sekera typu Id („fokoš“). D 17 cm (tab. 9:7).
2. Železná sekera typu IIIc s poškodeným ostrím. D 12,8 cm (tab. 9:8).

Lit.: *Poulík 1948b,* 35, 177; *Soudská 1954*, 22, *Hrdlička 1959*, 126; *Dostál 1966,* 132.

Kněžpole (Uherské Hradiště)

Hrob k.

Poloha: bez bližšieho určenia.
Hrob k.: Hrobová jama ? x ? x 100 cm, orientácia Z – V.
Pohrebný inventár: kopija, nôž, sekera (1), vedierko, pri nohách nádoba. Poloha predmetov nie je známa.

1. Železná sekera typu IA (podľa B. Dostála). D 18,7 cm (tab. 9:9).

Lit.: *Soudská 1954*, 22; *Hrdlička 1959*, 127; *Dostál 1966,* 135.

Kojátky (Vyškov)

Pohrebisko mohylové k.

Celkom objavených 26 mohýl kruhového pôdorysu o priemere 3-5 m a s výškou max. 40 cm. Zisťovacím výskumom boli odkryté 3 mohyly, z ktorých jedna obsahovala kostrový hrob, ostatné dve žiarový.

Mohyla k.: Násyp o priemere 4 m, výška 40 cm. Hrobová jama eliptického pôdorysu ? x 85 x 200 cm, orientácia SSZ – JJV. Dobre zachovaná kostra muža (177 cm) v obvyklej polohe, Nad kostrou očividné zvyšky spráchniveného dreva.

Pohrebný inventár: u pasu nebožtíka pracka s dlhým tŕňom; na pravej strane panvy nôž obrátený hrotom k nohám; z vonkajšej strany hornej časti pravej stehennej kosti sekera (1) obrátená ostrím k telu; pri sekere dva pazúriky a úštep krištáľu.

1. Železná sekera typu Ib (podľa L. Hrdličky). D 13 cm (tab. 9:10).

Lit.: *Dostál 1957b,* 53; *Hrdlička 1959*, 127; *Dostál 1966, 135.*

Količín (Kroměříž)

Pohrebisko mohylové b. ?

Z porušených hrobov sa zachovala nádoba, sekera (1) a niekoľko nožov.

1. Železná sekera typu IIIA (podľa B. Dostála). D 17,2 cm (tab. 9:11).

Lit.: *Poulík 1948b,* 36-37; *Dostál 1957b,* 57; *Hrdlička 1959,* 127; *Dostál 1966,* 135-136.

Kroměříž (Kroměříž)

Ojedinelý nález..

Poloha: bez bližšieho určenia.

Pri výkopoch v meste bola nájdená sekera (1).

1. Železná sekera typu IIa (podľa L. Hrdličky). D 17 cm.

Lit.: *Dostál 1957a*, 162; *Hrdlička 1959*, 128.

Kyjov

Pohrebisko k..

Poloha: spraš̆ové návršie u miestneho cintorína.

Hrob č. 1: Hrobová jama ? x? x 300 cm, orientácia V – Z.

Trojhrob, kostry v obvyklej polohe (pri severnej stene ženská, uprostred mužská a pri južnej stene detská).

Ženský pohrebný inventár: po oboch stranách lebky náušnice; po ľavom boku nôž; pri pravej stehennej kosti kostený ihelníček s bronzovou a železnou ihlou; pri nohách nádoba.

Mužský pohrebný inventár: pri pravom boku sekera (1); pri ľavom nôž; na nohách ostrohy; medzi chodidlami nádoba.

Detský pohrebný inventár: za lebkou nádoba, na krku náhrdelník zo sklenených perál.

1. Železná sekera typu IC (podľa B. Dostála). D 16,5 cm (tab. 9:12).

Lit.: *Soudská 1954*, 22; *Hrdlička 1959*, 128; *Dostál 1966,* 137.

Lipník nad Bečvou (Přerov)

Hromadný nález

Poloha: bez bližšieho určenia.

Nálezové okolnosti nie sú známe a preto nie je jasné, či boli všetky predmety nájdené pohromade. Nález obsahuje celkom 23 železných predmetov, a to sekeru (1), kosáky, kosy, krájadlo, zlomky nožov, dláto a i.

1. Železná sekera typu IIIAa (podľa Bartoškovej) s hrdzou poškodeným násadovým otvorom. D 14,4 cm; D ostria 5,8 cm (tab. 9:13).

Lit.: *Eisner 1948,* 367-396; *Hrdlička 1959,*128; *Bartošková 1986*, 24.

Lipov (Hodonín)

Pohrebisko (mohylové ?) k.

Poloha: trať „Radostné“.

Prekopaných celkovo 8 hrobov, v dvoch nájdené sekery.

Hrob 1: Hrobová jama ? x ? x 168 cm, orientácia Z – V. Zle zachovalá, pravdepodobne mužská kostra ležala horeznačky. Ležala pri nej kopija, sekera (1), pri chodidlách ostrohy a za chodidlami črepy. Poloha sekery a kopije nie je známa.

1. Železná sekera typu ? Stratená.

Hrob 2: Hrobová jama ? x ? x 200 cm, orientácia Z – V. Zle zachovalá, pravdepodobne mužská kostra ležala horeznačky. U kostry bola sekera (1), kopija a za lebkou rozdrvená nádoba. Poloha premetov nie je známa.

2. Železná sekera typu ? Stratená.

Lit.: *Soudská 1954*, 22; *Dostál 1957b,* 57; *Hrdlička 1959*, 129; *Dostál 1966,* 140.

Luhačovice (Zlín)

Pohrebisko mohylové k.

Poloha: les „Obora" na temene vrchu „Krhova".

Zistených asi 60 mohýl, prekopaných 40. Mnoho prázdnych, ostatné obsahovali kostrové hroby. Orientácia V – Z, S – J. Vedľa obvyklého hrobového inventáru bolo získaných aj 8 sekier. Hrobové celky nie sú známe, s výnimkou jediného.

Typy sekier podľa B. Dostála.

Hrob k.: Hrobová jama ? x ? x ? cm, orientácia S – J. Kostra muža v obvyklej polohe. Pohrebný inventár: pri pravom ramene nádoba; pri pravej ruke sekera (1); pri ľavej ruke nôž; na nohách ostrohy s prevliečkami; u nôh kosák; uprostred nôh vedierko.

1. Železná sekera typu II s kruhovým násadovým otvorom. D 15,5 cm (tab. 9:14).

Sekery z rozrušených mohýl:

2. Železná sekera typu IIa. D 14,3 cm; NO 2,5 x 3 cm (tab. 9:15).
3. Železná sekera typu IC s oválnym násadovým otvorom. D 17,4 cm (tab. 9:16).
4. Železná sekera typu IA. D 16,2 cm (tab. 10:1).
5. Železná sekera typu IA s kruhovým násadovým otvorom. D 15,3 cm; Ø NO 2,6 cm (tab. 10:2).
6. Železná sekera typu II s oválnym násadovým otvorom. D 17,3 cm (tab. 10:3).
7. Železná sekera typu IB s kruhovým násadovým otvorom. D 15 cm (tab.10:4).
8. Železná sekera typu IC s oválnym násadovým otvorom. D 12 cm; NO 2,6 x 2,4 cm (tab. 10:5).

Lit.: *Poulík 1948b*, 34, 177; *Dostál 1957*, 53; *Hrdlička 1959*, 129-130; *Dostál 1966,* 142.

Mikulčice (Hodonín)

I. Hromadný nález

Poloha: trať „Štěpnice".

Koncom mája 1961 bol objavený pri výskume 8. kostola na hradisku „Valy" sklad železných výrobkov, ktorý obsahoval ako zlomky, tak aj celé kusy predmetov.

Typy sekier určené podľa A. Bartoškovej.

Obsah depotu: kosáky, kosy, radlice, motyka, krájadla, sekery (1-12), kladivá, dláta, strmene, zubadla, kovania a i.

1. Železná sekera typu IIAa s oblúkovitými ostňami. D 15,6 cm (tab. 10:6).
2. Železná sekera typu IVAb s rovnou bradou i ostrím. D 13,8 cm (tab. 10:7).
3. Železná sekera typu IVAb s dlhšou rovnou bradou, čiastočne odlomenými ostňami a zošikmeným obuchom. D 16,8 cm (tab. 10:8).
4. Železná sekera typu IIAb s trojuholníkovými ostňami. D 13,2 cm (tab. 10:9).
5. Železná sekera typu IVAb (?). Nábeh bradatice na širočinu, oblúkovité ostrie, rovná, krátka brada. D 13, 2 cm (tab. 10:10).
6. Železná sekera typu IVAa. D 14,2 cm (tab. 10:11).
7. Železná sekera typu IVAa. D 16 cm (tab. 10:12).
8. Železná sekera typu IVB. D 14 cm (10:13).
9. Železná sekera typu IVAc, celkovo masívnejšia s rovnou krátkou bradou. D 16,2 cm (tab. 10:14).
10. Železná sekera typu IVCa s veľmi úzkym krčkom čepele, oblúkovitým ostrím a krátkou, mierne prehnutou bradou. D 18 cm (tab. 10:15).
11. Železná sekera typu IIAb. D 17,6 cm (tab. 10:16).
12. Železná sekera typu IVCb s nábehom na IVCa (náznak dvoch výstupkov, oddeľujúcich čepeľ od ucha). D 16,8 cm (tab. 10:17).

Lit.: *Poulík 1962,* 82, tab. 35; *Tejral 1965,* 136; *Poulík 1975,* 111-112, *Bartošková 1968,* 25-28.

II. Pohrebisko k.

Poloha: Klášterisko.

Paseka Klášterisko sa nachádza asi 400 m severne od 6.mikulčického kostola na hradisku „Valy“. V okolí nájdených približne 350 hrobov.

Typy sekier sú určené podľa B. Dostála.

Hrob 1137: Hrobová jama ? x ? x 90 cm, orientácia JZZ – SVV. Zle dochovaná kostra v obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: pri ľavom predlaktí kovanie vedierka a 3 kruhové obrúčky; pod pravým kolenom sekera (1); pri chodidlách zvyšky ostrôh; medzi nimi zvyšky železných predmetov a pracky s prevliečkami.

1. Železná sekera typu I ? s chýbajúcou časťou násadového otvoru s ostňami (nemožno poznať ich dĺžku) a zužujúcim sa obuchom (tab. 10: 18).

Hrob 1145: Hrobová jama ? x ? x 90 cm, orientácia JZZ – SVV. Kostra v obvyklej polohe s rukami ohnutými do panvy.

Pohrebný inventár: pod ľavým predlaktím nôž; pri kolenách pracky s prevliečkami a nákončím; pri pravej nohe sekerka (2); pri chodidlách ostrohy.

2. Železná sekera typu I ? s ulomenými ostňami a úzkym, nadol pretiahnutým obuchom (tab. 11:1).

Hrob 1166: Hrobová jama? x ? x 95 cm, orientácia JZZ – SVV. Dobre zachovaná kostra v obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: pri ľavom lakti zatvárací nôž a ocieľka; pri pravom kolene sekera (3).

3. Železná sekera typu IC s krátkymi ostňami a gombíkovito roztepaným obuchom (tab. 11:2).

Hrob 1241: Hrobová jama ? x ? x 115 cm, orientácia SZ – JV. Dobre zachovaná kostra v obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: na pravom ramene kopija, pri ľavom kolene súprava kovaní; na nohách ostrohy a súprava kovaní; pri pravom priehlavku sekera (4); v ľavej dlani zatvárací nôž; pri pravom kolene pracka s prevliečkou; pod ľavou rukou nôž.

4. Železná sekera typu IB s krátkymi ostňami a dlhým obuchom pretiahnutým nadol (tab. 11:3).

Hrob 1317: Hrobová jama 370 x 200 x 90 cm, orientácia S – J. Kostra v obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: pri pravej nohe vedierko a železná prevliečka; na nohách ostrohy; pri ľavom kolene pracka; nad pravým kolenom sekerka (5); 20 cm východne od ľavého kolena nádobka; pri ľavej ruke nôž a zatvárací nôž.

5. Železná sekera typu I? so silne poškodenou časťou násadového otvoru a ostňami (tab. 11:4).

Hrob 1365: Hrobová jama ? x ? x 70 cm, orientácia JZZ – SVV. Dobre zachovaná kostra v obvyklej polohe, s pravou rukou v panve.

Pohrebný inventár: pri ľavom kolene sekera (6); pri pravom ramene nôž.

6. Železná sekera typu IB s krátkymi ostňami (tab. 11:5).

Hrob 1370: Hrobová jama ? x ? x 9, orientácia SZ – JV. Dobre zachovaná kostra v obvyklej polohe, s ľavou rukou v panve.

Pohrebný inventár: pri pravom kolene sekera (7) zaseknutá do dna hrobu; pozdĺž ľavého kolena nôž hrotom k hlave.

7. Železná sekera typu IB s krátkymi ostňami a obuchom obdĺžnikového prierezu (tab. 11:6).

Hrob 1371: Hrobová jama ? x ? x 75 cm; orientácia Z – V. Kostra v obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: pri ľavom boku nôž; nad pravým kolenom sekera (8).

8. Železná sekera typu I? s poškodenou časťou s násadovým otvorom a absenciou ostňov (tab. 11:7).

Hrob 1372 Hrobová jama 250 x 100 x 110 cm, orientácia SZ – JV. Kostra v obvyklej polohe s pravou rukou v panve.

Pohrebný inventár: pri ľavom kolene pracka a prevliečka; na pravom stehne sekera (9); v mieste ľavej dlane dva nože a železný hrot.

9. Železná sekera typu IB s krátkymi ostňami a obuchom obdĺžnikového prierezu (tab. 11:8).

Hrob 1390: Hrobová jama 270 x 110 x 110 cm, orientácia SZ – JV. Kostra v obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: pod ľavou rukou dlhý nôž, zatvárací nôž a železná šípka; pri pravom kolene sekera (10).

10. Železná sekera typu IA (tab. 11:9).

Lit.: *Klanica 1985,* 489-515.

III. Hrob k.

Poloha: interiér 3. mikulčického kostola na hradisku „Valy".

Hrob bol spolu s niekoľkými ďalšími hrobmi odkrytý v r. 1957 v rámci systematického archeologického výskumu veľkomoravského centra v Mikulčiciach. Pohreb bol situovaný pri S strane hlavnej lode baziliky.

Hrob 580: Hrobová jama 270 x 130 x 170 cm, orientácia . V drevenej rakve veľmi zle zachovaná kostra (s istotou sa dochovali len fragmenty lebky), poloha neuvedená.

Pohrebný inventár: pozdĺž ľavej strany nebožtíka dvojsečný meč; pod hornou časťou čepele torzo koženého pásu, nákončie, pracka a zlomky pliešku; nad čepeľou v blízkosti objímky strieborná prevliečka; pod hornou časťou meča paralelne s ním sax v koženej pošve; pod čepeľou meča kovanie; 13 pozlátených zlomkov plechu s priečne prechádzajúcimi úchytkovými rebrami; po pravej strane tela nôž, ocieľka, kresací kameň a snáď britva; neďaleko sekera (1); v mieste hlavy či krku zlatý gombík; v JZ rohu hrobu vedierko; v JV rohu zlomky bronzového zlateného plechu s nitmi.

1. Železná sekera typu IA s dlhými ostňami a úzkym obuchom obdĺžnikového prierezu. V násadovom otvore zvyšky dreveného poriska. D 19,2 cm; ŠO 4,9 cm (tab. 11:10).

Lit.: *Košta-Hošek 2008;* 179-184.

IV. Pohrebisko k.

Poloha: pohrebisko okolo 3. mikulčického kostola na hradisku „Valy".

S 550 hrobmi sa jedná o jedno z najväčších pohrebísk, ktoré bolo v Mikulčiciach odkryté. Nachádza sa v okolí základov veľkej trojlodnej baziliky zakončenej polkruhovitou apsidou. Hrobové celky sú bohužiaľ veľmi strohé[49].

Hrob 245: Hrobová jama cm, orientácia ? x ? x ? cm. Kostra dospelého mužského jedinca, poloha neuvedená.

Pohrebný inventár: ostrohy, sekera (1)

Hrob 246: Hrobová jama cm, orientácia ? x ? x ? cm. Kostra dospelého mužského jedinca, poloha neuvedená.

Pohrebný inventár: ostrohy, sekera (2).

Hrob 302: Hrobová jama cm, orientácia ? x ? x ? cm. Kostra nedospelého mužského jedinca (?), poloha kostry neuvedená.

Pohrebný inventár: sekerka (3).

Hrob 375: Hrobová jama cm, orientácia ? x ? x ? cm. Kostra dospelého mužského jedinca, poloha neuvedená.

Pohrebný inventár: meč, ostrohy, sekera (4).

Hrob 400: Hrobová jama cm, orientácia ? x ? x ? cm. Kostra dospelého mužského jedinca, poloha neuvedená.

Pohrebný inventár: ostrohy, sekera (5).

Hrob 540: Hrobová jama cm, orientácia ? x ? x ? cm. Kostra dospelého mužského jedinca, poloha neuvedená.

Pohrebný inventár: sekera (6).

Hrob 548: Hrobová jama cm, orientácia ? x ? x ? cm. Kostra dospelého mužského jedinca, poloha neuvedená.

Pohrebný inventár: ostrohy, sekera (7).

Hrob 552: Hrobová jama ? x ? x ? cm, orientácia ?. Kostra dospelého mužského jedinca, poloha neuvedená.

Pohrebný inventár: ostrohy, sekera (8).

Hrob 553: Hrobová jama ? x ? x ? cm, orientácia ?. Kostra dospelého mužského jedinca, poloha neuvedená.

Pohrebný inventár: ostrohy, sekera (9).

Hrob 565: Hrobová jama ? x ? x ? cm, orientácia ?. Kostra dospelého mužského jedinca, poloha neuvedená.

Pohrebný inventár: ostrohy, sekera (10).

Hrob 572: Hrobová jama ? x ? x ? cm, orientácia ?. Kostra dospelého mužského jedinca, poloha neuvedená.

Pohrebný inventár: ostrohy, sekera (11), britva.

Hrob 582: Hrobová jama ? x ? x ? cm, orientácia ?. Kostra nedospelého mužského jedinca, poloha neuvedená.

Pohrebný inventár: ostrohy, sekera (12), kopija, šípka, nákončia, britva, nôž.

[49] Dosiaľ nebola publikovaná súhrnná práca pojednávajúca o hrobových celkoch a teda nebolo možné určiť ani typ jednotlivých sekier.

Hrob 589: Hrobová jama ? x ? x ? cm, orientácia ?. Kostra dospelého mužského jedinca, poloha neuvedená.
Pohrebný inventár: sekera (13).
Hrob 705: Hrobová jama ? x ? x ? cm, orientácia ?. Kostra dospelého mužského jedinca, poloha neuvedená.
Pohrebný inventár: sekera (14).
Hrob 715: Hrobová jama ? x ? x ? cm, orientácia ?. Kostra dospelého mužského jedinca, poloha neuvedená.
Pohrebný inventár: ostrohy, sekera (15), meč.
Hrob 760: Hrobová jama ? x ? x ? cm, orientácia ?. Kostra dospelého mužského jedinca, poloha neuvedená.
Pohrebný inventár: sekera (16).
Hrob 786: Hrobová jama ? x ? x ? cm, orientácia ?. Kostra dospelého mužského jedinca, poloha neuvedená.
Pohrebný inventár: sekera (17), šípky.

Lit.: *Stloukal 1967,* 288-309.

V. Pohrebisko k.
Poloha: Pohrebisko u 2. mikulčického kostola na hradisku „Valy".
Nájdených približne 138 hrobov, v jedinom bola nájdená sekera.
Hrob 69: Hrobová jama ? x ? x 140 cm, orientácia Z – V. Kostra v obvyklej polohe.
Pohrebný inventár: u rozdrvenej lebky gombík a bronzové platničky; na ľavej strane ostrohy; sekera (1).
1. Železná sekera typu IA (podľa B. Dostála) v 2 zlomkoch, s dlhými ostňami a oblúkovitým ostrím. D 6,2 cm; max. ŠO 2,1 cm; D ostria 6,4 cm.

Lit.: *Poulík 1957,* 368.

VI. Pohrebisko k.
Poloha: „Těšický les", SV predhradie hradiska „Valy".
Pohrebisko okolo 6. mikulčiského kostola bolo skúmané v r. 1960-1962 a zahrňuje 200 hrobov, pričom viditeľne prevažuje počet nedospelých (detských) jedincov.
Hrob 151: Hrobová jama ? x ? x 120 cm, orientácia JZ – SV. Kostra dospelého jedinca (170 cm) v obvyklej polohe (kosti panve premiestnené).
Pohrebný inventár: v oblasti hrudníku sekera (1); pri ľavom bedre nôž.
1. Železná sekera typu ? s trojuholníkovými ostňami a obuchom obdĺžnikového prierezu. D 14,8 cm; Ø NO 2,4 cm (tab. 12:1).

Lit.: *Kavánová – Profantová 2003,* 33.

VII. Pohrebisko k.
Poloha: Kostelisko.
Pohrebisko okolo 9. mikulčického kostola na hradisku „Valy". Celkom bolo preskúmaných 144 hrobov. Sekery sa vyskytli spolu v piatich hroboch (hrob 4, 6, 69, 106 a 110), pričom všetky patria k typu IA (podľa B. Dostála). Bližšie hrobové celky zatiaľ nepublikované.

Lit.: *Měřínsky 2005,* 122-136.

VIII. Hromadný nález.
Poloha: bývalé riečisko rieky Moravy v okolí hradiska „Valy".
Sekery boli nájdené v riečnych sedimentoch pri troch mostných konštrukciách. U všetkých sa zachovali zvyšky dreveného poriska (u 12 dokonca celá dĺžka poriska) a u všetkých (okrem sekery č. 1) bol určený aj druh dreva.
1. Fragment železnej sekery typu ? so zlomenou úzkou čepeľou, okrúhlym násadovým otvorom a priamym, nadol rozšíreným obuchom a zo zachovaným zvyškom dreveného poriska. D 14,6 cm; NO 2,8 x 3,6 cm; obuch 5,2 x 1,7 cm; D zachovanej časť poriska 31 cm; Ø poriska 3,5 cm. Inv.č. 507/67.
2. Železná sekera typu II s dlhou, úzkou, mierne nadol ohnutou čepeľou, s kruhovým násadovým otvorom, náznakmi trojuholníkových ostňov u násadového otvoru a krátkym obuchom. Zachovaný zvyšok dreveného poriska z javoru. D 20,6 cm; ŠO 4,5 cm; obuch 7,7 x 4,5 cm; D zachovaného poriska 18,3 cm; max. Ø poriska 4 cm. Inv. Č. 559/67 (tab. 13:8).
3. Železná sekera typu V s rovnou hornou líniou tela, úzkou čepeľou nadol sa rozširujúcou smerom k ostriu, zaobleným násadovým otvorom, zosilnenou zadnou časťou násadového otvoru vytiahnutého

nahor aj nadol, bez zosilneného obuchu. Zachovaný zvyšok dreveného poriska z dubu. D 17,4 cm; ŠO 5,9 cm; NO 4,4 x 3,2 cm; obuch 7,7 x 4,5 cm; D zachovanej časti poriska 18,3 cm; max. Ø poriska 4 cm. Inv.č. 561/67 (tab. 13:7).

4. Železná sekera typu V s úzkym, mierne sa rozširujúcim ostrím, pretiahnutým oválnym násadovým otvorom, bez zosilneného obuchu. Zachovaný zvyšok dreveného poriska z dubu. D 17,8 cm; ŠO 5,1 cm; NO 3,9 x 2,7 cm; obuch 5,6 x 4 cm; D zachovaného poriska 20,5 cm; Ø poriska 3,6 x 2 cm. Inv.č. 561/67 (tab. 13:3).
5. Železná sekera typu II s dlhou, úzkou, mierne nadol sa skláňajúcou čepeľou a mierne sa rozširujúcim ostrím, s okrúhlym, prelomeným násadovým otvorom, ulomenými ostňami a krátkym obuchom. Zachovaný zvyšok dreveného poriska z javoru. D 16,4 cm; ŠO 9,9 cm; NO 3,4 x 3 cm; obuch 3,3 x 1,9 cm; D zachovaného poriska 30,3 cm; Ø poriska 2,6 x 3,4 cm. Inv.č. 562/67 (tab. 14:6).
6. Železná sekera typu IB s oválnym násadovým otvorom, krátkymi trojuholníkovými ostňami a obuchom štvorcového prierezu. Zachovaný zvyšok dreveného poriska z javoru. D16 cm; ŠO 5 cm; Š brady 4,5 cm; NO 4 x 3,5 cm; obuch 3,5 x 2,7 cm; D zachovaného poriska 55,3 cm. Inv.č. 563/67 (tab. 13:2).
7. Železná sekera typu II s dlhou úzkou, mierne nadol sa zvažujúcou čepeľou, okrúhlym násadovým otvorom, ulomenými ostňami a krátkym obuchom. Zachovaná celá dĺžka dreveného poriska z javoru. D 21,4 cm; ŠO 4,5 cm; Ø NO 3,1 cm; obuch 2 x 2,9 cm; D poriska 63 cm; Ø poriska 3 x 2,2 cm. Inv.č. 564/67 (tab. 14:7).
8. Železná sekera typu II s dlhou úzkou čepeľou mierne sa rozširujúcou smerom k ostriu, krátkymi trojuholníkovými ostňami, okrúhlym násadovým otvorom a krátkym obuchom štvorcového prierezu. Zachovaná celá dĺžka dreveného poriska z lipy. D 19,1 cm; ŠO 4,5 cm; Ø NO 3,3 cm; obuch 3,5 x 3,2 cm; D poriska 67,4 cm; Ø poriska 3,4 cm. Inv.č. 565/67 (tab. 14:4).
9. Železná sekera typu II s dlhou úzkou čepeľou, krátkymi trojuholníkovými ostňami, okrúhlym násadovým otvorom a predĺženým úzkym obuchom obdĺžnikového prierezu. Zachovaná celá dĺžka dreveného poriska z javoru. D 19,2 cm; ŠO 3,8 cm; Ø NO 3,5 cm; obuch 2,5 x 1,8 cm; D poriska 67,3 cm; Ø poriska 3,5 cm. Inv.č. 566/67 (tab. 14:8).
10. Železná sekera typu II s dlhou, úzkou, mierne sa rozširujúcou čepeľou smerom k ostriu, krátkymi trojuholníkovými ostňami značne poškodenými, okrúhlym násadovým otvorom a poškodeným obuchom. Zachovaná celá dĺžka dreveného poriska z javoru. D 18 cm; ŠO 4,2 cm; Ø NO 3,2 cm; D poriska 65 cm; Ø poriska 3,2 cm. Inv.č. 567/67 (tab. 13:1).
11. Železná sekera typu IA (?) s rovnou hornou líniou tela, oválnym násadovým otvorom a úzkym obuchom obdĺžnikového prierezu. Sekera je uprostred násadového otvoru prelomená, ostne chýbajú. Zachovaná celá dĺžka dreveného poriska z jaseňa. D poriska 78,5 cm; Ø poriska 2,5 x 0,9 cm. Inv.č. 568/67 (tab. 13:4).
12. Železná sekera typu IA (?) s takmer rovnou hornou líniou tela, okrúhlym násadovým otvorom a úzkym obuchom obdĺžnikového prierezu. Sekera je uprostred násadového otvoru prelomená, ostne chýbajú. Zachovaná celá dĺžka dreveného poriska z javoru. Obuch 2,2 x 1,1 cm; D poriska 87 cm; Ø poriska 2,4 cm. Inv.č. 569/67 (tab. 14:5).
13. Železná sekera typu II (?) s poškodenou úzkou čepeľou, oválnym násadovým otvorom a zle zachovaným obuchom. Ø NO 3,4 cm; D zachovaného poriska 14,8 cm; Ø poriska 3,2 cm. Inv.č. 570/67 (tab. 13:9).
14. Fragment železnej sekery typu IIIA (?). Časť s násadovým otvorom a obuchom sa nezachovala; pravdepodobne bez zosilneného obuchu a okrúhlym násadovým otvorom. Zachovaná časť dreveného poriska z javoru. D zachovanej časti 6,7 cm. D zachovaného poriska 26,3 cm; Ø poriska 3 cm. Inv.č. 571/67 (tab. 13:6).
15. Železná sekera typu IIIA s nadol spusteným poškodeným ostrím, oválnym násadovým otvorom, bez ostňov a bez zosilneného obuchu. Zachovaná celá dĺžka dreveného poriska z javoru. D 13,5 cm; ŠO 7,3 cm; NO 3,5 x 3,1 cm; V obuchu 4,2 cm; D poriska 64 cm; Ø poriska 3,3 cm. Inv.č. 572/67 (tab. 13:3).
16. Železná sekera typu IIIA s nadol spusteným ostrím, mierne nahor vyhnutou hornou líniou tela, bez zosilneného obuchu a bez ostňov (nezachovali sa). Sekera v mieste násadového otvoru poškodená. Zachovaná časť dreveného poriska z brestu. D 14,4 cm; ŠO 11,2 cm; D zachovaného poriska 65 cm; Ø poriska 3 cm. Inv.č. 573/67 (tab. 14:3).
17. Železná sekera typu II s dlhou úzkou, mierne sa rozširujúcou čepeľou,okrúhlym násadovým otvorom, krátkymi trojuholníkovými ostňami a krátkym obuchom pozdĺžneho prierezu. Zachovaná časť dreveného poriska z javoru. D 18,2 cm; ŠO 4,4 cm; obuch 2,6 x 3,1 cm; D zachovaného poriska 40,8 cm; Ø poriska 3,2 cm. Inv.č. 574/67 (tab. 13:5).
18. Železná sekera typu IC s rovnou hornou líniou tela, s dlhými trojuholníkovými ostňami, s okrúhlym násadovým otvorom a dlhším úzkym obuchom obdĺžnikového prierezu, na konci kladivkovito roztepaným. Zachovaná časť dreveného poriska z javoru. D 17,3 cm; ŠO 5,3 cm; obuch 2,6 x 1,2 cm; D zachovaného poriska 12,2 cm; Ø poriska 2,7 cm. Inv.č. 3347/75 (tab. 14: 9).
19. Železná sekera typu II s dlhou úzkou čepeľou, krátkymi trojuholníkovými ostňami, oválnym násadovým otvorom a krátkym obuchom štvorcového prierezu. Zachovaná časť dreveného poriska

z javoru. D 18,7 cm; Ø NO 3,3 cm; Š obuchu 3,8 cm; D zachovaného poriska 9,8 cm. Inv.č. 747/82 (tab. 15:1).

20. Železná sekera typu IIIA so spusteným ostrím, pozdĺžnym násadovým otvorom, bez ostňov a bez zosilneného obuchu (pravá strana násadového otvoru chýba). Zachovaná časť dreveného poriska z javoru. D 10,9 cm; ŠO 9,3 cm; Ø NO 2,4 x 3,1 cm; V obuchu 3,2 cm; D zachovaného poriska 9,4 cm. Inv.č. 748/82 (tab. 15:5).
21. Železná sekera typu IIIA so spusteným širokým ostrím pozdĺžnym násadovým otvorom, bez ostňov a bez zosilneného obuchu. Zachovaná časť dreveného poriska z jaseňa. D 16,6 cm; ŠO 13,7 cm; NO 2,8 x 3,9 cm; obuch 5,7 x 4,1 cm; D dochovaného poriska 67 cm. Inv.č. 750/82 (tab. 15:10).
22. Železná sekera typu V s úzkou, mierne sa rozširujúcou čepeľou smerom k ostriu, s obdĺžnikovým násadovým otvorom, bez ostňov a bez zosilneného obuchu. Zachovaná celá dĺžka dreveného poriska z javoru. D 14,4 cm; ŠO 5,2 cm; obuch 4,4 x 3,6 cm; D poriska 55 cm; Ø poriska 2,7 x 1,3 cm. Inv.č. 678/83 (tab. 15:9).
23. Železná sekera typu V s poškodeným ostrím, lichobežníkovým násadovým otvorom, bez ostňov a bez zosilneného obuchu. Zachovaná časť dreveného poriska z javoru. D 13 cm; ŠO 5,1 cm; NO 3,5 x 3 cm; D zachovaného poriska 6,6 cm; Ø poriska 3,2 x 2,4 cm. Inv.č. 679/83 (tab. 14:10).
24. Železná sekera typu IIIB (?) so spusteným poškodeným ostrím, dlhým úzkym kŕčkom, oválnym násadovým otvorom a krátkym tupým obuchom obdĺžnikového prierezu. Sekera je v mieste násadového otvoru poškodená. Zachovaná časť dreveného poriska z jaseňa. D 13,1 cm; ŠO 5,8 cm; obuch 2,1 x 2,6 cm; D zachovaného poriska 7,1 cm; Ø poriska 3 cm. Inv.č. 680/83 (tab. 15:6).
25. Železná sekera typu V s vejárovito sa rozširujúcou poškodenou čepeľou, rovnou hornou líniou tela, okrúhlym násadovým otvorom, bez ostňov a bez zosilneného obuchu. Zachovaná časť dreveného poriska z javoru. D 16,2 cm; ŠO 6,7 cm; Ø NO 3,1 cm; V obuchu 5,3 cm; D zachovaného poriska 21 cm; Ø poriska 2,3 cm. Inv.č. 681/83 (tab. 15:8).
26. Železná sekera typu II s dlhou úzkou čepeľou, okrúhlym násadovým otvorom, krátkymi trojuholníkovými ostňami a dlhším úzkym obuchom obdĺžnikového prierezu. Zachovaná časť dreveného poriska z javoru. D 17,5 cm; ŠO 4,6 cm; Ø NO 3,4 cm; obuch 3,3 x 1,7 cm; D zachovaného poriska 17,3 cm; Ø poriska 2,9 cm. Inv.č. 682/83 (tab. 15:3).
27. Železná sekera typu IB s rovnou hornou líniou tela, okrúhlym násadovým otvorom, krátkymi trojuholníkovými ostňami a krátkym tupým obuchom obdĺžnikového prierezu. Zachovaná časť dreveného poriska z javoru. D 17,8 cm; ŠO 7,6 cm; Ø NO 3,4 cm; obuch 2,9 x 3,4 cm; D zachovaného poriska 60,5 cm; Ø poriska 3 cm. Inv.č. 683/83 (tab. 15:4).
28. Železná sekera typu II s dlhou úzkou čepeľou, okrúhlym násadovým otvorom, krátkymi poškodenými ostňami a krátkym tupým obuchom takmer štvorcového prierezu. Zachovaná časť dreveného poriska z javoru. D 18,8 cm; ŠO 4,4 cm; Ø No 3,5 cm; obuch 3,8 x 3,7 cm; D zachovaného poriska 29 cm; Ø poriska 3 cm. Inv.č. 685/83 (tab. 15:7).
29. Železná sekera typu II s úzkou čepeľou mierne sa rozširujúcou smerom k ostriu, okrúhlym násadovým otvorom, krátkymi trojuholníkovými ostňami a krátkym obuchom štvorcového prierezu. Zachovaná celá dĺžka dreveného poriska z javoru. D 16,6 cm; ŠO 4,8 cm; Ø NO 3,4 cm; obuch 2 x 2,3 cm; D poriska 69 cm; Ø poriska 3,2 cm. Inv.č. 686/83 (tab. 16:2).
30. Železná sekera typu IIIA s nadol spusteným ostrím, mierene vtiahnutým nahor, obdĺžnikovým násadovým otvorom, bez ostňov a bez zosilneného obuchu. Zachovaná časť dreveného poriska z dubu. D 14,2 cm; ŠO 11,4 cm; NO 3,9 x 2,7 cm; obuch 6,1 x 3,8 cm; D zachovaného poriska 5 cm. Inv.č. 688/83 (tab. 15:2).
31. Železná sekera typu II s dlhou úzkou poškodenou čepeľou, okrúhlym násadovým otvorom, s ulomenými ostňami a obuchom obdĺžnikového prierezu. Zachovaná celá dĺžka dreveného poriska z dubu. D 16,2 cm; Ø NO 3,5 cm; obuch 1,8 x 3,1 cm; D poriska 64 cm; Ø poriska 2,8 x 2 cm. Inv.č. 689/83 (tab. 16:1).
32. Železná sekera typu II s dlhou úzkou poškodenou čepeľou, okrúhlym násadovým otvorom, ulomenými ostňami a krátkym obuchom obdĺžnikového prierezu. Zachovaná celá dĺžka dreveného poriska z lipy. D 18,1 cm; ŠO 4 cm; Ø NO 3,4 cm; obuch 2,1 x 3,6; D poriska 63 cm; Ø poriska 2,8 x 3,4 cm. Inv.č. 690/83 (tab. 16:3).

Lit.: *Poláček 2000,* 223-226.

IX. Pohrebisko k.

Poloha: trať „Panské“.

V r. 1999-2000 tu prebehol záchranný archeologický výskum rane stredovekého pohrebiska na JZ okraji intravilánu Mikulčic. Celkový počet preskúmaných hrobov je 128. Sekery zistené v 11 hroboch, z toho v 6 spolu s ostrohami.

Bližšie hrobové celky zatiaľ nepublikované.

Lit.: *Poláček – Škojec – Marek – Skopal 2001,* 217-218.

Morkovice-Slížany (Kroměříž)

Pohrebisko k.

Poloha: bez bližšieho určenia.

Celkom objavených 6 hrobov kostrových a 2 žiarové. Z kostrových vedľa iného pohrebného inventára získané aj tri sekery, jedna bez hrobového celku.

Typy sekier podľa B. Dostála.

Hrob 3: Hrobová jama ? x ? x 100 cm, orientácia Z – V. Mužská kostra, poloha neuvedená.

Pohrebný inventár: pri hlave sekera (1), vedľa chodidiel 2 ostrohy.

1. Železná sekera typu IB. D 12 cm (tab. 12:2).

Hrob 7: Hrobová jama ? x ? x ? cm, orientácia ?. Poloha kostry neurčená.

Pohrebný inventár: sekera (2), nôž, dve ostrohy s prackami, dva koráliky.

2. Železná sekera typu IA. D17 cm (tab. 12:3).

Lit.: *Soudská 1954*, 24; *Dostál 1957b,* 57; *Hrdlička 1959,* 134; *Dostál 1966,* 165-166.

Morkůvky (Břeclav)

Pohrebisko k.

Poloha: „Hotařský kopec.

Po geologickom prieskume v r.1984 tu prebehol záchranný archeologický výskum. Celkovo bolo objavených 25 hrobov.

Typy sekier určené podľa B. Dostála.

Hrob 2: Hrobová jama 237 x 107 x ? cm, orientácia ?. Dobre dochovaná kostra dospelého mužského jedinca, poloha neuvedená.

Pohrebný inventár: po pravej strane lebky kopija; pod prstami pravej ruky železné zlomky (asi z noža); po ľavom boku meč; pri pravej holeni sekera (1); pri ľavej holeni nádoba; pri chodidlách zlomky ostrôh a pracka; pri pase zlomky ocieľky; pod mečom pracka, britva, nôž a železný zlomok.

1. Železná sekera typu III? s ostrým, ktoré prechádza v úzky kŕčok, s trojuholníkovo rozšíreným násadovým otvorom kruhového tvaru so zvyškami dreva ihličnanu a listnáča. Obuchová časť ulomená. Ø NO 2,9-3,1 cm; D 15,9 cm; ŠO 12,3 cm (tab. 12:4).

Hrob 3: Hrobová jama 255 x 125 (220 x 70 cm u dna) x ? cm, orientácia ?. Dobre dochovaná kostra dospelého mužského jedinca, poloha neuvedená.

Pohrebný inventár: pri vnútornej strane ľavého predlaktia zvyšky noža a ocieľky; pri ľavej dlani silicitové úštepy a sklenený zliatok; medzi chodidlami nádoba; pri ľavom chodidle zlomky pravdepodobne ostrôh a železný zlomok; pri pravom lýtku sekera (2). Pod kostrou spráchnivené zlomky jedle.

2. Železná sekera typu I? dochovaná v zlomkoch, s oblúkovitým ostrím, podkosenou bradou a obuchom ukončeným obdĺžnikovou plôškou. Časť násadového otvoru s ostňami chýba. D cca 15,5 cm (tab. 12:5).

Lit.: *Měřínsky – Unger 1990,* 393, 395.

Mutěnice (Hodonín)

I. *Hromadný nález*

Poloha: cesta „Prostřednice“.

Objavený pri oprave cesty. Obsahoval 6 železných sekerovitých predmetov, pričom podľa A. Bartoškovej dva z nich (1, 2) môžeme s istotou označiť za sekery, zvyšné štyri (3 – 6) sú však sporné (názor viacerých bádateľov na počet sekier v tomto náleze sa líši) a nie je isté, či sa jedná o sekerovité hrivny, alebo o sekery.

Typy sekier určené podľa A. Bartoškovej.

1. Železná sekera IVAc s veľmi tenkým obuchom a krčkom čepele, oblúkovitým ostrím a mierne prehnutou dlhšou bradou. D 19,8 cm (tab. 12:6).
2. Železná sekera IIIAb s oblúkovitým ostrím a krátkou rovnou bradou. D 19,8 cm (tab. 12:7).

3.– 5. Železné sekery typu IIA (?). D 29 cm; 28,4 cm; 28,6 cm (tab. 12:8, 9, 10).

6. Sekerovitý predmet s obojstranne rozšíreným roztepaným krátkym obuchom, nízkym trojuholníkovým ostrím a veľmi malým násadovým otvorom. D 32 cm (tab. 12:11).

Lit.: *Hrdlička 1959*, 130; *Pleiner 1961,* 414; *Bartošková 1986*, 36.

II. Hrob k.
Poloha: Trať „Za Servístkou“.
Nájdený r. 1936 pri rigolovaní pozemku.
Hrob jazdca s koňom:
Pohrebný inventár: sekera (1), zubadlo, pracka a krúžok (podľa B. Dostála).
1. Železná sekera typu ?

Lit.: *Dostál 1957a,* 210-211; *Hrdlička 1959,* 130.

Mutěnice-Zbrod (Hodonín)
Hromadný nález ?
Poloha: asi 1 km S od Zbrodu.
V r. 1977 bola pri výkope elektrického kabelu zachránená sekera (1) a radlica. Podľa kusých údajov sa vraj na mieste našlo predmetov viac, je teda možné predpokladať, že šlo pôvodne o depot.
1. Železná sekera typu II (?; podľa B. Dostála) s krátkymi trojuholníkovými ostňami a obuchom obdĺžnikového prierezu. D 16,5 cm (tab. 12:12).

Lit.: *Klanica 2008,* 125.

Nechvalín (Hodonín)
I. Pohrebisko k.
Poloha: vrchol a J svah návršia.
Typy sekier podľa B. Dostála.
Hrob N-7: Hrobová jama 300 x 140 x 120 cm, orientácia SZ – JV. Kostra dospelého jedinca v obvyklej polohe; pri ľavom bedre pozostatok detskej kostry v obvyklej polohe.
Pohrebný inventár dospelej kostry: v Z rohu rakve kopija; v mieste pasu kosák; pri pravej stehennej kosti sekera (1); pri ľavom bedre zatvárací nôž, praslen a dve kresadla; pri skladacom noži drevená schránka; pri chodidlách pár ostrôh.
Pohrebný inventár detskej kostry: na mieste lebky zdobená čelenka; nôž na ľavej strane pasu; pri nohách vedierko.
1. Železná sekera typu IA s dlhými ostňami a obuchom štvorcového prierezu. Osa sekery a násadového otvoru tvoria ostrý uhol. D 19 cm (tab. 17:1).
Hrob N-15: Hrobová jama 302 x 148 x 240 cm, orientácia Z – V. Kostra v obvyklej polohe.
Pohrebný inventár: kovanie vedierka v zásype hrobu; časť kopije a noža; v JZ časti hrobu kopija; medzi pravým kolenom a stenou hrobu sekera (2), pri nej zlomok ostrohy; pri ľavom boku zatvárací nôž; tesne pod ním šidlo a skupina 6 kresacích kamienkov; na mieste ľavého chodidla ostroha; medzi sekerou a východnou stenou hrobu zvyšky kovania vedierka.
2. Železná sekera typu IA s dlhými ostňami a rozšíreným obdĺžnikovým obuchom. Na čepeli zvyšky textílie, v násadovom otvore zvyšky dreva. D 18,9 cm (tab. 17:2).
Hrob N-36: Hrobová jama 310 x 140 x 280 cm, orientácia SSZ – JJV. Kostra muža (D 170 cm) len čiastočne dochovaná.
Pohrebný inventár: pri pravom boku meč; pri záštite meča zatvárací nôž a kresací kamienok; pod špičkou čepele meča, pod pravým kolenom sekera (3); pri chodidlách pár ostrôh; medzi ostrohami a vnútornou stranou rakvy slepačie kosti; v JZ rohu vedierko, tesne pri ňom črepy; pod nádobou kosák; škrupinky 4 vajec pri JJV stene hrobu; pri ostrohách nákončia remienkov so zvyškami textílie.
3. Železná sekera typu IA so zvyškami textílie a zvyškami dreva v okrúhlom násadovom otvore. D 18,2 cm (tab. 17:3).

II. Pohrebisko k.
Poloha: S a V úpätie kopca „Klenča“.
Typy sekier podľa B. Dostála.
Hrob N-109: Hrobová jama 301 x 181 x 130cm, orientácia SZ – JV. Kostra (D 180 cm) v obvyklej polohe.
Pohrebný inventár: pri dlhších stranách rakvy kovania; pri pravom kolene sekeromlat; v mieste chodidiel pár ostrôh; na ľavej strane panvy zatvárací nôž.
1. Železná sekera typu III? s rozšírenou čepeľou, ulomenou v hornej časti. Sekera prelomená v násadovom otvore. D (po ulomenú časť násadového otvoru) 9,5 cm (tab. 17:4).
Hrob N-124: Hrobová jama 334 x 167 x 170 cm, orientácia SSZ – JJV. Kostra dospelého jedinca (D 190 cm)v obvyklej polohe, ruky v lakťoch mierne ohnuté.

Pohrebný inventár: vo výplni hrobovej jamy kopija; v JV rohu jamy zlomky keramickej nádoby; v SZ rohu vedierko; v ústach nebožtíka dva zlomky zlatého plechu; pozdĺž pravej ruky meč; pri hrote meča sekera (2); nad ňou dýka a nôž; na vnútornej strane pravej nohy zatvárací nôž a dve skoby; ďalšie skoby pri dolných končatinách; pri chodidlách ostrohy 2 prevliečky, nákončia a pracka.

2. Železná sekera typu IA s dlhými ostňami a rozšíreným úzkym obuchom. D 17,5 cm (tab. 17:5)

Hrob N-126: Hrobová jama 294 x 155 x 193 cm, orientácia SSZ – JJV. Kostra (D 200 cm) dospelého jedinca v obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: na vnútornej strane dlane meč a dýka; pri hrote meča sekera (3); pri chodidlách ostrohy a železné zlomky; naľavo od dolných končatín kopija; v JV rohu jamy mimo rakvu zlomky vedierka; vo výplni hrobovej jamy keramické zlomky.

3. Železná sekera typu IA s dlhými ostňami a úzkym, predĺženým obuchom. Na sekere zvyšky textílie. D 19,5 cm; ŠO 6,2 cm (tab.17:6).

Hrob N-138: Hrobová jama 220 x 91 x 125cm, orientácia Z – V. Zle zachovaná kostra dieťaťa v obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: pri kľúčnych kostiach dva gombíky; na vnútornej strane pravej ruky sekera (4) a nožík.

4. Železná sekera typu V s rovným obuchom so zvyškami látky, pravouhlým obuchom a vejárovito rozšíreným ostrím. D 8,5 cm; ŠO 5,2 cm (tab. 17:7).

Lit.: *Klanica 2006.*

Nejdek-Pohansko (Břeclav)

Hromadný nález

Poloha: hradisko „Pohansko".

Záchrannou akciou v roku 1958 bola pri navršovaní protizáplavného valu v SZ časti vnútorného areálu hradiska preskúmaná slovanská polozemnica (obj. 12) s rozvalenou kamennou pecou a skladom železných výrobkov.

Obsah depotu: radlice, kosák, krájadlo, sekery (1-7), obojručný nôž, dláto, strmeň, nôž, zlomky obručí, 23 sekerovitých hrivien a i.

1. Železná sekera typu IVAb s takmer rovným ostrím a rovnou krátkou bradou. D 16,4 cm (tab. 17:8).
2. Železná sekera typu II? s obojstranne pretiahnutým štítkovým obuchom, trojuholníkovými ostňami pri násadovom otvore a vejárovitým ostrím. D 17 cm (tab. 17:9).
3. Železná sekera typu IIIB. D 14,4 cm (tab. 17:13).
4. Železná sekera typu IIB s vejárovitým ostrím. D 13,2 cm (tab. 17:11).
5. Železná sekera typu IIIAb (?) (podľa A. Bartoškovej sa skôr jedná o obuch na spôsob bradatice, pretože oblúkovité ostrie nie je dole pretiahnuté). D 15,6 cm (tab. 17:12).
6. Železná sekera typu IIAb. D 15,2 cm (tab. 17:10).
7. Zlomok železnej sekery s ulomenou čepeľou, obuchom obdĺžnikového prierezu, trojuholníkovými ostňami a pomerne tenkým krčkom čepele. D 11 cm.

Lit.: *Novotný 1958,* 74-79; *Hrdlička 1959*, 149; Novotný *1963,* 3-38; *Bartošková 1968,* 47-49.

Nová dědina (Kroměříž)

Pohrebisko mohylové k.

Poloha: návrší v lese „Doubí".

Pravdepodobne z jednej z mohýl pochádza aj sekera (1)

1. Železná sekera typu IA (podľa B. Dostála) s esovito prehnutým telom. D 14,8 cm (tab. 18:1).

Lit.: *Dostál 1957*, 53; *Hrdlička 1959,* 131; *Dostál 1966,* 150.

Olomouc (Olomouc)

Ojedinelé nálezy

Poloha: Biskupské nám. čp. 842.

V rokoch 1995-1997 prebehla v rámci rekonštrukcie budovy Tereziánskej zbrojnice predstihový výskum. Pritom bola objavená drobná sekerka (1). Fragment ďalšej sekery sa našiel v sonde S 2/95 (2).

Typy sekier určené podľa B. Dostála.

1. Železná sekera typu IA s dlhými ostňami pri násadovom otvore. D 10,8 cm (tab. 18:4).

2. Fragment železnej sekery typu IB s krátkymi trojuholníkovými ostňami a štvorcovým obuchom. Čepeľ sa nedochovala (tab. 18:6).

Lit.: *Bláha 2001,* 55-56.

Olomouc-Slavonín (Olomouc)

Pohrebisko k.

Pri záchrannom výskume v r. 1996-1997 bolo preskúmané aj veľkomoravské a mladohradištné radové pohrebisko so 156 hrobmi. Relatívne dosť osamotene, uprostred nekropole, sa nachádzal jeden najväčších a najbohatších hrobov.

Hrob č. 14: Hrobová jama 300 x 110-130 x 100-108 cm, orientácia ? Na dne drevená rakva; kostra v obvyklej polohe s hlavou k západu.

Pohrebný inventár: štíhla listová kopija, drobné dvojdielne železné kovanie, ocieľka, rozpadnutý štíhly nôž, štíhla oválna „svorka" – pinzeta, amorfné zvyšky železného pásu, malá oválna pracka, sekera (1), hrot šípu s krídelkami a tuľajkou, dve železné ostrohy, drobné obdĺžne nákončie, dve protiľahlé časti jaseňovej rukoväte, súčasť garnitúry jednej z ostroh a bližšie neurčený železný predmet.

1. Železná sekera typu IB (podľa Dostála) s ulomenými ostňami, šikmo posadeným násadovým otvorom a neobvyklým zahroteným dole sa skláňajúcim obuchom (tab. 18:5).

Lit.: *Kouřil 2001,* 241, 252.

Opatovice (Brno-venkov)

Pohrebisko k.

Poloha: pieskovňa.

Z porušených kostrových hrobov pochádza 2 nádoby a sekera (1). Bližšie hrobové celky neuvedené.

1. Železná sekera typu IC (podľa B. Dostála). D 14,7 cm (tab. 18:2).

Lit.: *Poulík 1948b,* 177; *Soudská 1954,* ; *Hrdlička 1959*, 131; *Dostál 1966,* 151.

Otaslavice (Prostějov)

Hrob k.

Poloha: trať Kopaniny.

Hrob k.: Hrobová jama ? x ? x 180 cm, orientácia J – S. Mužská kostra v obvyklej polohe s lebkou naklonenou doprava.

Pohrebný inventár: pri ľavej ruke nôž a ocieľka; pod pravou lopatkou sekera (1).

1. Železná sekera typu IV (podľa B. Dostála) s vejárovitým ostrím prechádzajúcim v úzku tuľajku, vytvorenú prehnutím tylových lalokov. D 10,5 cm (tab. 18:3).

Lit.: *Dostál 1966,* 151.

Pasohlávky (Mušov) (Brno-venkov)

Pohrebisko k.

Poloha: zaniknutá obec Mušov.

Hrob 227: Hrobová jama 226-230 x 86-89 (pri dne) x 158-162 cm, orientácia JZZ – SVV. Zvyšky drevenej konštrukcie. Zle zachovaná kostra dospelého mužského jedinca (166 cm) v obvyklej polohe, lebka na pravom spánku.

Pohrebný inventár: šesť zlomkov z nádoby v zásype; v SV rohu hrniec; pri ľavej strane lebku kosti kohúta; pri ľavej stehennej kosti sekera (1) obrátená ostrím k telu; šikmo cez ľavú panvovú kosť dva nože, tesne pri nich ocieľka; v JV rohu rakvy kovanie vedierka a rukoväť.

1. Železná sekera typu IIIB s pretiahnutým ostrím, krátkymi trojuholníkovými ostňami, kruhovým násadovým otvorom a obuchom štvorcového prierezu. D 11,9 cm; max. Š 2,7 cm; D ostria 5,3 cm; Ø NO 2 – 2,1 cm; D obuchu 2,2 cm (tab. 18:7).

Lit.: *Jelínková 1999,* 59-60.

Pavlov (Břeclav)

Pohrebisko k.

Záchranným výskumom AÚ ČSAV v Brne bolo vykopaných 15 slovanských a 2 halštatské hroby.

Hrob č. 13: Hrobová jama 240 x 85 x 95 cm, orientácia ZSZ – VJV. Kostra (160 cm) v obvyklej polohe.
Pohrebný inventár: pri ľavom lakti nôž obrátený hrotom k nohám; pri pravom kolene sekera (1).

1. Železná sekera typu IC (podľa B. Dostála). D 13 cm (tab. 18:8).

Lit.: *Hrdlička 1959*, 132; *Dostál 1966,* 152.

Pěnčín (Prostějov)

Pohrebisko k.

Celkom vykopaných 6 hrobov, z toho jeden dvojhrob.

Hrob č. 6: Hrobová jama ? x ? x ?, orientácia Z – V. Dvojhrob.
Pohrebný inventár spodnej kostry (muž): pri ľavom boku britva; 3 šípky, nôž, kosák; pri pravom boku sekera (1); pri nohách ostrohy s prackami; za chodidlami nádoba.
Pohrebný inventár vrchnej kostry (mladá žena): bronzové náušnice, gombíčky, sklenené korále, nádoba.

1. Železná sekera typu II (podľa B. Dostála) (tab. 18:9).

Lit.: *Soudská 1954*, 23; *Hrdlička 1959*, 132; *Dostál 1966,* 152.

Petrov (Hodonín)

Pohrebisko k. ?

Z rozkopaných hrobov pochádza zlomok náušnice, zlomok nože, atypicky zahnutý železný zlomok, prsteň, dve nádoby, dve náušnice, dva nože a sekera (1).
Typ sekery podľa B. Dostála.

1. Železná sekera typu IA s kruhovým násadovým otvorom. D18,7 cm; Ø NO 2,5 cm (tab. 18:10).

Lit.: *Dostál 1966,* 153.

Práče (Znojmo)

Pohrebisko k. ?

Na bližšie neurčenom mieste bol rozkopaný kostrový hrob, z ktorého pochádza nôž, kovanie vedierka a sekera (1). Pravdepodobne z iného hrobu pochádzajú dve náušnice a zlomok nôž. Bližšie hrobové celky neuvedené.

1. Železná sekera typu Ib (podľa L. Hrdličky). D 13,7 cm

Lit.: *Soudská 1954*, 23; *Hrdlička 1959,* 132; *Dostál 1966,* 154.

Prostějov (Prostějov)

Pohrebisko k.

Poloha: záhrada mestskej plynárne.
Pri stavebných úpravách tu bolo porušených niekoľko kostrových hrobov.

Hrob č. 2: Hrobová jama ? x ? x 200 cm, orientácia S – J. Na dne pravdepodobne mužská kostra.
Pohrebný inventár: na ľavej strane pŕs nôž; pri pravej nohe sekera (1); pri chodidlách ostrohy.

1. Železná sekera typu IB nápadne pretiahnutým ostrím (prechodný typ k širočinám podľa B. Dostála) a kruhovým násadovým otvorom. D 15,5 cm (tab. 18:11).

Lit.: *Soudská 1954*, 23; *Hrdlička 1959*, 133; *Dostál 1966,* 154.

Prostějov-Žešov (Prostějov)

Pohrebisko k. ?

Pri úprave cesty bolo rozkopaných asi 10 kostrových hrobov. Z nich bolo získaných 5 nádob a sekera (1). Nálezy nezvestné, zachovali sa iba kresby I. L. Červinky.

1. Železná sekera typu IA (podľa B. Dostála) (tab. 18:12).

Lit.: *Červinka 1939 ,* 144*; Soudská 1954*, 26; *Hrdlička 1959*, 148; *Dostál 1966,* 193-194.

Prušánky (Hodonín)

I. Pohrebisko k. (1.P)

Poloha: SSV od kóty 202 na Z okraji obce Prušánky.

Hrob P-80: Hrobová jama 201 x 96 x 205 cm, orientácia ZJZ – VSV. V hĺbke 185 cm pod povrchom terénu obrysy rakvy. Zle zachovalá kostra (D 182 cm) v obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: pred tvárou železný predmet, medzi stenou rakvy a stehennou kosťou nôž; vedľa zatvárací nôž so zvyškami textílie; v mieste pravého kolena sekera (1) so zvyškami dreveného poriska; v JV roku rakvy v zásype nory brúsik so zvyškami hrdze.

1. Železná sekera typu IB so stredne dlhou čepeľou, krátkymi ostňami, hranatým obuchom a so zvyškami dreveného poriska. D 18 cm; D čepele 5,2 cm (tab. 19:1).

Hrob P-112: Hrobová jama 245 x 77 x 177 cm, orientácia Z – V. V hĺbke 160 cm obrysy rakvy. Zle zachovalá kostra (D 155 cm) v obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: na ľavom zápästí nôž; blízko noža pazúrik; pod nožom ozdobná čelenka a prsteň; z vonkajšej strany ľavej stehennej kosti nôž; pod pravým kolenom sekera (2).

2. Železná sekera typu IA s krátkym ostrím, stredne dlhými ostňami a obuchom tvaru úzkeho obdĺžnika. Osa sekery a násadového otvoru zviera ostrý uhol. D 17,5 cm (tab. 19:2).

Hrob P-181: Hrobová jama 277 x 126 x 216, orientácia ZJZ – VSV. Zvyšky drevenej konštrukcie. Zle zachovaná kostra (D 172 cm) v obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: konča nôh ostrohy, každá s prackou, prevliečkou a nákončím; pri ostrohách nádoba; pod nádobou kovanie vedierka; na pravom kolene sekera (3); pod zvyškami ľavej panvovej kosti nôž so špičkou čepele pod stavcami.

3. Železná sekera typu IA s dlhými ostňami, s obuchom obdĺžnikového prierezu a zo zvyškami dreveného poriska, ktoré zvieralo s telom sekery ostrý uhol. D 15,1 cm (tab. 19:3).

Hrob P-200: Hrobová jama 285 x 124 x 235 cm, orientácia ZJZ – VSV. Veľmi zle zachovaná kostra (D 175cm) v obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: v SZ rohu kovanie vedierka; pri SV stene hrobu dno nádoby; medzi zvyškami lebky a J stenou kopija, paralelne s dlhšou stenou; v mieste pásu, poriskom k pravému kolenu, sekera (4); z vnútornej strany ľavej stehennej kosti nôž, z vonkajšej vtáčie kosti; z vonkajšej strany ľavého kolena škrupinky z vajec; v JV rohu rozdrvená nádoba; v zásype malej obdĺžnikovej jamy v J polovici hrobu škrupinky z piatich vajec.

4. Železná sekera typu IA s dlhými ostňami a pretiahnutým obuchom oválneho prierezu (tab. 19:4).

Hrob P-254: Hrobová jama 288 x 113 x 180 cm, orientácia ZJZ – VSV. Pozostatky drevenej rakvy. Zle zachovaná kostra (D 161 cm) v obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: z vonkajšej strany stehennej kosti nôž; takmer pod pravým kolenom sekera (5); z vonkajšej strany oboch kolenných kĺbov pracka s prevliečkou; konča nôh ostrohy; v J rohu rakvy pracka. V zásype hrobu železné zlomky.

5. Železná sekera typu IC s krátkymi ostňami a pretiahnutým obuchom oválneho prierezu. D 17,3 cm (tab. 19:5).

Hrob P-258: Hrobová jama 265 x 94 x 188 cm, orientácia ZJZ – VSV. Zle zachovaná kostra (D 180 cm) c obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: pod pravým ramenom sekera (6); v mieste pásu nôž; konča nôh ostrohy a železné pracky. V zásype hrobu črepy.

6. Železná sekera typu IB (?) s krátkymi ostňami a dlhým, úzkym obuchom. D 17,5 cm (tab. 19:6).

II. Pohrebisko k. (2.P)

Poloha: cca 200 m na JZ od 1.P.

Hrob P-319: Hrobová jama 241 x 98 x 106 cm, orientácia ZJZ – VSV. Obrysy drevenej rakvy. Mužská kostra (D 165 cm) v obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: v JZ roku rakvy nôž; pri špičke noža pazúrik; medzi nožom a lebkou skupina predmetov – zatvárací nôž, železný hrot so zvyškom drevenej násady, pazúrik; v záhlaví skupina železných fragmentov, hrot a pazúrik; pri kolenách pásy plechu; na vonkajších stranách kolien pracka s prevliečkou; v mieste pravého chodidla ostroha a pracka s prevliečkou; v mieste ľavého chodidla ostroha s prackou, prevliečkou a nákončím; na vonkajšej strane pravého priehlavku sekera (7) s poriskom rovnobežným s pravou holeňou; pri ostrohách koža.

7. Železná sekera typu IA s úzkym násadovým otvorom a krátkymi ostňami, časť čepele ukrojená kvôli analýze. D 15,4 cm (tab. 19:7).

Hrob P-321: Hrobová jama 257 x 103 x 171 cm, orientácia ZJZ – VSV. Obrysy drevenej rakvy. Zle zachovaná kostra muža (D 170 cm) v obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: pod pravým kolenom sekera (8) s obuchom k J stene hrobu a poriskom pozdĺž stehennej kosti až k pravej ruke; pri sekere medzi pravou holeňou a stenou rakvy nádoba; pod pravým zápästím skupina železných predmetov, medzi nimi hrot, nôž , zatvárací nôž a pazúrik.

8. Železná sekera typu IB s krátkymi ostňami, úzkym rozširujúcim sa obuchom a krátkou čepeľou. D 16,8 cm (19:8).

Hrob P-456: Hrobová jama 275 x 95 x 190 cm, orientácia Z – V. Zvyšky drevenej rakvy. Zle zachovaná kostra dospelého jedinca (D 173 cm).

Pohrebný inventár: nad ľavým zápästím veľký nôž; pri noži zvyšky textílie; nad ľavým kolenom sekera (9) s obuchom k J stene a poriskom namiereným k pravej ruke; na chodidlách ostrohy, pravá s prackou a prevliečkou.

9. Železná sekera typu IA (?) s ulomenými ostňami, pretiahnutým obuchom s obdĺžnikovým prierezom. D 15,5 cm (tab. 19:9).

Hrob P-462A: Hrobová jama 264 x 120 x 194 cm, orientácia ZJZ – VSV. Obrysy drevenej komory. Kostra v obvyklej polohe, zachované len fragmenty.

Pohrebný inventár: nad zvyškami pravej stehennej kosti sekera (10) s čepeľou na juh a s poriskom k pravému ramenu; na vonkajšej strane pravého zápästia nôž; na ľavom boku fragmenty plechu. Zásype hrobu črep, nôž, vtáčie kosti a drevené uhlie.

10. Železná sekera typu IB s krátkymi ostňami a pretiahnutým obuchom obdĺžnikového prierezu. D 13,6 cm (tab. 19:10).

Hrob P-472: Hrobová jama 284 x 88 x 151 cm, orientácia Z –V. Zvyšky drevenej rakvy. Veľmi zle zachovaná kostra dospelého jedinca (D 175 cm) v obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: na mieste pravej dlane fragmenty noža; blízko noža pazúrik; na pravom kolene sekera (11) s obuchom na juh, čepeľou k ľavému kolenu a s poriskom k pravej ruke; pod sekerou textilné zvyšky.

11. Železná sekera typu IA s dlhými ostňami a krátkym obuchom. Zachovaná vo fragmentoch (tab. 19:11).

Hrob P-473: Hrobová jama 235 x 85 x 157 cm, orientácia Z – V. Drevená rakva. Zle zachovaná kostra (D 170 cm) v obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: v mieste ľavej polovice pasu fragmenty noža; na pravom kolene sekera (12) s čepeľou na juh a poriskom v smere k pravému ramenu; pri zvyškoch kostí nôh ostrohy so zvyškami železných praciek; v SV rohu hrobu nádoba.

12. Železná sekera typu IA (?) s ulomenými ostňami a úzkym obuchom obdĺžnikového prierezu. D 15,5 cm (tab. 19:12).

Hrob P-500: Hrobová jama 295 X 235 X 220 cm, orientácia Z – V. Drevená konštrukcia. Kostra dospelého jedinca (D 170cm) v obvyklej polohe s ľavou rukou pozdĺž tela a s pravou ohnutou v lakti.

Pohrebný inventár: na pravom boku sekera (13) s ostrím na juh a s poriskom k pravému ramenu; medzi bokmi nôž; pri J stene drevenej konštrukcie, oproti pravému boku črepy dna nádoby; na vonkajšej strane pravého kolena pracka a nákončie; na vonkajšej strane ľavého kolena pracka; v mieste chodidiel dve ostrohy, pracky a nákončia; pri nohách kovanie vedierka.

13. Železná sekera typu IA s dlhými ostňami, dlhým obuchom. Telo sekery a násadový otvor zvierajú pravý uhol. D 21,2 cm (tab. 19:13).

Hrob P-524: Hrobová jama 217 x 100 X 180 cm, orientácia Z – W. Drevená konštrukcia. Poloha kostry neuvedená.

Pohrebný inventár: v mieste pravej polovice hrudníka nádoba; v strede panvy skupina predmetov – nôž, pracka, tyč, železný fragment, hrot, pazúrik a pri nich textilné zvyšky; v mieste kolien sekera (14); pri sekera textilné zvyšky.

14. Železná sekera typu IB s krátkym obuchom. Zlomky sekery, ostne ulomené. D ostria 5,5 cm (tab. 19:14).

Hrob P-534: Hrobová jama 210 x 132 x 170 cm, orientácia Z – V. Kostra dieťaťa (?) v obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: cca 15 cm od zvyškov ľavej stehennej kosti sekera (15).

15. Železná sekera typu IB (?) s krátkymi ostňami a pretiahnutým obuchom. D 14 cm (tab. 19:15).

Hrob P-598: Hrobová jama 274 x 114 x 177 cm, orientácia Z – V. Drevená konštrukcia. Kostra dospelého jedinca (D 165 cm) v obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: v mieste pravej polovice hrude nôž; blízko noža pracka; v hornej časti pravej stehennej kosti sekera (16) s ostrím na juh a s porisko smerujúcim k pravému ramenu; z vonkajšej strany pravého kolena železné fragmenty; v mieste chodidiel dve ostrohy; SZ od ľavej ostrohy pracka; pri pravej ostrohe zlomok železa; v mieste ľavej holene zlomok železného premetu; v priestore medzi J stenou drevenej konštrukcie a stenou hrobu nôž

16. Železná sekera typu IA s dlhými ostňami a úzkym dlhším obuchom. Časť čepele chýba. D 16,2 cm (tab. 19:16).

Hrob P-603: Hrobová jama 260 x 75-86 cm, orientácia Z – V. Zvyšky zhnitej drevenej konštrukcie. Zle zachovaná kostra dospelého jedinca (D 182 cm) v obvyklej polohe.
Pohrebný inventár: pri stene v SZ rohu hrobu ocieľka a pazúrik; v JZ rohu hrot; v J časti zásypu rozptýlené pazúriky, na pravej stehennej kosti sekera (17) so stopami textilu, s ostrím na juh a s poriskom k pravému lakťu; na vonkajšej strane ľavej holene železný fragment; v SV rohu vedierko a črep.

17. Železná sekera typu IA s dlhými ostňami a veľmi úzkym a dlhým obuchom. D 16 cm (tab. 19:17).

Hrob P-608: Hrobová jama 271 x 134 x 175 cm, orientácia Z – V. Drevená konštrukcia. Zle zachovaná kostra muža (D 178 cm) v obvyklej polohe.
Pohrebný inventár: v SZ rohu konštrukcie ocieľka; nad pravým zápästím dýka; pod pravým zápästím sekera (18), ležiaca s ostrím na juh.

18. Železná sekera typu II s krátkymi ostňami a obuchom štvorcového prierezu. D 17,5 cm (tab. 20:1).

Hrob P-617: Hrobová jama 268 x 86 x 195 cm, orientácia ZJZ – VSV. Drevená konštrukcia. Zle zachovaná kostra muža (D 172 cm) v obvyklej polohe.
Pohrebný inventár: v mieste ľavého zápästia nôž; z vonkajšej strany pravej holene sekera (19), s ostrím k zemi a poriskom k pravej ruke.

19. Železná sekera typu IA (?), malá, úzka v malých fragmentoch, pôvodne skôr s dlhými ostňami a predĺženým oválnym obuchom a so zvyškami dreveného poriska. D (pôvodne) cca 11 cm (tab. 20:2).

Hrob P-623: Hrobová jama 260 x 115 x 170 cm, orientácia Z – V. Zvyšky drevenej konštrukcie. Kostra dospelého jedinca (D 175-180 cm).
Pohrebný inventár: v mieste pravej holene sekera (20) so zvyškami dreveného poriska smerujúceho k pravému zápästiu; na dne hrobu nôž.

20. Železná sekera typu IB s dlhým obuchom so štvorcovým obuchom, bez ostňov. D 13,5 cm (tab. 20:3).

Hrob P-637: Hrobová jama 245 x 75-95 x 170 cm, orientácia Z – V. Drevená konštrukcia. Kostra (D 167 cm) v obvyklej polohe.
Pohrebný inventár: pod pravým ramenom vedierko; z vnútornej strany ľavého predlaktia nôž; v mieste kĺbovej hlavice ľavej stehennej kosti bronzový fragment; z vonkajšej strany pravého kolena sekera (21); pod ľavou pätou a ľavým chodidlom ostroha; za priehlavkom pracka s prevliečkou a nákončie; pod pravou pätou a pravým chodidlom ostroha, pri nej pracka s prevliečkou a nákončím; v JV rohu hrobu dno nádoby s výplňou dreveného uhlia; pri J stene hrobu črep.

21. Železná sekera typu I? s krátkym rozšíreným obuchom a krátkymi ulomenými ostňami (tab. 20:4).

Hrob P-643: Hrobová jama 280 x 130 x 150 cm, orientácia Z – V. Zvyšky drevenej rakvy. Kostra (D 160 cm) v obvyklej polohe.
Pohrebný inventár: z vonkajšej strany v strede pravej stehennej kosti nôž; z vonkajšej strany pravého kolena sekera (22); z vonkajších strán oboch piet ostroha s kovaním; pri pravom kolene kovanie.

22. Železná sekera typu IA s veľmi dlhými ostňami a úzkym pretiahnutým obuchom. D 15,5 cm (tab. 20:5).

Hrob P-644: Hrobová jama 278 x 81 x 40-60 cm, orientácia ZJZ – VSV. Drevená konštrukcia. Dobre zachovaná kostra v obvyklej polohe
Pohrebný inventár: pozdĺž vnútornej strany ľavého predlaktia nôž; v hornej tretine ľavej stehennej kosti osobné potreby – 2 hroty, pazúrik, zatvárací nôž; pri pravej holeni sekera (23); konča nôh ostrohy s kovaním. V zásype hrobu črepy.

23. Železná sekera typu IA s dlhými ostňami a úzkym predĺženým obuchom. D 19 cm (tab. 20:6).

Hrob P-658: Hrobová jama 246 x 73 x 75 + 40-60 cm, orientácia Z – V. Pomerne dobre dochovaná kostra (D 162 cm) v obvyklej polohe, s pravou dlaňou na panve a dislokovanou chrbticou.
Pohrebný inventár: na kĺbovej hlavici ľavej stehennej kosti osobné potreby – ocieľka a nôž ; pod ľavou dlaňou nôž; z vonkajšej strany pravého kolena sekera (24); z vonkajšej strany kĺbovej hlavice ľavej stehennej kosti hrot.

24. Železná sekera typu IIIA s ostrím v tvare kruhového výseku, krátkymi ostňami a širším štvorcovým obuchom. D 14,3 cm (tab. 20:7).

Lit.: *Klanica 2006.*

Přerov (Přerov)
Hrob k. ?

Poloha: bližšie neurčené miesto.
Pravdepodobne z kostrového hrobu pochádza sekera (1) a meč.

1. Železná sekera typu IA (podľa B. Dostála). D 17 cm (tab. 18:13).

Lit.: *Soudská 1954*, 24; *Hrdlička 1959*, 133; *Dostál 1966,* 159.

Přerov-Předmostí (Přerov)

I. Pohrebisko k.

Poloha: Pod Valem.
Objavené 2 žiarové, 3 kostrové hroby.
Typy sekier podľa B. Dostála.

Hrob k.: Hrobová jama ? x ? x ? cm, orientácia Z – V. Poloha kostry neuvedená.
Pohrebný inventár: dva zlomky železného noža, sekera (1) a škrupinka vajíčka.

1. Železná sekera typu IA s dlhými ostňami. V násadovom otvore sa zachovali zvyšky dreveného poriska, na ostrí kúsky organickej látky. D 16,4 cm (tab. 20:8).

Z ďalších kostrových hrobov porušených pri bagrovaní boli získané dve nádobky, pár ostrôh, nôž, sekera (1), kovanie vedra; neskoršie ďalšie dve nádobky a dve náušnice.

2. Železná sekera typu IC. D 18 cm (tab. 20:9).

Lit.: *Staňa 1962,* 206; *Dostál 1966*, 159.

II. Pohrebisko k.

Poloha: „Nivky".
Hroby obsahovali 27 nádob, 5 sekier rôznych typov, kosák, kovanie vedierka, väčší počet nožov, kopiju, praslen, štítkový prsteň a četné bronzové, niekedy pozlátené a strieborné náušnice.
Bližšie hrobové celky zatiaľ nepublikované.

Lit.: *Dostál 1966,* 159.

Přítluky (Břeclav)

Hromadný nález

Poloha: pole medzi hájovňou a starým ramenom Dyje.
V r. 1952 bol uskutočnený zisťovací výkop. Necelé dva metre od východiska sondy bola nájdená hlinená nádoba, ktorá obsahovala železné nástroje. Nádoba bola vyplnená sypkou hlinou a uhlíkmi.
Obsah depotu: radlica, motyky, sekera (1), hlinená nádoba.

1. Železná sekera typu IIIAa (podľa A. Bartoškovej). D 21,2 cm (tab. 20:10).

Lit.: *Černohorský 1957,* 520; *Bartošková 1986,* 49-50.

Rajhrad (Brno-venkov)

Pohrebisko k.

Poloha: Stráně nad Habřinou.
Prvý výskum v priestore návršia u Rebešovic, na dnešnom katastrálnom území Rajhradu, prebehol v r. 1846 pod vedením miestneho opáta Gregora Volného, kedy bolo objavených 45 hrobov. V ďalších rokoch prebehli ďalšie záchranné výskumy pod vedením AÚ ČSAV v Brně. Celkovo bolo odkrytých 619 kostrových hrobov.
Typy sekier určené podľa B. Dostála.

Hrob č. 331: Hrobová jama 190 x 45-55 x 85 cm (pri dne), orientácia ?. Poloha kostry neuvedená.
Pohrebný inventár: pri ľavom zápästí nôž; asi uprostred cez pravú stehennú kosť sekera (1).

1. Železná sekera typu I? s ulomenými ostňami a chýbajúcou časťou násadového otvoru (tab. 20:11).

Hrob č. 372: Hrobová jama ? x ? x ?, orientácia ?. Poloha kostry neuvedená.
Pohrebný inventár: dve skupiny nálezov – pri kostre: pri lebke dva páry bronzových náušníc po oboch stranách; sklenené koráliky z náhrdelníka okolo dolnej čeľusti, uprostred dole s bronzovou špirálkou; pri pravom predlaktí z vnútornej strany nôž; u prstov pravej ruky bronzový prsteň; pri V kraji jamy: asi 14 cm nad pravým kolenom rameno ostrohy, ktorej väčšia časť zostala v skupine praciek a prevliečok, kam patrila aj sekera (2).

2. Železná sekera typu IIIA s plochým obuchom, nahor aj nadol pretiahnutým. D 12,5 cm (tab. 21:1).

Hrob č. 408: Hrobová jama ? x ? x ?, orientácia ?. Poloha kostry neuvedená.
Pohrebný inventár: pri ľavej panvovej kosti ocieľka, kresacie kamienky a tri železné zlomky, na jednom hrdzou prichytený kamienok; pri ľavom bedrovom kĺbe nôž, z vonkajšej strany ľavého kolena sekera (3), ostrím zabodnutá do dna.

3. Železná sekera typu IIIA s plochým obuchom, nahor aj nadol pretiahnutým. D 12,4 cm (tab. 21:2).

Hrob č. 459: Hrobová jama ? x ? x ?, orientácia ?. Poloha kostry neuvedená.
Pohrebný inventár: pri pravom ramene nôž, najmenej 16 cm dlhý; pri pravom priehlavku kónické vedro; vedľa vedierka smerom k ruke sekera (4) ostrím k nohe, vykrojením k ruke.

4. Železná sekera typu I? s úzkym obuchom nahor aj nadol vytiahnutým. V násadovom otvore zvyšky dreva. D 19 cm (tab. 21:3).

Hrob č. 465: Hrobová jama ? x ? x ?, orientácia ?. Poloha kostry neuvedená.
Pohrebný inventár: pri pravom ramene železná šípka; medzi pravým zápästím a panvou ocieľka s dvoma kamienkami; napravo od bedrového kĺbu nôž; pri kolene sekera (5), obrátená vykrojením k ruke; pri nohách silne zhrdzavené zlomky z ostrôh a zo súpravy praciek a nákončí.

5. Železná sekera typu IB s nízkymi ostňami. D 13,6 cm (tab. 21:4).

Hrob č. 473: Hrobová jama ? x ? x ?, orientácia ?. Poloha kostry neuvedená.
Pohrebný inventár: z vonkajšej strany pravého zápästia stojac na ostrí sekera (6), ktorej porisko smerovalo k pravému lakti a ramenu; vo vnútri pri pravej stehennej kosti naprieč nôž; pri pravom priehlavku vedierko.

6. Železná sekera typu IB s nízkymi ostňami. V násadovom otvore zvyšky dreva. D 14,7 cm (tab. 21:5).

Hrob č. 521: Hrobová jama ? x ? x ?, orientácia ?. Poloha kostry neuvedená.
Pohrebný inventár: z vonkajšej strany nad pravým priehlavkom sekera (7), ostrím od nohy, vykrojením k členku.

7. Železná sekera typu IB s nízkymi ostňami. V násadovom otvore zvyšky dreva; na kúsku hrdze pri jednom otvore odtlačok tkaniny. D 12,1 cm (tab. 21:6).

Medzi nálezmi z r. 1846, ktoré boli dlhé roky uchovávané v zbierkach rajhradského kláštora, až do jeho násilného zrušenia a prevzatím brnenskej pobočky Štátneho archeologického ústavu, bolo aj niekoľko sekier (8-11).

8. Železná sekera typu I? s odlomenou obuchovou časťou a polovicou násadového otvoru. D cca 9,8 cm.
9. Železná sekera typu IB s krátkymi ostňami a so šikmým, mierne vejárovito rozšíreným obuchom. D 17 cm (tab. 21:7).
10. Železná sekera typu IB, drobná s rozšíreným ostrím, nízkymi ostňami a krátkym obuchom. Ostne sú poškodené. D12 cm (tab. 21:8).
11. Železná sekera typu I? s odlomenou obuchovou časťou a polovicou násadového otvoru. D 11,5 cm (tab. 21:9).

Lit.: *Staňa 2006.*

Rajhradice (Brno-venkov)

Pohrebisko k.

Poloha: Stráně.
V r. 1952 pri rigolovaní pozemkov na návrší u Rebešovic boli narušené hroby, preto tam v r. 1952-1953 AÚ ČSAV uskutočnilo záchranný výskum, ktorý odkryl jak hroby únětické, z doby sťahovania národov, tak i slovanské. Celkovo bolo odkrytých 239 kostrových hrobov. Typy sekier určené podľa B. Dostála.

Hrob č. 26: Hrobová jama ? x ? x ?, orientácia ?. Kostra takmer celá strávená, poloha neuvedená.
Pohrebný inventár: z vonkajšej strany pravej stehennej kosti sekera (1); rozpadnutý železný nôž, ktorého poloha nie je známa.

1. Železná sekera typu I?. Drobná sekera prelomená v násadovom otvore, silno poškodená koróziou. D zlomkov 7,6 cm a 3 cm (tab. 22:1).

Hrob č. 112: Hrobová jama ? x ? x ?, orientácia?. Na dne obrys rakvy so zvyškami dreva o rozmeroch 105 x 45 cm. Kostra nedospelého jedinca (85 cm); poloha neuvedená.
Pohrebný inventár: pri dolnej čeľusti 2 bronzové gombíky; napravo z vonkajšej strany panvy nôž; pri pravom kolene sekera (2).

2. Železná sekera typu IB s krátkymi trojuholníkovými ostňami a mierne prehnutou hornou líniou tela, s dlhou bradou a obuchom. D 10,8 cm (tab. 22:2).

Hrob č. 208: Hrobová jama ? x ? x ?, orientácia ?. Obrys porušenej rakvy so zvyškami jedľového dreva. Poloha kostry neuvedená.

Pohrebný inventár: pri ľavom predlaktí nôž; pod ľavou rukou sekera (3), obrátená ostrím k stene.

3. Železná sekera typu IIIB s obojstranne nesúmerne rozšíreným ostrím, s pretiahnutým, gombíkovito ukončeným obuchom a nízkymi oblúkovitými ostňami. D 11,7 cm (tab. 22:3).

Hrob č. 314: Hrobová jama ? x ? x 170 cm , orientácia ?. Na dne obrys rakvy (215 x 35-45 cm) z jedľového dreva; na pravých rebrách a panve zvyšky hornej dosky. Poloha kostry neuvedená.

Pohrebný inventár: pri pravom bedrovom kĺbe sekera (4), z vonkajšej strany pravej ruky šípka a železný hrot, oba so zvyškami textilu; pri ľavej stehennej kosti pri ruke nôž.

4. Železná sekera typu IB s obuchom mierne gombíkovito rozšíreným. V násadovom otvore zvyšky dreva, na jednej strane plochy ostria zvyšky riedkeho gazovitého plátna. D 11,1 cm (tab. 22:4).

Hrob č. 315: Hrobová jama ? x ? x 165 cm, orientácia ?. Na dne obrys rakvy (205 x 35 x 40 cm). Poloha kostry neuvedená.

Pohrebný inventár: v miestach pasu napravo nôž; pri pravej holeni sekera (5); konča nôh zvyšky ostrôh; ďalšie železné zlomky; v JV rohu rakvy vedierko.

5. Železná sekera typu IIIB s ostrím v tvare kruhového výseku, s nízkymi ostňami. V násadovom otvore zvyšky dreva. D 13 cm (tab. 22:5).

Lit.: *Staňa 2006.*

Rousínov-Čechyně (Vyškov)

Hrob k.

Poloha: bez bližšieho určenia.

Hrob k.: Hrobová jama ? x ? x 200 cm, orientácia Z – V. Na dne mužská kostra, poloha neuvedená.

Pohrebný inventár: sekera (1) a nádoba. Poloha predmetov nie je známa.

1. Železná sekera typu V (s nábehom na typ III) s oblúkovitým poškodeným ostrím, rovnou hornou líniou tela, úzkou bradou, mierne vykrojenou čepeľou a dlhým, masívnym krčkom. Obdĺžnikovitý násadový otvor je umiestnený tesne u oblého obuchu. D 14,5 cm; ŠO 7,5 cm; NO 3,5 x 2,5 cm (tab. 22: 6).

Lit.: *Soudská 1954*, 20; *Hrdlička 1959*, 118; *Dostál 1966,* 122.

Rousínov-Vítovice (Vyškov)

Hrob k.

Poloha: trať „Pod Hradišťkem".

R. 1917 bola pod cestou vykopaná kostra a pri nej sekera (1).

1. Železná sekera typu IA (podľa B. Dostála). D 17,5 cm (tab. 22:7).

Lit.: *Soudská 1954*, 26; *Hrdlička 1959*, 145; *Dostál 1966,* 190.

Rudimov (Zlín)

I. Pohrebisko mohylové k.

Poloha: hradisko „Gradca".

Objavené 3 mohyly, preskúmané dve. V oboch ležali na rovnakom mieste dve ostrohy a v jednej sekera (1).

1. Železná sekera typu IA (podľa B. Dostála). D 17,6 cm (tab.22:8).

II. Pohrebisko mohylové k.

Poloha: trať „Kamenná".

Západne od Rudimova boli v r. 1958 objavené ďalšie mohyly.

Mohyla 4: Kruhový násyp 630 x 610 cm. Hrobová jama ? x ? x ? cm, orientácia Z – V.

Poloha kostry neuvedená.

Pohrebný inventár: pri nohách sekera (2), pri ľavej ruke kosák; pri pravom ramene kopija.

1. Železná sekera typu IC (podľa B. Dostála). D 15,9 cm (tab. 22:9).

Lit.: *Dostál 1957*, 54; *Hrdlička 1959*, 134; *Dostál 1966,* 163.

Snovídky (Vyškov)

Pohrebisko k.

Zo 4 rozkopaných hrobov bola zachránená sekera (1) a dve ostrohy. Bližšie hrobové celky neuvedené.

1. Železná sekera typu IA ? (stratená)

Lit.: *Soudská 1954*, 24; *Dostál 1957a*, 282; *Hrdlička 1959,* 135; *Dostál 1966,* 166.

Staré Město (Uherské Hradiště)

I. Pohrebisko k.

Poloha: „Na Valách".

Celkový počet preskúmaných hrobov je 1492.

Typy sekier podľa L. Hrdličky.

Hrob 19/AZ: Hrobová jama ? x ? x ? cm, orientácia ? Mužská kostra, poloha neuvedená (zrútená do pieskoviska).

Pohrebný inventár: nôž a sekera (1).

1. Železná sekera typu Ia (?). D 15,4 cm; ŠO 4,7 cm.

Hrob 20/AZ (5/C): Hrobová jama ? x ? x ? cm, orientácia ? . Mužská kostra, poloha neuvedená (zrútená do pieskoviska).

Pohrebný inventár: sekera (2).

2. Železná sekera typu Ia. D 18,4 cm; ŠO 6,5 cm (tab. 22:10).

Hrob 21/AZ: Hrobová jama ? x ? x 50 cm (a 150), orientácia ?. Mužská kostra, v pôvodnej polohe zostala len lebka, obstavaná kameňmi (ostatná časť hrobu sa zrútila do pieskoviska).

Pohrebný inventár: dve sekery (?) (3-4), úlomky zbrane, nožík, nádoba, dve pracky a drevené predmety. Poloha predmetov nie je známa.

3. Železná sekera typu IVa. D 9,6 cm ; ŠO 6,1 cm (tab. 22:11).
4. Železná sekera typu Ia.

Hrob 42/AZ: Hrobová jama ? x ? x ? cm, orientácia ?. Mužská kostra, poloha neuvedená (zrútená do pieskoviska).

Pohrebný inventár: sekera (5).

5. Železná sekera typu Ia, značne poškodená.

Hrob 28b/AZ: Hrobová jama ? x ? x?, orientácia ?. Kostra muža, poloha neuvedená.

Pohrebný inventár: sekera, ostroha a zvyšky vedierka. Poloha predmetov nie je známa.

6. Železná sekera typu Ia. D 17 cm.

Hrob 80/AZ: Hrobová jama ? x ? x 360 cm, orientácia ?. Obložená doskami, ktorých odtlačky sa uchovali v hline. Kostra sa nezachovala.

Pohrebný inventár: sekera (7); pri nohách ostroha; kovanie vedierka.

7. Železná sekera typu Ia (tab. 23:1).

Hrob 119/AZ: Hrobová jama ? x ? x 190 cm, orientácia Z – V. Mužská kostra, poloha neuvedená.

Pohrebný inventár: po ľavej strane dlhá kopija; po pravej strane krátka; na hrudi ocieľka a nôž; pri pravej ruke sekera (8); na kostiach pravej ruky meč, ktorý však bol nájdený už v zrútenej časti hrob; u ľavej ruky nôž; na nohách ostrohy a remene s prackami; neďaleko ľavého chodidla na sebe ďalšie ostrohy; vedľa nich vedierko; medzi kosťami kúsok železného kovania a zvyšky vačku s kresacími kamienkami.

8. Železná sekera typu Ia. D 18 cm; ŠO 5 cm (tab. 23:2).

Hrob 124/AZ: Hrobová jama 180 x ? x ? cm, orientácia ?. Mužská kostra (rozpadnutá), poloha neuvedená.

Pohrebný inventár: asi u kolena sekera (9); nožík, nožnice a tri ostrohy; pri ľavej nohe rozbitá nádobka.

9. Železná sekera typu Ia. D 18 cm; ŠO 5 cm.

Hrob 225/AZ: Hrobová jama ? x ? x 105 cm, orientácia Z – V. Kostra muža v obvyklej polohe s pravou rukou na stehennej kosti.

Pohrebný inventár: sekera (10), ostrím obrátená doľava.

10. Železná sekera typu Ib. D 14,6 cm; ŠO 5,5 cm (tab. 23:3).

Hrob. 295/AZ: Hrobová jama 250 x 80 x 280 cm, orientácia SZ – JV. Zle dochovaná kostra muža v drevenej rakve, poloha neuvedená.

Pohrebný inventár: sekera (11), nad ktorou boli zvyšky organickej hmoty, snáď látky; zvonku dve „pracky" a nôž; po ľavej strane kosák a britva; na nohe ostroha; u nôh nad rakvou vedierko.

11. Železná sekera typu Ia. D 17,6 cm; ŠO 5,5 cm. V násadovom otvore zachované zvyšky poriska (tab. 23:4).

Hrob 19/48: Hrobová jama 215 x 80 x 155 cm, orientácia Z – V; po celom obvode u dna obložená doskami širokými 20 cm a silnými 4 cm. Kostra staršieho muža v obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: pri nohách ostrohy so železnými prackami; pri pravom kolene sekera (12); pri boku z oboch strán nôž, položený hrotom k tvári. V zásype pracka s prevlečkou a remienkami.

12. Železná sekera typu Ia. D 21 cm; ŠO 6,8 cm. V násadovom otvore zvyšky dreveného poriska (tab. 23:5).

Hrob 86/48: Hrobová jama 224 x 50 x 105 cm, orientácia SZZ – JVV; dno znížené v pivničku, po dlhších stranách obložená doskami. Kostra asi 60ročného muža v obvyklej polohe. Do hrobu zasahoval kôl valového opevnenia.

Pohrebný inventár: pri pravej dlani dva nože; pri pravom chodidle sekera (13).

13. Železná sekera typu Ia. D 18,8 cm; ŠO 5,5 cm.

Hrob 287/49: Hrobová jama ? x? x 145 cm, orientácia Z – V. Kostra asi 60ročného muža, poloha neuvedená.

Pohrebný inventár: pri pravom boku dva nože; pri pravom kolene sekera (14) s ostrím obráteným k okraji hrobu; pri nohách železné ostrohy s prevliečkami. Zásyp obsahoval kúsky malty.

14. Železná sekera typu Ia. D 20 cm (tab. 23:6).

Hrob 313/49: Ležal pod hrobom 248/49. Hrobová jama ? x ? x 230 cm, orientácia Z – V. Z kostry dospelého, asi 60ročného muža sa zachovala len časť lebky a dlhých kostí.

Pohrebný inventár: pri ľavom ramene nôž; pri pravom boku ocieľka s brúsikom; v mieste pravého kolena sekera (15) obrátená poriskom k hlave; na nohách ostrohy s dvoma prevliečkami a dvoma nákončiami; pri ľavej ruke zatvárací nôž.

15. Železná sekera typu Ia. D 20,5 cm; ŠO 4,4 cm.

Hrob 64/50: Hrobová jama ? x ? x 90 cm, orientácia Z – V. Zo zle zachovanej kostry dospelého asi 20-30 ročného muža sa zachovali len zvyšky lebky a dlhých kostí.

Pohrebný inventár: v miestach brucha gombík; pri pravom boku sekera (16); pri pravej ruke nôž. V zásype črep z nádoby.

16. Železná sekera typu Ia. D 14,4 cm; ŠO 4,8 cm (tab. 23:7).

Hrob 74/50: Hrobová jama 170 x 70 x 70 cm, orientácia SVV – JZZ. Z kostry muža sa zachovala iba časť stehennej kosti.

Pohrebný inventár: pri pravej stehennej kosti sekera (17) a nôž.

17. Železná sekera typu Ib. D 14,4 cm; ŠO 4,8 cm (tab. 23:8).

Hrob 190/50: Hrobová jama 200 x 70 x 100 cm, orientácia Z – V. Kostra dospelého asi 50-60 ročného muža v obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: pracka, zvyšky remeňa; na vonkajšej strane ľavého kolena iná pracka, kúsok železa; pri pravej bedrovej kosti pracka so zvyškami tkaniva; ďalšie dve pracky, dve prevliečky a dva nákončia, nôž, meč so zvyškami pošvy; sekera (18) zaseknutá do zeme, prevliečka s nákončím, ostrohy, ďalšie pracky a prevliečky s nákončím, nôž v kovanej pošve, ocieľka s troma kresadlami, železná tyčinka, klinec a zatvárací nôž.

18. Železná sekera typu IA. V násadovom otvore zvyšky dreveného poriska. D 14,9 cm; ŠO 5,1 cm (tab. 23:9).

Hrob 86/51: Hrobová jama 190 x 65 x 220 cm, orientácia SSZ – JJV. Kostra dospelého asi 50ročného muža v obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: pri ľavom boku zatvárací nôž, brúsik, ocieľka a tri kresadlá; pod pravou stehennou kosťou sekera (19) obrátená násadovým otvorom na vonkajšiu stranu; pri sekera prevliečka; na nohách ostrohy.

19. Železná sekera typu Ib. D 17,7 cm (tab. 23:10).

Hrob 163/51: Hrobová jama 235 x 114 x 230 cm, orientácia Z – V. Zvyšky dreveného obloženia. Na dne kostra asi 50ročného muža v obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: na ľavej panvovej kosti zatvárací nôž s kresadlom; na vnútornej strane ľavej stehennej kosti nôž; pri ľavom kolene sekera (20) so zvyškami dreveného poriska s dĺžkou 94 cm, ktoré presahovalo násadový otvor s ostňami o 5 cm; pri pravom chodidle hrot kopije, ktorej násada dlhá 170 cm dosahovala do úrovne lebky a bola okovaná prstencovitým nákončím.

20. Železná sekera typu Ia. D 20,6 cm.

Hrob 203/51: Hrobová jama 205 x 125 x 150 cm (a 250), orientácia SZZ – JVV; dno vyhĺbené v pivničku o rozmeroch 185 x 80 x 35 cm, na dne i po obvode vyloženou doskami. Z kostry muža sa zachovali len dlhé kosti.

Pohrebný inventár: medzi stehennými kosťami ležali dva nože, kresadlo a šípka; pri pravom lýtku sekera (21) so zvyškami dreveného poriska, dlhého 65 cm, ukončeného prstencovitým nákončím; v zásype črep z nádob, korčúľ, pieskovcové kamene a zlomky malty.

21. Železná sekera typu Ia. D 15,6 cm.

Hrob 207/51: Hrobová jama 205 x 90 x 80 (a 240) cm, orientácia Z – V; dno vyhĺbené v pivničku o rozmeroch 174 x 52 x 46 cm, ktorý bol vyložený a prekrytý doskami. Z kostry chlapca zostali len časti lebky a niekoľko zubov.

Pohrebný inventár: v miestach ľavej dlane zatvárací nôž; v miestach pravého lýtka sekera (22) obrátená ostrím k lebke; v zásype črep z nádoby.

22. Železná sekera typu I ? s ostňami po bočných stranách násadového otvoru. Rozpadnutá na takmer atypické zlomky.

Hrob 223/51: Hrobová jama 245 x 80 x 170 cm, orientácia Z – V; obložená doskami, po ktorých zostali len nepatrné stopy. Rozpadnutá kostra asi 20ročného muža v obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: od úrovne lebky šikmo pozdĺž pravej ruky meč, u ktorého rukoväte bola pracka a pod čepeľou nákončie; pri ľavej ruke nôž; pri ľavom chodidle sekera (23) zaseknutá do zeme; v miestach kolien na zvyškoch kože a dreva dve pracky; pri chodidlách dve ostrohy s prevliečkami a prackami; za nohami vedierko.

23. Železná sekera typu Ia. D 19,3 cm. V násadovom otvore zvyšky dreveného poriska (tab. 23:11).

Hrob 224/51: Hrobová jama 260 x 120 x 170 (a 200) cm. Orientácia Z – V; na dne doskové obloženie. Z kostry asi 40-50ročného muža sa zachovali len prevlhnuté zvyšky lebky.

Pohrebný inventár: v miestach ľavého boku zvyšky dreva a kože; pod nimi dva zatváracie nože, päť kresadiel, ocieľka a brúsik; pri ľavej stehennej kosti nôž; nižšie pracka s nákončím; pri kolene sekera (24); pri nohách ostrohy s dvoma prackami, prevliečkami a nákončiami.

24. Železná sekera typu Ia. D 18,9 cm. V násadovom otvore zvyšky dreva. Na hrdzi lipnú zvyšky kože a tkaniva.

Hrob 251/51: Hrobová jama 220 x 60 x 136 cm, orientácia Z – V; vyložená doskami tvoriacimi komoru. Z kostry asi 25ročného muža sa zachovali len zuby a sotva poznateľné sledy kostí.

Pohrebný inventár: v miestach pravej ruky dva nože; u pravého kolena sekera (25) so zvyškami tkaniva; na nohách ostrohy s prackami, prevliečkami aj nákončiami.

25. Železná sekera typu Ia. D 12,3 cm. V násadovom otvore sa zachovali zvyšky dreva.

Hrob 265/51: Hrobová jama 230 x 100 x 185 (a 150) cm, orientácia SZZ – JVV; na dne zvyšky päťbokej rakvy dlhej 195 cm, vysokej 30 cm a zbitej 15timi železnými pásmi, ktorej bočnice sa od dna širokého 60 cm rozbiehali na šírku 70 cm. Kostra muža úplne strávená.

Pohrebný inventár: v miestach ľavého boku zatvárací nôž; pri chodidlách ostrohy s prackami, prevliečkami a nákončiami; v miestach pravého chodidla sekera (26), obrátená ostrím k nohe; pri pravom kolene, zvonku rakvy vedierko.

26. Železná sekera typu ? V násadovom otvore je prerazená a rozpadnutá.

Hrob 272/51: Hrobová jama 200 x 65 x 80 (a 140) cm, orientácia SZZ – JVV; na dne zvyšky drevenej komory o rozmeroch cca 175 x 50 x 30 cm. Z kostry asi 40ročného muža sa uchovali len časti lebky a dlhých kostí.

Pohrebný inventár: pri ľavej stehennej kosti sekera (27) so zvyškami dreveného poriska, pri nej bol nôž a zatvárací nôž s kresadlom; medzi týmito predmetmi vedierko; pri nohách ostrohy s prackami, prevliečkami a nákončiami; po pravej strane lebky kúsok zlata; za chodidlami rozpadnutá nádobka.

27. Železná sekera typu Ia. D 17 cm.

Hrob 287/51: Hrobová jama 270 x 165 x 250 (a 160) cm, orientácia Z – V; na dne rakva bedňovitého tvaru o rozmeroch 250 x 66 x 40 cm, zbitá 18 železnými pásmi. Vo vnútri rakvy kostra asi 50ročného muža v obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: pri pravom boku sekera (28) so zvyškami dreveného poriska, ktoré smerovalo k nohám; pri nej nôž, zatvárací nôž, ocieľka s dvoma kresadlami a šidlo; na nohách ostrohy s prackami, prevliečkami a nákončiami; za pravým chodidlom vedierko, za ľavým nádoba.

28. Železná sekera typu Ia. V otvore bola prerazená, obuch rozpadnutý na niekoľko atypických kúskov. V násadovom otvore zvyšky dreva.

Hrob 289/51: Hrobová jama 220 x 80 x 160 (a 150 cm), orientácia ? ; na dne sa zachovali z drevenej rakvy len zvyšky pásových kovaní. Kostra asi 50-60ročného muža v obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: pri pravej ruke sekera (29); pri ľavej ruke nôž, zatvárací nôž a kresadlo; pri nohách ostrohy s prackami, prevliečkami a nákončiami; za ľavým chodidlom na bok zvalená nádobka; asi 50 cm nad lebkou (ešte v zásype hrobu) ohnisko o priemere cca 70 cm, ktorého podložie bolo červene prepálené a premiešané s veľkými uhlíkmi. Zásyp obsahoval zvieracie kosti.

29. Železná sekera typu Ia. V násadovom otvore bola prerazená, obuch rozpadnutý.

Pahreba V/AZ, patriaca k hrobu 85/AZ. Bola v nej nájdená sekera (30).

30. Železná sekera typu IIa (tab. 24:1).

Nasledujú hroby zo záchranných výskumov uskutočnených v r. 1957-1959. Typy sekier sú určené podľa B. Dostála.

Hrob 13/57: Hrobová jama 238 x 56 x 134 (+90) cm, orientácia SZZ – JVV. Na dne takmer strávená kostra asi 30ročného muža v obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: pri ľavom bedre britva v koženom obale, vedľa nej nôž; pod pravou stehennou kosťou železná šípka; pod kolenami dvojica nožov; pri pravom kolene sekera (31), násadovým otvorom

ku kostre a so zvyškami poriska smerujúcimi šikmo cez trup k ľavej dlani; na nohách pár ostrôh, každá s prackou, prevliečkou a nákončiami.

31. Železná sekera typu IA s dlhými a úzkymi ostňami a úzkym, zobákovito zdvihnutým obuchom. Na povrchu kúsky rastlinných stebiel a zvyšky tkaniny plátnovej väzby. D 17 cm, Š 5,3 cm (tab. 24:2).

Hrob 15/57: Hrobová jama 235 x 100 x 142 (+90), orientácia SZ – JV. Na dne takmer strávená kostra 20-30 ročného muža v obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: pri pravom boku britva, ocieľka a železné šidlo; pri ľavom boku nôž so zvyškami koženého váčku; na vonkajšej strane pravej stehennej kosti na obuch postavená sekera (32); pri ľavom kolene pracka s prevliečkou, pri nohách ďalšia pracka s prevliečkou, dve ostrohy a dva nákončia.

32. Železná sekera typu IA s dlhými ostňami so zvyškami dreveného poriska z jaseňu v násadovom otvore. Na hrote chránič z prehnutého železného plechu. D 17 cm, Š 3,8 cm (tab. 24:3).

Hrob 36/57: Hrobová jama ? x ? x ?, orientácia Z – V (?). Pod hrobom 35/57; zvyšky kostry v obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: v mieste ľavej dlane nôž; v mieste panvy sekera (33).

33. Železná sekera typu IA s poškodenými ostňami a obuchom obdĺžnikového tvaru. V násadovom otvore zvyšky dreveného poriska. D 18, 8 cm; Š 6,6 cm (tab. 24:4).

Valový násyp obsahoval okrem niekoľkých kostier aj rozmanité nálezy z porušených hrobov, medzi nimi bola aj jedna sekera (34). Podľa veľkosti by bolo možné uvažovať o jej vzťahu k hrobu 48/57 z telesa valu, ktorému bola priradená lebka dieťaťa.

34. Drobná železná sekerka typu IB (?) s krátkymi lalokmi po stranách násadového otvoru a tupým obuchom štvorcového prierezu. D 10 cm, Š 2,9 cm (tab. 24:5).

Hrob 17/58: Hrobová jama 270 x 73 x 110 (+66), orientácia SZZ – JVV. Takmer strávená kostra v obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: pri nohách spečené zvyšky železného predmetu; pod pravou stehennou kosťou sekera (35), ktorej porisko smerovalo pozdĺž vonkajšej strany stehna k chodidlám; vedľa nej nôž.

35. Železná sekera typu IA so štíhlymi, čiastočne odlomenými ostňami a čiastočne odrazeným zúženým obuchom. V násadovom otvore zvyšky dreveného poriska. D 18,2 cm, Š 5,8 cm (tab. 24:6).

Hrob 27/58: Hrobová jama 280 x 70 x 120 (+50), orientácia Z – V. Takmer strávená mužská kostra (172 cm) v obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: pri ľavom boku rozpadnutý kožený vačok obsahujúci železnú britvu, kamenný brúsik, ocieľku a kamenné kresadlo; pozdĺž ľavého stehna nôž; nad ľavým chodidlom dve železné ostrohy, u ktorých boli 4 pracky, 4 prevliečky a 4 nákončia; v rohu hrobu za pravým chodidlom sekera (36), ktorej porisko smerovalo k ľavej ruke. V zásype čepeľ noža.

36. Železná sekera typu IA s dlhými štíhlymi ostňami a zúženým, nadol pretiahnutým obuchom. D 17 cm. Š 4,6 cm (tab. 24:7).

II. Pohrebisko k.

Poloha: „Na Špitálkách".

Odkrytých celkom 50 hrobov.

Typy sekier podľa L. Hrdličky.

Hrob 55 (20/AZ): Hrobová jama 290 x 150 x 230 cm, orientácia Z – V. Kostra muža, poloha neuvedená.

Pohrebný inventár: pri pravom chodidle sekera (1); medzi chodidlami nôž a kosák; pri ľavom chodidle 4 šípky; na nohách ostrohy; dve pracky; pri ľavom ramene ocieľka a kresací kamienok z pazúrika.

1. Železná sekera typu Ia. D 21 cm; ŠO 7,5 cm (tab. 24:8).

Hrob 68-69 (26/AZ): Hrobová jama 300 x 150 x 175 cm, orientácia Z – V. Dvojhrob – kostra ženská a mužská; žena bola po ľavom boku muža.

Pohrebný inventár muža: pod ľavou stehennou kosťou nôž; pri pravej ruke sekera (2), ktorej porisko, dlhé 48 cm, smerovalo k nohám a bolo na konci okované prstencovitým nákončím s bodcom; pri ľavej nohe nádoba, pri pravej nohe drevené vedierko a hrdlo drevenej čutory; pri bedrách dno rozbitej nádoby.

2. Železná sekera typu Ic. D 16 cm; ŠO 5,5cm.

Lit.: *Soudská 1954*, 24-25; *Hrubý 1955*, 373-535; *Hrdlička 1959,* 135-140; *Hrubý 1965,* 387; *Hochmanová-Vávrová 1962,* 202-227; *Dostál 1966,* 167-169.

Stěbořice (Opava)

Pohrebisko mohylové k.

Objavených 40 mohýl, ležiacich v radách od S – J. Násypy väčšinou kruhovitého pôdorysu o priemere 2-8 m a výškou 45-120 cm. Riadne preskúmaných 18 mohýl. Všetky pohreby boli v jamách.
Typy sekier podľa L. Hrdličky.

Mohyla 2: Násyp o priemere 7 m, výška 107 cm. Hrobová jama ? x ? x 67 cm, orientácia Z – V. Na dne kostra muža v obvyklej polohe.
Pohrebný inventár: na pravej stehennej kosti pri panvy sekera (1), ktorej porisko smerovalo pôvodne pozdĺž paže k ramenu; pod ostrím sekery krátky železný predmet so zvyškami dreva na povrchu; pri chodidlách vedierko.

1. Železná sekera typu Ia. D 14,7 cm; ŠO 5,7 cm. V násadovom otvore sa zachovali zvyšky jaseňového dreva (tab. 24:9).

Mohyla 3: Násyp o priemere 7 m, výška 110 cm; v násype stopy ohniska. Hrobová jama 290 x 80 x 115 cm, orientácia Z – V. Kostra muža, poloha neuvedená; okolo zvyšky dreveného obloženia.
Pohrebný inventár: pri pravej holeni vedierko; medzi členkami nôh sekera (2) s dreveným poriskom, zachovaným v dĺžke 10 cm, smerujúcim k ruke a položeným cez pravú stehennú kosť (od ruky sa tiahol v tomto smere asi 30 cm dlhý pruh spráchniveného dreva); na nohách ostrohy s prackami; pri pravom kolene pracka; pri ľavom železná objímka; pri pravom kolene nôž a neurčitý železný predmet.

2. Železná sekera typu Ia. D 14,3 cm; ŠO 6 cm. Celková dĺžka poriska (z hrabu) bola asi 85 cm. Sekera bola obalená vrstvou tkanín (tab. 24:10).

Lit.: *Hrdlička 1959*, 140-141; *Dostál 1966,* 171-175.

Strážnice (Hodonín)

Pohrebisko k.

Poloha: trať „Golgata".
Pri stavbe dráhy bolo rozkopané veľké kostrové pohrebisko. Záchranný výskum nebol uskutočnený a nie sú známe ani žiadne údaje. Okrem rozdielnych predmetov pohrebného inventára (nádoby, vedrá, náušnice, náhrdelníky, nože, kopije, ostrohy, vrtáky, pracky, prasleny, hrebene, zlomky bronzových plieškov) bolo zachránených aj 5 sekier (1-4).
Typy sekier podľa B. Dostála.

1. Železná sekera typu IC. D 16,5 cm (tab. 24:11).
2. Železná sekera typu IC. D 16,5 cm (tab. 24:12).
3. Železná sekera typu IC. D 16 cm (tab. 25:1).
4. Železná sekera typu IC. D 13 cm (tab. 25:2).
5. Železná sekera typu I? Obuch ulomený. D 13 cm (tab. 25:3).

Lit.: *Hrdlička 1959*, 141; *Dostál 1966,* 175-177.

Strážovice (Hodonín)

Pohrebisko mohylové k.

Poloha: les Chrástovec, severne od Strážovic.
Objavených 100 mohýl tvoriacich skupiny alebo krátke rady v smere Z – V. Násypy kruhového alebo eliptického pôdorysu o priemere 3-12 m a výške 30-160 cm. Celkom bolo prekopaných 23 mohýl a niekoľko ďalších zostalo nedokopaných.
Typy sekier podľa B. Dostála.

Mohyla 10 *(25)*: 30 cm vysoký násyp, tvar ?. Hrobová jama 270 x 120 x 160 cm, orientácia ZZS – VVJ; stopy dreveného obkladu. Na dne zle dochovaná kostra v obvyklej polohe.
Pohrebný inventár: pri ľavej ruke sekera (1). V zásype črepy nádoby.

1. Železná sekera typu I?. Časť v mieste obuchu ulomená. D 10,5 cm (tab. 25:4).

Mohyla 20 (*71*) o priemere 3,2 x 3,5 m, výška 60 cm. Hrobová jama 215 x 95 x 145 cm, orientácia Z – V; pozdĺž celej severnej steny výstupok 35 cm vysoký. V južnej stene výklenok vysoký 87 cm a široký 60 cm, v ňom kostra v obvyklej polohe s pravou rukou pod panvou a ľavou ohnutou smerom k panve.
Pohrebný inventár: po ľavej ruke sekera (2) smerujúca ostrím von a poriskom k ramenu; pri predlaktí nôž.

2. Železná sekera typu V. D 16,5 cm. Dolná časť ostria očividne ulomená (tab. 25:5).

Lit.: *Dostál 1957*, 54; *Hrdlička 1959*, 141-142; *Dostál 1966,* 177-180.

Suchá Loz (Uherské Hradiště)

Ojedinelé nálezy.

Poloha: bez bližšieho určenia.
Typy sekier podľa L. Hrdličky.

1. Železná sekera typu Ia. D 15,5 cm.
2. Železná sekera typu Ib. D 17,8 cm.

Lit.: *Dostál 1957*, 322-323; *Hrdlička 1959*, 142.

Šaratice (Vyškov)

Pohrebisko k.

Poloha: trať „Padělky".
Preskúmaných niekoľko hrobov, pri oraní tej istej polohe nájdená sekera (1).

1. Železná sekera typu IA (podľa B. Dostála). D 19,3 cm (tab. 25:6).

Lit.: *Král 1951*, 336; *Dostál 1966,* 181.

Těmice (Hodonín)

Pohrebisko k.

Zistených 25 kostrových hrobov orientovaných Z – V, z ktorých bola zachránená aj jedna sekera (1). Bližšie hrobové celky neuvedené.

1. Železná sekera typu IA (podľa B. Dostála). D 12,2 cm (tab. 25:7).

Lit.: *Soudská 1954*, 25; *Hrdlička 1959,* 142; *Dostál 1966,* 183-184.

Tlumačov (Zlín)

Hrob k.

Na bližšie neurčenom mieste bola vykopaná r. 1882 kostra.

Hrob k.: Hrobová jama ? x ? x?, orientácia ?.
Pohrebný inventár: nádoba, kopija, sekera (1) a zlomok ostrohy.

1. Železná sekera typu IC (podľa B. Dostála) (tab. 25:8).

Lit.: *Soudská 1954*, 25; *Hrdlička 1959*, 143; *Dostál 1966,* 184.

Troubky-Zdislavice (Kroměříž)

Pohrebisko ?

Poloha: bez bližšieho určenia.
Okrem troch nádob, zlomok noža a zlomok krúžku bola zachránená aj krátka železná sekera (podľa B. Dostála).

Lit.: *Dostál 1957a,* 343-344.

Tupesy (Uherské Hradiště)

Hrob k. ?

Na sprašovom ostrohu SZ od obce boli pri rigolovaní vinohradu objavené kosti, kopija, sekera (1), ostroha, kovanie vedierka, nákončie a nádoba. Pravdepodobne šlo o hrob.

1. Železná sekera typu IC (podľa B. Dostála). D 17 cm (tab. 25:9).

Lit.: *Nekvasil 1959,* 664, 681-682; *Dostál 1966,* 186.

Uherské Hradiště (Uherské Hradiště)

Ojedinelé nálezy.

Poloha: Hradební ulica.
Pri pokladaní kanalizácie bola v hĺbke 250 cm vykopaná sekera (1) spolu so sekerovitou hrivnou.

1. Železná sekera typu IIIc (podľa L. Hrdličky). D 14,8 cm; NO je kónický (tab. 25:10).

Poloha: riečisko Moravy.
Roku 1933 bola vybagrovaná z riečiska Moravy ďalšia sekera (2).

2. Železná sekera typu IIIa (podľa L. Hrdličky). D 18 cm (tab. 25:11).

Lit.: *Poulík 1948b*, 36-37; *Hrubý 1957*, 77-78, 80, 83; *Hrdlička 1959,* 143-144.

Uherské Hradiště-Sady (Uherské Hradiště)

I. Pohrebisko k.

Poloha: Kostolný komplex.

V r. 1959 bol na sadskej výšine zahájený archeologický výskum, ktorý trval s prestávkami do r. 1964. Preskúmaných 944 hrobov.

Typy sekier určené podľa B. Dostála.

Hrob 103/59: Hrobová jama 90 x 35 x 35 cm, orientácia Z – V. Hrob v lodi kostola s krížovou dispozíciou. Kostra dieťaťa celá strávená.

Pohrebný inventár: pravdepodobne v miestach hrudníka strieborný gombík; nižšie sekera (1) a malá hrkálka.

1. Útla železná sekerka typu I? s naznačenými lalokmi miesto ostňov a zužujúcim sa obuchom (tab. 25:12).

Hrob 175/59: Hrobová jama 245 x 95 x 90 cm, orientácia ?. Hrob nájdený vo vnútri západnej prístavby, v blízkosti južného vchodu, pod hrobom 167/59 a 45/59. Kostra muža v obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: pri ľavom zápästí nôž; na pravom lýtku sekera (2); na chodidlách ostrohy a pri nich časti remienkov, 2 prevliečky, 2 nákončia a 1 pracka; medzi stehennými kosťami vlákna pravdepodobne bronzovej nite; na holenných kostiach oválne celokovové vedro, pod ním vrták v parohovej rukoväti.

2. Železná sekera typu IA s dlhými, čiastočne ulomenými ostňami (tab. 25:13).

Hrob 184/59: Hrobová jama 210 x 100 x 120 cm, orientácia Z – V. Nájdený vo vnútri južnej obvodovej steny komplexu v miestach naviazania západnej prístavby ku kostolu s krížovou dispozíciou. Kostra mladého muža v obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: pri ľavom boku stopy koženého váčku s pazúrikom a zlomkom skla; nižšie nôž; pri ľavom lýtku do zeme zaseknutá sekera (3).

3. Železná sekera typu IA s dlhými, čiastočne ulomenými ostňami (tab. 25:14).

Hrob 129/60: Hrobová jama ? x ? x ?, orientácia ?. Hrob objavený VSV od apsidy kostola s krížovou dispozíciou. Kostra muža v obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: na pravom kolennom kĺbe sekera (4); pri pravom boku nôž.

4. Železná sekera typu IA s dlhými (až na jeden) ulomenými ostňami a obuchom obdĺžnikového prierezu (tab. 25:15).

Lit.: *Galuška 1996.*

3. Pohrebisko k.

Poloha: Horní Kotvice.

Výskum prebehol v r. 1969-1971 v ústí tzv. Poolšavskej brány po pravej (severnej) strane údolia rieky Olšavy, asi 300 m od súdobého sídliska, ktoré sa rozkladalo na „Dolních Kotvicích". Bolo objavených 242 hrobov a 15 sekier. Bohužiaľ publikácia K. Marešovej sa nezameriava na hrobové celky, informácie o jednotlivých hroboch a najmä sekerách sú preto veľmi strohé.

Typy sekier sú určené podľa B. Dostála.

Hrob č. 14: Hrobová jama 214 x 65 x 190 cm, orientácia ?. Kostra nedospelého jedinca v obvyklej polohe s rukami uloženými do lona.

1. Železná sekera typu I? malých rozmerov s poriskom smerujúcim k nohám.

Hrob č. 16: Hrobová jama 222 x 66 x 117 cm, orientácia ?. Kostra dospelého jedinca v obvyklej polohe.

2. Železná sekera typu IB.

Hrob č. 25: Hrobová jama 205 x 85 x 120 cm, orientácia ?. Kostra nedospelého jedinca v obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: sekera (3), ocieľka, dva kresadlá, nôž, bronzový závesok a i.

3. Železná sekera typu I? malých rozmerov.

Hrob č. 29: Hrobová jama 237 x 76 x 128 cm, orientácia ?. Kostra dospelého jedinca v obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: sekera (4), 2 železné hroty šípov a i.

4. Železná sekera typu II (tab. 28:2).

Hrob č. 40: Hrobová jama 240 x 85 x 160 cm, orientácia ?. Kostra dospelého jedinca v obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: sekera (5), ostrohy, pracky, prevliečky, nádoba, vedierko a i.

5. Železná sekera typu I?

Hrob č. 50: Hrobová jama 140 x 74 x 146 cm, orientácia ?. Dvojhrob. Kostra dospelého mužského jedinca v obvyklej polohe, na nej kostra nedospelého mužského jedinca (chlapca) s lebkou obrátenou doprava a s rukami uloženými v klíne.

Pohrebný inventár: sekera (6), nôž, nádoba, britva, totemová maska, zvieracie kosti a črepy.

6. Železná sekera typu IA uložená v blízkosti pravého kolena (tab. 28:6).

Hrobč. 52: Hrobová jama 248 x 90 x 120 cm, orientácia ?. Poloha kostry neuvedená. Hrob porušený meliorációu.

7. Železná sekera typu II (?). Sekera sa nenašla, zachoval sa len odtlačok na dne hrobu.

Hrob č. 55: Hrobová jama 295 x 140 x 143 cm, orientácia ?. Dvojhrob. Dve kostry mužských jedincov v obvyklej polohe, pričom druhá kostra ležala na polovici kostry (170 cm) pod ňou.

Pohrebný inventár: sekera (8), ostrohy, pracky, zvieracie kosti a i.

8. Železná sekera typu IB.

Hrob č. 66: Hrobová jama 216 x 86 x 96 cm, orientácia ?. Kostra dospelého jedinca v obvyklej polohe s lebkou na ľavom spánku.

9. Železná sekera typu IB.

Hrob č. 73: Hrobová jama 240 x 80 x 135 cm, orientácia ?. Kostra nedospelého mužského jedinca v obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: sekera (10), ocieľka, nôž, pracka a i.

10. Železná sekera typu II malých rozmerov s poriskom smerujúcim k nohám (tab. 28:1).

Hrob č. 115: Hrobová jama 245 x 72 x 125 cm, orientácia ?. Kostra nedospelého jedinca v obvyklej polohe s hlavou na ľavom spánku a rukami uloženými do klína.

11. Železná sekera typu IA malých rozmerov s poriskom smerujúcim k ľavej ruke (tab. 28:4).

Hrob č. 134: Hrobová jama 218 x 70 130 cm, orientácia ?. Kostra dospelého jedinca v obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: sekera (12), prevliečka, ocieľka, 8 kresadiel, zatvárací nôž, nôž, šidlo, zlomky železa, ľudský zub a laténsky náramok a i.

12. Železná sekera typu I? pri pravom kolene zaseknutá do zeme.

Hrob č. 180: Hrobová jama 195 x 62 x 120 cm, orientácia ?. Kostra dospelého jedinca v obvyklej polohe s lebkou na pravom spánku.

Pohrebný inventár: sekera (13), jedna ostroha, nákončie, ozdobné kovanie, 3 kresadlá, zatvárací nôž, nôž, šidlo a i.

13. Železná sekera typu IA (tab. 28:7).

Hrob č. 200: Hrobová jama 203 x 63 x 105 cm, orientácia ?. Kostra dospelého jedinca v obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: sekera (14), nákončie, 2 kresadlá, 3 šidlá, pracka a i.

14. Železná sekera typu II s poriskom smerujúcim k nohám (tab. 28:3).

Hrob č. 211: Hrobová jama 260 x 100 x 165 cm, orientácia ?. Kostra dospelého jedinca v obvyklej polohe s lebkou na pravom spánku.

Pohrbený inventár: sekera (15), ocieľka, 5 kresadiel, zatvárací nôž, nôž a i.

15. Železná sekera typu II (tab. 28:5).

Lit.: *Marešová 1983*.

Uherský Brod (Uherské Hradiště)

Ojedinelý nález.

Poloha: bez bližšieho určenia.

Železná sekera typu Ib (podľa L. Hrdličky). D 14,5 cm.

Lit.: *Dostál 1957a,* 351-352; *Hrdlička 1959*, 144.

Uherský Brod - Těšov (Uherské Hradiště)

Pohrebisko k.

Poloha: bez bližšieho určenia.

Hrob č. 4: Hrobová jama ? x ? x 75 cm, orientácia Z – V. Kostra muža v obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: v pravej ruke nôž; pri ňom ocieľka; pri ľavej ruke sekera (1); pri nohách nádoba (vykopaná už skôr).

1. Železná sekera typu Ic (podľa L. Hrdličky). D 13 cm; ŠO 5 cm.

Lit.: *Soudská 1954*, 25; *Dostál 1957a,* 339, 341*; Hrdlička 1959*, 143.

Uherský ostroh – Ostrožské předměstí (Uherské Hradiště)

Hrob k.

Poloha: bez bližšieho určenia.

Objavený r. 1886 pri stavbe železnice na parcele č. 3591.

Hrob k. Hrobová jama ? x ? x ?, orientácia JV – SZ. Na dne zle dochovaná kostra v obvyklej polohe. Pohrebný inventár: na pravom ramene kopija hrotom nahor; po ľavom boku (pravdepodobne pri nohe) sekera (1); pri nohách vedierko (v niektorých publikáciách uvádzaná šípka, nôž a nádobka sú sporné)

1. Železná sekera typu IVb (podľa L. Hrdličky). D 14,6 cm, ŠO zachovalej časti 11cm (tab. 26:1).

Lit.: *Poulík 1948b,* 176, tab. LXXVII:9; *Soudská 1954*, 23; *Hrdlička 1959,* 131-132; *Dostál 1966,* 151.

Velké Bílovice (Břeclav)

Pohrebisko k.

Poloha: trať „Úlehly".

Na sklonku r. 1975 bolo pri Veľkých Bíloviciach pri rekultivačných prácach objavené pohrebisko a následne tu prebehol záchranný archeologický výskum. Celkom bolo odkrytých 72 hrobov.

Hrob 7: Hrobová jama 240 x 80 (65) x 160-170 cm, orientácia Z - V. Stredne zachovaná kostra dospelého mužského jedinca (168 cm) v obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: sekera (1), nôž.

1. Železná sekera typu II s mierne rozšíreným ostrím, krátkymi trojuholníkovými ostňami a pretiahnutým obuchom štvorcového prierezu. V násadovom otvore zvyšky dreveného poriska. D 15 cm; D ostria 4,5 cm (tab. 26:2).

Hrob 25: Hrobová jama 240 x 87-95 x 190 cm, orientácia Z - V. Stredne zachovaná kostra dospelého mužského jedinca (172 cm) v obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: hrniec, nôž, sekera (2), kovanie vedierka, železná pracka; v zásype zlomok dna nádoby.

2. Železná sekera typu IB s krátkymi trojuholníkovými ostňami a obuchom obdĺžnikového prierezu. V násadovom otvore zvyšky dreveného poriska z javoru. D 17 cm; D ostria 6,5 cm (tab. 26:3).

Hrob 42: Hrobová jama 247 x 78-73 x 132-94 cm, orientácia JZ - SV. Zle zachovaná kostra dospelého mužského jedinca (187 cm) v obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: nádoba, železné ostrie pravdepodobne z britvy, hrot šípu, sekera (3).

3. Železná sekera typu II s dlhou úzkou čepeľou, krátkymi ostňami a pretiahnutým obuchom štvorcového prierezu. D 17 cm; D ostria 4,3 cm (tab. 26:4).

Hrob 49: Hrobová jama 280 x 102-110 x 102-111 cm, orientácia Z - V. Zle zachovaná kostra dospelého mužského jedinca (178 cm) v obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: britva, rámček pracky, železná objímka, železná štetina, zlomom pracky, ihla, ostrie noža, železný pliešok, sekera (4), zlomky železných nitov; železná tyčinka, časť železného vrtáku, tri zlomky kovania, 12 kresacích kamienkov, nádoba.

4. Železná sekera typu IA s dlhými ostňami a obuchom obdĺžnikového prierezu. V násadovom otvore zvyšky dreveného poriska z javoru. D 15,8 cm; D ostria 6,3 cm (tab. 26:5).

Hrob 64: Hrobová jama 253 x 95-103 x 146-130 cm, orientácia JZZ - SVV. Zle zachovaná kostra dospelého mužského jedinca (159 cm) v obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: nádoba, zlomok noža, nádoba antického tvaru, dno ďalšej nádoby, kresací kameň, sekera (5).

5. Železná sekera typu II bez ostňov a s obuchom obdĺžnikového prierezu. D 16,7 cm, D ostria 5,2 cm (tab. 26:6).

Hrob 65: Hrobová jama 254 x 95-80 x 133-100 cm, orientácia JZZ - SVV. Stredne dochovaná kostra dospelého mužského jedinca (173 cm) v obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: sekera (6), zlomky noža, dve železné ihly, zlomky kovania vedra.

6. Železná sekera typu IIIA s nadol pretiahnutou čepeľou a dlhým krčkom. D 18 cm; D ostria 10,3 cm (tab. 26:7).

Lit.: *Měřínský 1985,* 90-127.

Veselí nad Moravou (Hodonín)

Ojedinelý nález.

Poloha: trať „Na vlákách".

V r. 1934 tu bola vybagrovaná sekera (1).

1. Železná sekera typu IIIa ? (podľa J. Poulíka).

Lit.: *Poulík 1948b*, 36, 176; *Dostál 1957a*, 366; *Hrdlička 1959*, 144.

Veselí nad Moravou-Milokošť (Hodonín)

Ojedinelý nález.

Poloha: trať„Třetí kůl“.

V r. 1930 vybagrovaný z rieky Moravy železný obuch s ostňami (podľa V. Hrubého).

Typ IA ?

Lit.: *Hrubý 1941*, 60; *Hrdlička 1959*, 130.

Věteřov (Hodonín)

Ojedinelý nález.

Poloha: trať „Díly“.

Bola tu vyoraná sekera (1).

1. Železná sekera typu Ic (podľa L. Hrdličky). D 14 cm.

Lit.: *Dostál 1957a,* 367; *Hrdlička 1959*, 144.

Vitčice (Kroměříž)

Pohrebisko k.

Pri stavbe cesty bolo rozkopaných niekoľko kostrových hrobov, z ktorých bola zachránená len sekera (1). Bližšie hrobové celky neuvedené.

1. Železná sekera typu IA (podľa B. Dostála). D 16,8 cm (tab. 26:8).

Lit.: *Soudská 1954*, 26; *Hrdlička 1959*, 145; *Dostál 1966,* 189.

Vranovice (Brno-venkov)

Pohrebisko k.

Pri otvorení pieskoviska v r. 1932 bolo zachytené značné množstvo kostrových hrobov, z ktorých boli zachránené aj dve sekery (1-2).

Typy sekier podľa L. Hrdličky.

1. Železná sekera typu Ia (Ib?). D 13,5 cm; ŠO 6,2 cm; Ø NO 3cm.
2. Železná sekera typu Ia. D 20,6 cm; ŠO 5,8 cm.

Neskoršie tu bolo vykopaných ďalších 8 hrobov, v jednom bola sekera (3).

Hrob č. I.: Hrobová jama 180 x 80 x 130 cm, orientácia ZSZ – VJV; pri jej hĺbení porušený iný hrob. Na dne hrobovej jamy zle dochovaná kostra muža v obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: pri ľavej stehennej kosti sekera (3) a 3 zlomky železného stočeného prútu; pri pase vľavo nôž; pri pravom chodidle okruhliaky.

3. Železná sekera typu IIIB. D 16,5 cm; ŠO 8,7 cm. Ø NO 3,1 cm (tab. 26:9).

Lit.: *Poulík 1948b*, 166-171; *Soudská 1954,* 26; *Hrdlička 1959,* 145-146.

Vrbka (Kroměříž)

Pohrebisko mohylové k.

Poloha: les na „Tabarkách.

Objavených 42 mohýl ležiacich v niekoľkých radách v smere Z – V. Násypy o priemere 3-8 m a výške 1-6 m. Vykopaných celkom 30 mohýl, z ktorých boli získané aj tri sekery (1-3). Hrobové celky nie sú známe.

1. Železná sekera typu IC (tab. 27:1).
2. Železná sekera typu IC. D asi 15,5 cm (tab. 27:2).
3. Železná sekerka typu ? s úzkym oblúkovitým ostrím, s krátkou rovnou bradou, dlhým úzkym telom so zaoblenými lalokmi a pretiahnutým obuchom, ukončeným obdĺžnikovou plôškou. D 15,2 cm (tab. 27:3).

Lit.: *Dostál 1957b,* 56; *Hrdlička 1959,* 146; *Dostál 1966,* 189.

Vysočany (Znojmo)

Pohrebisko mohylové b.

Zistených 35 mohýl, celkom nepravidelne rozmiestnených. Násypy kruhového pôdorysu o priemere 5-7 m a výške 30-60 cm. Celkom preskúmaných 34 mohýl, z ktorých kostrové hroby boli v hrobových jamách, žiarové na úrovní povrchu. Z mužských hrobov boli získané aj 3 sekery (1-3).
Typy sekier podľa L. Hrdličky.

1. - 3. Železné sekery typu V s úzkym oblúkovitým ostrím, so štíhlou, nesúmerne sa zužujúcou čepeľou (horná línia tela je takmer rovná) a s násadovým otvorom tesne u oblého obuchu, ktorý je smerom nahor a nadol mierne pretiahnutý. Tuľajka je od čepele mierne odsadená a smerom k obuchu nepatrne nadol pretiahnutá, čo upomína na helmovitý násadový otvor (tab. 27:4, 5).

Lit.: *Král 1955*, 346; *Král 1959,* 197-226; *Hrdlička 1959,* 146.

Zástřizly (Kroměříž)

Pohrebisko k.

Poloha: trať „Cerhov".
Z rozkopaných hrobov orientovaných Z - V bola zachránená sekera (1). Bližšie hrobové celky neuvedené.

1. Železná sekera typu IC (podľa B. Dostála). D 18,5 cm (tab. 27:6).

Lit.: *Soudská 1954*, 26; *Hrdlička 1959*, 146-147; *Dostál 1966,* 191-192.

Zlín – Louky (Zlín)

Hrob k.

Poloha: Severné svahy kóty 346, zvanej „Štymberk".
V r. 1948 bol pri kopaní kanalizácie poblíž hlavnej cesty rozkopaný hrob (?).

Hrob k.: (?) Nálezy 130 cm pod povrchom. Kostra nezistená.
Pohrebný inventár: meč, sekera (1), zlomky železného hrotitého predmetu, snáď kopija; obďaleč hlinená nádoba (stratená).

1. Železná sekera typu IA (podľa B. Dostála). D 19,8 cm (tab. 27:7).

Lit.: *Hrdlička 1959*, 121; *Dostál 1966,* 126.

Znojmo (Znojmo)

Pohrebisko k.

Poloha: „Louka".
Objavených niekoľko hrobov, v jednom bola sekera.

Hrob č. 1: Hrobová jama ? x ? x 200 cm (pravdepodobne od povrchu), orientácia Z – V. Kostra v obvyklej polohe.
Pohrebný inventár: nádoba s vlnicou, železný nôž, sekera (1), kopija. Poloha predmetov nie je známa.

1. Železná sekera typu ?

Lit.: *Hrdlička 1959*, 147; *Dostál 1966,* 192-193.

Žarošice - Zdravá voda (Hodonín)

Ojedinelý nález.

Poloha: bez bližšieho určenia.

Železná sekera typu ? s ostňami a vykrojenou čepeľou (podľa J. Poulíka).

Lit.: *Dostál 1957a*, 394; *Hrdlička 1959,* 147.

Ždánice (Hodonín)

Pohrebisko k.

Poloha: trať „Zámecké".
U cukrovaru boli objavené dva hroby, v jednom nájdená sekera.

Hrob č. 2: Hrobová jama ? x ? x? cm, orientácia Z – V. Kostra v obvyklej polohe.
Pohrebný inventár: pri ľavom boku meč; pod ním bronzová pracka a dve čeľuste malého prasaťa; pri pravej ruke sekera (1); medzi rebrami 2 úlomky pazúrika; pri nohách rozpadnutá nádoba.

1. Železná sekera typu IB (podľa B. Dostála). D 13,5 cm (tab. 27:8).

Lit.: *Soudská 1954,* 26; *Hrdlička 1959*, 147-148; *Dostal 1966,* 193.

Žlutava (Zlín)

Pohrebisko mohylové k.

Zistených 27 mohýl, preskúmaných 20. Vedľa bežného pohrebného inventára získaných aj 5 sekier.
Typy sekier podľa B. Dostála.

Mohyla č.1: Násyp o priemere 5,5 m; výška ?. V hĺbke 3,3 m od vrcholu mohyly objavené zvyšky drevenej komory tvaru pozdĺžne rozpolteného valca. Hrobová jama ? x ? x ? cm, orientácia Z – V. Kostra muža v obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: na konci pravej nohy sekera (1), smerujúca ostrím k nohe a poriskom k pravej ruke; pri pravom chodidle ostroha a 20 cm východne od kostí chodidiel nádoba.

1. Úzka železná sekera typu IB – II (prechodný typ?) s naznačenou bradou. D 16,5 cm (tab. 27:9).

Mohyla č.5: Násyp o priemere asi 6 m; výška 1 m. V hĺbke 2 m pod úrovňou povrchu objavené spráchnivené trámce, tvoriace 50 cm vysokú a 2 m širokú komoru. Komora obložená kameňmi.

Hrobová jama ? x? x ? cm, orientácia Z – V. Dobre zachovalá kostra muža v obvyklej polohe; podstlatá jemnou hnedavou zmesou (snáď zvyšky kožušiny).

Pohrebný inventár: v pravo od lebky 2 kopije; po pravej ruke od ramena až po polovicu lýtkovej kosti meč, ktorého hrot sa dotýkal sekery (2); pri pravom kolene nôž; v ľavej ruke druhý nôž a pod ním kamenné kresadlo; pri chodidlách dve ostrohy; 20 cm nižšie, trochu stranou, vedierko.

2. Železná sekera typu IA. D 17,5 cm (tab. 27:10).

Mohyla č.7: Násyp o priemere ?, výška ?. Hrobová jama ? x ? x ? cm, orientácia Z – V. V hĺbke 180 cm mužská kostra v obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: pri ľavom lakti britva; pri panve kamenné kresadlo; v zápästí ľavej ruky ďalší nôž; pod pravým kolenom sekera (3), obrátená ostrím k nohe.

3. Železná sekera typu IC. D 17 cm (tab. 27:11).

Mohyla č. 14: Násyp o priemere ?, výška ?. Hrobová jama ? x ? x 180 cm, orientácia ? Dobre zachovaná kostra muža (176 cm) v obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: pri ľavej ruke nôž; cez pravú holeň sekera (4) obrátená ostrím k nohe; pri chodidlách ostrohy; vľavo od chodidiel vedro.

4. Železná sekera typu IC. D 18,2 cm (tab. 27:12).

Mohyla č. 18: Násyp o priemere 7x5 m, výška 80 cm. Hrobová jama 190 x 70 x 110 cm, orientácia Z – V. Na dne dobre zachovaná kostra muža v obvyklej polohe.

Pohrebný inventár: pri pravom ramene sekera (4); pri pravej ruke rozpadnutá ocieľka a kamenné kresadlo; pri ľavej ruke nôž; pri chodidlách ostrohy s prackami; asi 40 cm od chodidiel v predĺžení osy tela nádoba.

4. Železná sekera typu II. D 18 cm (tab. 27:13).

Lit.: *Dostál 1957b,* 38-46; *Hrdlička 1959,* 148-149; *Dostál 1966,* 194-196.

VII. ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY:

Aleškovskij, M. Ch. 1960: Kurgany russkich družinikov. Sovjetskaja Archeologia 1, 71 – 90.

Bartošková, A. 1986: Slovanské depoty železných předmětů v Československu. Praha.

Beranová, M. 1972: Slovanský hromadný nález ze Semic, Archeologické rozhledy 24, 629-643.

Bláha, J. 2001: Archeologické poznatky k vývoji a významu Olomouce v období Velkomoravské říše, Velká Morava mezi východem a západem, 41-68.

Borkovský, I. 1946: Hrob bojovníka z doby knížecí na Pražském hradě. Památky archeologické 42, 122-132.

Borkovský, I. 1954: Předkřesťanské pohrebiště v Žalově. Archeologické rozhledy 6, 62-63.

Bretholz, B. (Hrsg.) 1923: Die Chronik der Böhmen des Cosmas von Prag. In: Monumenta Germaniae Historica. Scriptores Rerum Germanicarum Tomus 2I. Berlin 1923.

Bubeník, J. 1964: Hromadné nálezy železných předmětů hradištního období. Diplomová práce. Praha.

Bubeník, J. 1988: Slovanské osídlení středního Poohří. Praha.

Černohorský, K. 1957: Žernovy v hospodářsko-společenském vývoji časného středověku, Pamiatky archeologické 48, 495-545.

Červinka, I. L. 1928: Slované na Moravě a Říše Velkomoravská. Brno.

Dostál, B. 1957a: Hmotná kultura moravských Slovanů v době říše Velkomoravské. [Diplomová práca.] Brno. – Masarykova univerzita, fakulta filozofická.

Dostál, B. 1957b: Slovanský mohylník u Žlutavy (Příspěvek k problematice slovanských mohylníků na Moravě), Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity E 2, 37-74.

Dostál, B. 1966: Slovanská pohřebiště ze střední doby hradištní na Moravě. Praha.

Dostál, B. 1971: Břeclav-Pohansko, slovanský památník. Strojopisný katalog expozice. Brno

Eisner, J. 1933: Slovensko v pravěku. Bratislava.

Eisner, J. 1941: Ein Hortfund der älteren Burwallzeit aus der Slowakei, Altböhmen und Altmähren I, 153-171.

Eisner, J. 1948: Základy kovářství v době hradištní v Československu, Slavia Antiqua I, 367-396.

Eisner, J. 1952: Devínska Nová Ves. Slovanské Pohřebiště. Bratislava.

Filip, J. 1948: Pravěké Československo: úvod do studia dějín pravěku. Praha.

Friedrich, F. 1946: Staroslovanský hromadný nález v Letech u Dobřichovic, Obzor prehistorický 13, 39-44.

Galuška, L. 1996: Uherské Hradiště – Sady. Křesťanské centrum říše velkomoravské. Brno.

Hanuliak, M. 2004: Veľkomoravské pohrebiská. Pochovávanie v 9.-10. storočí na území Slovenska. Nitra.

Hellich, J. 1928: Kostrový hrob u Oškobrhu, Pamiatky archeologické 36, 103-104.

Hochmanová-Vávrová, V. 1962: Velkomoravské pohřebiště ve Starém Městě „Na valách". Výzkum v letech 1957 – 1959, Časopis Moravského musea v Brně 46, 201-256.

Hrdina, K. - Bláhová, M. 2005: Kosmova kronika česká. Praha.

Hrdlička, L. 1959: Sekera doby hradištní v Československu. [Diplomová práce.] Praha. – Univerzita Karlova, Fakulta filozofická.

Hrubý, V. 1941: Osídlení uherskohradištského okresu v době hradištní, Sborník velehradský 12, 55-64.

Hrubý, V. 1955: Staré Město. Velkomoravské pohřebiště „Na Valách". Praha.

Hrubý, V. 1957: Osídlení ostrova sv. Jiří v době hradištní, Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity E 2, 37-74.

Hrubý, V. 1965: Staré Město. Velkomoravský Velehrad. Praha.

Husa, V. a kol. 1967: Homo Faber: pracovní moivy ve starých vyobrazeních. Praha.

Choc, P. 1967: S mečem i štítem. Praha.

Chropovský, B. 1957: Slovanské pohrebisko z 9. storočia vo Veľkom Grobe, Slovenská archeológia 5, 174-239.

Jelínková, D. 1999: Slovanské pohřebiště z 9. až 12. století v Mušově. Katalog. Brno.

Kalousek, F. 1955: Nové archeologické výzkumy v kraji gottwaldovském. Gottwaldov.

Kalousek, F. 1971: Břeclav-Pohansko 1: Velkomoravské pohřebiště u kostela, Brno.

Kavánová, B. – Profantová, N. 2003: Mikuločice – Pohřebiště u 6. a 12. kostela. Brno.

Kavánová, B. – Vitula, P. 1990: Břeclav-Poštorná, pohřebiště a sídliště střední doby hradištní. In: V. Nekuda (ed.), Pravěké a slovanské osídlení Moravy: Sborník k 80. narozeninám Josefa Poulíka. Brno, 327–352.

Klanica, Z. 1985: Mikulčice-Klášteřisko. Památky archeologické 76, 474–539.

Klanica, Z. 1996: Křesťanství a pohanství Staré Moravy. In: R. Marsina – A. Ruttkay (eds.), Svätopluk 894–199. Nitra, 93–137.

Klanica, Z. 2005: Eliten auf Gräberfeldern altmärischen Zentren, In: P. Kouřil (ed.), Die Frühmittelalterliche Elite bei den Völkern des östlichen Mitteleuropas, 35-48.

Klanica, Z. 2006: Nechvalín, Prušánky: čtyři slovanská pohřebiště 1, 2. Brno.

Klanica, Z. 2008: Mutěnice – Zbrod. Zaniklé slovanské sídliště ze 7.-10. století. Brno.

Klučina, P. 2004: Zbroj a zbraně. Praha.

Knor, A. 1953: Nové hroby ze starší doby hradištní v středních Čechách, Památky archeologické 44, 220-228.

Košta, J. – Hošek, J. 2008: Meč z hrobu 580 ve III. kostele v Mikulčicích. Příspěvek k diskusi o jednom ze zástupců nejvyšší staromoravské elity, Studia Mediaevalia Pragensia 8, 177–207.

Kouřil, P. 2004: Raně středověký bojovnícky hrob z Hradce nad Moravicí, Slovenská archeológia 52, 55-76.

Kouřil, P. 1994: Slovanské osídlení českého Slezska. Brno – Český Těšín.

Kouřil, P. 2001: Zur chronologischen Stellung von Sporen, deren Arme mit rechteckigem Rahmen mit fester Schnalle beendet sind, Velká Morava mezi východem a západem, 241-255.

Kouřil, P. 2005: Frühmittelalterliche Kriegergräber mit Flügellanzen und Sporen des Typs Elite bei den Völkern des östlichen Mitteleuropas, Brno, 67–100. Biskupija-Crkvina auf mährischen Nekropolen. In: P. Kouřil (ed.), Die Frühmittelalterliche Elite bei den Völkern des östlichen Mitteleuropas, 67–100. Brno.

Král , J. 1951: Slovanské pohrebiště v Šaraticích na Moravě, Archeologické rozhledy 3. 325, 336.

Král, J. 1955: Slovanský mohylník ve Vysočanech na Dyji, Archeologické rozhledy 7, 342-348.

Král, J. 1959: Slovanský mohylník ve Vysočanech nad Dyjí, Památky archeologické 50, 197-226.

Lutovský, M. 1992: Hnězdenské chrámové dveře, Historický obzor 3, 26-28.

Lutovský, M. 1997: Hroby knížat. Praha.

Lutovský, M. 2001: Encyklopedie slovanské archeologie v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Praha.

Marešová, K. 1983: Uherské Hradiště-Sady. Staroslovanské pohřebiště na Horních Kotvicích. Brno – Uherské Hradiště.

Mařík, J. 2005: Topografie pohřebišť v aglomeraci hradiště v Libici nad Cidlinou, Archeologické rozhledy 57, 331-350.

Mařík, J. 2009: Libická sídelní aglomerace a její zázemí v raném středověku. Praha.

Měřínský, Z. – Unger, J. 1990: Velkomoravské kostrové pohřebiště u Morkůvek (okr. Břeclav). In: V. Nekuda (ed.), Pravěké a slovanské osídlení Moravy: Sborník k 80. narozeninám Josefa Poulíka. Brno, 360–402.

Měřínský, Z. 1985: Velkomoravské kostrové pohřebiště ve Velkých Bílovicích. Praha.

Měřínský, Z. 2005: Das Gräberfeld bei der IX. Kirche. Verlauf der Forschung und Fundsachlage. In: P. Kouřil (ed.), Die Frühmittelalterliche Elite bei den Völkern des östlichen Mitteleuropas, 122-136.

Motyková, K. – Lutovský, M. 2010: Raně středověké pohřebiště v areálu hradiště nad Závistí (k.ú. Lhota, okr. Praha-Západ), Archeologie ve stťedních Čechách 14, 355-420.

Nekvasil, J. 1959: Dvě zapomenutá slovanská nalezište na Moravě, Archeologické rozhledy 11, 664-682.

Niederle, L. 1925: Život starých Slovanů III, 2. Praha.

Novotný, B. 1958: Nález skladu železných nástrojů na hradišti „Pohansko" u Nejdku na Lednickém ostrově, Přehled výzkumu 1958, 74-79.

Novotný, B. 1963: Výzkum velomoravského hradiště „Pohansko" u Nejdku na Lednickém ostrově, Památky archeologické 54, 3-38.

Opravil, E. 2000: Holz aus frühmittelalterlichen Gräberfeldern in Mähren. In. L. Pláček (ed.), Studien zum Burgwall von Mikulčice 4, 171-176.

Pleiner, R. 1958: Základy slovanského železářství a hutnictví v českých zemích. Vývoj přímé výroby železa z rud od doby halštatské do 12. věku. Praha.

Pleiner, R. 1961: Slovanské sekerovité hřivny. Slovenská archeológia 9, 405-450.

Pleiner, R. 1962: Staré evropské kovářství. Praha.

Podborský, V. 1997: Dějiny pravěku a rané doby dějinné. Brno.

Poláček, L. a kol. 2000: Holzfunde aus Mikulčice. In. L. Poláček (ed.), Studien zum Burgwall von Mikulčice 4, 177 – 302.

Poláček, L. a kol. 2001: Mikulčice (okr. Hodonín), Přehled výzkumu 42, 217-218.

Pošvář, J. 1963: Velkomoravské hřivny jako platidlo, Numismatické listy 18, 134-144.

Poulík, J. 1941: Předhradištní kostrové hroby v Blučině. Praha.

Poulík, J. 1948a: Kultura moravských Slovanů a Avaři, Slavia Antiqua 1, 325-348.

Poulík, J. 1948b: Staroslovanská Morava. Praha.

Poulík, J. 1949a: Staroslovanské pohřebiště u Dolních Věstonic na jižní Moravě, Archeologické rozhledy 1, 130-131.

Poulík, J. 1949b: Velkomoravské stredisko Staré Zámky u Brna. Archeologické rozhledy 1.

Poulík, J. 1950a: Jižní Morava - země dávných Slovanů. Brno.

Poulík, J. 1950b: Výsledky výzkumu na staroslovanském pohřebišti u Dolních Věstonic, Archeologické rozhledy 2, 22-31.

Poulík, J. 1957: Výsledky výzkumu na velkomoravském hradišti „Valy" u Mikulčic. Památky archeologické 48, 241-388.

Poulík, J. 1962: Bericht überdie Ergebnisse der archäologischen Grabung auf dem Burgwalle Valy bei Mikulčice für das Jahr1961, Přehled výzkumu 1961, 81-84.

Poulík, J. 1975: Mikulčice. Sídlo a pevnost knížat velkomoravských. Praha.

Preidel, H. 1937: Vikingský hrob v Žatci. Krajem Luňanů 11/2, 34-38.

Preidel, H. 1938: Das Begräbnis eines Wikingischen Kriegers in Saaz, Böhmen. Mitteilungen der Anthropologischen Gesellschaft in Wien 68, 88–98.

Profantová, N. 1997: Ein Hortfund von Eisengegenständen aus Plužná, Kreis Mladá Boleslav. In: Život v archeologii středověku. Praha, 514-519.

Profantová, N. 2004: Encyklopedie slovanských bohů a mýtu. Praha.

Profantová, N. 2005: Die Elite im Spiegel der Kindergräber aus dem 9. und 10. Jahrhundert in Böhmen. In: P. Kouřil (ed.): Die frühmittelalterliche Elite bei den Völkern des östliches Mitteleuropas, 313 – 334.

Radoměrský, P. 1955: Obol mrtvých u Slovanů v Čechách a na Moravě. Sborník Národního muzea v Praze 9/2, 3-81.

Ruttkay, A. 1976: Waffen und Reiterausrüstung des 9. bis zur erten Hälfte des 14. Jahrhunderts in der Slowakei (II), Slovenská archeológia XXIV-2, 245-395.

Siblík, J. 1906: Pozdní mohyly žárové na Blatensku, Památky archeologické 21, 573-582.

Skutil, J. 1947: Moravské praehistorické výkopy a nálezy oddělení moravského pravěku Zemského musea 1937-1945. Časopis Zemského musea v Brně 33, 45-134.

Sláma, J. 1977: Mittelböhmen im frühen Mittelalter 1: Katalog der Grabfunde. Praha 1977.

Smetánka, Z. 2003: Archeologické etudy. Praha.

Soudská, E. 1954: Zbraně v našich hradištních hrobech. Časopis národního muzea 123, 7-27.

Staňa, Č. 1962: Staroslovanské pohřebiště v Předmostí u Přerova, Památky archeologické 53, 203-210.

Staňa, Č. 2006: Velkomoravská pohřebiště v Rajhradě a Rajhradicích. Brno.

Stloukal, M. 1967: Druhé pohřebiště na hradišti „Valy" u Mikulčic, Památky archeologické 58, 272-319.

Šalkovský, P. 1982: K počiatkom slovanského kostrového rítu na severovýchodnom Slovensku. In: Metodologické problémy československé archeológie. Praha, 134-136.

Šolle, M. 1966: Stará Kouřim a projevy velkomoravské hmotné kultury v Čechách. Praha.

Šumberova, R. a kol. 2010: Sídelní aglomerace v prostoru dnešního Kolína. Záchranný výzkum v trase obchvatu města, Archeologické rozhledy 62, 661-679.

Tejral, J. 1965: Sklad železných předmětů na hradišti v Mikulčicích. Almanach Velká Morava, 136.

Tichý, R. 1955: Únětické a slovanské pohřebiště v Břeclavi na Moravě. Archeologické rozhledy 7, *23-25.*

Tomková, K. (ed.) 2005: Castrum Pragense 7. Pohřbívání na Pražském hradě a jeho předpolích I.1 – Textová část. Praha, 217–304.

Turek, R. 1953: Výzkum v Libici. Archeologické rozhledy V, 617-618, obr. 281-282.

Turek, R. 1976: Libice: Pohřebiště na vnitřním hradisku. Sborník Národního muzea v Praze, řada A – Historie 30, 249–316.

Turek, R. 1978: Libice: Hroby na vnitřním hradisku. Sborník Národního muzea v Praze, řada A – Historie 32, 1–150.

Ungerman, Š. 2007: Raně středověké pohřebiště v Dolních Věstonicích-Na pískách. [Dizertačná práca.] Brno. – Masarykova univerzita, fakulta filozofická.

Váňa, Z. 1995: Přemyslovská Budeč. Archeologický výzkum hradiště v letech 1972-1986. Praha.

Vašica, J. 1996: Literární památky epochy velkomoravské 863-885. Praha.

Vingnatiová, J. 1980: Součásí jezdecké výstroj z nálezů na Pohansku u Břeclavě, SPFFBU E 25, 161 – 198.

Zápotocký, M. 1965: Slovanské osídlení na Litoměřicku. Památky archeologické 56, 205–391.

Zápotocký, M. 1965: Slovanské osídlení na Litoměřicku. Památky archeologické 56, 205–391.

Pramene:

Bayeux. Tapiserie de la Reine Mathilde. Héliographies de ND. PHOT.

TABUĽKY:

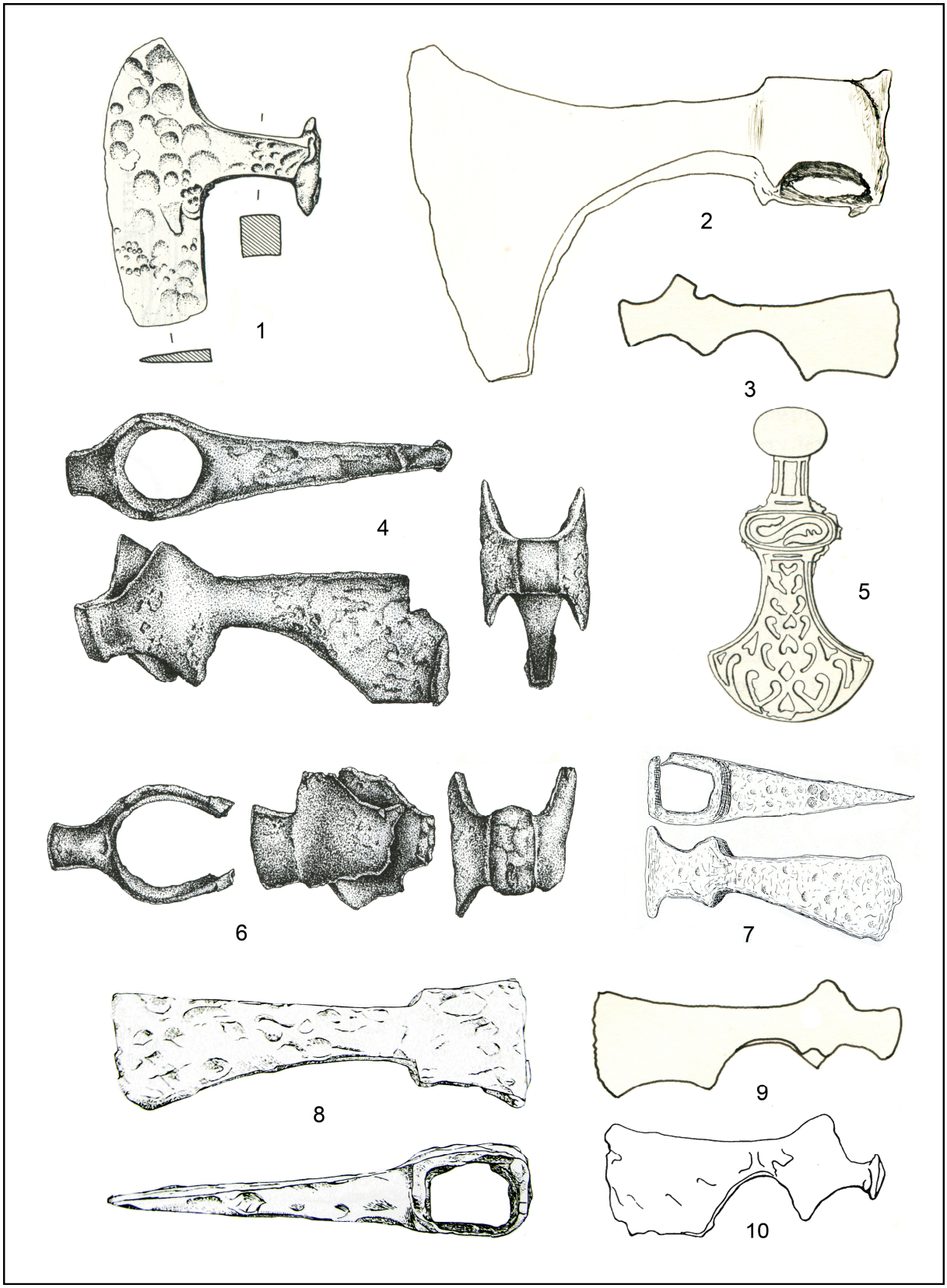

Tab. 1: 1 Blšany-Liběšovice; 2 Kolín (dvojhrob); 3 Bílichov; 4, 6 Chotěbuz-Podobora; 5, 10 Kouřim (5 -hrob 120, 10 – hrob 79); 7 Chodouny-Lounky; 8 Dolní Břežany-Lhota (hrob 8); 9 Letky. Podľa *Bubeník 1988, Hrdlička 1959, Zápotocký 1965, Motyková – Lutovský 2010, Kouřil 1994, Profantová 2005.*

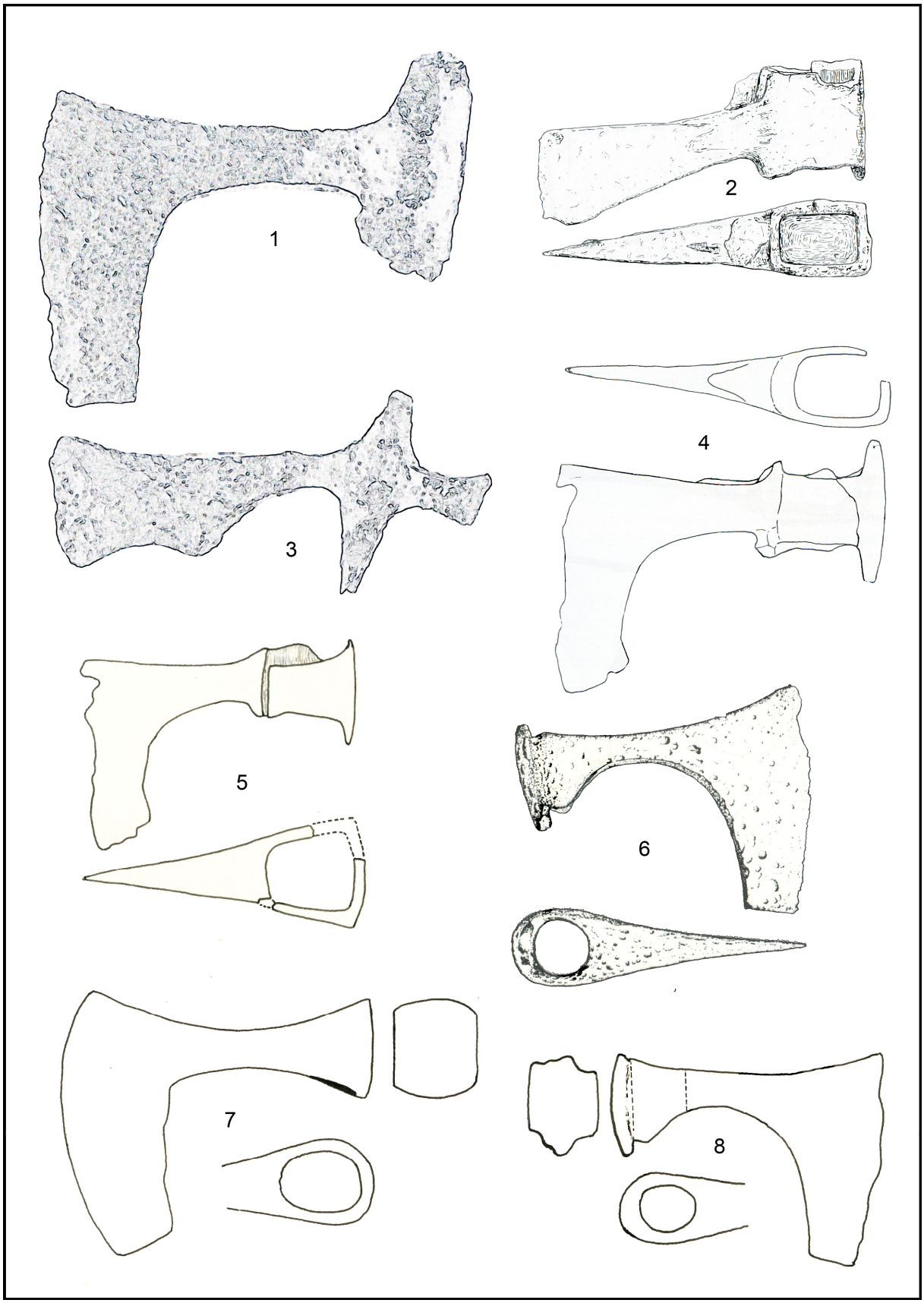

Tab. 2: 1, 3 Libice nad Cidlinou (1 – hrob 258, 2 – hrob 261); 2 Litoměřice; 4 Litoměřice-Želetice; 5 Litoměřicko; 6 Líšťany; 7, 8 Lounsko. Podľa *Hrdlička 1959, Zápotocký 1965, Turek 1978.*

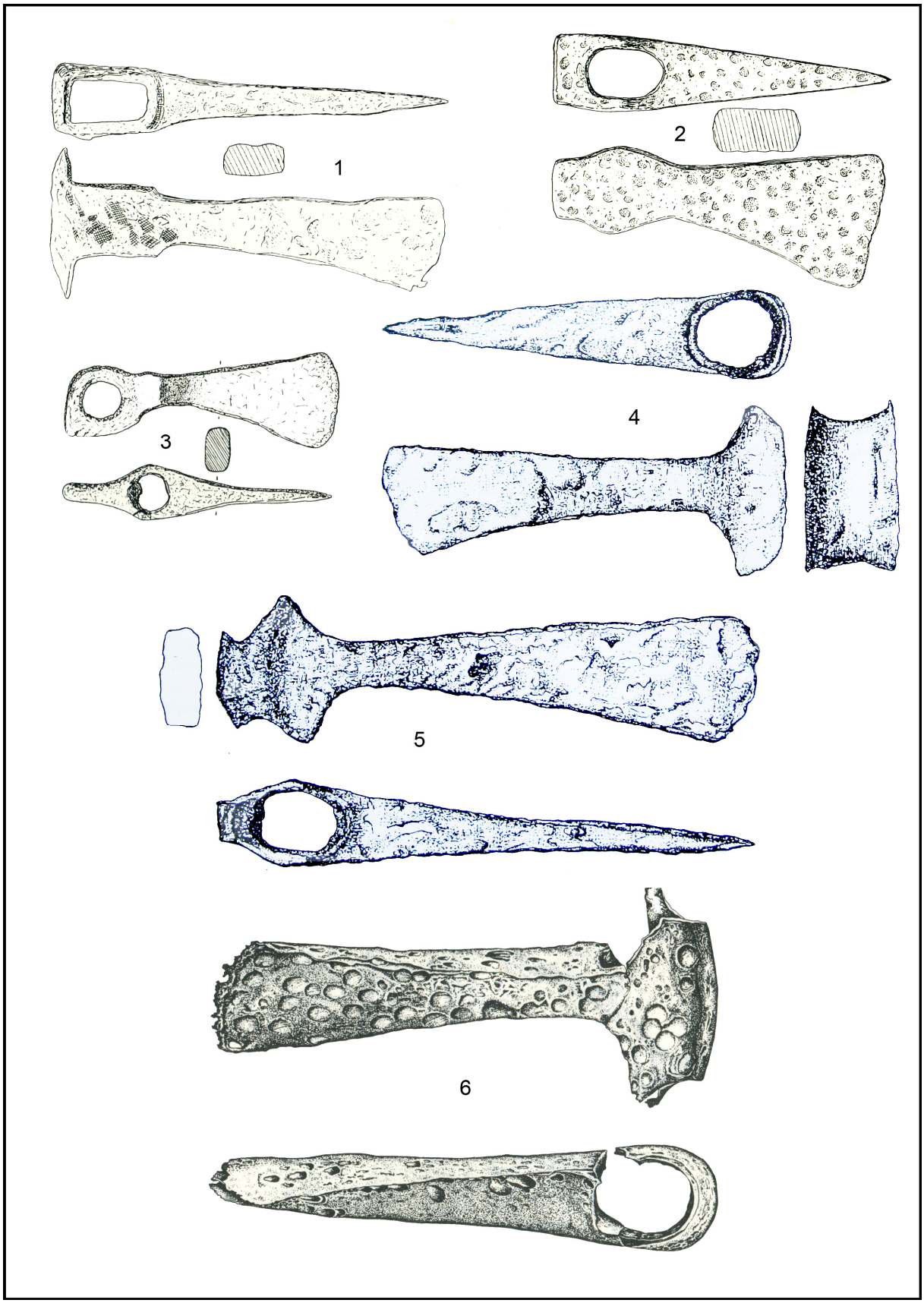

Tab. 3: 1, 2 Lovosice-Prosmyky (1- hrob 1, 2 – hrob 2); 3 Mlékojedy (hrob 32); 4, 5 Plužná; 6 Podbořany-Dolánky. Podľa *Zápotocký 1965, Profantová 1997, Bubeník 1988.*

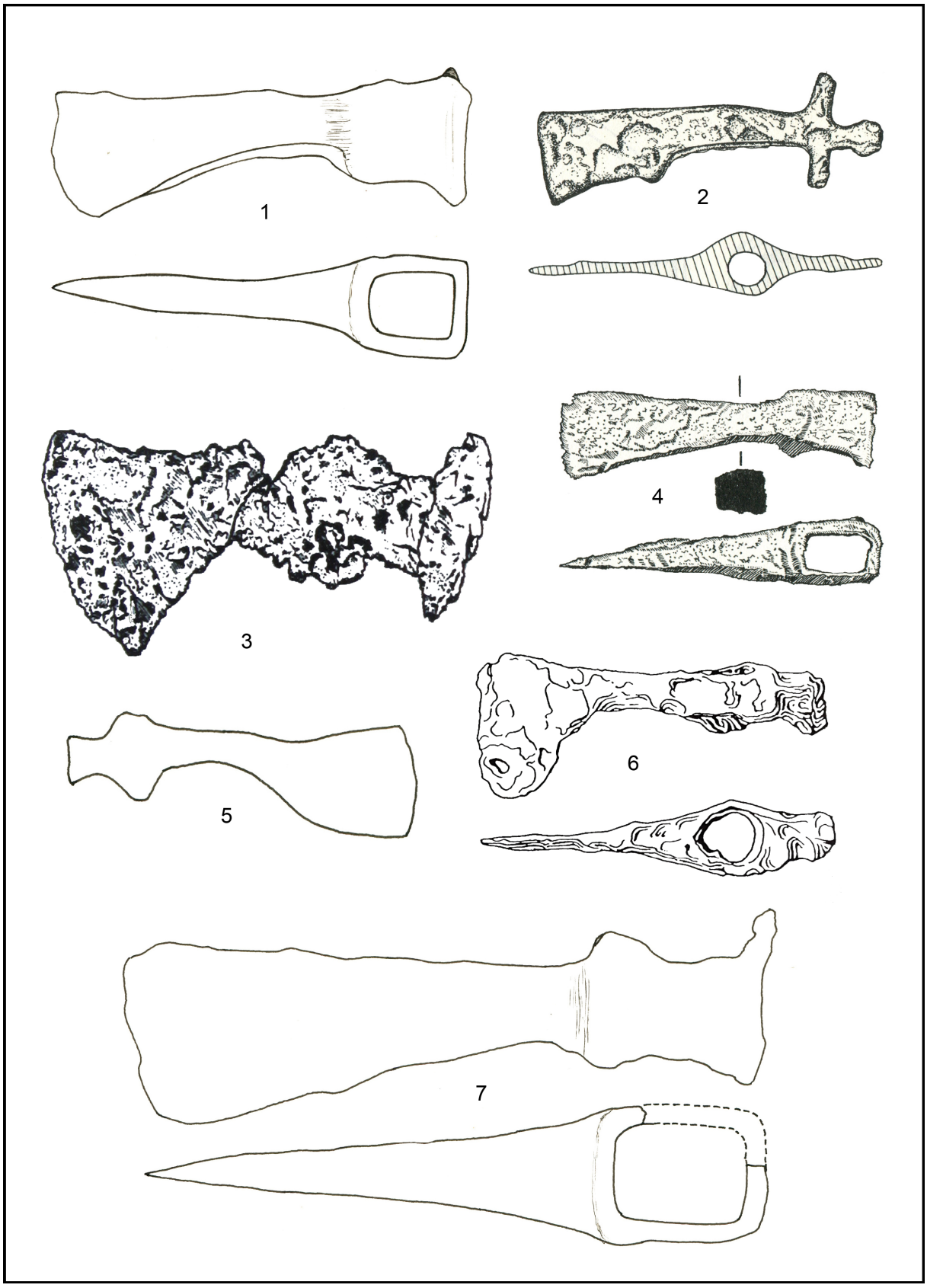

Tab. 4: 1 Polepy; 2 Postoloprty, 3 Praha-Hradčany, západná časť III. nádvoria (hrob IIIN-199); 4 Praha-Radotín; 5 Praha-Ruzyně; 6 Praha-Hradčany, „Za Jízdárnou“ (hrob 24b/73); 7 Radim. Podľa *Hrdlička 1959, Zápotocký1965, Tomková 2007, Sláma 1977, Profantová 2005.*

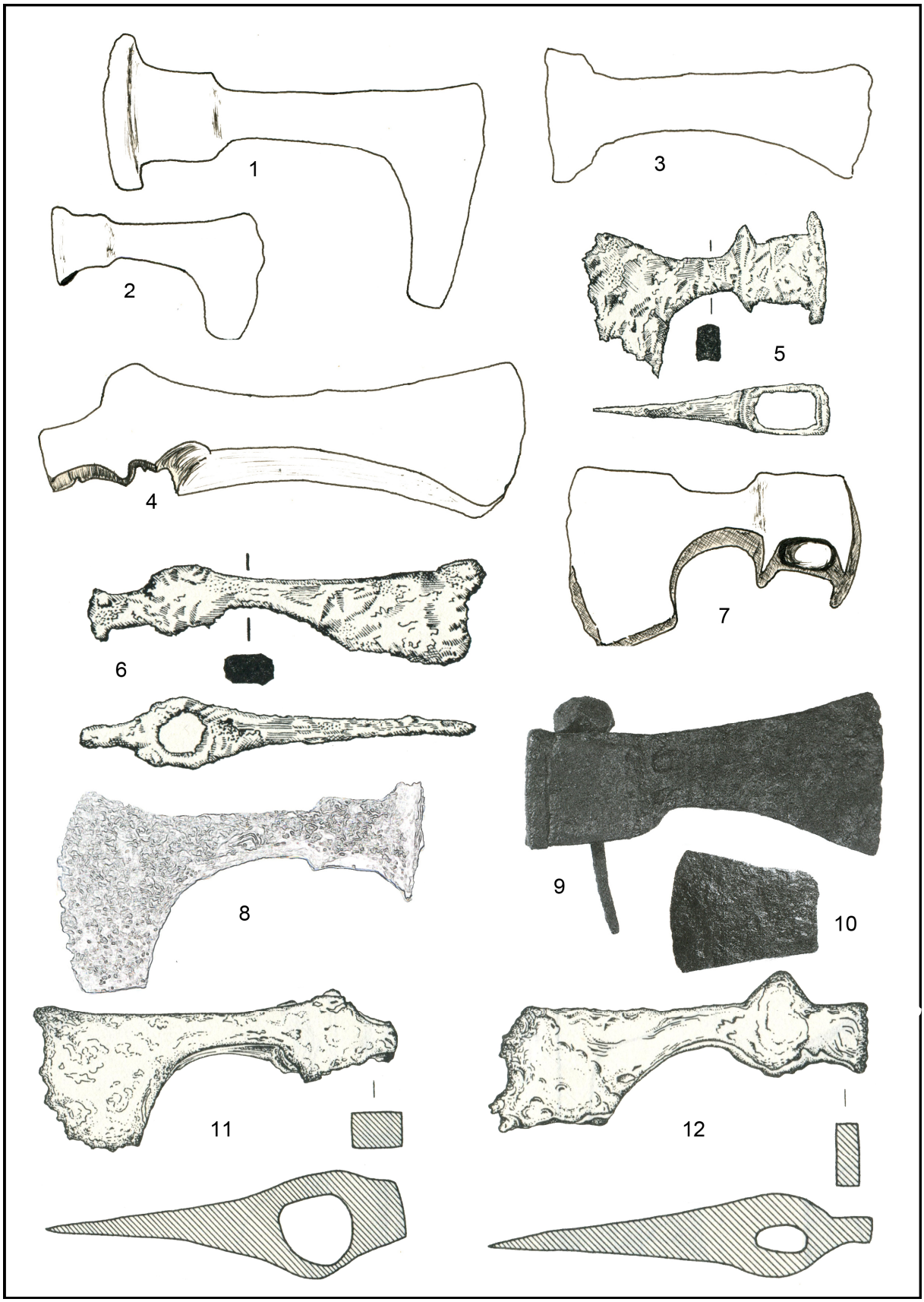

Tab. 5: 1-3 Roztoky-Žalov, hradisko; 4, 7 Semice; 5 Roztoky-Žalov, pohrebisko; 6 Stehelčeves; 8 Vrdy; 9, 10 Zákolany-Kováry; 11, 12 Žatec (hrob 4). Podľa *Hrdlička 1959, Sláma 1977, Váňa 1995, Bubeník 1988.*

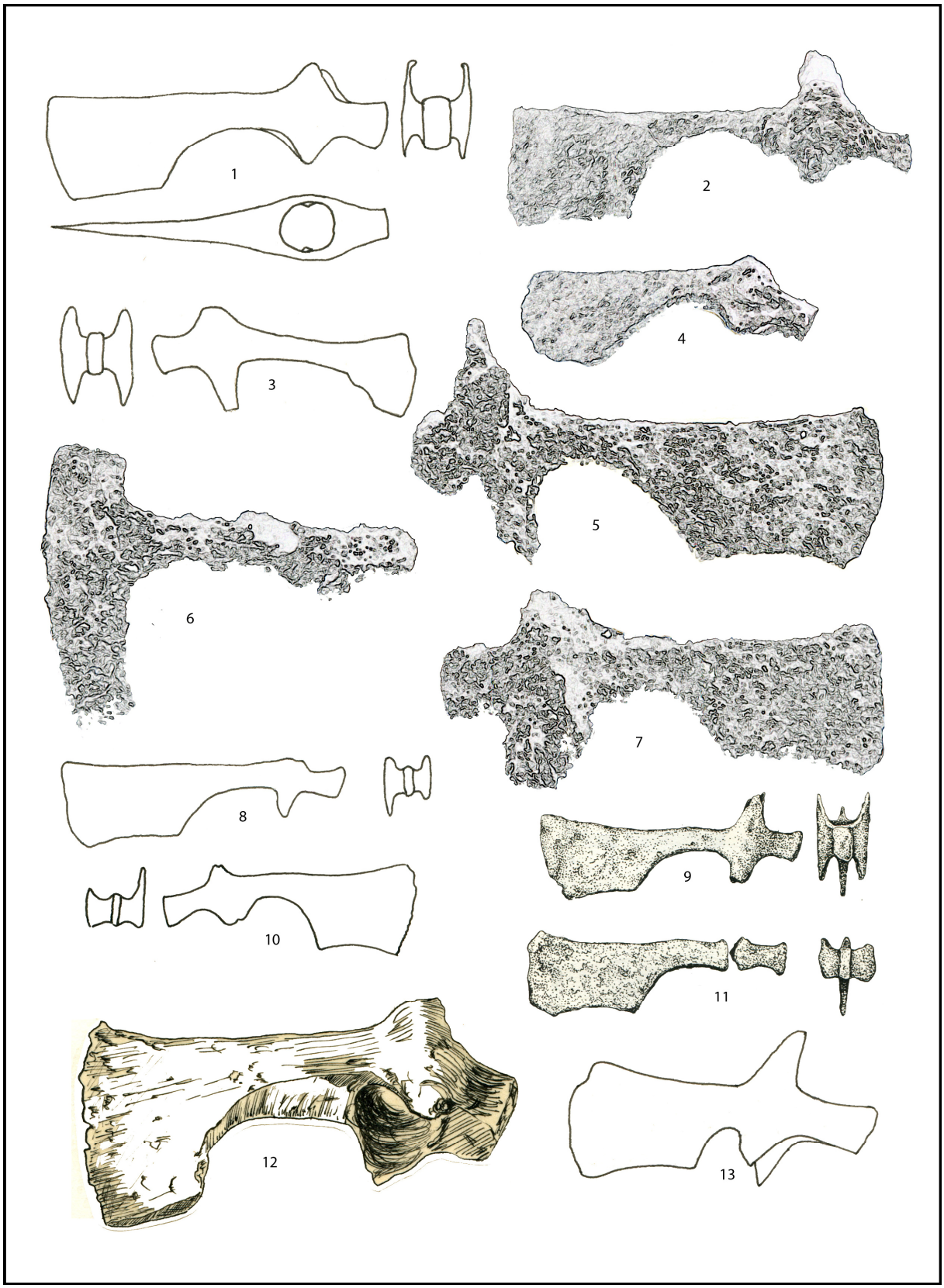

Tab. 6: 1 Bítov; 2 Blučina; 3 Bohuslavice; 4 - 7 Boleradice (5 – hrob 28, 6 – hrob 32, 7 – hrob 36); 8, 9 Boršice (8 – mohyla 3); 10, 11 Bošovice (10 – hrob A, 11 – hrob 11); 12 Brankovice; 13 Brno-Líšeň, hradisko Staré Zámky. Podľa *Hrdlička 1959, Dostál 1966.*

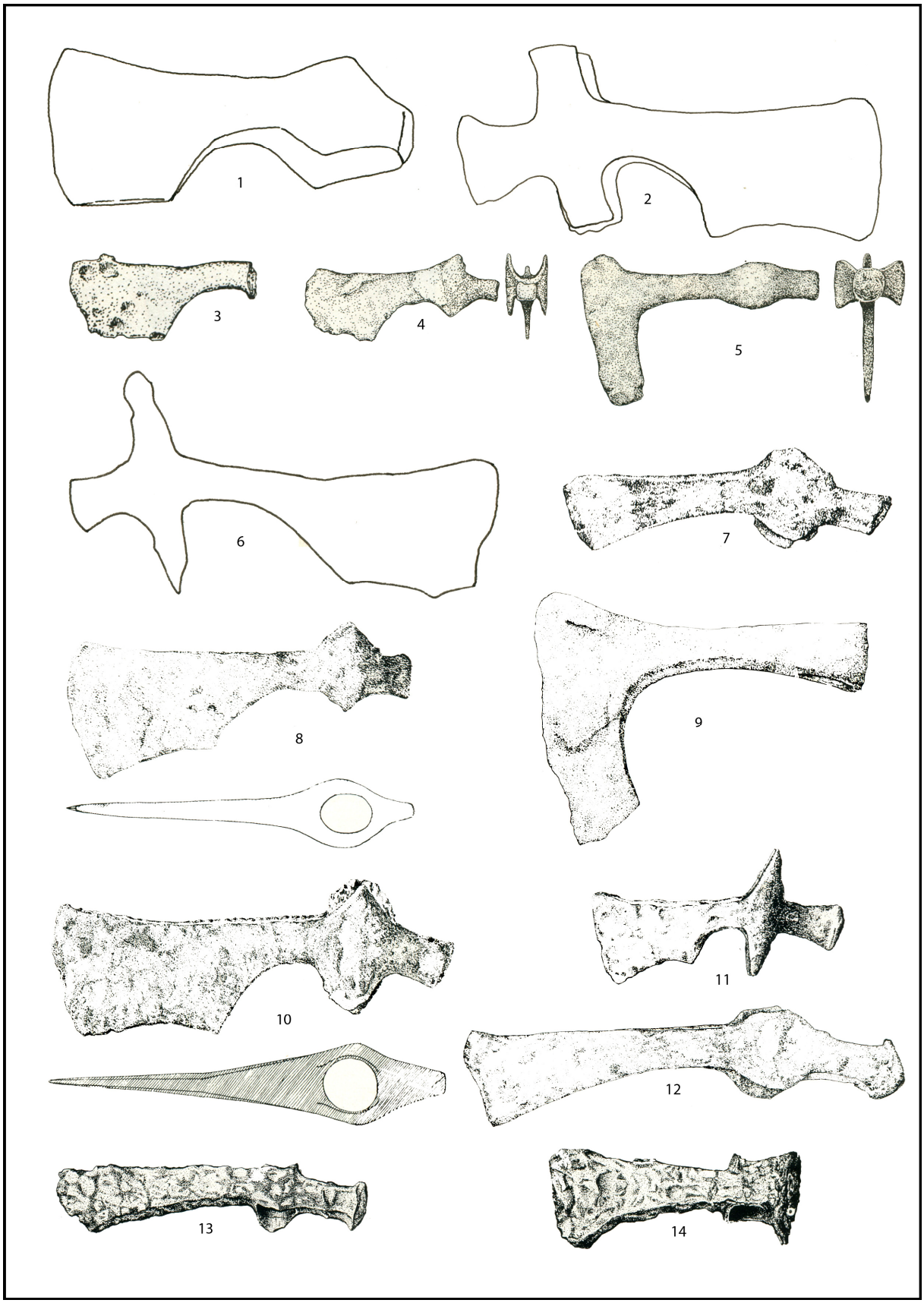

Tab. 7: 1, 2 Brno-Líšeň (1 – hrob 6, 2 – hrob 43); 3, 4 Brno-Maloměřice (3 – hrob 4); 5 Břeclav, „Na Zvolencích“ (hrob 1); 6 Břeclav, „Přední Čtvrťky (hrob 3); 7 - 14 – Břeclav-Pohansko (7 – hrob 147, 8 – hrob 148, 9 – hrob 154, 10 – hrob 174, 11 – hrob 221, 12 – hrob 246, 13 – hrob 341, 14 – hrob 375). Podľa *Hrdlička 1959, Dostál 1966, Kalousek 1971.*

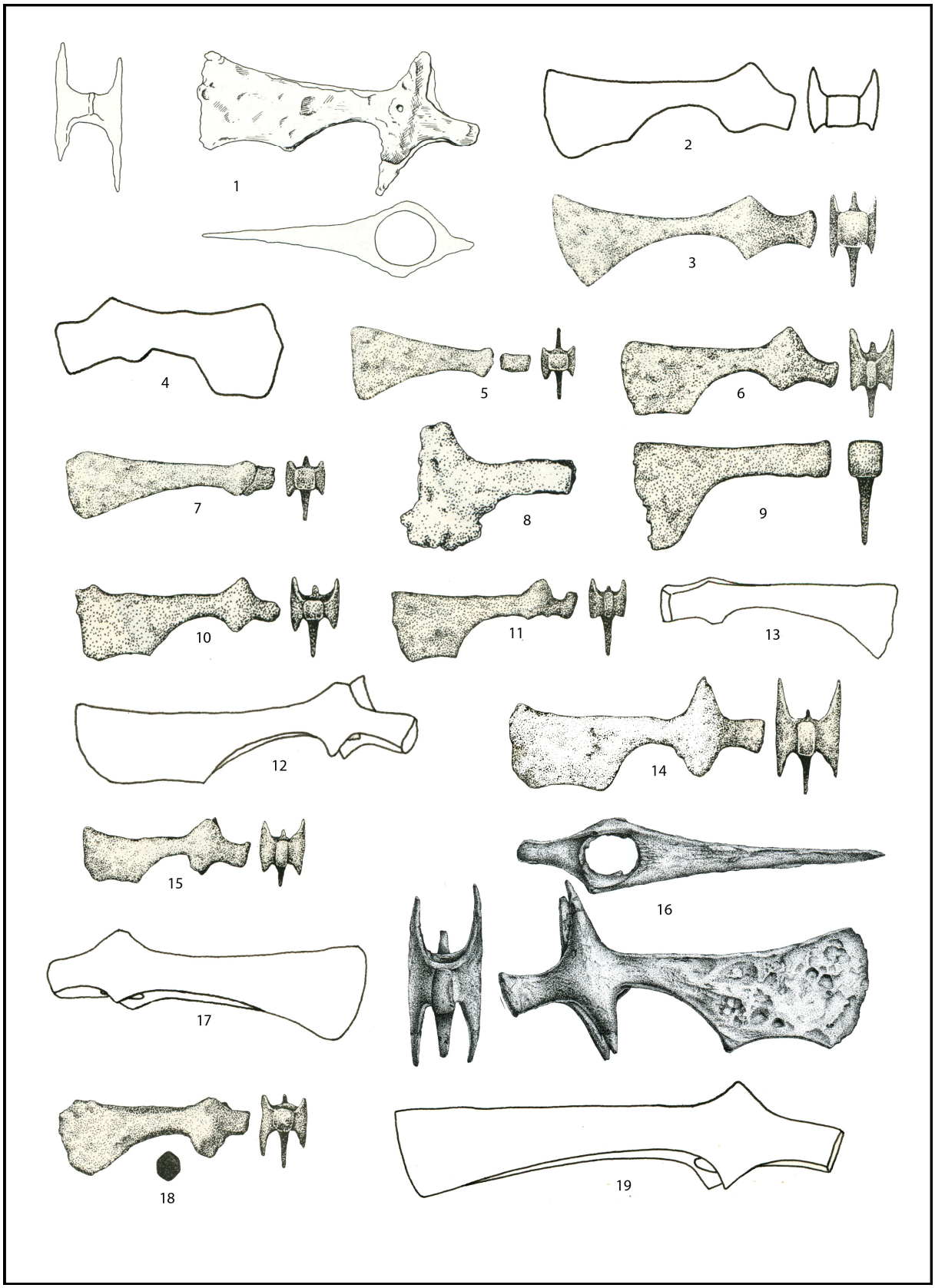

Tab. 8: 1 Břecla-Poštorná (hrob 1); 2 Březolupy (hrob 2); 3 Dačice; 4 Dolní Věstonice (hrob 37/46); 5 - 7 Držovice (7 – hrob k.); 8 Heršpice; 9 - 11 Hluk (9 – mohyla 2, 10 – mohyla 4, 11 – mohyla 9); 12 Holásky; 13 Horní Dubňany; 14, 15 Horní Němčí; 16 Hradec nad Moravicí; 17 Hradisko u Kroměříže; 18 Hrušovany; 19 Ivanovice na Hané. Podľa *Hrdlička 1959, Dostál 1966, Kouřil 2004.*

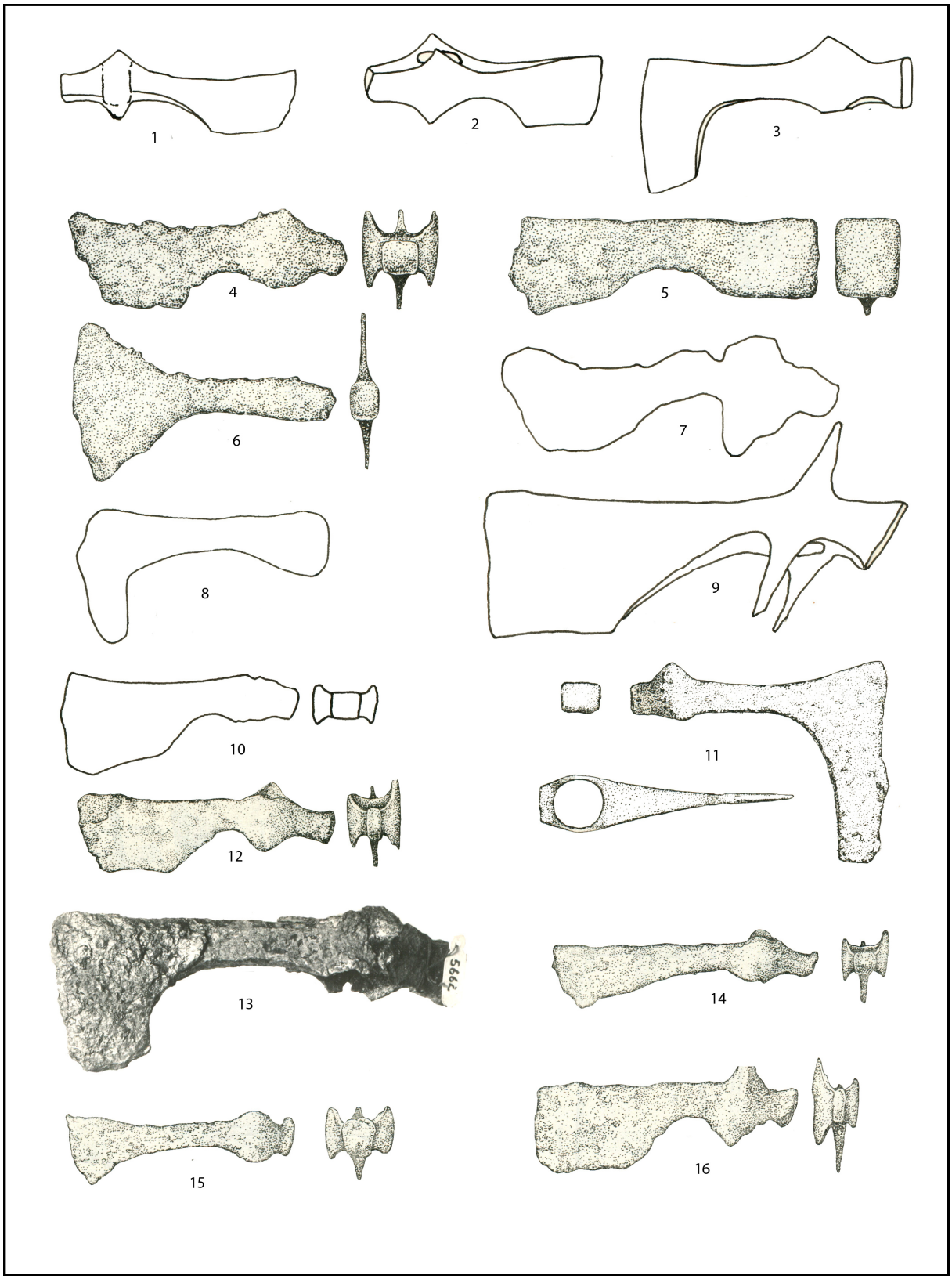

Tab. 9: 1 - 3 Ivanovice na Hané; 4 - 6 Jarohněvice; 7, 8 Jiříkovice; 9 Kněžpole; 10 Kojátky; 11 Količín; 12 Kyjov; 13 Lipník nad Bečvou; 14 - 16 Luhačovice (14 – hrob k.). Podľa *Hrdlička 1959, Dostál 1966.*

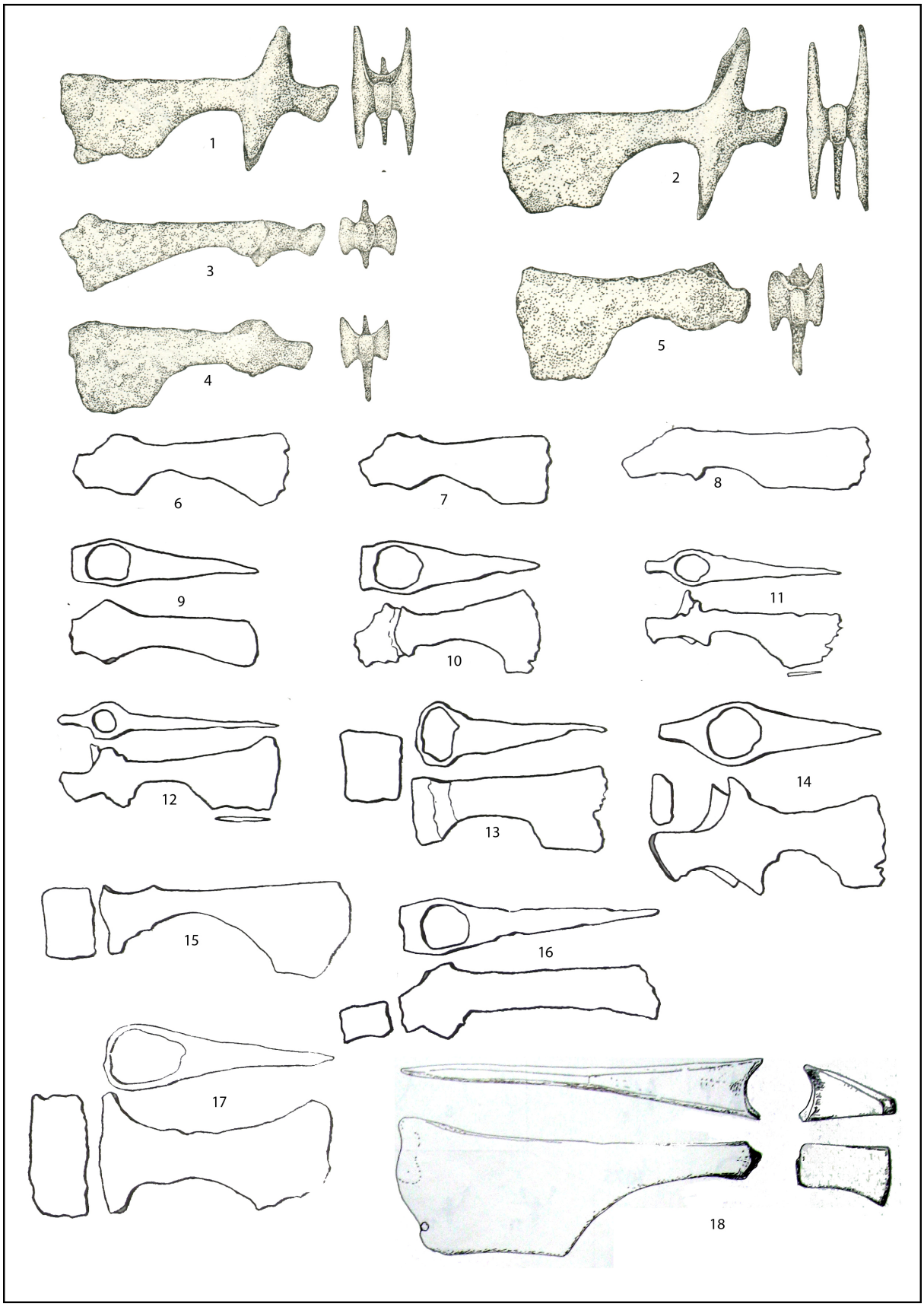

Tab. 10: 1 - 5 Luhačovice; 6 - 17 Mikulčice, Štěpnice; 18 Mikulčice, Klášterisko (hrob 1137). Podľa *Dostál 1966, Bartošková 1986, Klanica 1985.*

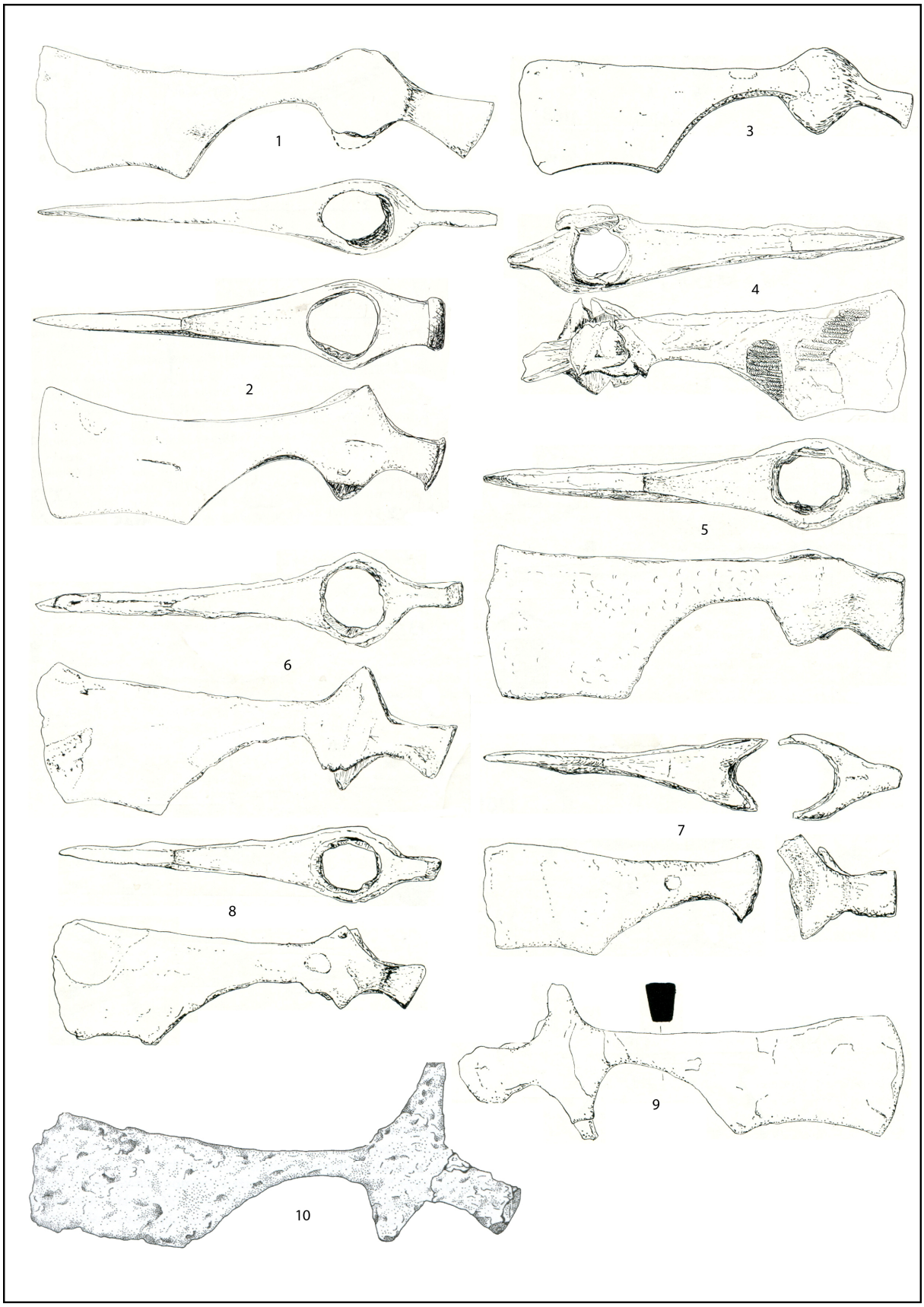

Tab. 11: 1 - 9 Mikulčice, Klášterisko (1- hrob 1145, 2 – hrob 1166, 3 - hrob 1241, 4 – hrob 1317, 5 – hrob 1365, 6 – hrob 1370, 7 – hrob 1371, 8 – hrob 1372, 9 – hrob 1390); 10 Mikulčice, interiér 3. kostola (hrob 580). Podľa *Klanica 1985, Košta - Hošek 2008.*

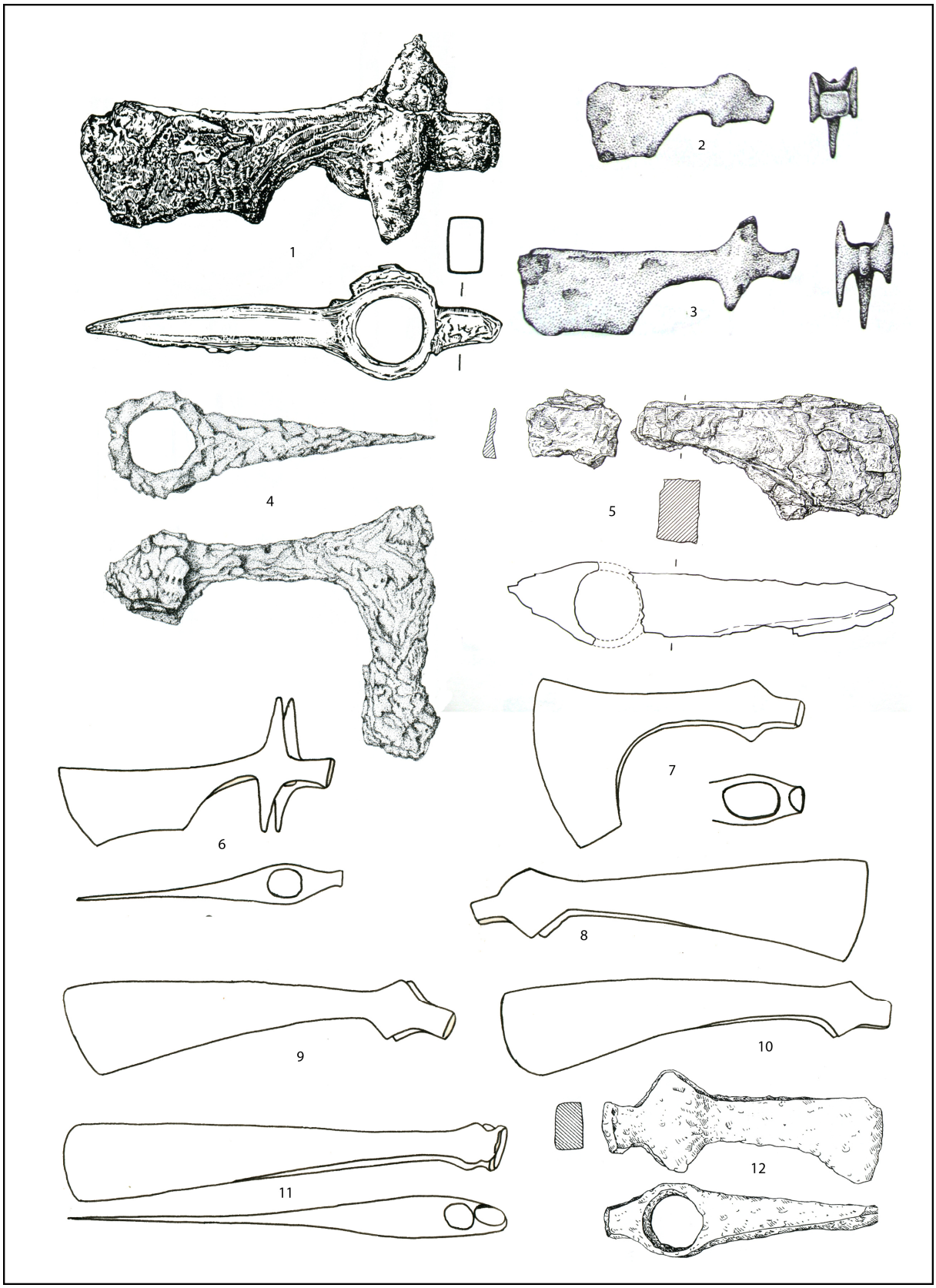

Tab. 12: 1 Mikulčice, „Těšický les“ (hrob 151); 2, 3 Morkovice-Slížany (2 – hrob 3, 3 – hrob 7); 4, 5 Morkůvky (4 – hrob 2, 5 – hrob 3); 6 - 11 Mutěnice, „Prostřednice“; 12 Mutěnice-Zbrod. Podľa *Kavánová – Profantová 2003, Dostál 1966, Měřínsky – Unger 1990, Hrdlička 1959, Klanica 2008.*

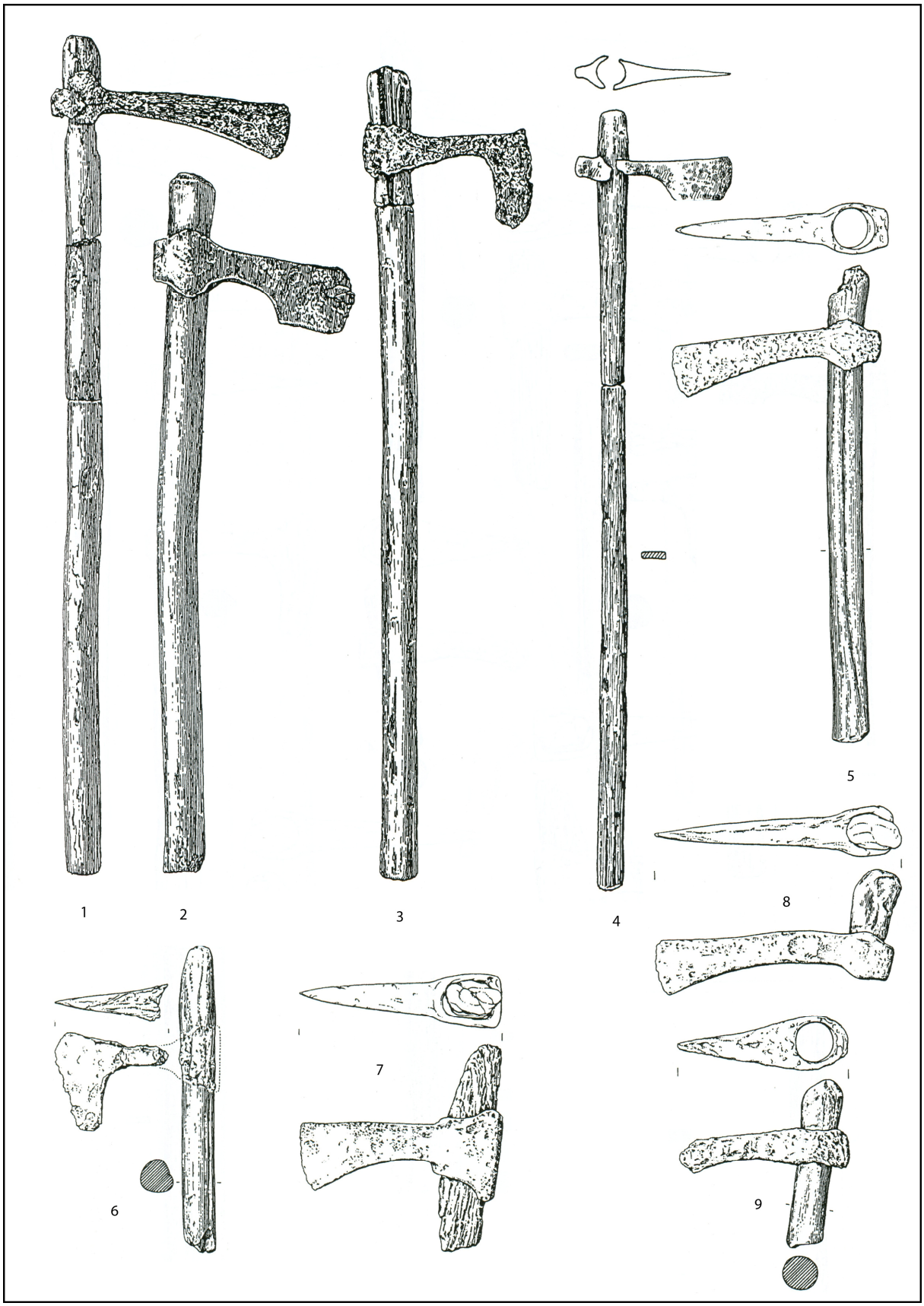

Tab. 13: Mikulčice, hromadný nález z bývalého riečiska Moravy. Podľa *Poláček 2000.*

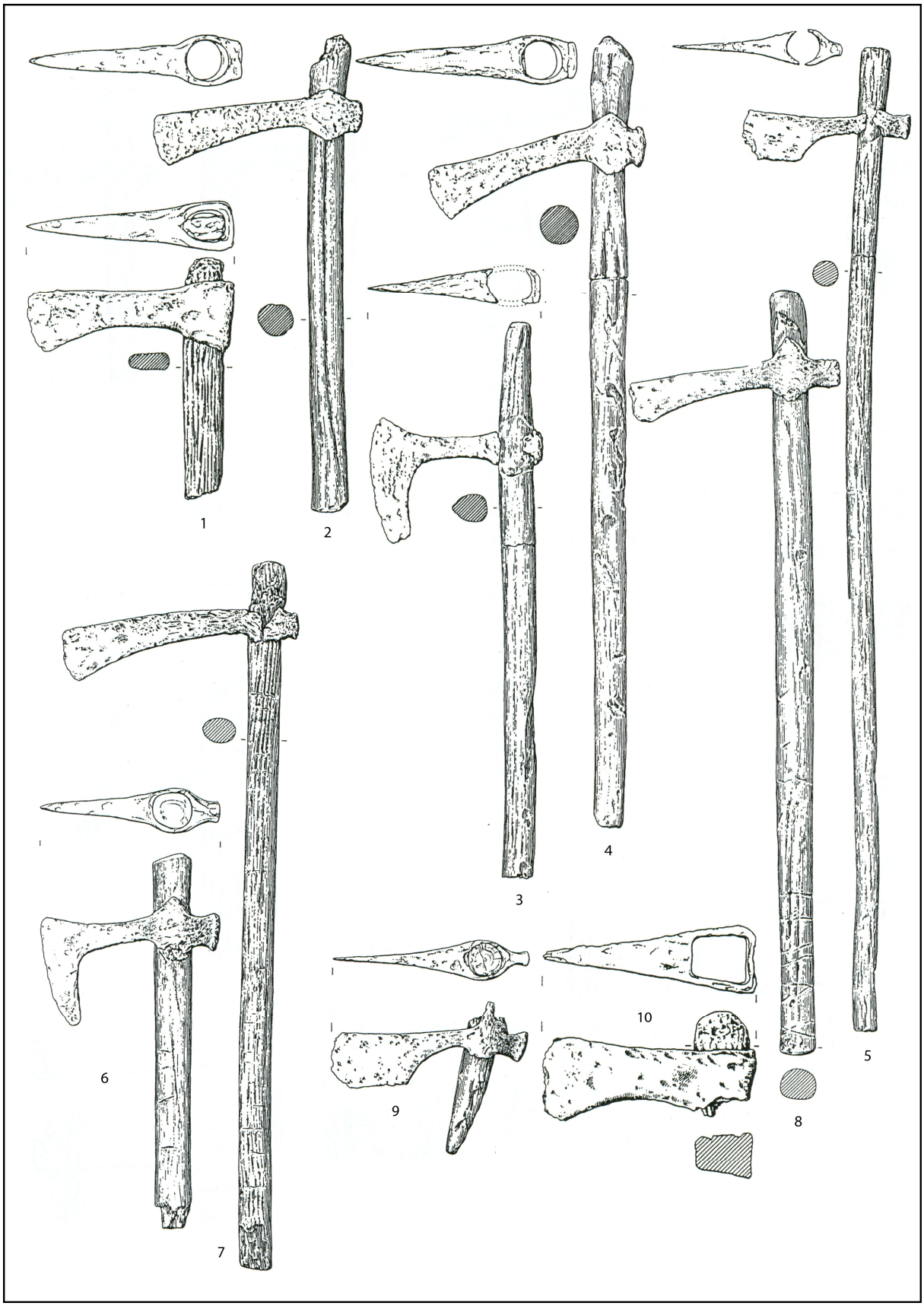

Tab. 14: Mikulčice, hromadný nález z bývalého riečiska Moravy. Podľa *Poláček 2000.*

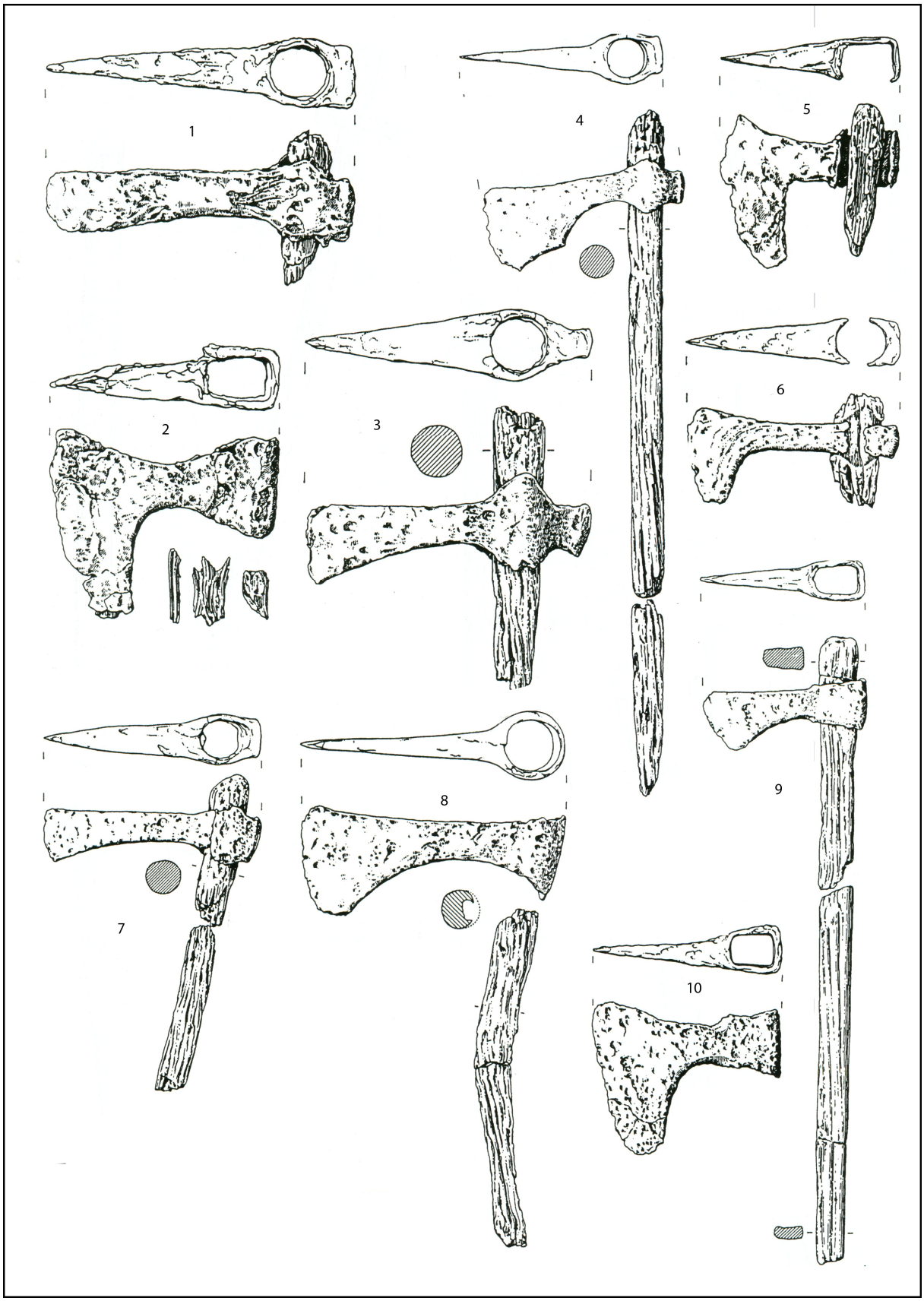

Tab. 15: Mikulčice, hromadný nález z bývalého riečiska Moravy. Podľa *Poláček 2000.*

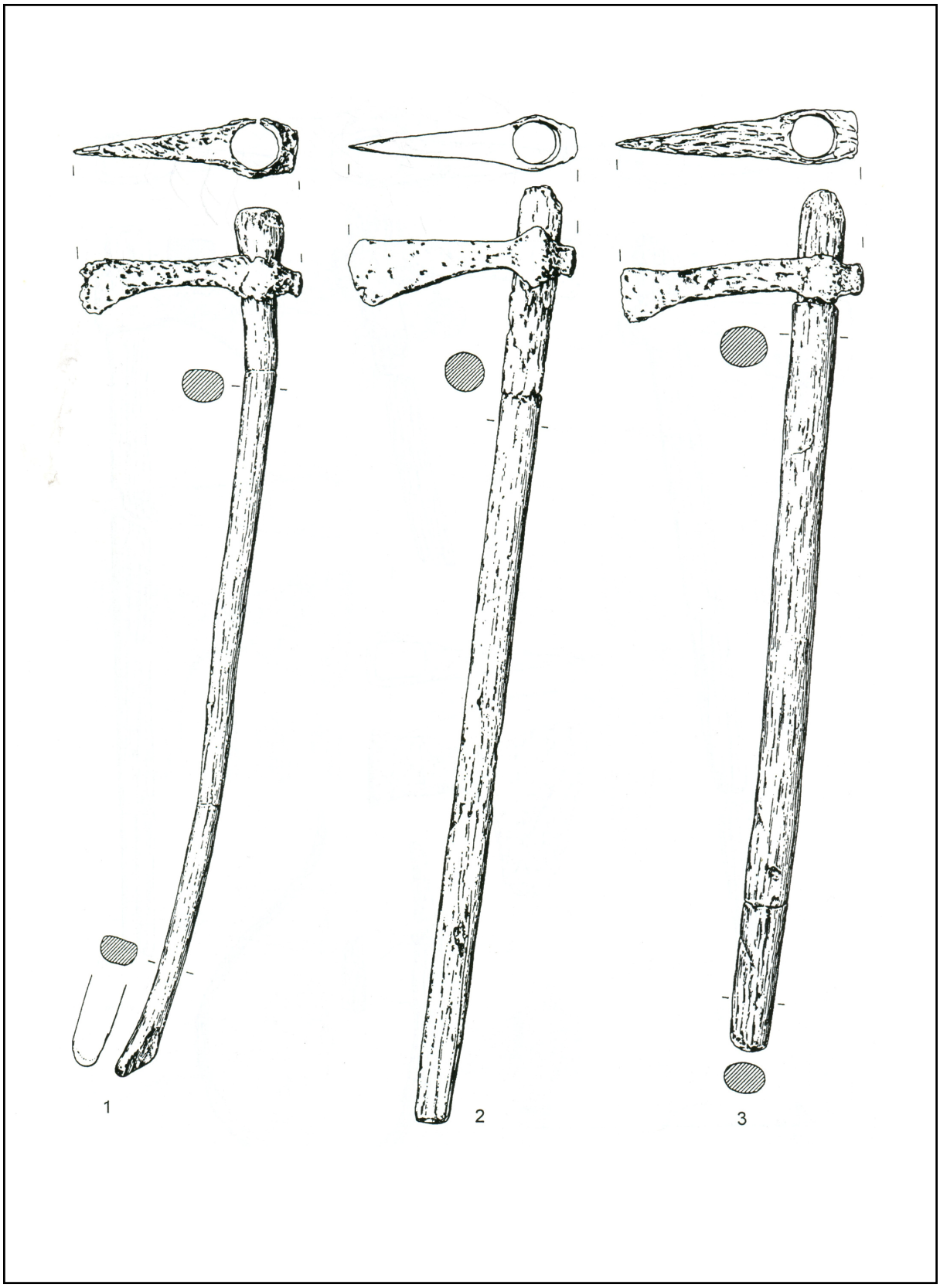

Tab. 16: Mikulčice, hromadný nález z bývalého riečiska Moravy. Podľa *Poláček 2000.*

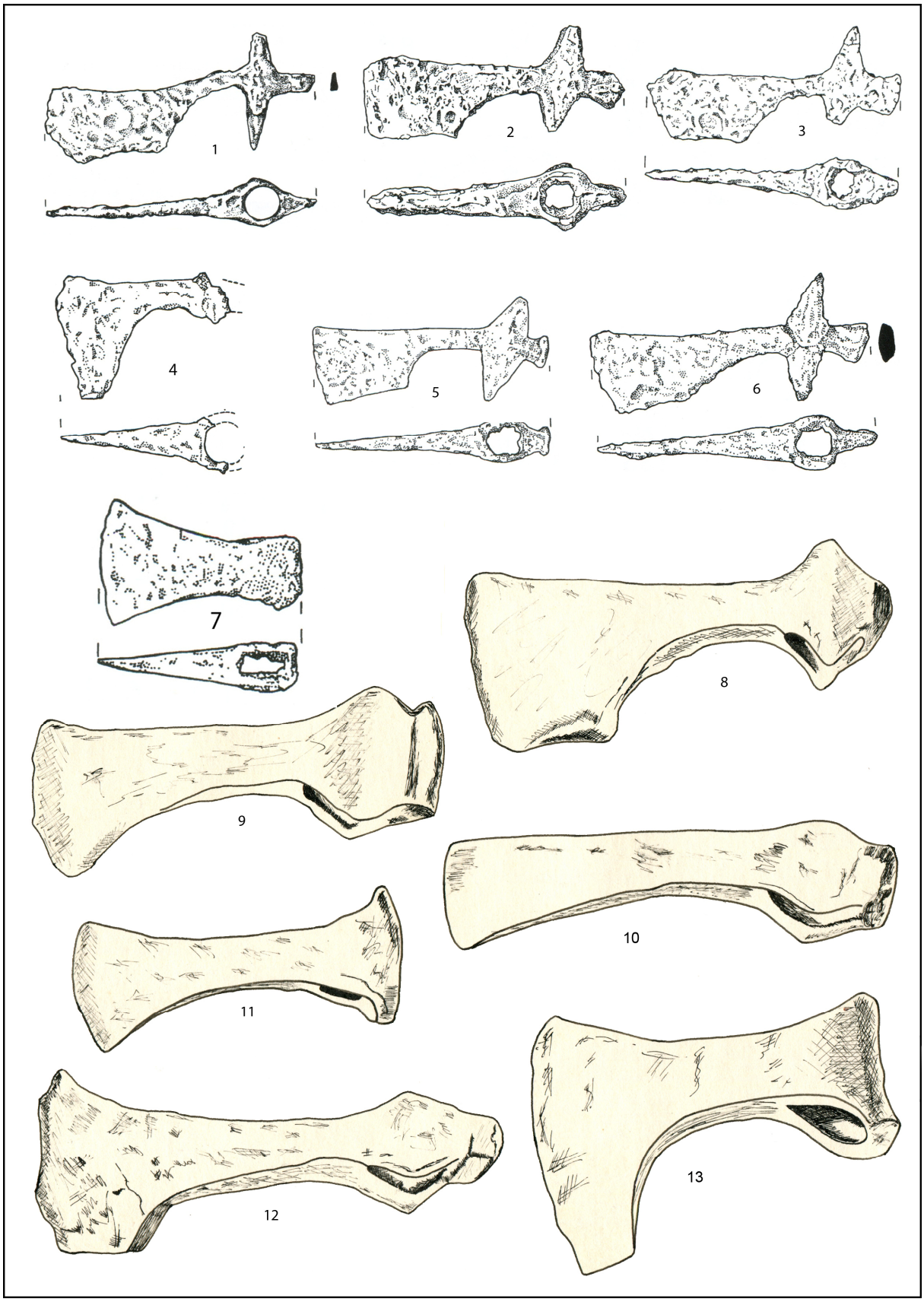

Tab. 17: 1 - 3 Nechvalín, I. pohrebisko (1 – hrob N-7, 2 – hrob N-15, 3 – hrob N-36); 4 - 7 Nechvalín, II. pohrebisko (4 – hrob N-109, 5 – hrob N-124, 6 – hrob N-126, 7- hrob N-138); 8 - 13 Nejdek-Pohansko. Podľa *Klanica 2006, Hrdlička 1959.*

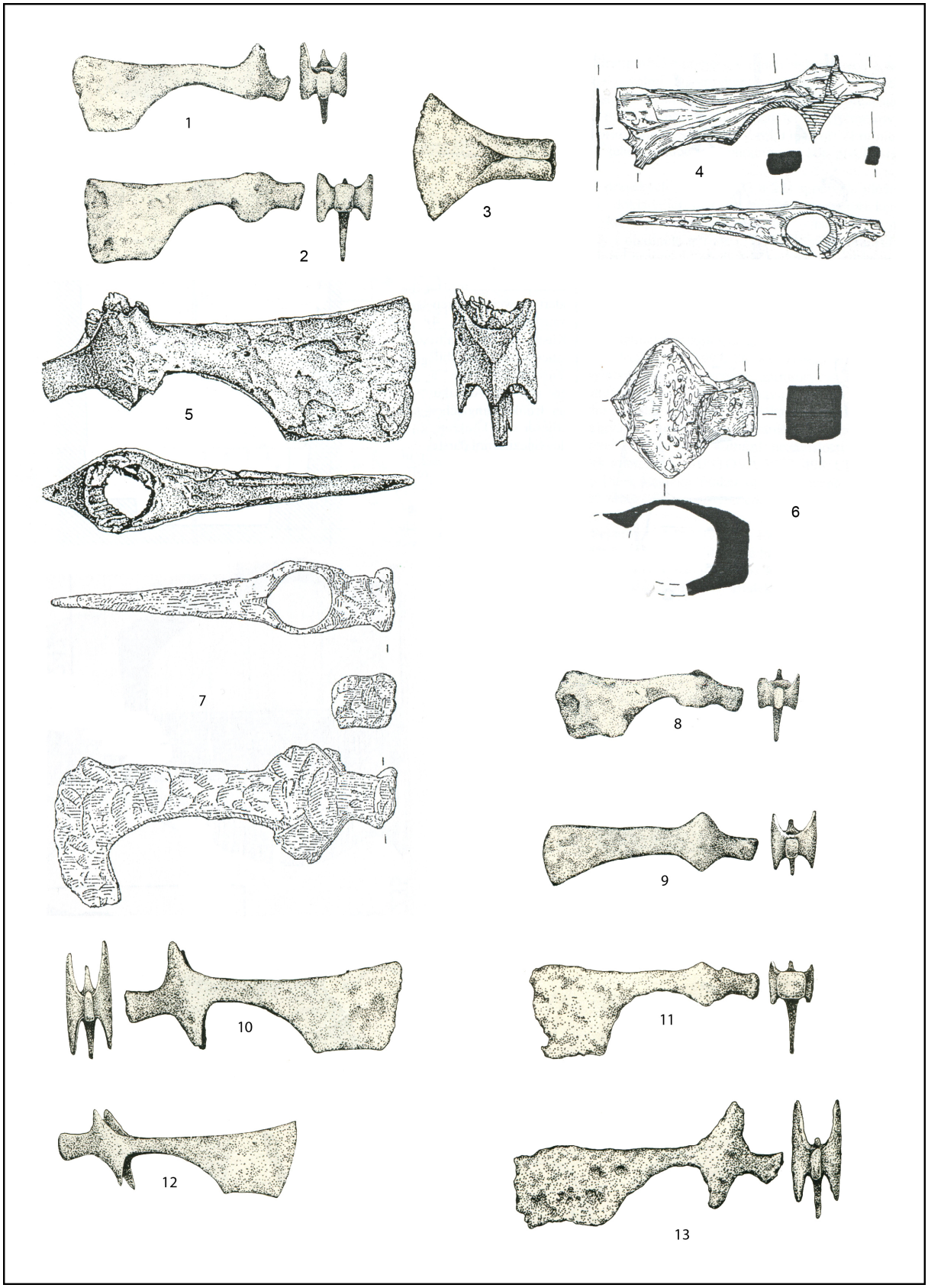

Tab. 18: 1 Nová dědina; 2 Opatovice; 3 Otaslavice; 4, 6 Olomouc; 5 Olomouc-Slavonín (hrob 14); 7 Pasohlávky, Mušov (hrob 227); 8 Pavlov (hrob 13); 9 Pěnčín (hrob 6); 10 Petrov; 11 Prostějov; 12 Prostějov-Žešov; 13 Přerov. Podľa *Dostál 1966, Bláha 2001, Kouřil 2001, Jelínková 1999.*

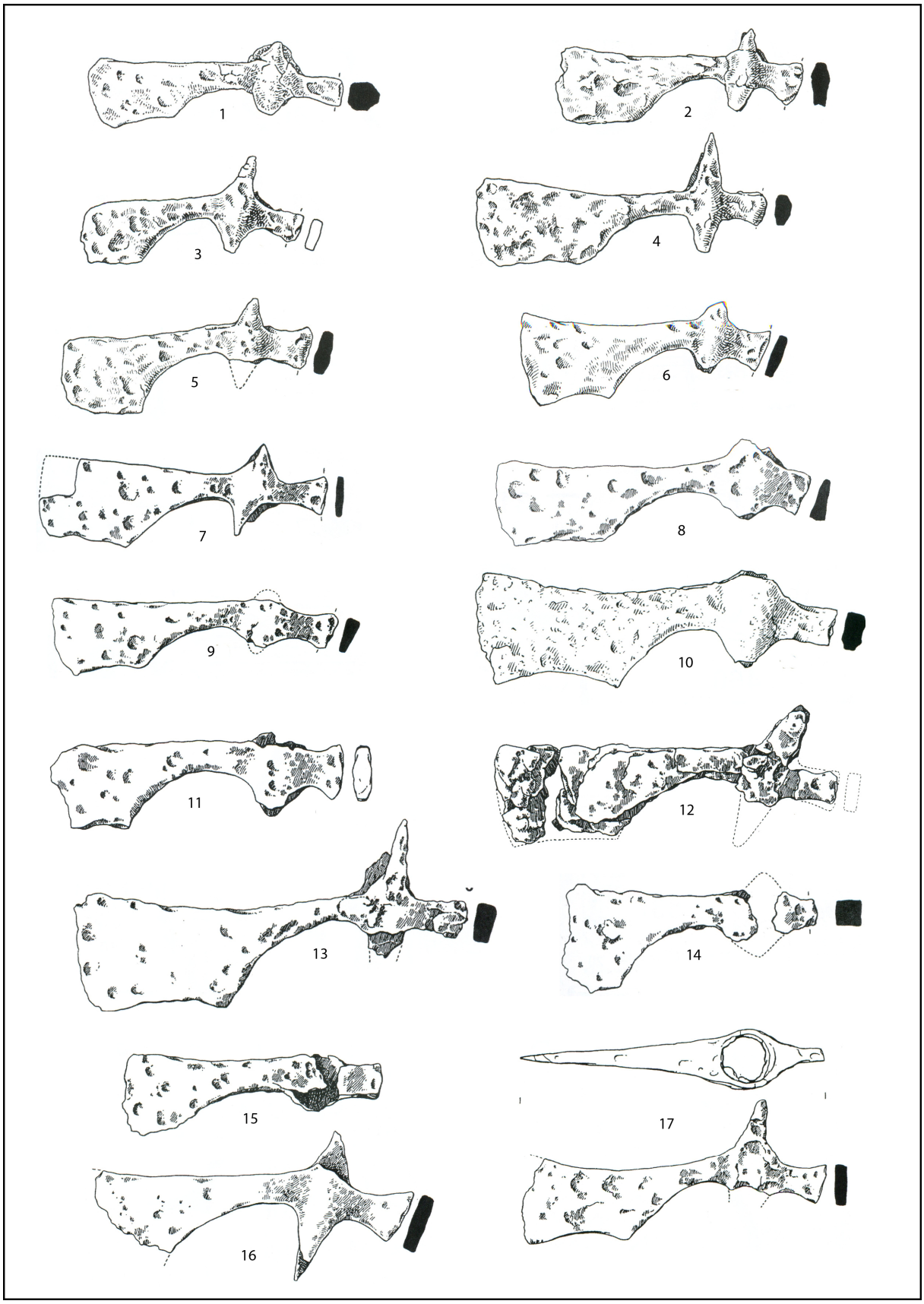

Tab. 19: Prušánky, I. pohrebisko (1 – hrob P-80, 2 – hrob P-112, 3 – hrob P-181, 4 – hrob P-200, 5 – hrob P-254, 6 – hrob P-258); Prušánky, II. pohrebisko (7 – hrob P-319, 8 – hrob P-321, 9 – hrob P-456, 10 – hrob P-462A, 11 – hrob P-472, 12- hrob P-473, 13 – hrob P-500, 14 – hrob P-524, 15 – hrob P-534, 16 – hrob P-598, 17 – hrob P-603). Podľa *Klanica 2006.*

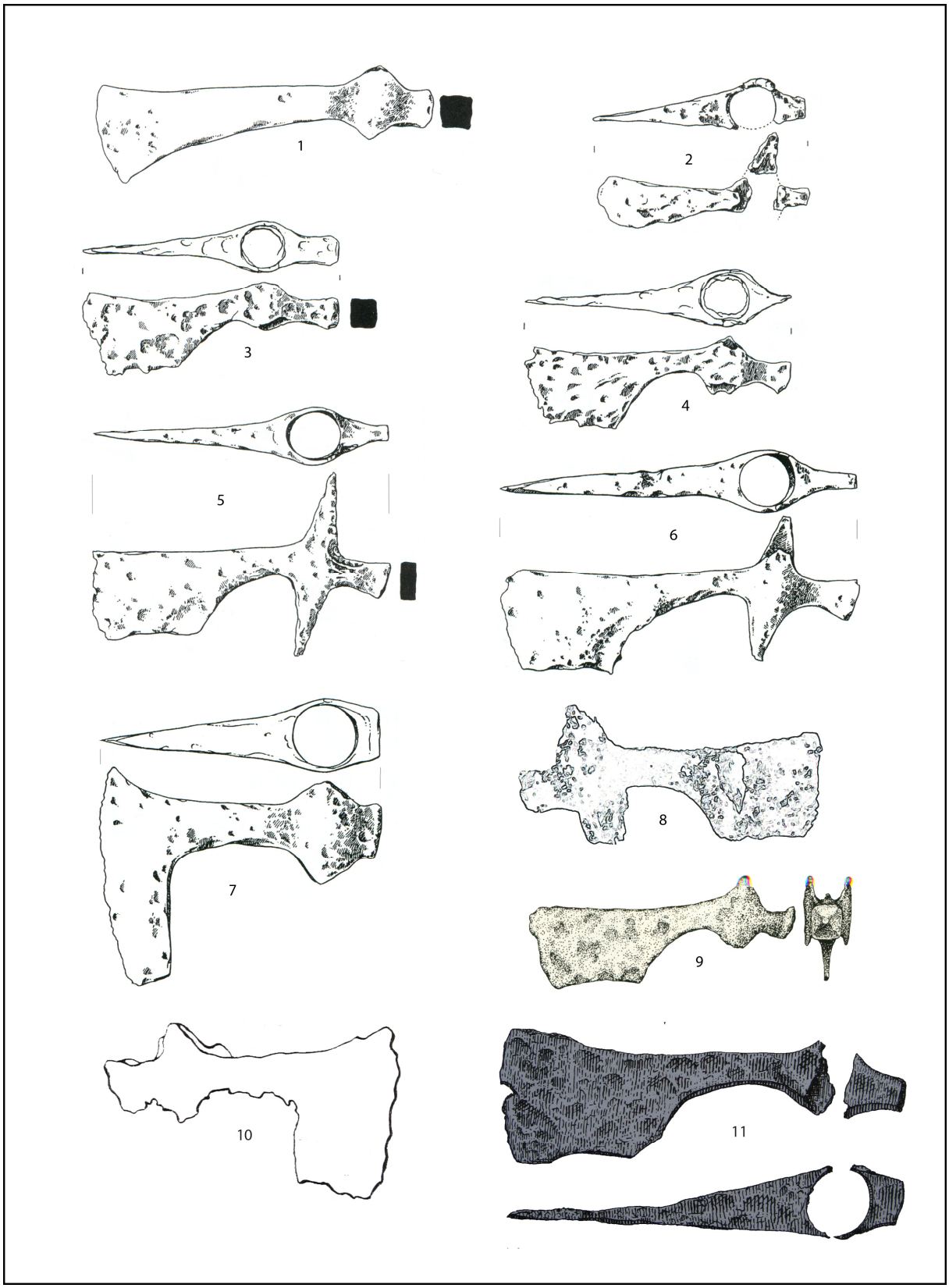

Tab. 20: 1 - 7 Prušánky, II. pohrebisko (1 – hrob P-608, 2 – hrob P-617, 3 – hrob P-623, 4 – hrob P-637, 5 – hrob P-643, 6 – hrob P-644, 7 – hrob P-658); 8, 9 Přerov-Předmostí (8 – hrob k.); 10 Přítluky; 11 Rajhrad (hrob 331). Podľa *Klanica 2006, Dostál 1966, Staňa 1962, Bartošková 1986, Staňa 2006.*

Tab. 21: Rajhrad (1 – hrob 372, 2 – hrob 408, 3 – hrob 459, 4 – hrob 465, 5 – hrob 473, 6 – hrob 521); 7 - 9 bez nálezových okolností. Podľa *Staňa 2006.*

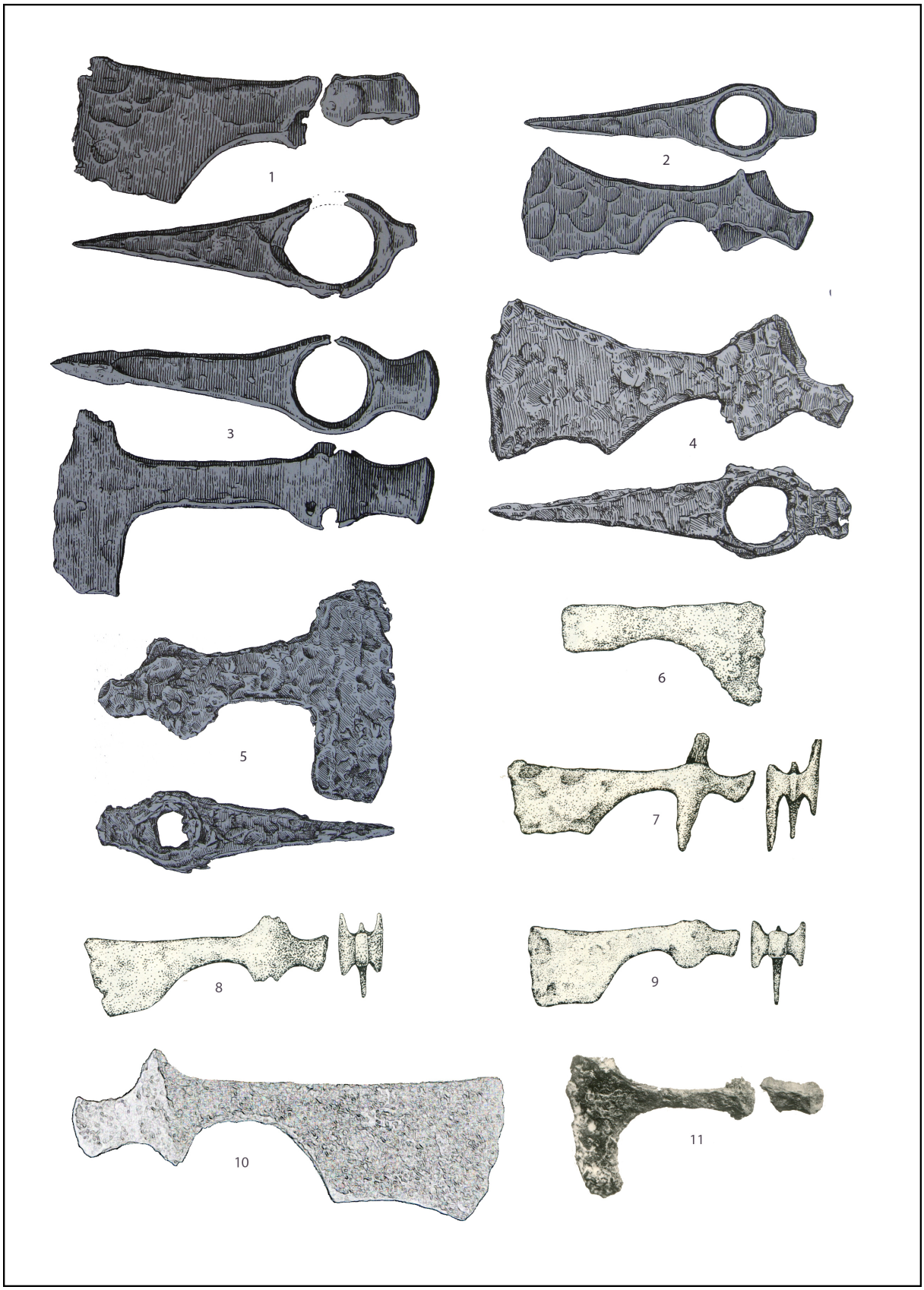

Tab. 22: 1 - 5 Rajhradice (1 – hrob 26, 2 – hrob 112, 3 – hrob 208, 4 – hrob 314, 5 – hrob 315); 6 – Rousínov-Čechyně (hrob k.); 7 – Rousínov-Vítovice; 8 Rudimov, hradisko „Gradca“; 9 Rudimov, „Kamenná (9 – mohyla 4); 10, 11 Staré město, „Na Valách“ (10 – hrob 20/AZ, 11 – hrob 21/AZ). Podľa *Staňa 2006, Dostál 1966, Hrubý 1955, Hrdlička 1959.*

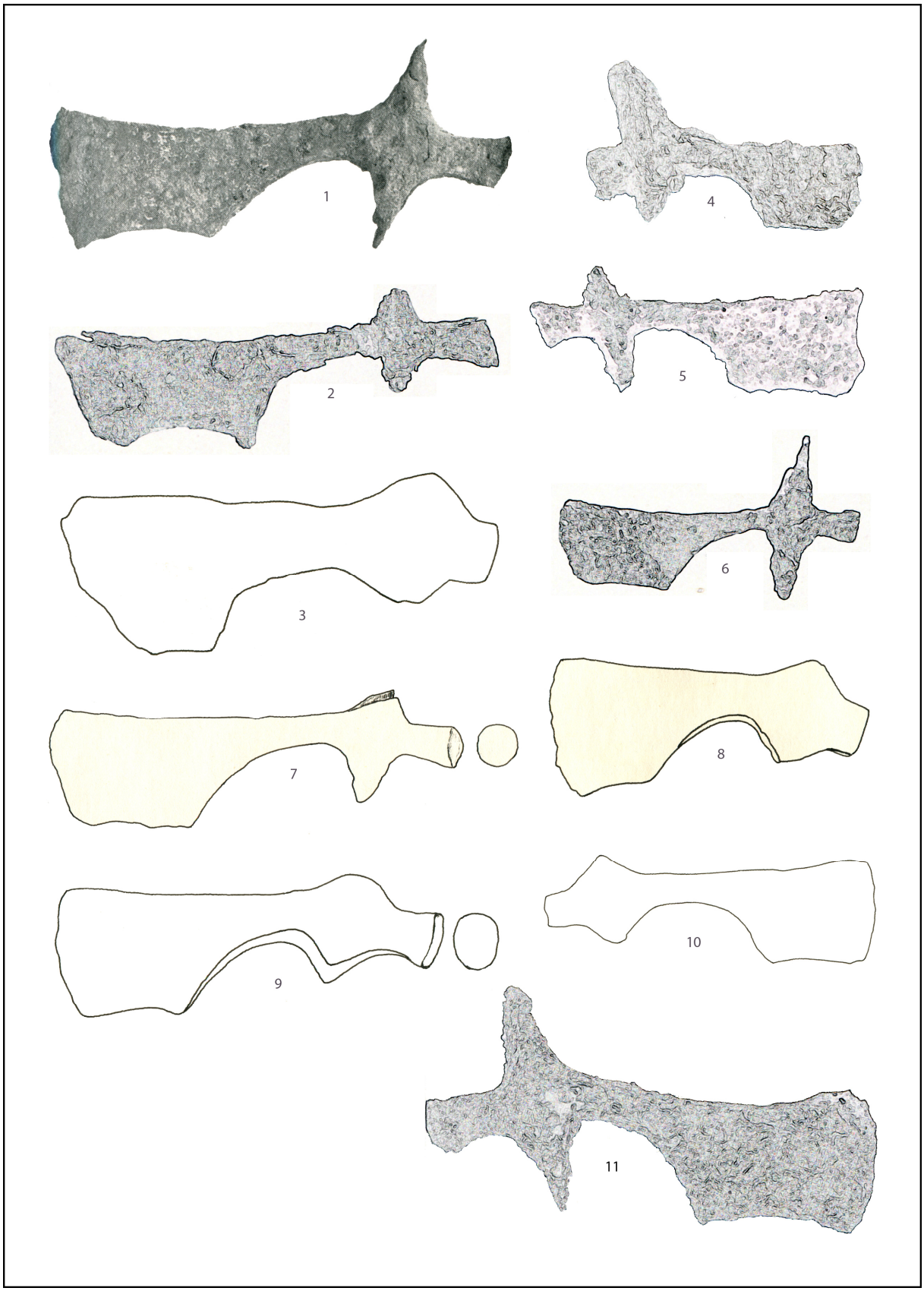

Tab. 23: Staré Město, „Na Valách“ (1 – hrob 80/AZ, 2 – hrob 119/AZ, 3 – hrob 225/AZ, 4 – hrob 295/AZ, 5 – hrob 19/48, 6 – hrob 287/49, 7 – hrob 64/50, 8 – hrob 74/50, 9 – hrob 190/50, 10 – hrob 86/51, 11 – hrob 223/51). Podľa *Hrubý 1955, Hrdlička 1959.*

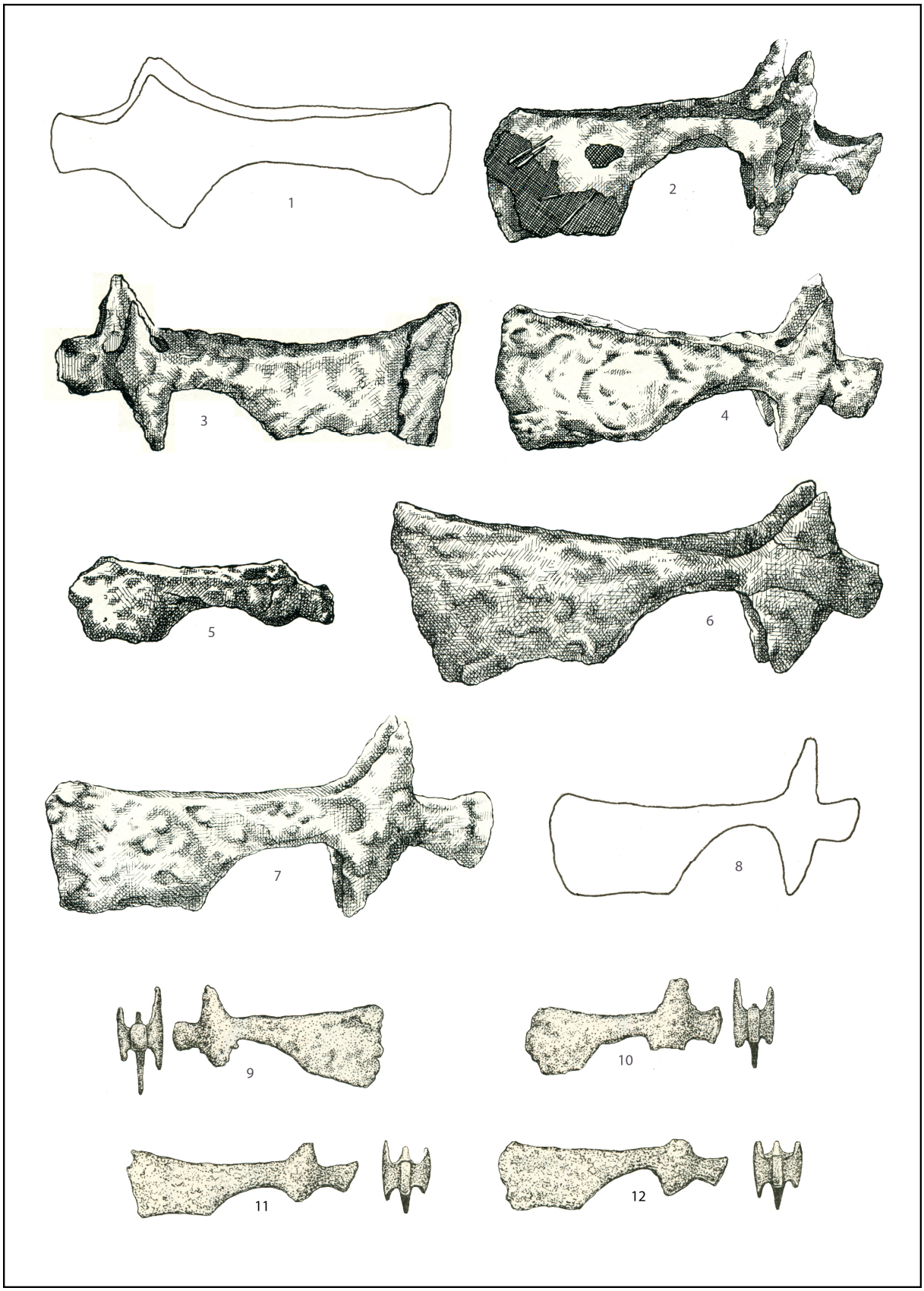

Tab. 24: 1 - 7 Staré Město, „Na Valách“ (1 – pahreba V/AZ, 2 – hrob 13/57, 3 – hrob 15/57, 4 – hrob 36/57, 5- nález z valového násypu, 6 – hrob 17/58, 7 – hrob 27/58); 8 Staré Město, „Na Špitálkách“ (hrob 55); 9, 10 Stěbořice (9 – mohyla 2, 10 – mohyla 3); 11, 12 Strážnice. Podľa *Hrdlička 1959, Hochmanová-Vávrová 1962, Dostál 1966.*

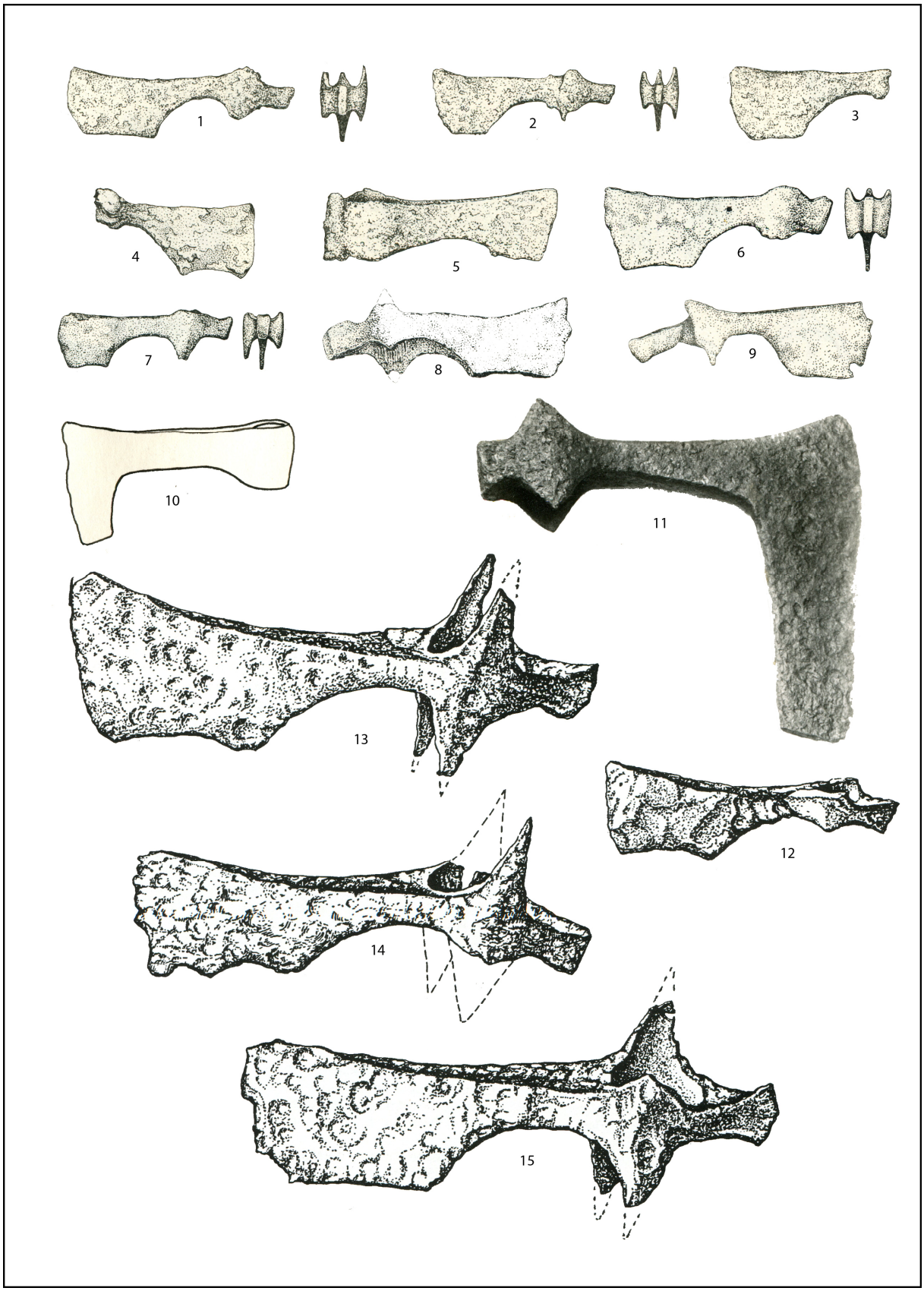

Tab. 25: 1 - 3 Strážnice; 4, 5 Strážovice (4 – mohyla 10, 5 – mohyla 20); 6 Šaratice; 7 Těmice; 8 Tlumačov; 9 Tupesy; 10, 11 Uherské Hradiště; 12 - 15 Uherské Hradiště-Sady, kostolný komplex (12 – hrob 103/59, 13 – hrob 175/59, 14 – hrob 184/59, 15 – hrob 129/60). Podľa *Dostál 1966, Hrdlička 1959, Galuška 1966.*

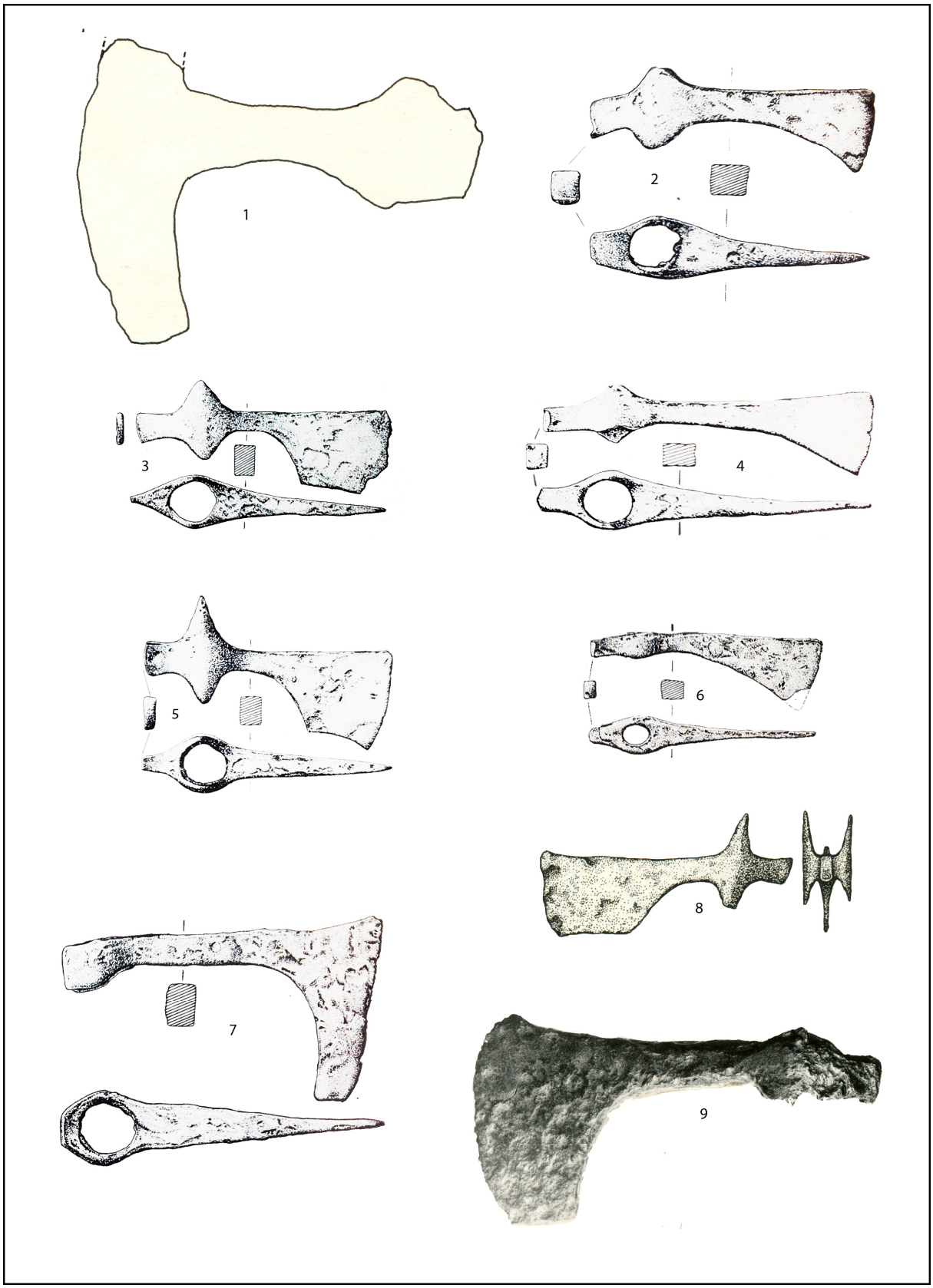

Tab. 26: 1 Uherský Ostroh – Ostrožské předměstí; 2 - 7 Velké Bílovice (2- hrob 7, 3 – hrob 25, 4 – hrob 42, 5 – hrob 49, 6 – hrob 64, 7 – hrob 65); 8 Vitčice; 9 Vranovice (hrob 1). Podľa *Hrdlička 1959, Měřínský 1985, Dostál 1966.*

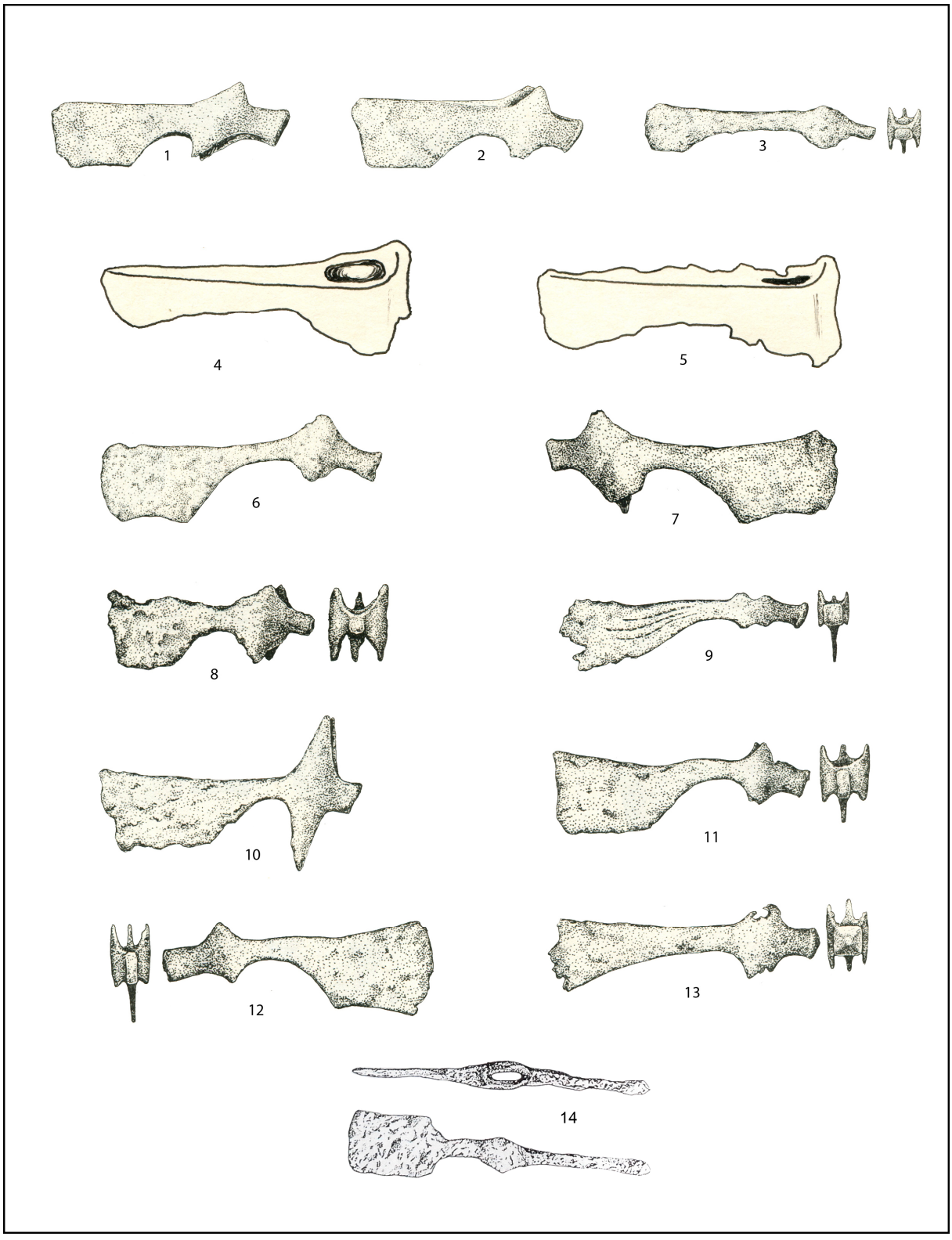

Tab. 27: 1 - 3 Vrbka; 4, 5 Vysočany; 6 Zástřizly; 7 Zlín-Louky; 8 Ždánice (hrob 2); 9 - 13 Žlutava (9 – mohyla 1, 10 – mohyla 5, 11 – mohyla 7, 12 – mohyla 14, 13 – mohyla 18); 14 Kouřim (hrob 79). Podľa *Dostál 1966, Hrdlička 1959.*

Tab. 28: 1-10 Uherské Hradiště-Sady, Horní Kotvice (1- hrob 73, 2 – hrob 29, 3 – hrob 200, 4 – hrob 115, 5 – hrob 211, 6 – hrob 50, 7 – hrob 180); 8, 9 Jevíčko. Podľa *Hrdlička 1959, Marešová 1983.*